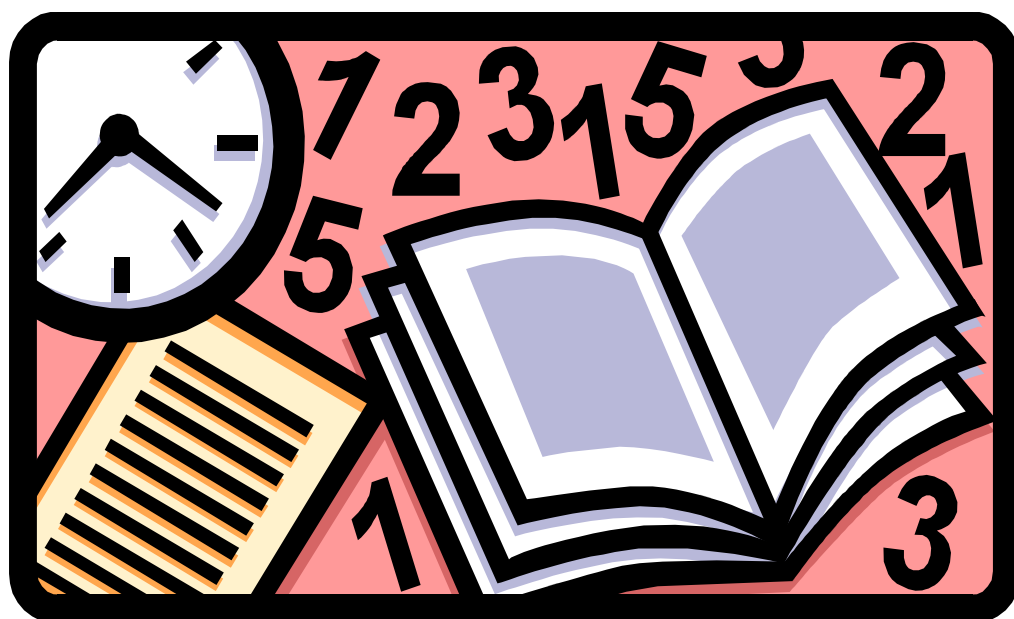

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ

- Η παιδεία είναι δικαίωμα, όχι προνόμιο.
- Νεοφιλελευθερισμός - «ενιαία» σκέψη και παιδεία.
- Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη,
- Για μια παιδεία απελευθερωτική.
- Για μια δημοκρατική εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη.
- Η κρίση στην εκπαίδευση.
- Οι στόχοι μας στην εκπαίδευση.
- Ριζική δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Α΄ΩΔΕΚΑΧΡΟΝΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

- “Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση”: Η σκληρή πραγματικότητα και προτάσεις διεξόδου.
- Προσχολική Αγωγή.
- Γενική 12χρονη εκπαίδευση.
- Πρωτοβάθμια εκπαίδευση - Ολοήμερο σχολείο.
- Ενιαίο Λύκειο.
- Σχολικά βιβλία - Μέθοδοι διδασκαλίας.
- Ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.
- Ενισχυτική διδασκαλία.
- Ο αθλητισμός στην εκπαίδευση.
- Ειδική αγωγή και εκπαίδευση.
- Εσπερινή (νυχτερινή) εκπαίδευση.
- Διαπολιτισμική - Αντιρατσιστική εκπαίδευση.
- Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό.
- Εκπαίδευση της Μουσουλμανικής μειονότητας.
- Μαθητές - μαθητικές κοινότητες.

Β΄ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.

- Βασική κατάρτιση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών.
- Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και εκπαιδευτικών.
- Σύστημα διορισμού εκπαιδευτικών.

Γ΄ ΑΝΟΙΚΤΟ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.

- Η ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού στην ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση.
- Το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο που θέλουμε.
- Η απορύθμιση του ελληνικού δημόσιου πανεπιστημίου.
- Ανοιχτό, δημοκρατικό, δημόσιο πανεπιστήμιο.
Εθνικός σχεδιασμός για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.Θεσμικό πλαίσιο.Πόροι.Προπτυχιακές σπουδές.Μεταπτυχιακές σπουδές.Δια βίου εκπαίδευση.Ανοιχτό πανεπιστήμιο.Για την «αξιολόγηση» των πανεπιστημίων.
Πανεπιστημιακή Έρευνα.Η θέση των ΤΕΙ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δ΄ ΕΡΕΥΝΑ

Ε΄ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΤ΄ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

- Προϋπολογισμός για την παιδεία.
- ΕΠΕΑΕΚ II του ΥΠΕΠΘ.
- Ιδιωτική εκπαίδευση.

Ζ΄ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φίλες και φίλοι,
Συντρόφισσες και σύντροφοι,

Πριν από τέσσερα χρόνια το Τμήμα Παιδείας έδωσε στην ΚΠΕ για έγκριση τις «*Θέσεις για την Παιδεία*», τις οποίες εκδώσαμε σε βιβλίο το Φεβρουάριο του 1997.

Στη συνέχεια έγιναν από το Τμήμα Παιδείας νέες επεξεργασίες θέσεων και τοποθετήσεις σε ζητήματα που προέκυψαν στην παιδεία από την κυβερνητική πολιτική. Τα *επίκαιρα ζητήματα της παιδείας* συζητήθηκαν και σε πανελλαδικές συσκέψεις το 1998 το 1999 και το 2000, τα πορίσματα των οποίων επίσης εκδόθηκαν.

Ενόψει του προσυνεδρίου παιδείας, που είναι ενταγμένο στη διαδικασία του προγραμματικού συνεδρίου, συγκεντρώσαμε τα υλικά που επεξεργάστηκε το Τμήμα Παιδείας στο διάστημα που μεσολάβησε, ώστε μαζί με τα προηγούμενα να αποτελέσουν τη βάση της συζήτησης.

Από τη δράση μας από τις τοποθετήσεις μας και από τις ανακοινώσεις μας πάνω στα κατά καιρούς εξαγγελόμενα από το Υπουργείου Παιδείας μέτρα είναι σαφές ότι διαφωνούμε με την ακολουθούμενη πολιτική και πολύ περισσότερο με το ότι αποτελεί τη μεταρρύθμιση που έχει ανάγκη η παιδεία μας και που επίμονα ζητάμε.

Όσο, λοιπόν, πιο επεξεργασμένες είναι οι Θέσεις μας και σαφείς οι στόχοι μας, τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι η προώθησή τους.

Ελπίζουμε οι θέσεις μας να αποτελέσουν αντικείμενο διαλόγου.

Με την ολοκλήρωση των εργασιών θα προχωρήσουμε σε επανέκδοση των «*Θέσεων για την παιδεία*», του ΣΥΝ.

ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ -ΜΑΡΤΙΟΣ 2002

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ

Η παιδεία είναι δικαίωμα όχι προνόμιο.

Τα ζητήματα της παιδείας συνδιαμορφώνουν τον πυρήνα των προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, όπως και των άλλων κοινωνιών της Ε.Ε. και όλου του κόσμου. Απέναντι στα ζητήματα αυτά, της παιδείας αλλά και της κοινωνίας γενικότερα, αναπτύσσονται πολιτικές και πρακτικές που φυσικά δεν είναι προς την ίδια κατεύθυνση, δεν αποπνέουν τις ίδιες ιδέες και αξίες.

Έτσι με το κείμενο αυτό, δεν επιδιώκουμε απλώς να δημοσιοποιήσουμε κάποιες απόψεις στα ζητήματα της παιδείας και της σχέσης τους με την κοινωνία μας γενικότερα. Πρόθεσή μας είναι να συμβάλουμε στη διαμόρφωση μιας μάχιμης συλλογικής πολιτικής και πολιτισμικής αντίληψης, που αντιλαμβάνεται τη μόρφωση ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα, για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της, αναδεικνύοντας πως στα θέματα της παιδείας η Αριστερά αποτελεί την κατ'εξοχήν μεταρρυθμιστική δύναμη της κοινωνίας. Και κυρίως, πρόθεσή μας είναι η πραγματοποίηση μιας μεγάλης δημοκρατικής μεταρρύθμισης στην παιδεία, που θα εξασφαλίζει τη μόρφωση ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της.

Νεοφιλελευθερισμός - «ενιαία» σκέψη και Παιδεία.

Η απόλυτη κυριαρχία των νόμων της αγοράς έχει επιβάλλει στη ζωή της ανθρωπότητας εκρηκτικές οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, επικίνδυνη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, προκλητική επιβολή του ισχυρού στις διεθνείς σχέσεις, υποκατάσταση των θεσμών δημοκρατίας και πολιτικής από ισχυρά υπερεθνικά μη νομιμοποιημένα κέντρα ελέγχου, επικράτηση του αχαλίνωτου ανταγωνισμού σε επίπεδο αξιών για τη ζωή. Αυτή είναι η πραγματικότητα κατά την επιβολή της πιο επιθετικής νεοφιλελεύθερης αντίληψης σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης των οικονομιών. Ο καπιταλισμός επεκτείνεται παγκόσμια. Η δομή συσσώρευσης κεφαλαίου διεθνοποιείται. Ο ρόλος του εθνικού κράτους υποχωρεί. Ταυτόχρονα το κοινωνικό κράτος που ήταν αποτέλεσμα ευρύτερων συναινέσεων, εγκαταλείπεται. Ο νεοφιλελευθερισμός είναι επιθετικός, επιβάλλοντας παντού κανόνες.

Και ενώ η κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα αναδιαρθρώνεται με τον τρόπο που περιγράψαμε, σε επίπεδο ιδεών παρατηρείται μια συντηρητική πνευματική περιχαράκωση, απαγορευτική προς κάθε κριτική σκέψη. Κυριαρχεί μια αντίληψη «ενιαίας» και μονοδιάστατης σκέψης, που υποτάσσει τα πάντα σε χρησιμοθηρικούς (υπέρ ποιών όμως;), περιοριστικούς στην αντίληψη υπολογισμούς. Αυτός ο αγοραίος οικονομισμός χρησιμοποιείται ως οπτική γωνία για όλα τα ζητήματα της ζωής και γι αυτά της παιδείας.

Προβάλλεται και κυρίως πραγματοποιείται, ως απόλυτη αλήθεια - μονόδρομος η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών εντείνει τον ανταγωνισμό, ότι η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί ευνοϊκότερο για τις επιχειρήσεις περιβάλλον και αυτό οδηγεί αναγκαστικά στον περιορισμό των κοινωνικών δαπανών για την παιδεία, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση κ.λ.π. Έτσι η έννοια της ανάπτυξης ταυτίζεται με την κερδοφορία του κεφαλαίου και κανείς άλλος εκτός αυτού δεν δικαιούται τίποτε στην κατανομή του κοινωνικού πλούτου. Κάθε παρέμβαση, ρύθμιση και έλεγχος των αγορών, θεωρείται επιζήμιος. Η άποψη αυτή προβάλλεται ως αυταπόδεικτη και δεν μπορεί παρά να είναι υποχρεωτική για τις κυβερνήσεις και τις κοινωνίες.

Ακόμη χειρότερα και παράλληλα με την αντίληψη για περιορισμό των κοινωνικών δαπανών συμπεριλαμβανομένων και αυτών της παιδείας, ο αγοραίος οικονομισμός αντιλαμβάνεται την εκπαίδευση σε σχέση πλήρους υποταγής προς την αγορά, δηλαδή τις επιχειρήσεις. Αντί της μόρφωσης ως βίωσης του πολιτισμού, της καλλιέργειας δηλαδή σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης γνώσεων με κριτικό και σφαιρικό τρόπο, προβάλλεται μια περιοριστική αντίληψη που ρίχνει το βάρος της κυρίως στην κατάρτιση. Με τη νεοφιλελεύθερη πολιτική η μόρφωση παύει να θεωρείται ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα.

Η απόλυτη κυριαρχία της αγοράς συνοδεύεται με σημαντικές πολιτισμικές αλλαγές. Αναδεικνύει τις αξίες της ιδιωτικότητας, του αχαλίνωτου ανταγωνισμού, της ατομικής ευμάρειας, της κοινωνικής αναληψίας, που αποδιώχνουν τις αξίες της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της συλλογικότητας, της συνυπευθυνότητας, δημιουργώντας ένα αποπνικτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο λειτουργεί το σχολείο.

Η χυδαία ελληνική εκδοχή νεοφιλελεύθερης πολιτικής στην εκπαίδευση είναι η θλιβερή περίπτωση της «μεταρρύθμισης» Αρσένη. Οι μισοί μαθητές εκδίδονται από το Λύκειο, ιδίως οι οικονομικά ασθενέστεροι. Όσοι απ'αυτούς δεν εκδίδονται πλήρως από το εκπαιδευτικό σύστημα, οδηγούνται σε σχολές κατάρτισης σε μικρή ηλικία και μάλιστα αμφιβόλου ποιότητας, αφού υποβαθμίζονται

δραματικά, ακόμη και σε σχέση με τα προϋπάρχοντα Τεχνικά Λύκεια. Για να γίνουν αυτά δυνατά, τα Γενικά Λύκεια αποποιοούνται κάθε μορφωτικού χαρακτήρα μετατρέπόμενα σε εξεταστήρια - κέντρα επιλογής και τα φροντιστήρια που διδάσκουν την τεχνική των εξετάσεων αναδεικνύονται σε ρυθμιστή της πορείας των μαθητών. Ταυτόχρονα η ανώτατη εκπαίδευση μετατρέπεται σε μηχανισμό ρηχής επαγγελματικής κατάρτισης που θα απαξιώνεται γρήγορα. Μια τέτοια περιοριστική εκπαιδευτική πολιτική δεν προωθεί την ανάπτυξη της γνώσης, της επιστήμης, της έρευνας, της τεχνολογίας, της οικονομίας, της κοινωνίας.

Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη.

Για τον ΣΥΝ, το ζητούμενο σήμερα είναι μια συνολική εναλλακτική πολιτική στην κατεύθυνση του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Μια συνολική πολιτική που θα απαντά στα τεράστια οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά προβλήματα που απειλούν την ανθρωπότητα και τον πλανήτη, στο πρόβλημα της νέας οργάνωσης της διεθνούς ζωής με ειρήνη και ασφάλεια και στο πρόβλημα της αποκατάστασης της δημοκρατίας και της πολιτικής στις συνθήκες παγκοσμιοποίησης.

Μια τέτοια πολιτική πρέπει να καθιστά σήμερα κεντρικό στόχο την κοινωνική αναδιανομή του πλούτου τόσο σε παγκόσμια όσο και σε εθνική κλίμακα. Όμως αυτή η ανακατανομή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όσο κυριαρχούν μονοσήμαντα οι νόμοι και οι μηχανισμοί της αγοράς.

Υπό αυτή την έννοια το μοντέλο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που σήμερα προωθείται, αποτελεί τον προγραμματικό αντίπαλο της Αριστεράς. Αλλά και το στόχο αντίστασης και θετικής εναλλακτικής πρότασης από τα κινήματα, στα οποία η δική μας αριστερά βρέθηκε παρούσα με τις ευρωπορείες, σ' όλη τη διαδρομή από το Σιάτλ στη Γένοβα.

Η αντιπαράθεση με το νεοφιλελεύθερο μοντέλο παγκοσμιοποίησης, επειδή προφανώς δεν μπορεί να γίνει από τη σκοπιά υπεράσπισης μιας παρελθούσας πραγματικότητας, θέτει το μεγάλο πρόβλημα της αποκατάστασης σε εθνική και κυρίως σε υπερεθνική κλίμακα της δημοκρατικά νομιμοποιημένης πολιτικής εξουσίας. Θέτει δηλαδή με νέους όρους, το πρόβλημα της λαϊκής κυριαρχίας στο σύγχρονο κόσμο και της πολιτικής ως διαδικασίας άσκησης της.

Μια πολιτική της Αριστεράς που αναδεικνύει σήμερα ως κεντρικό πρόβλημα τη κοινωνική αναδιανομή του πλούτου, πρέπει, για να είναι αποτελεσματική, να προτείνει τις μορφές πολιτικής οργάνωσης και τους θεσμούς εκείνους, που θα εξασφαλίσουν την έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας στα πραγματικά πεδία λήψης των αποφάσεων. Και αυτό που σήμερα διακυβεύεται, είναι το πώς θα τεθούν υπό κοινωνικό και πολιτικό έλεγχο τα αόρατα υπερεθνικά κέντρα, που λαμβάνουν τις κρίσιμες αποφάσεις για την πορεία των οικονομιών και των κοινωνιών.

Όταν λέμε «Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός», καταθέτουμε ακριβώς αυτή την ελπίδα και τη θέληση για νέους κοινωνικούς πολιτικούς συσχετισμούς με διεθνείς αναφορές και με θεσμοθετημένα κέντρα, που θα εγγυώνται τη ριζική αλλαγή προτεραιοτήτων και πολιτικών που έχει επιβάλλει η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση.

Σ' αυτή την προοπτική έχει τεράστια σημασία η πολιτική ενοποίηση της Ε.Ε. Ενοποίηση μέσα από διαδικασίες διεύρυνσης και κοινωνικής εμβάθυνσης, χειραφέτησης από τις ΗΠΑ με τη διαμόρφωση κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής σε φιλειρηνική κατεύθυνση και παρέμβασης στις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης από τη σκοπιά των αντιλήψεων του κοινωνικού κράτους, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της κοινωνικής τελικά αναδιανομής του πλούτου. Ταυτόχρονα έχει τεράστια σημασία να τίθεται και να καλλιεργείται, η ιδέα της νέας παγκόσμιας ρύθμισης και του στόχου της δημοκρατικής πολιτικής διακυβέρνησης της παγκοσμιοποίησης.

Όλα αυτά αποτελούν το πεδίο συγκρότησης της σύγχρονης ευρωπαϊκής αριστεράς, αποτελεσματικής παρέμβασής της στις παγκόσμιες εξελίξεις, αλλά και συνάντησής της με τα νέα κοινωνικά κινήματα κατά της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που εκδηλώνονται σε όλο τον κόσμο, κάτω από το σύνθημα: «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

Τι θα σήμαινε όμως για τα θέματα της Παιδείας μια τέτοια συνολική εναλλακτική πολιτική, που θέτει τους ανθρώπους πάνω από τα κέρδη;

Για μια παιδεία απελευθερωτική

Για τον ΣΥΝ η παιδεία αποτελεί μια μοναδική αξία, αναντικατάστατο αγαθό για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της. Στο σύστημα των ιδεών της σύγχρονης Αριστεράς

κατέχει κεντρική θέση για το ρόλο της στην προσωπική πληρότητα, την απελευθέρωση από αναχρονισμούς και προκαταλήψεις, την αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας και της ανισότητας ανάμεσα στα φύλα, την καταπολέμηση των ξενοφοβικών και ρατσιστικών αντιλήψεων και στερεοτύπων, την αντιμετώπιση των κάθε είδους διακρίσεων, την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή των πιο πολύτιμων αξιών του ανθρώπινου πολιτισμού. Επιπλέον, σήμερα, με την ανάδειξη της γνώσης, της επιστήμης, της πληροφορίας, σε άμεσες παραγωγικές δυνάμεις, με ισχύ που δεν έχει προηγούμενο, η παιδεία καθίσταται αναγκαία προϋπόθεση για να μπορούν οι οργανωμένες κοινωνίες να αξιοποιήσουν τα σύγχρονα επιτεύγματα και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός ανοικτού, όσο και ανταγωνιστικού κόσμου διαφυλάσσοντας την πολιτιστική τους κληρονομιά και την ανεξάρτητη πολιτική τους οντότητα.

Είναι αναγκαίο να αξιοποιήσουμε όλες τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που παρέχει η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, μειώνοντας το κόστος προσαρμογής για τους κοινωνικά αδίκημένους και προτείνοντας εναλλακτικά πρότυπα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού, που σέβονται τον άνθρωπο και το περιβάλλον και βασίζονται στην ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η συνένωση των δυνάμεων της εργασίας, της υλικής και πολιτιστικής δημιουργίας και η δραστηριοποίησή τους για την κοινωνική ανάπτυξη, την κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων για όλους, την ειρήνη και τη συνεργασία των λαών, το σοσιαλισμό με δημοκρατία, ελευθερία και συμμετοχή είναι η αριστερή απάντηση στη σύγχρονη κοινωνική πρόκληση. Και εδώ είναι καθοριστικός ο ρόλος της παιδείας.

Στην αντίληψη που θέλει την παιδεία υπηρέτη των τρεχουσών αναγκών της οικονομίας, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την αντίληψη ενός αυτόνομου ρόλου της παιδείας, που ωστόσο δεν περιφρονεί το έδαφος της πραγματικότητας. Στην αντίληψη που θέλει την παιδεία μηχανή διάπλασης σε προεπιλεγμένα πρότυπα, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την αντίληψη ότι η παιδεία πρέπει να προσφέρει την δυνατότητα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας ενός κριτικά σκεπτόμενου ανθρώπου, που μπορεί να κατανοεί τα προβλήματα της κοινωνίας και του περιβάλλοντος και να παρεμβαίνει ενεργητικά για την αντιμετώπισή τους. Στην παιδεία που διαπνέεται και πασχίζει να ενσταλάξει ένα κράμα συμπλέγματος διεθνούς καταδίωξης, με ένα εθνικιστικό σύμπλεγμα ανωτερότητας, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία που διαπνέεται από την αναγνώριση του ρόλου κάθε επιμέρους πολιτισμού, και του ελληνικού, στο πλαίσιο της ενότητας και της συνέχειας του παγκόσμιου πολιτισμού. Στην παιδεία του ατομικισμού, του στενού ωφελιμισμού, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία των ουμανιστικών αξιών. Στην παιδεία- εμπόρευμα της ελεύθερης αγοράς, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία- αγαθό της ελεύθερης επιλογής.

Για μια δημοκρατική εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη

Η σημασία που έχει η εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας, μας υποχρεώνει να σταθούμε σ' αυτό το ζήτημα πιο αναλυτικά.

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η προτεραιότητα και η έμφαση στα οικονομικά χαρακτηριστικά στην πορεία προς την ολοκλήρωση ενισχύουν τον κίνδυνο να υποταχθεί κάθε συλλογική προσπάθεια ανάπτυξης στην άμεση χρησιμοθηρία, που υποβαθμίζει τη σημασία όλων των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν και αξιοποιεί πηγές της ζωής με αρνητικό τρόπο για το μέλλον.

Η ίδια η τεχνολογική εξέλιξη καθιστά περισσότερο αναγκαία σήμερα μια γενική παιδεία που θα βασίζεται στην επιστημονική - ανθρωπιστική παιδεία. Μια παιδεία τέτοιας ποιότητας επιτρέπει την κατανόηση και την ερμηνεία της πραγματικότητας στο σύνολό της, αυξάνει τις δυνατότητες για συνειδητή και υπεύθυνη συμμετοχή του πολίτη, καλλιεργεί το πνεύμα της δημοκρατίας, της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της αποδοχής της διαφορετικότητας, συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου.

Ο πολίτης που αποκτά τέτοια παιδεία δε χειραγωγείται από τα κέντρα εξουσίας και τα μέσα ενημέρωσης, είναι σε θέση να υπερασπίζεται τα δικαιώματά του τοπικά και παγκόσμια, έχει συνειδητοποιήσει τις απαιτήσεις των καιρών και εργάζεται, ατομικά και συλλογικά, για την επίτευξη στόχων που ο ίδιος έχει καθορίσει.

Η κρίση στην εκπαίδευση

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής εκδηλώνονται αναπόφευκτα και στους εκπαιδευτικούς θεσμούς με ιδιαίτερη ένταση και καταλυτικές συνέπειες. Συμπτώματα αυτής της κατάστασης είναι η συνεχής υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών, η συρρίκνωση του μαθητικού

πληθυσμού στο Λύκειο, η απουσία νοήματος για το μαθητή και τη μαθήτριά από τη συμμετοχή στην εκπαίδευση, η όξυνση των αντιθέσεων και των συγκρούσεων γύρω από τα ζητήματα της εκπαίδευσης, μέσα και έξω από το σχολείο, η ανεργία των νέων, οι μαθητικές καταλήψεις κ.λπ.

Η παιδεία έχει μετατραπεί το τελευταίο διάστημα, μετά την εφαρμογή της «Μεταρρύθμισης Αρσένη», σε ένα πεδίο συνεχών πειραματισμών, που προωθούνται στο πλαίσιο νεοφιλελεύθερων πολιτικών, χωρίς επεξεργασία και κυρίως χωρίς σωστή ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και των εκπαιδευτικών στρατηγικών. Στόχος αυτής της πολιτικής η συντηρητική ανασυγκρότηση της ελληνικής εκπαίδευσης με έμφαση στο Λύκειο, όπου επιδιώκεται η δημιουργία του επιλεκτικού λυκείου των λίγων, και αναπόφευκτη συνέπειά της η ενίσχυση των κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση. Μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς έχουν εκδηλώσει επανειλημμένα την έντονη αγανάκτηση και τη ριζική αντίθεσή τους με τις επιλογές της εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβέρνησης.

Η αναδόμηση της λυκειακής βαθμίδας, σύμφωνα με το Ν. 2525, προέβλεπε δομική συνένωση των διαφορετικών τύπων του λυκείου αλλά, παράλληλα, διατήρηση του διπλού δικτύου, με την ισχυρή παρουσία της τεχνικο-επαγγελματικής κατεύθυνσης. Αυτή η επιλογή, του διπλού δικτύου, υπονόμωσε ουσιαστικά τον ενιαίο χαρακτήρα του λυκείου και δημιούργησε το πλαίσιο για την ενίσχυση των ταξικών διακρίσεων στη λυκειακή βαθμίδα.

Όλα τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι με την εφαρμογή της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» έχει αυξηθεί ανησυχητικά ο αριθμός των μαθητών του λυκείου που έμειναν στην ίδια τάξη ή παραπέμφθηκαν στις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου κατά περίπτωση, ενώ ενισχύθηκαν σε επικίνδυνο βαθμό και τα φαινόμενα διαρροής, με αποτέλεσμα την πρωτοφανή συρρίκνωση του μαθητικού δυναμικού του Λυκείου, με μείωση γύρω στο 40%. Αυτό παρά τα «διορθωτικά» μέτρα που υποχρεώθηκε κατά καιρούς να πάρει η Κυβέρνηση κάτω από την πίεση των αγώνων που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Χωρίς αυτά τα μέτρα, η κατάσταση θα ήταν ακόμη πιο αρνητική.

Μεγαλύτερα ποσοστά αποτυχίας και απόρριψης, σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής στοιχεία, παρουσιάζουν τα σχολεία των πιο υποβαθμισμένων περιοχών. Οι ελάχιστες εξαιρέσεις, που συνήθως φροντίζει επίμονα να προβάλλει το Υπουργείο Παιδείας, δεν αλλάζουν τη συνολική εικόνα. Ιδιαίτερα στα απομονωμένα και δυσπρόσιτα σχολεία η κατάσταση είναι τραγική. Η συρρίκνωση του μαθητικού δυναμικού των λυκείων αυτών των περιοχών είναι τόσο μεγάλη, ώστε μεγάλος αριθμός λυκείων υπάρχει κίνδυνος να καταργηθούν, με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για το μορφωτικό επίπεδο στην ελληνική ύπαιθρο.

Το λύκειο συνολικά έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο εξεταστικό κέντρο, με κύριο στόχο να ξεχωρίζει τους μαθητές σε «ικανούς» και «μη ικανούς» για εγγραφή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο ελάχιστος χρόνος που είναι απαραίτητος για την κάλυψη και των άλλων αναγκών των νέων, για προσωπικές σχέσεις, για ανάπτυξη της κοινωνικότητας για επαφή με τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, το εξωσχολικό βιβλίο, έχει καταπατηθεί βάνουσα από τη «μεταρρύθμιση». Όποιος αποφασίσει να επιδοθεί και σε τέτοιες δραστηριότητες κατά πάσα πιθανότητα θα ταξινομηθεί στους «μη ικανούς» μαθητές.

Παράλληλα, τα ποσοστά της διαρροής πριν την ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης εξακολουθούν να είναι ανησυχητικά, ενώ ο δείκτης του αναλφαριθμητισμού, ακόμη και στους μαθητές που τυπικά ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι αρκετά υψηλός, όπως δείχνουν σχετικές έρευνες. Είναι, επομένως, στοιχεία αυτά που πρέπει να προβληματίσουν σοβαρά την ελληνική κοινωνία.

Μετά την παταγώδη αποτυχία αυτής της λεγόμενης «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης», που οδήγησε το ελληνικό λύκειο στα γνωστά αδιέξοδα -μια εξέλιξη την οποία είχαμε προβλέψει πολύ έγκαιρα και είχαμε εκφράσει τη βεβαιότητά μας για τις συνέπειές της μέσα και έξω από τη Βουλή-, δεν υπήρξε από την πλευρά της κυβέρνησης η τόλμη και η διορατικότητα που θα επέβαλλε μια τομή σε αυτή την πολιτική και θα έθετε τα θεμέλια για μια ριζική, δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που έχει ανάγκη σήμερα η εκπαίδευση και η ελληνική κοινωνία. Αντίθετα, η Κυβέρνηση, κάτω από την πίεση και την κατακραυγή της ελληνικής κοινωνίας, επιχείρησε να αμβλύνει τις αρνητικές συνέπειες αυτής της πολιτικής με ημίμετρα, τα οποία δεν άγγιξαν τον πυρήνα της. Έτσι:

- Το λύκειο εξακολουθεί να είναι δέσμιό των εξεταστικών διαδικασιών, που ακυρώνουν την αυτόνομη μορφωτική λειτουργία του.
- Οι εξεταστικές διαδικασίες αποτελούν τη βάση ενός επιλεκτικού λυκείου, που δείχνει προκλητική δυσανεξία για τα παιδιά των πιο φτωχών κοινωνικών στρωμάτων.
- Η πλειονότητα των μαθητών αναζητούν διέξοδο στα φροντιστήρια, που αποτελούν δυσβάσταχτο βάρος για τη μέση ελληνική οικογένεια
- Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση δεν αντιμετωπίζεται από την Κυβέρνηση σαν συστατικό στοιχείο της εκπαίδευσης αλλά σαν εκπαίδευση «δεύτερης διαλογής»

Ανάμεσα στα «παράδοξα» της εκπαιδευτικής «μεταρρύθμισης» μπορεί κανείς να αναφέρει επιπλέον και μια σειρά θεσμίσεων ή καινοτομικών παρεμβάσεων, για την εφαρμογή των οποίων

έγιναν συστηματικές μελέτες και επενδύθηκαν σε αυτές ανθρώπινη εργασία και χρήμα, για να εγκαταλειφθούν σύντομα και να δώσουν τη θέση τους σε άλλες επιλογές. Στα θνησιγενή τέκνα της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» μπορεί κανείς να συμπεριλάβει -πάντα με κάποια επιφύλαξη, καθώς το μέλλον είναι άδηλο- το σχεδιασμό για το εθνικό απολυτήριο, την απόπειρα ανανέωσης του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, το «Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών», το λεγόμενο «πολλαπλό βιβλίο», ενώ είναι ακόμη άγνωστη η κατάληξη άλλων, όπως τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα, το ολοήμερο σχολείο, η σχολική βιβλιοθήκη, η ενισχυτική διδασκαλία και τα προγράμματα εφαρμογής εκπαιδευτικών καινοτομιών, ιδίως όταν λείπουν οι ευρωπαϊκοί πόροι.

Ξεχωριστή αναφορά πρέπει να γίνει σε ό,τι αφορά τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις για τα εκπαιδευτικά προγράμματα στη χώρα μας μέσω των περιφερικών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΕΠΕΑΕΚ). Η αδιαφάνεια και η μεροληψία με την οποία γίνεται η διαχείριση αυτών των πόρων από τις διοικητικές υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας υποδηλώνει με σαφήνεια και τις προθέσεις της, να αξιοποιήσει αυτούς τους πόρους, μεταξύ άλλων, για να ασκήσει πιέσεις και να χειραγωγήσει τους εκπαιδευτικούς διασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο τη συναίνεσή τους στην εκπαιδευτική της πολιτική.

Γενικότερα, η προχειρότητα, η έλλειψη σοβαρών μελετών, πειραματισμού και προγραμματισμού, οι συνεχείς παλινωδίες και η απουσία κάθε έννοιας δημοκρατικού διαλόγου και συμμετοχής, που χαρακτηρίζουν σταθερά την εκπαιδευτική πολιτική όλων των μεταδικτατορικών κυβερνήσεων, ακυρώνουν κάθε απόπειρα ανανέωσης και εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης και τη μετατρέπουν σε πεδίο αντιπαράθεσης μικροκομματικών σκοπιμοτήτων και προώθησης πελατειακών σχέσεων και ιδιοτελών συμφερόντων.

Έτσι, η έλλειψη ενδιαφέροντος των μαθητών και μαθητριών για το υποβαθμισμένο και αναχρονιστικό περιεχόμενο της μόρφωσης αποδίδεται στην απουσία ικανοποιητικού συστήματος αξιολόγησής τους και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Η διαρκώς ογκούμενη ανεργία των νέων μετατρέπεται σε «πρόβλημα του συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση». Η έλλειψη ουσιαστικής παιδαγωγικής κατάρτισης των καθηγητών και καθηγητριών κατά τη διάρκεια των βασικών τους σπουδών αντιμετωπίζεται με «σύντομη εισαγωγική επιμόρφωση» ή με περιοδική επιμόρφωση «στον ελεύθερο χρόνο των εκπαιδευτικών». Η ανεπάρκεια του εποπτικού και διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης αποδίδεται στην «πελατειακή» και αναξιοκρατική πολιτική των κυβερνητικών προκατόχων, πράγμα που αποτελεί και το άλλοθι για τη διαιώνισή της. Η οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων επιχειρείται να αντιμετωπιστεί με ευτελή επιδόματα και ανεπαρκείς αυξήσεις, που δεν καλύπτουν την αύξηση του κόστους ζωής.

Χαρακτηριστική είναι και η έλλειψη θεσμών συμμετοχής, ουσιαστικού διαλόγου και εκδημοκρατισμού σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Ο ΣΥΝ έχει πάντα υποστηρίξει την ανάγκη διακομματικής συνεννόησης για θέματα παιδείας, όσο αυτό είναι δυνατόν, ώστε να αποτρέπονται οι μονοκομματικές επιλογές που συνεπάγονται ένα διαρκές «ράβε-ξήλωνε», και αποφάσεις που υπηρετούν το κομματικό συμφέρον του κυβερνητικού κόμματος αντί της παιδείας. Θεωρεί ότι η ιδέα της διακομματικής συνεννόησης διασύρεται, όταν χρησιμοποιείται ως μέσο δημαγωγικής ικανοποίησης της κοινής γνώμης και ως τεχνική εξωραϊσμού του απογοητευτικού προσώπου της κυβέρνησης.

Ο «διάλογος» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ευκαιριακός και συνήθως περιορίζεται στο επίπεδο των Πρυτάνεων. Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική δραστηριότητα των σχολείων είναι συνήθως ανύπαρκτη. Εξαιρέσεις ασφαλώς υπάρχουν, αλλά οφείλονται κατά βάση στην πρωτοβουλία προσώπων και ομάδων που έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία της μόρφωσης και αγωνίζονται σ' ένα αρνητικό κατά βάση περιβάλλον για τη βελτίωση της κατάστασης.

Η κυβέρνηση προχωρεί κάθε τόσο σε μέτρα και εξαγγελίες χωρίς τον ελάχιστο διάλογο, με συνέπειες πολύ αρνητικές για την ελληνική εκπαίδευση.

Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, λόγω της ανεπάρκειας, της καθυστέρησης και της υποβάθμισής τους, αδυνατούν να παίξουν έναν προωθητικό ρόλο προς την κατεύθυνση της ολόπλευρης ανάπτυξης.

Η κατάσταση επιδεινώνεται από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν συχνά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κυρίως η τηλεόραση, που υποκαθιστούν όλο και περισσότερο τους εκπαιδευτικούς θεσμούς στο μορφωτικό τους ρόλο. Τα προγράμματά τους υποτάσσονται σε μεγάλο βαθμό στις σκοπιμότητες που επιβάλλουν η εμπορευματοποίηση της ενημέρωσης, της μόρφωσης και της ψυχαγωγίας, η άγνοια και η υποστήριξη των συμφερόντων των ισχυρών.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ άσκησε έντονη κριτική σ' αυτή την κυβερνητική πολιτική. Καταψήφισε τις σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες. Αντιμέτωπος το ζήτημα κινούμενος σταθερά στη γραμμή της προγραμματικής αντιπολίτευσης. Δεν περιορίστηκε στο τι δεν πρέπει να γίνει, αλλά κατέθεσε υπεύθυνα τις προτάσεις του και διεκδίκησε τις λύσεις που θεωρεί ορθές και αναγκαίες. Και θα συνεχίσει να κρατά την ίδια στάση. Να διεκδικεί την προβολή και εν τέλει υιοθέτηση των προτάσεών του. Αγωνιζόμαστε ώστε αυτές να μετατραπούν και σε θεσμικό πλαίσιο και αντιπαρατιθέμαστε στην κυβέρνηση από τη σκοπιά αυτής της διεκδίκησης και όχι από τη σκοπιά υπεράσπισης του παλιού.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνουμε καταρχήν την **κατάργηση των νομοθετικών ρυθμίσεων της προηγούμενης τετραετίας** και την εγκατάλειψη της ατελέσφορης πρακτικής των αποσπασματικών ρυθμίσεων και των εμβολωματικών λύσεων σε ένα θεσμικό πλαίσιο που είναι στη βάση του αρνητικό. Ζητάμε **άμεση έναρξη διαλόγου με τους αρμόδιους φορείς και τις πολιτικές δυνάμεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την εκπαίδευση** όλων των βαθμίδων προς την κατεύθυνση της συνολικής δημοκρατικής μεταρρύθμισης που έχει ανάγκη σήμερα η ελληνική κοινωνία.

Για την αντιμετώπιση των κρίσιμων προβλημάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης είναι αναγκαία μια **άλλη εκπαιδευτική πολιτική**, που θα στηρίζεται στην ευρύτερη δυνατή λαϊκή συμπαράταξη και θα κατευθύνεται από τα πορίσματα της επιστήμης, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση και την ανανέωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι στόχοι μας στην εκπαίδευση

Για το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ η παιδεία αποτελεί **αδιαπραγμάτετο κοινωνικό αγαθό**. Γι' αυτό και επιδιώκουμε ένα **αναβαθμισμένο, δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα** που θα υπόκειται σ' έναν **κοινωνικά ελεγχόμενο προγραμματισμό**.

Κατά την άποψή μας, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να έχει στο κέντρο της προσοχής του τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Να εδραιώνεται στην πεποίθηση ότι η μόρφωση του πολίτη είναι προς το δικό του συμφέρον, αλλά και της κοινωνίας. Να διαμορφώνει **πολίτες με συνείδηση των προβλημάτων του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος**, που θα είναι ικανοί να αντιστέκονται σε κάθε είδους αυθαιρεσία, εκμετάλλευση και καταπίεση και να παίρνουν οι ίδιοι στα χέρια τους τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στον τόπο μας. Πολίτες με οικολογική παιδεία και συνείδηση, ικανούς να προστατεύουν το περιβάλλον από κάθε κίνδυνο που το απειλεί.

Το **περιεχόμενο** της εκπαίδευσης πρέπει να χαρακτηρίζεται από επιστημονική ευρύτητα και εγκυρότητα, πλούτο ιδεών και αντιπαράθεσή τους, με στόχο την ολόπλευρη μόρφωση και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης του μαθητή και της μαθήτριας. Σήμερα οι γνώσεις ανανεώνονται ραγδαία. Οι μαθητές και μαθήτριες πρέπει, κατά συνέπεια, να έχουν υποδομή που θα τους επιτρέψει να υποδέχονται και να αξιοποιούν τη νέα γνώση. Να μάθουν και να μπορούν να μαθαίνουν «διά βίου». Σ' αυτή τη βάση πρέπει να στηριχτεί και η τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Παράλληλα με τη γνωστική ανάπτυξη, πρέπει να επιδιώκεται και η **αισθητική καλλιέργεια**, η **συναισθηματική ανάπτυξη** και η **κοινωνική ωρίμανση** των παιδιών και των νέων, ώστε να είναι ικανοί να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Ο Συνασπισμός επιδιώκει την **ανανέωση των παιδαγωγικών μεθόδων** βάσει των σύγχρονων πορισμάτων των παιδαγωγικών επιστημών, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να καταστεί αποτελεσματική, δημιουργική και ελκυστική. Τα σχολεία μας πρέπει να προάγουν την κριτική προσέγγιση της γνώσης, την αυτοδύναμη μάθηση, την πρωτοτυπία, τον πειραματισμό και την αμφισβήτηση, τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, τη συλλογικότητα και τη συνεργασία.

Στις σύγχρονες συνθήκες αποκτά ιδιαίτερη σημασία η **διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση**, που αναγνωρίζει την ισοτιμία των πολιτισμών, προωθεί την ισότητα, την αμοιβαία κατανόηση, την αλληλεγγύη και τη συνεργασία μεταξύ ατόμων και ομάδων και τα ανθρώπινα δικαιώματα, και καταπολεμά τα φυλετικά, θρησκευτικά ή εθνικά στερεότυπα, το ρατσισμό, την ξενοφοβία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα, ο **διαχωρισμός της Εκκλησίας από το Κράτος** πρέπει να βρει την έκφρασή του σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Πρωταρχική σημασία αποδίδουμε στο **ρόλο των εκπαιδευτικών** όλων των βαθμίδων. Η εκπαίδευση δεν πρέπει να στελεχώνεται από άβουλους, χαμηλόμισθους δημόσιους υπαλλήλους, αλλά από υπεύθυνα εκπαιδευτικά στελέχη με επιστημονική - παιδαγωγική κατάρτιση, ουσιαστική συνεχή επιμόρφωση και δυνατότητες ανάπτυξης πρωτοβουλιών. Η εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, ευνοϊκών συνθηκών εργασίας και αξιοκρατικών μεθόδων ανάδειξης των στελεχών είναι όροι αναγκαίοι για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης.

Οι τελευταίες εξελίξεις στον τομέα των **Τεχνολογιών Επικοινωνίας και Πληροφόρησης** σηματοδοτούν σημαντικές αλλαγές στο ρόλο του/της εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να προετοιμαστεί κατάλληλα για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις νέες προκλήσεις, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της σύγχρονης τεχνολογίας και ελαχιστοποιώντας τους κινδύνους που μπορεί να επιφέρει η αλόγιστη χρησιμοποίησή της. Σε κάθε περίπτωση, θα αγωνιστούμε να διαφυλαχθεί ο κοινωνικός χαρακτήρας της μαθησιακής διαδικασίας και η ισότητα ευκαιριών στη μόρφωση, και να αποφευχθούν ανισότητες και διακρίσεις στην ικανότητα χρήσης της νέας τεχνολογίας (τεχνολογικός αναλφαριθμητισμός, ψηφιακή διαίρεση/digital division κ.λπ.).

Ο Συνασπισμός θεωρεί **ασυμβίβαστη με το ρόλο του/της εκπαιδευτικού κάθε αντίληψη και στάση που οδηγεί στη μοιρολατρική αδράνεια, την παθητικότητα και την αδιαφορία**, σχετικά με το έργο του. Αντίθετα, πιστεύουμε ότι ο συνειδητοποιημένος εκπαιδευτικός, που αναλαμβάνει δραστήρια πρωτοβουλίες για την ουσιαστική βελτίωση της εκπαίδευσης στο χώρο της εργασίας του και ευρύτερα, προετοιμάζει μακροπρόθεσμα τους όρους για τη συνολική εκπαιδευτική

και κοινωνική αλλαγή και, ταυτόχρονα, για την ουσιαστική αναβάθμιση και κοινωνική καταξίωση του ρόλου της.

Η **ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης** αποτελεί προϋπόθεση και κινητήρια δύναμη για την τεχνολογική εξέλιξη και την κοινωνική ανάπτυξη. Αυτό δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση υποταγή του εκπαιδευτικού σχεδιασμού στις τρέχουσες ανάγκες της οικονομίας, γιατί η ίδια η ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης δημιουργεί όρους και συνθήκες για την επιτάχυνση της ανάπτυξης σε όλους τους τομείς, ακόμη και σε χώρες που υστερούν σε υποδομή και παραγωγική εμπειρία. Αντίθετα, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να λειτουργεί σε ένα πλαίσιο σχετικής αυτονομίας, ώστε να μπορεί να δρα προωθητικά για την κοινωνία και να εξασφαλίζει τη δυνατότητα προσαρμογής σε απρόβλεπτες εξελίξεις.

Είναι αυτονόητη υποχρέωσή μας μαζί με την κριτική της τρέχουσας εκπαιδευτικής επικαιρότητας να προωθούμε λύσεις και για τα κύρια προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης, όπως είναι η γενίκευση/αναβάθμιση της προσχολικής και της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η δομή και ο χαρακτήρας του λυκείου, η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου και ο εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης, ο ρόλος και ο χαρακτήρας της μεταδευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ιδιαίτερα των ΑΕΙ και ΤΕΙ, η θωράκιση της προσωπικότητας των νέων απέναντι στα σύγχρονα προβλήματα, η σύνδεση της εκπαίδευσης με την ανάπτυξη και η καταπολέμηση της ανεργίας, οι τάσεις ιδιωτικοποίησης στην εκπαίδευση, η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού κ.λ.π.

Η συνθετότητα και η ένταση των εκπαιδευτικών προβλημάτων θέτουν επιτακτικά την ανάγκη για ένα **ποιοτικά αναβαθμισμένο, ριζοσπαστικό κίνημα για την εκπαίδευση**, που θα αγκαλιάζει, πέρα από τους φορείς και τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, ευρύτερα στρώματα του ελληνικού λαού και θα επεξεργάζεται μια ενιαία συνολική αντίληψη των εκπαιδευτικών θεμάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Στη διαμόρφωση ενός τέτοιου εκπαιδευτικού κινήματος ο Συνασπισμός επιδιώκει έναν κεντρικό ρόλο.

Ριζική δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Για να υλοποιηθούν αυτές οι επιδιώξεις, θεωρούμε αναγκαία την πραγματοποίηση μιας συνολικής, δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, που θα παίρνει υπόψη τα προβλήματα και τις δυνατότητες που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη κοινωνία, και θα οδηγεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων μέσα στη συλλογικότητα.

Κεντρικός άξονας της μεταρρύθμισης που προτείνει ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ είναι μια **ενιαία δεκατετράχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (δωδεκάχρονη, με το συνυπολογισμό διετούς υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης)**, ποιοτικά αναβαθμισμένη, **που θα παρέχεται ως δημόσιο αγαθό σε όλους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς**. Μια εκπαίδευση που θα λειτουργεί αντισταθμιστικά, μετατρέποντας τη διαφορά σε μορφωτικό πλεονέκτημα και σε ευκαιρία για πολιτισμικό εμπλουτισμό και δημιουργία. Σε αυτό το πλαίσιο ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει και διεκδικεί:

- Επαναπροσδιορισμό των σκοπών της εκπαίδευσης στην κατεύθυνση της απρόσκοπτης, ολόπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητας των νέων και χάραξη σαφούς στρατηγικής για την επίτευξη των σκοπών αυτών.
- την αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, του ρόλου και της θέσης των εκπαιδευτικών, του περιεχομένου σπουδών και των εκπαιδευτικών μεθόδων
- την αποφασιστική διεύρυνση των υπηρεσιών που προσφέρονται από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να περιορίζεται η ανάγκη προσφυγής έξω από αυτό
- τη δραστική αύξηση των δημόσιων δαπανών και τη μείωση των ιδιωτικών, παράλληλα με τον εξορθολογισμό και την αύξηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος
- τη συστηματική παρέμβαση, στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγραμματισμού, με στόχους άμεσους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους, για την αντιμετώπιση της ανεργίας, την αύξηση της απασχόλησης και την αξιοποίηση από την κοινωνία των γνώσεων που αποκτούν οι νέοι και νέες από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Ολοήμερο νηπιαγωγείο και δημοτικό, που θα παρέχει πολύπλευρη μόρφωση σε όλα τα παιδιά, και θα αντισταθμίζει με συγκεκριμένα μέτρα τις όποιες δυσκολίες θα συναντά κάθε παιδί, ανάλογα με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
- Καταπολέμηση όλων των μορφών του αναλφαριθμητισμού, τόσο με πολιτικές αναβάθμισης της σχολικής εκπαίδευσης όσο και με πολιτικές διά βίου παιδείας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσουμε και την πραγματοποίηση αποτελεσματικών προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Μελετημένη και συστηματική ένταξη των παιδιών των μεταναστών, των προσφύγων, των Τσιγγάνων κ.τ.ό. σε κανονικά σχολεία και υποστήριξη της κοινωνικής αποδοχής και ένταξής τους.

- Ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία, στο βαθμό που είναι επωφελές για τα ίδια, με την παράλληλη εξασφάλιση των προϋποθέσεων για θετική έκβασή της.
 - Σύγχρονα προγράμματα, εμπλουτισμένα με μαθήματα και δραστηριότητες που βοηθούν το παιδί να κατανοήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον και να δράσει για τη βελτίωσή του (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Αγωγή Υγείας, Μουσική, Άθληση κ.λπ.). Γενικότερα, διεύρυνση των παρεχόμενων από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα υπηρεσιών και εξασφάλιση της ποιότητάς τους, ώστε να μειωθεί αποφασιστικά η προσφυγή σε εξωσχολικές επιχειρήσεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
 - Άμεση λήψη εκπαιδευτικών και κοινωνικών μέτρων αντισταθμιστικής πολιτικής υπέρ των υποβαθμισμένων κοινωνικών ομάδων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εφαρμοστεί, μετά από προσεκτικό σχεδιασμό, η πρακτική των ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας
 - Πρωινή λειτουργία όλων των σχολείων και εξοπλισμός τους με όλα τα απαιτούμενα μέσα (σχολική βιβλιοθήκη, εργαστήρια, αίθουσα υπολογιστών κ.λπ.) βάσει ενός βραχυπρόθεσμου σωστά οργανωμένου προγραμματισμού. Προτεραιότητα στο σχεδιασμό αυτό πρέπει να έχουν τα σχολεία των πιο υποβαθμισμένων εκπαιδευτικά και κοινωνικά περιοχών, στο πλαίσιο αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών πολιτικών.
 - Πραγματικά Ενιαίο Λύκειο, ενταγμένο στο πλαίσιο της 12χρονης (14χρονης) υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που θα συνδυάζει αρμονικά τη θεωρητική μόρφωση με την πρακτική δραστηριότητα και τη σύγχρονη τεχνολογία και θα παρέχει σύγχρονη γενική μόρφωση σε κάθε μαθητή και μαθήτρια.
 - Αυτόνομη μορφωτική λειτουργία του Ενιαίου Λυκείου και πλήρη αποσύνδεσή του από τη διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ.
 - Ελεύθερη πρόσβαση των αποφοίτων του Ενιαίου Λυκείου στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι να αυξηθούν οι θέσεις και να ενισχυθεί κατάλληλα το προσωπικό και η υποδομή τους.
 - Επαρκές, σύγχρονο και αξιόπιστο δίκτυο μεταλυκειακής τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ως βασικό συστατικό στοιχείο της δημόσιας εκπαίδευσης, που να καλύπτει επαρκώς το σύνολο των τεχνολογικών ειδικοτήτων που χρειάζεται η ελληνική κοινωνία.
 - Διαχωρισμός του κράτους και ιδιαίτερα της εκπαίδευσης από την εκκλησία.
 - Προαγωγή της διαπολιτισμικής / αντιρατσιστικής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και τους θεσμούς της εκπαίδευσης.
 - Μορφωτική, κοινωνική και οικονομική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων: Μακράς διάρκειας επιμόρφωση για όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό και ενίσχυση των ευκαιριών για μεταπτυχιακές σπουδές.
 - Ουσιαστική αύξηση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού για την παιδεία στο 5% επί του ΑΕΠ με ταυτόχρονο εξορθολογισμό και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος, ώστε να υποστηριχτεί επαρκώς κάθε αναγκαία καινοτομική παρέμβαση. Παράλληλα, μείωση των ιδιωτικών δαπανών της ελληνικής οικογένειας, σε μια προσπάθεια άμβλυνσης των ανισοτήτων στην εκπαίδευση.
 - Άμεση και συνολική αναβάθμιση σημαντικών τομέων της εκπαίδευσης, όπως είναι η ξενόγλωσση εκπαίδευση, η καλλιτεχνική εκπαίδευση, η εκπαίδευση από απόσταση, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η εκπαιδευτική έρευνα, ώστε να μην αφεθούν στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τους επιχειρηματικούς κύκλους.
- **ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
- Σύγχρονη, ανοιχτή και δημοκρατικά οργανωμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση.
 - Δωρεάν πρόσβαση των φοιτητών σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
 - Πραγματική διεύρυνση της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δια βίου δυνατότητες φοίτησης των πολιτών στα ΑΕΙ και ΤΕΙ.
 - Κάλυψη των δαπανών που απαιτεί η διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από το κρατικό προϋπολογισμό, πολλαπλασιασμό και κάλυψη των οργανικών θέσεων διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των ΑΕΙ και ΤΕΙ.
 - Ανάπτυξη σε Ελλάδα και Ευρώπη διατμηματικών και διαπανεπιστημιακών συνεργασιών, υποστήριξη διεπιστημονικής και διακλαδικής κινητικότητας φοιτητών, διδασκόντων και ερευνητών.
 - Η ίδρυση κάθε νέας πανεπιστημιακής μονάδας να εξασφαλίζει την τήρηση της αρχής ότι "το Τμήμα αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης".
 - Εμμενία στις διοικητικές και επιστημονικές αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων, όπως προβλέπονται από τον Νόμο.
 - Κατάργηση της αυθαίρετα συγκροτημένης Συνόδου των Πρυτάνεων ΑΕΙ και προέδρων ΤΕΙ.
 - Ανάπτυξη και διαπανεπιστημιακή δικτύωση των μεταπτυχιακών σπουδών και της έρευνας.

- Σύνδεση ΑΕΙ και ΤΕΙ με τα δημόσια Ερευνητικά Ιδρύματα και Ινστιτούτα.
- Πλήρης και αποκλειστική απασχόληση των μελών ΔΕΠ
- Υπαγωγή των όρων λειτουργίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στις διατάξεις του Νόμου Πλαισίου για την Οργάνωση και Λειτουργία των ΑΕΙ.
- Κατάργηση των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής, όχι στην ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ ή Πανεπιστημιακών Σχολών από ΝΠΔΔ
- Σύγχρονοι και ανοικτοί θεσμοί συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, ανεξάρτητοι από τις λαϊκιστικές εξαγγελίες “διεύρυνσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης”.
- Οι κατευθύνσεις υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ πρέπει να συναρτηθούν με δεκαετίες τουλάχιστον προγραμματισμούς ανάπτυξης των ΑΕΙ και ΤΕΙ που θα καταρτισθούν σε συνεργασία με τα συλλογικά όργανα διοίκησής τους.

Κεντρικός στόχος του Συνασπισμού είναι η μείωση των μορφωτικών ανισοτήτων προς την κατεύθυνση της ισότητας των ευκαιριών στη μόρφωση.

Θα επιμεινουμε ότι είναι αναγκαία η συνολική μεταρρύθμιση, καθώς και ότι προϋπόθεση κάθε προσπάθειας είναι να αναδιαρθρωθούν οι δαπάνες για την παιδεία, με αύξηση των δημόσιων και αντίστοιχη μείωση των ιδιωτικών. Η διάρθρωση αυτή συντηρεί σε χρόνιο υποσιτισμό τη δημόσια εκπαίδευση, ενώ δημιουργεί ανισορροπία στον οικογενειακό προϋπολογισμό όσων έχουν παιδιά, ανισορροπία που δεν έχει το ανάλογό της σε άλλη χώρα.

Η συνεχής υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, από το προσχολικό μέχρι το τριτοβάθμιο επίπεδο, ευνοεί και ενισχύει τις τάσεις ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης που προωθείται σήμερα από τη ΝΔ αλλά και από το ΠΑΣΟΚ, ως η λύση για την ποιοτική της αναβάθμιση. Οι τάσεις αυτές έχουν επιφέρει σοβαρές συνέπειες και στους τομείς της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης, των μεταπτυχιακών σπουδών και της επιστημονικής έρευνας, και έχουν προκαλέσει αλλοιώσεις στο χαρακτήρα τους.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ θεωρεί ότι η δημόσια δωρεάν εκπαίδευση χρειάζεται να αναβαθμιστεί. Σημαντικοί τομείς των εκπαιδευτικών θεσμών, όπως η εκπαίδευση από απόσταση, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η εκπαιδευτική έρευνα, δεν πρέπει να αφεθούν στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τους επιχειρηματικούς κύκλους.

Ο Συνασπισμός απορρίπτει τόσο την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης όσο και τις αντιλήψεις του κρατισμού και του συγκεντρωτισμού. Στη θέση τους προτείνει ένα ευέλικτο, αποκεντρωμένο, δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα, που θα στηρίζεται στη λαϊκή συμμετοχή και στον κοινωνικό έλεγχο. Διεκδικεί τον τολμηρό θεσμικό εκσυγχρονισμό του, ώστε να σπάσουν οι νάρθηκες της κεντρικής εξουσίας, οι δυσκαμψίες της γραφειοκρατίας και οι σκοπιμότητες του πελατειακού κομματισμού.

Θεωρούμε ότι προϋπόθεση για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι ένα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης στην εκπαίδευση διαφορετικό από το σημερινό, που θα στηρίζεται στις αρχές της αποκέντρωσης, της συλλογικότητας, της αξιοκρατίας, της διαφάνειας, της αντιπροσωπευτικότητας, της εκλογιμότητας και της αυτοοργάνωσης. Τα όργανα διοίκησης που θα υπάρξουν θα έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες στη χάραξη, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και στη συνεχή επανεξέτασή της. Στο πλαίσιο αυτό οι εκπαιδευτικοί φορείς και τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας θα έχουν σημαντικό ρόλο σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από το επίπεδο της σχολικής μονάδας μέχρι το επίπεδο του κεντρικού σχεδιασμού, υλοποίησης και ελέγχου. Ιδιαίτερα πρέπει εδώ να τονιστεί ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση οποιουδήποτε εκπαιδευτικού σχεδιασμού και, κατά συνέπεια, η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την ενεργοποίησή τους στην υπόθεση της παιδείας.

Παράλληλα, προβάλλουμε την ανάγκη για συστηματική παρέμβαση, στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγραμματισμού, με στόχους άμεσους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους, για την αντιμετώπιση της ανεργίας, την αύξηση της απασχόλησης και την αξιοποίηση από την κοινωνία των γνώσεων που αποκτούν οι νέοι και νέες από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Αντιμετωπίζοντας κριτικά τη δράση μας σε αυτά τα ζητήματα, πρέπει να δεχτούμε ότι το Τμήμα Παιδείας σε γενικές γραμμές δεν κατάφερε να κάνει τις επεξεργασίες της κτήμα όλου του κόμματος. Δεν κατάφερε, επίσης, πάντοτε να δημιουργεί πολιτικά γεγονότα με την δική μας σφραγίδα, στον τομέα της παιδείας. Ακόμη, διαπιστώσαμε μια δυσανάλογη ενασχόληση μας με τα θέματα του εκπαιδευτικού συστήματος, έναντι εκείνων της παιδείας.

Στο επόμενο διάστημα καλούμαστε:

- Μέσα από το Προσυνέδριο Παιδείας, να εμβαθύνουμε το σύστημα προτάσεων και ιδεών μας, στην κατεύθυνση διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής πολιτικής, αξιοποιώντας όλες τις ζωντανές δυνάμεις του χώρου.

- Να συμβάλλουμε στην αναβάθμιση των θεμάτων παιδείας στον πολιτικό λόγο του ΣΥΝ, ώστε να καταλάβουν τον αντίστοιχο ρόλο που έχουν για το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η ζωντανή σχέση του Τμήματος με τις οργανώσεις και τον κόσμο του Συνασπισμού.

- Να δημιουργήσουμε πολιτικά γεγονότα στην κατεύθυνση της δικής μας πολιτικής, συσπειρώνοντας εκπαιδευτικούς και διανοούμενους, νέους και γονείς. Να συμβάλλουμε στην ενεργοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας και όλων των ζωντανών δυνάμεων της κοινωνίας, προς την κατεύθυνση μιας δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

Οι θέσεις που παρουσιάζονται εδώ βασίζονται σε προηγούμενες επεξεργασίες μας, αλλά δε μένουν σ' αυτές. Φιλοδοξία μας είναι να μετατρέψουμε σε συλλογικό κεκτημένο ό,τι έχουμε ομόθυμα υιοθετήσει, να δώσουμε τη δυνατότητα συνάντησης σ' όλες τις εμπειρίες και έκφρασης σ' όλες τις ιδέες που παράγονται στο χώρο μας, να συναποφασίσουμε για τις μορφές και τους τρόπους μιας ενεργότερης και συντονισμένης πολιτικής παρέμβασης στα θέματα της παιδείας. Όλες οι καταθέσεις θα αξιοποιηθούν με πνεύμα συνθετικό στη διαμόρφωση οριστικού κειμένου.

Πεποίθησή μας είναι ότι με τις θέσεις και την αγωνιστική μας δράση γύρω από αυτά τα ζητήματα θα συμβάλουμε στην προώθηση της εκπαιδευτικής και κοινωνικής αλλαγής που έχει ανάγκη ο τόπος μας.

Επιδίωξή μας είναι οι θέσεις μας για την παιδεία και την εκπαίδευση να βρίσκονται σε αρμονία με τις ευρύτερες προτάσεις του ΣΥΝ για την αναγέννηση της ελληνικής κοινωνίας και την ανόρθωση της οικονομίας της χώρας μας.

Α. ΔΩΔΕΚΑΧΡΟΝΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»: Η σκληρή πραγματικότητα και προτάσεις διεξόδου

Όταν πριν λίγα χρόνια ξεκίνησε η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση», η ηγεσία του Υπ. Παιδείας ισχυριζόταν: «Οι απόφοιτοι του Ένιαίου Λυκείου από το καλοκαίρι του 2000 δεν θα δίνουν Γενικές Εξετάσεις. Καθιερώνεται, επομένως, η ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ».

Σήμερα κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι υπήρχε απόλυτο δίκαιο στις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις μας που έγιναν τότε. Η σημερινή πραγματικότητα δείχνει ότι επαληθεύτηκαν όλα, εκτός από την ακριβή πρόβλεψη του αριθμού των αποφοίτων του Λυκείου. **Δυστυχώς, ο αριθμός των 80.000, που είχε προβλεφθεί, αποδείχτηκε αισιόδοξος. Σήμερα, τρία χρόνια μετά την έναρξη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, παίρνουν απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου 74.000 περίπου μαθητές.**

Το Υπ. Παιδείας υποσχόταν σε όσους δε θα φοιτούσαν στο Λύκειο μια «αξιόπιστη» εναλλακτική επιλογή: Τα Τεχνολογικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ).

Είναι σαφές σήμερα ότι στο διάστημα που μεσολάβησε εφαρμόζεται μια αλλοπρόσκληση πολιτική στα ΤΕΕ, τα οποία υποτίθεται ότι θα αναβάθμιζαν την παρεχόμενη Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να μην έχουν εξασφαλιστεί ακόμη και οι πιο στοιχειώδεις λειτουργίες τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τρία τελευταία χρόνια τα ΤΕΕ «λειτούργησαν» χωρίς διδακτικά βιβλία -ακόμη και σήμερα, τέταρτη χρονιά λειτουργίας τους έχει συγγράφει μόλις το 50% των απαιτούμενων βιβλίων-, χωρίς το αναγκαίο προσωπικό -μόλις εφέντος έγιναν ελάχιστοι διορισμοί εκπαιδευτικών-, χωρίς επαρκείς πόρους και χωρίς την αναγκαία υποδομή σε εργαστήρια και εξοπλισμό.

Στο ίδιο διάστημα εκδίδονταν συνεχώς νέες εγκύκλιοι, καθεμιά από τις οποίες αναιρούσε την προηγούμενη, με αποτέλεσμα να εντείνεται η σύγχυση και η αβεβαιότητα για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Οκτώ διαφορετικές Υπουργικές Αποφάσεις μόνο την τελευταία τριετία μετέβαλαν διαδοχικά το καθεστώς των ειδικοτήτων στα ΤΕΕ. Κάθε χρονιά με υπουργικές αποφάσεις αλλάζουν τα ωρολόγια και τα αναλυτικά προγράμματα.

Η αύξηση κατά 30% περίπου των μαθητών που υποχρεώθηκαν να επιλέξουν τα ΤΕΕ φοιτώντας στην Α' τάξη τους τη σχολική χρονιά 2000 -01 σε σύγκριση με αυτούς που φοίτησαν στην Α' τάξη των ΤΕΛ τη σχολική χρονιά 1997-98 (βλ. Πίνακα 1), δείχνει ότι το εξοντωτικό εξεταστικό σύστημα των πανελλαδικών εξετάσεων στη Β' και στη Γ' Λυκείου λειτουργεί αποθαρρυντικά για ένα μεγάλο μέρος των μαθητών, που προέρχονται κυρίως από τα χαμηλότερα οικονομικά - κοινωνικά στρώματα και τις αγροτικές περιοχές, και τα στρέφει βίαια προς τα ΤΕΕ.

Αν παρακολουθήσουμε τη μεταβολή του μαθητικού πληθυσμού στα δημόσια Ενιαία Λύκεια και στα δημόσια ΤΕΕ τις τρεις τελευταίες σχολικές χρονιές θα διαπιστώσουμε ότι η σχέση ανάμεσα στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των δημοσίων λυκείων από τη μια και των ΤΕΕ από την άλλη άλλαξε ραγδαία υπέρ των ΤΕΕ. Συγκεκριμένα, ενώ τη σχολική χρονιά 1998-99 το ποσοστό των μαθητών στα Ενιαία Λύκεια ήταν 74,5 % και στα ΤΕΕ 25,5 %, τη σχολική χρονιά 2000-01 το ποσοστό των μαθητών των ΤΕΕ ανέβηκε στο 35,4% και αυτό των Ενιαίων Λυκείων έπεσε στο 64,6 % (βλ.πίνακα 2). Είναι σαφές ότι και μέσα στην τριετία 1998-2001 εφαρμογής της «μεταρρύθμισης» συνεχίστηκε η βίαιη στροφή μαθητών προς τα ΤΕΕ.

Το γεγονός ότι στα ΤΕΕ στρέφονται παιδιά που προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικά - οικονομικά στρώματα επιβεβαιώνεται από τα ποσοστά μαθητών Ενιαίου Λυκείου και ΤΕΕ στους διάφορους νομούς. Έτσι ενώ τη σχολική χρονιά 2000-01 το ποσοστό των μαθητών των ΤΕΕ σε πανελλαδική κλίμακα είναι 35,4 %, στην Αθήνα αυτό το ποσοστό περιορίζεται στο 30,7 %. Όμως στους απομακρυσμένους, ακριτικούς και νησιωτικούς νομούς της χώρας τα ποσοστά μαθητών των ΤΕΕ είναι πολύ υψηλότερα από ότι στην Αθήνα. Συγκεκριμένα: Θεσπρωτία 43,4 %, Κιλκίς 47,2 %, Κυκλάδες 44,8 %, Λασιθί 44,9 %, Λέσβος 40,2 %, Πέλλα 48,1 %, Σέρρες 43,7 %.

Σημειώνουμε ότι στις παραπάνω περιοχές το ποσοστό μαθητών που φοιτούν στα ΤΕΕ θα ήταν ακόμη υψηλότερο εάν λειτουργούσαν περισσότερα ΤΕΕ, ώστε να έχουν πρόσβαση όλοι οι ενδιαφερόμενοι μαθητές.

Τα αποτελέσματα στη Β' και στη Γ' Λυκείου των πανελλαδικού χαρακτήρα εξετάσεων, που επιβλήθηκαν στην εκπαιδευτική κοινότητα «διά πυρός και σιδήρου», ανακυκλώνουν

διαρκώς τις αρνητικές συνέπειες της εφαρμογής της λεγόμενης «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» σε βάρος των μαθητών, των εκπαιδευτικών των γονέων, του ίδιου του μορφωτικού ρόλου του σχολείου. Αποδεικνύουν όμως παράλληλα ότι οι υποτιθέμενες βελτιωτικές κινήσεις του Υπ. Παιδείας, κάτω από την πίεση των κινητοποιήσεων, δεν άλλαξαν την εξοντωτική πραγματικότητα ενός εξεταστικού συστήματος που ουσιαστικά ταυτίζει τη διαδικασία προαγωγής και απόλυσης των μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με την εντελώς διαφορετικών απαιτήσεων διαδικασία πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μετά από τρία χρόνια εφαρμογής της «μεταρρύθμισης» αποτυπώνεται με σαφήνεια στα αποτελέσματά της ο στόχος της αποπομπής ενός σημαντικού τμήματος μαθητών από το Λύκειο. Εφέτος αποφοίτησαν συνολικά από τα λύκεια (δημόσια και ιδιωτικά) μόνο 74.000 μαθητές, ενώ πριν δύο χρόνια 117.000. Συνεπώς, παρατηρείται μείωση των μαθητών κατά 43.000 περίπου (ποσοστό 37%). Επιπλέον, τα υψηλά ποσοστά «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου (ποσοστό αποτυχίας 8 %), σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, επιβεβαιώνουν ότι ο ρόλος των πανελλαδικών εξετάσεων της Β΄ Λυκείου είναι αποκλειστικά η παρεμπόδιση της ολοκλήρωσης των σπουδών στο Λύκειο για μεγάλο αριθμό μαθητών. Το γεγονός ότι **υπερτριπλασιάζεται το ποσοστό 'αποτυχίας' των μαθητών εφέτος (8 %) σε σύγκριση με το μέσο όρο του ποσοστού απόρριψης στη Β΄ Λυκείου την τελευταία προ «μεταρρύθμισης» εξαετία (2,5%)** επιβεβαιώνει με δραματικό τρόπο την παραπάνω εκτίμηση (βλ. Πίνακα 3).

Αυτό που σήμερα έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη είναι να καταργηθεί επιτέλους το θεσμικό πλαίσιο που αναπαράγει και ενισχύει τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες (νόμοι 2525/1997 και 2640/1998) και επιβάλλει τη λειτουργία του «διπλού δικτύου» («Ενιαίο Λύκειο» - ΤΕΕ) και το εξοντωτικό εξεταστικό σύστημα του «Ενιαίου Λυκείου». Στη θέση του πρέπει να διαμορφωθεί ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, με βάση τις προτάσεις και τις θέσεις των φορέων της εκπαίδευσης, μέσα από δημοκρατικό και ουσιαστικό διάλογο. Οι λόγοι που επιβάλλουν μια άλλη εκπαιδευτική πολιτική είναι πολλοί, αλλά θα περιοριστούμε στην επισήμανση των πιο σημαντικών, όπως προκύπτουν με βάση τις πρόσφατες εξελίξεις:

Με την ακολουθούμενη εκπαιδευτική πολιτική οδηγούνται εκτός Λυκειακής Εκπαίδευσης δεκάδες χιλιάδες μαθητές. Συγκεκριμένα:

- ✓ Όπως προκύπτει από τον πίνακα 4, ενώ τη σχολική χρονιά 1998-99 φοίτησαν και στις τρεις τάξεις των δημοσίων και ιδιωτικών Λυκείων της χώρας 292.040 μαθητές, τη σχολική χρονιά 2000-01 ο αντίστοιχος αριθμός είναι 247.840. Έχουμε δηλαδή μείωση του μαθητικού πληθυσμού των Λυκείων κατά 44.200, ποσοστιαία μείωση κατά 15,1%.
- ✓ Αν συγκρίνουμε τη μαθητική ροή της τελευταίας γενιάς μαθητών δημοσίου ημερησίου Λυκείου που ακολούθησαν το προηγούμενο σύστημα (οι οποίοι αποφοίτησαν τη σχολική χρονιά 1998-99) με την αντίστοιχη ροή των μαθητών που αποφοίτησαν εφέτος (σχολική χρονιά 2000-01) ακολουθώντας το νέο σύστημα, συμπεραίνουμε ότι, **ενώ με το προηγούμενο σύστημα δεν αποκτούσε απολυτήριο Λυκείου μόλις το 9,2 % των μαθητών, σήμερα δεν αποκτά απολυτήριο το 23,6 % των μαθητών, που φοιτούσαν πριν δύο χρόνια στην Α΄ Λυκείου** (βλ. Πίνακα 5).
- ✓ Επίσης, αν συγκρίνουμε τον αριθμό των μαθητών που αποφοίτησαν από το Γυμνάσιο τη σχολική χρονιά 1997-98 με τον αντίστοιχο αριθμό όσων τελικά αποφοιτούν από το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ενιαίο Λύκειο και ΤΕΕ) εφέτος (σχολ. χρονιά 2000-01), διαπιστώνουμε ότι **στα τρία χρόνια που μεσολάβησαν εγκατέλειψαν την εκπαίδευση το 21,6 % των μαθητών αυτής της γενιάς**. Το αντίστοιχο ποσοστό για τη σχολική χρονιά 1999-00 ήταν 26,3 %, ενώ για την τελευταία προ «μεταρρύθμισης» σχολική χρονιά (1998-99), το ποσοστό αυτό ήταν μόλις 6 %. (βλ. πίνακα 6).
- ✓ Εάν συγκρίνουμε τη μαθητική διαρροή στα δημόσια Λύκεια (ημερήσια και νυκτερινά) ανάμεσα στην τελευταία προ «μεταρρύθμισης» τριετία (1996-99) και στην πρώτη μετά τη «μεταρρύθμιση» τριετία (1998-01), θα διαπιστώσουμε ότι ενώ στην πρώτη τριετία το ποσοστό μαθητών που εγκατέλειψε τη Λυκειακή εκπαίδευση από την Α΄ στην Γ΄ τάξη ήταν μόλις 8,3 %, στη δεύτερη τριετία το ποσοστό αυτό σχεδόν τριπλασιάζεται και φτάνει το 22,7 %. (βλ. πίνακες 7 και 8).
- ✓ Εάν, επίσης, μελετήσουμε τη μαθητική διαρροή στα δημόσια λύκεια και ΤΕΕ (ημερήσια και νυκτερινά) στη διάρκεια της τελευταίας τριετίας (1998-01), θα διαπιστώσουμε ότι από τους 138.259 μαθητές που φοίτησαν στην Α΄ τάξη Ενιαίων Λυκείων και ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 1998-99, έφτασαν τελικά στην Γ΄ τάξη των Λυκείων και στο Β΄ κύκλο των ΤΕΕ τη

σχολική χρονιά 2000-01, 99.420 μαθητές. Δηλαδή έχουμε 38.839 λιγότερους μαθητές και άρα ποσοστό μαθητικής διαρροής 28,1 %. (βλ.πίνακα 9).

Διευρύνονται οι μορφωτικές και κοινωνικές ανισότητες, εφόσον οι μαθητές που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα έχουν τώρα λιγότερες δυνατότητες να αποκτήσουν το Απολυτήριο του Λυκείου και να φθάσουν στην πόρτα των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Έτσι, 26,8 % είναι το ποσοστό αποτυχίας σε 45 ορεινά και απομακρυσμένα λύκεια έναντι 8 % του πανελλαδικού μέσου όρου (βλ. Πίνακα 10).

Το ποσοστό «αποτυχίας» στη Β' Λυκείου στις εργατικές συνοικίες του Λεκανοπεδίου και στις απομακρυσμένες περιοχές της Αττικής (Μαραθώνα, Μαγούλα, Καλύβια, Ν.Πέραμο, Νίκαια, Κερατσίνι, Αιγάλεω, Αγ. Ανάργυροι, Ραφήνα, Αγ.Δημήτριο, Αρτέμιδα, Μαρκόπουλο και Δραπετσώνα) κυμαίνεται από 21 έως 10%, ενώ στις περιοχές που κατοικούνται από στρώματα ανώτερου οικονομικο-κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου (Χαλάνδρι, Πεντέλη, Βουλιαγμένη, Π. Ψυχικό, Βριλήσσια και Παπάγου) τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται από 3,9 μέχρι 6,5 % (βλ. Πίνακα 11).

Εάν μελετήσουμε τα ποσοστά «αποτυχίας» στη Β' Λυκείου στις Διευθύνσεις του λεκανοπεδίου Αττικής (βλ.πίνακα 12), διαπιστώνουμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στη Δυτική Αττική (9,3 %) και στον Πειραιά (9,1 %), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό (6,3 %) στη Β' Διεύθυνση Αθήνας (Χαλάνδρι, Αγ.Παρασκευή, Παπάγου, Βριλήσσια, Ψυχικό, Φιλοθέη, Μαρούσι, Κηφισιά κ.λπ.).

Έχει ιδιαίτερη σημασία επίσης να σημειώσουμε τα ποσοστά «αποτυχίας» στη Β' Λυκείου στην περιφέρεια των νομών της χώρας (που συνήθως κατοικείται από αγρότες και εργάτες) σε σύγκριση με αυτά στην πρωτεύουσα των αντίστοιχων νομών. Διαπιστώνουμε ότι η διαφορά ανάμεσά τους φτάνει ακόμη και τις 30 ποσοστιαίες μονάδες (π.χ. στο νομό Ευρυτανίας, στα Λύκεια της υπαίθρου το ποσοστό «αποτυχίας» είναι 36,6 %, ενώ στο Καρπενήσι περιορίζεται στο 6,4 %). Συνολικά σε 26 νομούς της χώρας το ποσοστό «αποτυχίας» στη Β' Λυκείου **στην περιφέρεια των νομών είναι 9,9% ενώ στις πρωτεύουσες 6,2%.**

Η ενίσχυση του επιλεκτικού ρόλου του Λυκείου οδηγεί τους μαθητές στην ευέλικτη και, δυστυχώς, υποβαθμισμένη κατάρτιση που παρέχουν τα ΤΕΕ, καθιστώντας την αναγκαστική μορφωτική «διέξοδο», κυρίως για την πλειονότητα των οικονομικά αδύνατων μαθητών.

Η υπέρμετρη ενίσχυση των εξεταστικών διαδικασιών σε βάρος του διδακτικού - παιδαγωγικού έργου, τόσο στα λύκεια όσο και στα ΤΕΕ, ακυρώνει το μορφωτικό έργο του σχολείου και το μετατρέπει σε απωθητικό χώρο, με κύριο έργο του να παρέχει πιστοποίηση διά των εξετάσεων.

Οι εξαντλητικές εξετάσεις που επιβλήθηκαν στο Λύκειο, με την καλλιέργεια του ανταγωνιστικού ήθους ανάμεσα στους μαθητές, το υπέρμετρο άγχος και την ψυχосωματική εξουθένωση που επιφέρουν, έχουν ως αποτέλεσμα οι μαθητές να χάνουν σήμερα κάθε ουσιαστική επαφή με τη μόρφωση, και μάλιστα στην πιο κρίσιμη γι' αυτό ηλικία της ζωής τους. Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, αντί να τους προσφέρει το ευρύτερο δυνατό φάσμα μαθησιακών εμπειριών και να τους ανοίγει μορφωτικούς ορίζοντες, τους επιβάλλει μια τυποποιημένη διαδικασία προπαρασκευής για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις.

Δεκάδες λύκεια σε ολόκληρη τη χώρα οδηγούνται σε συρρίκνωση ή σε οριστικό κλείσιμο, κυρίως σε ακριτικές ή ορεινές περιοχές, σε νησιά και στις εργατικές συνοικίες των αστικών κέντρων, με ό,τι αρνητικό συνεπάγεται κάτι τέτοιο για μια ισόρροπη και αρμονική ανάπτυξη της χώρας.

Για τα ΤΕΕ:

Οι μαθητές που φοιτούν στα ΤΕΕ θεωρούνται «παιδιά ενός κατώτερου Θεού» για την Πολιτεία. Μόνο των 10,2 % όσων φοίτησαν στο δεύτερο κύκλο των ΤΕΕ κατόρθωσαν να εισαχθούν στα ΤΕΙ. Συγκεκριμένα εισήχθησαν μόλις 2.717 μαθητές, από τους 26.675 που φοίτησαν στο Β' κύκλο των ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 2000-01 (βλ. Πίνακα 13). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι, σε σχέση με το προηγούμενο σύστημα, έχει περιοριστεί δραματικά η δυνατότητα πρόσβασής τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αλλά και το πτυχίο που παίρνουν οι απόφοιτοι των ΤΕΕ δεν είναι ισότιμο με το απολυτήριο του Λυκείου, και δεν υπάρχουν κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα.

Η μαθητική διαρροή στα δημόσια ΤΕΕ είναι ιδιαίτερα αυξημένη. Από τον πίνακα 14 προκύπτει ότι από τους 39.000 μαθητές που φοίτησαν στην Α' τάξη των ΤΕΛ τη σχολική χρονιά 1997-98, φοίτησαν τελικά στον Β' κύκλο των ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 1999-00 μόνο 16.016 μαθητές,

δηλ. εγκατέλειψε το 59 % των μαθητών. Επίσης, από τους 45.220 μαθητές που φοίτησαν στην Α' τάξη των ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 1998-99, έφτασαν στον Β' κύκλο, τη σχολική χρονιά 2000-01 μόνο 26675 μαθητές. Εγκατέλειψαν δηλαδή τις σπουδές τους 18.545 μαθητές, το 41 % αυτών που ξεκίνησαν πριν δύο χρόνια.

Αν επίσης παρακολουθήσουμε την πορεία των μαθητών που επέλεξαν τα ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 2000-01, θα διαπιστώσουμε ότι στην Α' τάξη έχουμε ποσοστό 14,1 % των μαθητών που απορρίπτεται και 29,4 % που παραπέμπεται σε επανεξέταση, δηλ συνολικό ποσοστό 43,5 % που δεν προάγεται τον Ιούνιο του 2001, από την Α' στη Β' τάξη. Επίσης μεγάλα ποσοστά απόρριψης και παραπομπής εμφανίζονται στη Β' τάξη αλλά και στο Β' κύκλο. (βλ. Πίνακας 15).

Η συνειδητή απαξίωση από την πολιτεία της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, μαζί με τα σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν στις μέρες μας οι εργατικές - λαϊκές οικογένειες (των οποίων τα παιδιά κατά κύριο λόγο προσανατολίζονται στα ΤΕΕ), έχουν ως αποτέλεσμα τη διόγκωση της μαθητικής διαρροής, την εκτόξευση στα ύψη της μαθητικής απόρριψης, συνεπώς και την επίσπευση της εισόδου (και μάλιστα χωρίς εφόδια) στην αγορά εργασίας.

Μετά από όλα αυτά, είναι σαφές ότι οι προσπάθειες να αντιμετωπιστούν οι δραματικά επώδυνες επιπτώσεις της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» με ημίμετρα δεν μπορούσαν και δεν πρόκειται να αλλάξουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Άλλωστε, οι ρυθμίσεις στις οποίες υποχρεώθηκαν να προχωρήσουν οι αρμόδιοι μέχρι σήμερα είχαν ως μοναδικό στόχο τους την άμβλυνση των πιο εξώφθαλμων αδιεξόδων και αντιφάσεων της εκπαιδευτικής πολιτικής, αφήνοντας ουσιαστικά άθικτους τους βασικούς μηχανισμούς που δημιουργούν και αναπαράγουν αυτά τα αδιέξοδα και, κυρίως, το εξουθενωτικό, παιδαγωγικά αναξιόπιστο και κοινωνικά άδικο εξεταστικό σύστημα. Έχει καταδειχτεί πλέον περίτρανα η αποτυχία της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» και γι' αυτό πεποίθησή μας είναι ότι αυτή η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» δεν «αναμεταρρυθμίζεται», αλλά ανατρέπεται.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Πιστεύουμε ότι επιβάλλεται πλέον να διαμορφωθεί μια πολιτική αποκατάστασης του μορφωτικού ρόλου του σχολείου, μια πολιτική που θα αντιμετωπίζει ριζικά και αποτελεσματικά τα σοβαρά προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί, ενώ ταυτόχρονα θα οδηγήσει σε ένα ποιοτικά αναβαθμισμένο Δημόσιο Σχολείο.

Προτείνουμε την παρακάτω δέσμη μέτρων για το ξεπέρασμα των αδιεξόδων, προς την κατεύθυνση που ανέδειξαν με τις κινητοποιήσεις τους εκπαιδευτικοί και μαθητές τα τελευταία χρόνια:

1. Καθιέρωση δωδεκάχρονης υποχρεωτικής Δημόσιας και Δωρεάν εκπαίδευσης για όλους.
2. Αύξηση των κρατικών δαπανών για την παιδεία στο 5 % του ΑΕΠ.
3. Ενιαίο λύκειο θεωρίας και πράξης ανοιχτό για όλους, με σύγχρονο πρόγραμμα μαθημάτων γενικής παιδείας και επιλογών, μορφωτικά αυτόνομο και αποδεδειγμένο από το σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
4. Επαρκές και σύγχρονο μεταλυκειακό δίκτυο τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ως συστατικό στοιχείο της δημόσιας εκπαίδευσης, που θα παρέχει αξιόπιστη διέξοδο σε όλους μαθητές δε θα εντάσσονται στα ΑΕΙ-ΤΕΙ.
5. Κατάργηση των πανελλαδικών εξετάσεων στη Β' και Γ' Λυκείου.
6. Ποιοτική αναβάθμιση της διδακτικής - μαθησιακής διαδικασίας στη σχολική τάξη.
7. Ουσιαστική ένταξη της ΤΕΕ στη Λυκειακή βαθμίδα. Να αλλάξουν άμεσα τα προγράμματα σπουδών των ΤΕΕ με ενίσχυση των μαθημάτων γενικής παιδείας και να κατοχυρωθούν τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων τους. Τέλος, να επιλυθούν τα προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής, εργαστηρίων, βιβλίων / διδακτικών υλικών και στελέχωσης με το αναγκαίο προσωπικό των ΤΕΕ.
8. Κατάργηση των Νόμων 2525/1997 και 2640/1998.
9. Επαναφορά του θεσμού των ανεξεταστέων για τους μαθητές όλων των τάξεων του Λυκείου, με επαναληπτικές εξετάσεις σε επίπεδο σχολείου.
10. Άμεση οργάνωση ουσιαστικού διαλόγου ανάμεσα σε όλους τους φορείς της εκπαίδευσης για το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ & ΤΕΧΝ.-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΑ 4 ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ.
(φοιτήσαντες στην Α΄τάξη)**

	1997-98		1998-99		1999-00		2000-01	
	ΑΡ.ΜΑΘΗΤΩΝ	%	ΑΡ.ΜΑΘΗΤΩΝ	%	ΑΡ.ΜΑΘΗΤΩΝ	%	ΑΡ.ΜΑΘΗΤΩΝ	%
ΓΕΝ.ΕΚΠ/ΣΗ	95500	71,0%	93037	67,3%	83997	57,5%	77210	60,4%
Τ.Ε.Ε.	39000	29,0%	45222	32,7%	62159	42,5%	50585	39,6%
ΣΥΝΟΛΟ	134500		138259		146156		127795	

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΜΑΘΗΤΙΚΟΣΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΝ.ΛΥΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΕΕ

ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΩΝ 3	%	ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΩΝ 3	%	ΔΙΑΦΟΡΑ
	ΛΥΚΕΙΟΥ - ΤΕΕ	ΤΑΞΕΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ		ΤΑΞΕΩΝ ΤΕΕ		%
1998-99	371605	276675	74,5%	94930	25,5%	48,9%
1999-00	348400	236040	67,7%	112360	32,3%	35,5%
2000-01	357370	230870	64,6%	126500	35,4%	29,2%

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΣΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΧΡΟΝΩΝ (1992-2001)

	ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ		Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ		Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	
		ΑΠΟΡΡ.	%	ΑΠΟΡΡ.	%	ΑΠΟΡΡ.	%	ΑΠΟΡΡ.	%
*	1992/1993	10562	4,52%	6379	7,51%	2182	2,96%	2001	2,84%
*	1993/1994	9768	4,27%	6047	7,05%	2094	2,91%	1627	2,28%
*	1994/1995	8919	4,36%	6175	7,20%	2087	2,90%	657	0,94%
*	1995/1996	9331	4,14%	5974	7,03%	1925	2,67%	1432	2,05%
*	1996/1997	7605	3,45%	4928	2,14%	1522	2,14%	1155	1,65%
*	1997/1998	7567	3,50%	5447	6,69%	1040	1,57%	1080	1,57%
*	1998/1999	39745	9,78%	11701	13,39%	26719	30,30%	1325	1,21%
**	1999/2000	22236	9,69%	5252	6,41%	14645	18,39%	2339	3,44%
**	2000/2001	#ΑΝΑΦ!	#ΑΝΑΦ!	2277	3,0%	#ΑΝΑΦ!	#ΑΝΑΦ!	1493	2,1%

*ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΣΥΕ

**ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΟΛΜΕ, αποτελέσματα ΙΟΥΛΙΟΥ

Σημ.:ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ 1998/99, 1999/00, 2000/01
 οι αριθμοί και τα ποσοστά της Β΄λυκείου αναφέρονται στους παραπεμπόμενους του Ιουλίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΝΙΑΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
(ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ)

	ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΩΝ 3 ΤΑΞΕΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ	ΜΕΙΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ	% ΜΕΙΩΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1998-99	292040	-44200	-15,1%
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1999-00	252540		
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 2000-01	247840		

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ
(πριν και μετά την "μεταρρύθμιση")

	ΜΑΘΗΤΕΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ	ΜΑΘΗΤΕΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ	ΜΑΘΗΤΕΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1996-97	120725				
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1997-98	116350	114283			
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1998-99	90913	86138	109982	11143	9,23%
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 1999-00		80109	67985	50565	42,65%
ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ 2000-01			69504	21409	23,55%

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΠΘ/ΔΙΠΕΕ

σημ.: ΟΠΟΥ

ΑΦΟΡΑ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΓΕΛ/ΕΠΑ/ΤΕΛ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΟΥΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΥΚΛΟ ΤΗΣ Β' ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΙ ΤΕΕ			

ΑΠΟΦ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΠΟΦ. ΛΥΚΕΙΟΥ-ΤΕΕ	ΑΠΟΦ. '95 -'96 ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	
ΣΧ. ΕΤΟΣ '95 - '96	ΣΧ. ΕΤΟΣ '98 - '99	ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΛΥΚΕΙΟ & ΤΕΕ	
126400	118850	7550	6,0%
ΑΠΟΦ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΠΟΦ. ΛΥΚΕΙΟΥ-ΤΕΕ	ΑΠΟΦ. '96 -'97 ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	
ΣΧ. ΕΤΟΣ '96 - '97	ΣΧ. ΕΤΟΣ '99 - '00	ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΛΥΚΕΙΟ & ΤΕΕ	
120817	89090	31727	26,3%
ΑΠΟΦ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΠΟΦ. ΛΥΚΕΙΟΥ-ΤΕΕ*	ΑΠΟΦ. '97 -'98 ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	
ΣΧ. ΕΤΟΣ '97 - '98	ΣΧ. ΕΤΟΣ '00 - '01	ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΛΥΚΕΙΟ & ΤΕΕ	
117340	92000	25340	21,6%

(Στοιχεία ΥΠΕΠΘ) /ΔΙΠΕΕ

*ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΦΕΤΙΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ (ημερήσια και νυχτερινά) ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1996-1999

ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ	
	Α' Τάξης	Β' Τάξης	ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Β		Γ' Τάξης	ΑΠΟ Β ΠΡΟΣ Γ*		ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Γ*	
1996-97	124450								
1997-98		117440	7010	5,6%					
1998-99					114130	3310	2,8%	10320	8,3%

σημ.:ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΥΜΕ ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΩΝ ΓΕΛ-ΕΠΛ-ΤΕΛ

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ (ημερήσια και νυχτερινά) ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1998-2001

ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ	
	Α' Τάξης	Β' Τάξης	ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Β		Γ' Τάξης	ΑΠΟ Β ΠΡΟΣ Γ*		ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Γ*	
1998-99	93037								
1999-00		81612	11425	12%					
2000-01					71892	9720	12%	21145	22,73%

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ & ΤΕΕ (ημερήσια και νυχτερινά) ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1998-2001

ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ		ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ	
	Α' Τάξης	Β' Τάξης	ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Β		Γ' Τάξης-Β' κύκλου	ΑΠΟ Β ΠΡΟΣ Γ*		ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Γ*	
1998-99	138259								
1999-00		114821	23438	17%					
2000-01					99420	15401	13%	38839	28,09%

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Αποτελέσματα εξετάσεων Β' Λυκείου 2000-01

ΛΥΚΕΙΑ ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΩΝ ή ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Α/Α	ΝΟΜΟΣ	ΦΟΙΤΗΣ.	ΠΑΡΑΠ.	%
1	ΚΑΡΑΤΟΥΛΑ ΗΛΕΙΑΣ	40	6	15,0%
2	ΠΡΟ/ΤΣΑΝΗΣ ΔΡΑΜΑΣ	39	6	15,4%
3	Λ.ΤΑΞ. ΚΑΜΠΑΝΗ	31	5	16,1%
4	ΑΡΕΟΠΟΛΗΣ	37	6	16,2%
5	Λ.ΤΑΞ.ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	18	3	16,7%
6	ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ	60	10	16,7%
7	ΝΥΔΡΙΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	39	7	17,9%
8	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	77	14	18,2%
9	ΚΑΤΣΙΚΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	71	13	18,3%
10	ΕΛΕΟΥΣΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	40	8	20,0%
11	Ν.ΠΕΡΑΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ	38	8	21,1%
12	ΑΒΔΗΡΩΝ ΞΑΝΘΗΣ	27	6	22,2%
13	ΑΝΩΓΕΙΩΝ	35	8	22,9%
14	Λ.ΤΑΞ. ΕΡΑΤΕΙΝΗΣ	8	2	25,0%
15	Λ.ΤΑΞ.ΦΟΥΡΝΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	4	1	25,0%
16	Λ.Τ.ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	4	1	25,0%
17	Λ.Τ.ΑΝΑΦΗΣ	4	1	25,0%
18	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	16	4	25,0%
19	ΜΗΛΟΥ	23	6	26,1%
20	ΓΛΑΥΚΗΣ ΞΑΝΘΗΣ	34	9	26,5%
21	Κ.ΠΟΡΟΙΩΝ	26	7	26,9%
22	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙΟΥΔΡΑΜΑΣ	22	6	27,3%
23	ΝΙΚΙΣΙΑΝΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	18	5	27,8%
24	ΙΕΡΙΣΣΟΥ	72	20	27,8%
25	Λ.Τ.ΑΛΟΝΗΣΟΥ	17	5	29,4%
26	Λ.Τ. ΟΡΜΥΛΙΑΣ	17	5	29,4%
27	ΙΟΥ	10	3	30,0%
28	ΚΑΤ.ΝΕΥ/ΠΙΟΥ ΔΡΑΜΑΣ	38	12	31,6%
29	ΒΑΣΙΛΑΚΙΟΥ ΗΛΕΙΑΣ	9	3	33,3%
30	Λ.Τ. ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	15	5	33,3%
31	ΚΡΟΚΕΩΝ	15	5	33,3%
32	Λ.ΤΑΞ.ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	9	3	33,3%
33	ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ ΗΛΕΙΑΣ	31	11	35,5%
34	Λ.Τ.ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	11	4	36,4%
35	ΧΑΡΑΚΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	35	13	37,1%
36	ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	15	6	40,0%
37	ΑΓ.ΜΥΡΩΝΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	5	2	40,0%
38	ΛΑΛΑ ΗΛΕΙΑΣ	36	15	41,7%
39	Λ.Τ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	7	3	42,9%
40	ΚΑΛΗΣ	16	7	43,8%
41	ΦΙΓΑΛΙΑΣ ΗΛΕΙΑΣ	18	8	44,4%
42	ΙΑΣΜΟΥ	22	10	45,5%
43	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΗΛΕΙΑΣ	4	2	50,0%
44	Λ.Τ.ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	19	14	73,7%
45	Λ.ΤΑΞ.ΚΕΡΑΣΟΧΩΡΙΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	10	8	80,0%
	ΣΥΝΟΛΟ	1142	306	26,8%

ΠΙΝΑΚΑΣ 11
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ : 2000 - 01
ΔΗΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ				
Α/Α	ΔΗΜΟΣ	ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ	ΠΑΡΑΠΕΜΠ/ΝΟΙ	%
1	ΜΑΡΑΘΩΝΑ	57	12	21,1%
2	ΜΑΓΟΥΛΑΣ	48	10	20,8%
3	ΚΑΛΥΒΙΩΝ	58	11	19,0%
4	Ν.ΠΕΡΑΜΟΥ	68	12	17,6%
5	ΝΙΚΑΙΑΣ	489	76	15,5%
6	ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ	229	31	13,5%
7	ΑΙΓΑΛΕΩ	707	91	12,9%
8	ΑΓ.ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	246	29	11,8%
9	ΡΑΦΗΝΑΣ	77	9	11,7%
10	Ν.ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ	240	26	10,8%
11	ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	436	46	10,6%
12	ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ	57	6	10,5%
13	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ	69	7	10,1%
14	ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	211	21	10,0%
15	ΒΡΗΛΗΣΣΙΩΝ	276	18	6,5%
16	ΠΑΠΑΓΟΥ	125	8	6,4%
17	Π.ΨΥΧΙΚΟΥ	67	4	6,0%
18	ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	57	3	5,3%
19	ΠΕΝΤΕΛΗΣ Ν-Π	97	4	4,1%
20	ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	542	21	3,9%

ΠΙΝΑΚΑΣ 12
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ : 2000 - 01
ΝΟΜΟΣ : ΑΤΤΙΚΗΣ

		Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ			Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ			Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ		
Α/Α	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΦΟΙΤΗΣΑΝ	ΑΠΟΡΡ.	%	ΦΟΙΤΗΣΑΝ	ΠΑΡΑΠ.	%	ΦΟΙΤΗΣΑΝ	ΑΠΟΡΡ.	%
1	Α΄ ΑΘΗΝΑΣ	2540	68	2,7%	2798	242	8,6%	2640	79	3,0%
2	Β΄ ΑΘΗΝΑΣ	1744	39	2,2%	1886	119	6,3%	1674	28	1,7%
3	Γ΄ ΑΘΗΝΑΣ	1322	35	2,6%	4169	340	8,2%	3694	84	2,3%
4	Δ΄ ΑΘΗΝΑΣ				4130	370	9,0%	3738	105	2,8%
5	ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗ	361	2	0,6%	1626	148	9,1%	1475	32	2,2%
6	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗ				1098	102	9,3%	848	25	2,9%
7	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	1477	52	3,5%	2997	272	9,1%	2583	51	2,0%
	ΣΥΝΟΛΑ	7444	196	2,6%	18704	1593	8,5%	16652	404	2,4%

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
ΜΑΘΗΤΕΣ Β' ΚΥΚΛΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΤΕΕ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΑΝ ΣΤΑ ΤΕΙ ΕΦΕΤΟΣ (2001)

		Α	Β	Γ
ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ ΣΤΟ Β' ΚΥΚΛΟ ΤΩΝ ΤΕΕ	26675			
ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛ.ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ	14597	54,7%		
ΕΓΓΡΑΨΑΝ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΗ (10)	4500	16,9%	30,8%	
ΕΙΣΗΧΘΗΣΑΝ ΣΤΑ ΤΕΙ	2717	10,2%	18,6%	60,4%

ΣΤΗΛΗ Α: % ΕΠΙ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΩΝ ΣΤΟ Β' ΚΥΚΛΟ ΤΩΝ ΤΕΕ
 ΣΤΗΛΗ Β: % ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΕΙ
 ΣΤΗΛΗ Γ: % ΕΠΙ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΤΗ ΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΕΕ

ΣΧΟΛ.ΧΡΟΝΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ Α' ΤΕΕ	ΜΑΘΗΤΕΣ Β' ΤΕΕ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Β		ΜΑΘΗΤΕΣ Β' ΚΥΚΛΟΥ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ ΑΠΟ Β ΠΡΟΣ Γ**		ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝ ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Γ*	
			ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Β	33%		ΑΠΟ Β ΠΡΟΣ Γ**	39%	ΑΠΟ Α ΠΡΟΣ Γ*	58,93%
1997-98*	39000								
1998-99	45220	26275	12725	33%					
1999-00	60786	32939	12281	27%	16016	10259	39%	22984	58,93%
2000-01	50263	46897	13889	23%	26675	6264	19%	18545	41,01%

* ΗΤΑΝ Η ΧΡΟΝΙΑ "ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ" ΤΕΛ-ΕΝ.ΛΥΚΕΙΟΥ-ΤΕΕ

** Γ' ΤΑΞΗ = Β' ΚΥΚΛΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΤΕΕ ΣΧΟΛ.ΕΤΟΥΣ 2000-01
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ 66 ΤΕΕ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

	Α ΤΕΕ			Β' ΤΕΕ (ΠΤΥΧΙΟ ΕΠ. 2)			Β' ΚΥΚΛΟΣ ΤΕΕ (ΠΤΥΧΙΟ ΕΠ.3)		
	ΦΟΙΤΗΣ	ΑΠΟΡΡ	ΠΑΡΑΠΕΜΠ	ΦΟΙΤΗΣ	ΑΠΟΡΡ	ΠΑΡΑΠΕΜΠ	ΦΟΙΤΗΣ	ΑΠΟΡΡ	ΠΑΡΑΠΕΜΠ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	7076	997	2081	7148	301	2046	4336	218	748
%		14,1%	29,4%		4,2%	28,6%		5,0%	17,3%

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα ζητήματα της προσχολικής και της γενικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικά, γιατί σ' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό στάσεις, έξεις και δεξιότητες που συνδέονται με τη μόρφωση, ενώ παράλληλα συντελείται η πρωτογενής κοινωνικοποίηση των παιδιών ως συνέχεια της κοινωνικοποίησης της οικογένειας. Από την ποιότητα του περιεχομένου των προγραμμάτων σ' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότητα της παιδευτικής διαδικασίας επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό οι όροι για τη μετέπειτα εξέλιξη των ατόμων, την ανάπτυξη της κοινωνίας, τη μορφή των κοινωνικών σχέσεων και την ποιοτική αναβάθμιση του πολιτισμού.

Οι προτάσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ για την προσχολική και τη γενική εκπαίδευση βασίζονται στην ανάλυση των ευρύτερων κοινωνικών προβλημάτων και συνδέονται αρμονικά με το συνολικό μας πρόγραμμα για μια δημοκρατική εκπαιδευτική αναγέννηση και κοινωνική ανάπτυξη.

Κάτω από αυτή την προοπτική διαπιστώνουμε ότι η εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα στις πρώτες βαθμίδες είναι σε μεγάλο βαθμό παρωχημένη και ανεπαρκής και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας. Επιπλέον, δε διακρίνεται η πολιτική βούληση για μια συστηματική, οργανωμένη επιστημονικά και με συμμετοχικές διαδικασίες εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που θα άλλαζε ριζικά την κατάσταση στην εκπαίδευση και τις προοπτικές ανάπτυξης της χώρας.

Οι προτάσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ γι' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αποσκοπούν στη δημιουργία των προϋποθέσεων για μια τέτοια μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

1. ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

α) Βασικός στόχος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ είναι να καθιερωθεί η **υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση για τις ηλικίες από 4 ως 6 ετών**, ως προϋπόθεση για την παροχή ίσων ευκαιριών στη μόρφωση για όλα τα παιδιά που ζουν στην Ελλάδα. Είναι αναγκαίο να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη και διεύρυνση του δικτύου της προσχολικής αγωγής σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, με έμφαση στα πιο υποβαθμισμένα, ώστε η διετής προσχολική φοίτηση να είναι εφικτή για κάθε νήπιο. Η ολοήμερη ουσιαστική λειτουργία του νηπιαγωγείου πρέπει να προωθηθεί άμεσα, ώστε να εξυπηρετούνται αποτελεσματικά τόσο οι ανάγκες των παιδιών όσο και των οικογενειών τους.

Για το σκοπό αυτό πρέπει να εξασφαλιστούν όλες οι αναγκαίες προϋποθέσεις, κυρίως σε υλικοτεχνική υποδομή και κατάλληλα εξειδικευμένο επαρκές προσωπικό. Παράλληλα είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί μια αντισταθμιστική πολιτική κινήτρων και κοινωνικής υποστήριξης προς τις οικογένειες με σοβαρά προβλήματα, ώστε να αξιοποιήσουν στο μέγιστο βαθμό τα πλεονεκτήματα της προσχολικής αγωγής (νηπιαγωγεία με διευρυμένο ωράριο, ενημερωτικές επισκέψεις των κοινωνικών λειτουργιών στις οικογένειες, εξασφάλιση μεταφορικών μέσων κλπ).

Είναι αυτονόητο ότι ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να καταβάλλεται για την παροχή κατάλληλης προσχολικής αγωγής, προσαρμοσμένης στις κάθε φορά ιδιαίτερες απαιτήσεις και ανάγκες, στα νήπια των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων (μεταναστών, τσιγγάνων, παλιννοστούντων κλπ).

β) Πρέπει να αναβαθμιστεί ουσιαστικά η ποιότητα της προσχολικής αγωγής, με εκσυγχρονισμένα προγράμματα και μεθόδους και εξειδικευμένο - επιμορφωμένο προσωπικό. Ο εξοπλισμός του νηπιαγωγείου με όλα τα απαραίτητα μέσα είναι προϋπόθεση για αυτή την αναβάθμιση.

Παράλληλα, η προσχολική αγωγή πρέπει να συνδεθεί στενότερα, οργανωτικά και λειτουργικά, με το δημοτικό σχολείο, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή μετάβαση από τη μια βαθμίδα στην άλλη και να αντιμετωπίζονται με συνέχεια και συνέπεια τα ιδιαίτερα προβλήματα κάθε παιδιού κατά τη μετακίνησή του στο δημοτικό σχολείο.

2. ΓΕΝΙΚΗ 12ΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει την ενιαία 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, την ενοποίηση και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των προγραμμάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Δημοτικό - Γυμνάσιο-Λύκειο) και, συνεπώς, την κατάργηση των περιττών φραγμών ανάμεσα στις δύο βαθμίδες.

Βασικός στόχος του προγράμματός μας είναι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του μορφωτικού περιεχομένου της γενικής, υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να επιτρέπει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού με βάση τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις. Η έμφαση πρέπει να δίνεται όχι στην αποστήθιση, αλλά στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που ενισχύουν την ικανότητα για μάθηση και ανάπτυξη μορφωτικών δραστηριοτήτων σε όλα τα παιδιά. Ταυτόχρονα πρέπει να αναβαθμιστούν και να προσαρμοστούν στις σύγχρονες απαιτήσεις και τα αναλυτικά προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και το διδακτικό υλικό στο σύνολό τους.

Η ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπίζει με προσοχή την ανάγκη του παιδιού για απόκτηση των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής. Η γλωσσική επάρκεια είναι αναγκαίο εφόδιο για κάθε πολίτη μιας σύγχρονης κοινωνίας. Για το λόγο αυτό η ελληνική γλώσσα πρέπει να καλλιεργείται συστηματικά σε όλες τις εκφάνσεις.

Ιδιαίτερα πρέπει να εξεταστούν προβλήματα που έχουν σχέση με την εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο. Τέτοια είναι οι ξένες γλώσσες (πρώτη για το δημοτικό και δεύτερη για το γυμνάσιο), η τεχνολογία και παραγωγή, η αγωγή υγείας, ο «ηλεκτρονικός εναλφαριθμητισμός», η σύγχρονη πληροφορική κοκ. Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να αποφεύγεται η αύξηση των διδακτικών ωρών της εβδομάδας και να επιδιώκεται κυρίως η ποιοτική αναβάθμιση του προγράμματος. Η ένταξη τέτοιων αντικειμένων (ξένη γλώσσα, πληροφορική, αγωγή υγείας) στο δημοτικό καθώς και η αναβάθμιση ήδη διδασκόμενων σ' αυτό αντικειμένων (πχ φυσική αγωγή, μουσική κλπ) συχνά απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό, που πρέπει, σταδιακά και με περίσκεψη να ενταχθεί στο δημοτικό. Αναγκαία επίσης θεωρείται η σταδιακή εξειδίκευση των δασκάλων και δασκαλισσών στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού σχολείου σε δύο βασικές κατευθύνσεις (γλωσσική-ανθρωπιστική και φυσικομαθηματική).

Η σύγχρονη τεχνολογία, η πληροφορική και η τηλεματική δεν αρκεί ούτε πρέπει να αντιμετωπιστούν απλώς ως μαθήματα. Το κυριότερο είναι να αξιοποιηθούν ως μέσα για τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων διδασκαλίας, τον εμπλουτισμό της παιδευτικής διαδικασίας και τη δημιουργία μιας πιο ευχάριστης και ελκυστικής μαθησιακής διαδικασίας.

Η ραγδαία ενίσχυση της παρουσίας της τηλεόρασης στη ζωή της σύγχρονης οικογένειας περιορίζει σε μεγάλο βαθμό την αποκλειστικότητα της μετάδοσης πληροφοριών από τους παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς φορείς και προσδίδει στο μέσον αυτό πολύ σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών και των νέων. Για το λόγο αυτό η τηλεόραση, ιδιαίτερα η κρατική, πρέπει να ενταχθεί στη συνολική προβληματική της αναβάθμισης της εκπαίδευσης και να αξιοποιηθεί σε ένα συμπληρωματικό μορφωτικό ρόλο που, σε αντίθεση με τη σημερινή πραγματικότητα, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα θετικός.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να ενταχθούν στο σχολικό πρόγραμμα δραστηριότητες που να αποβλέπουν στην προετοιμασία της μαθήτριας και του μαθητή για μια πιο ενεργητική και κριτική στάση απέναντι στα τηλεοπτικά μηνύματα.

Σημείο αιχμής της εκπαιδευτικής μας πολιτικής είναι η αντιμετώπιση του αναλφαριθμητισμού και της σχολικής αποτυχίας κάθε μορφής, που πλήττει κυρίως τα υποβαθμισμένα κοινωνικά - οικονομικά στρώματα και τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Προτείνουμε να ξεκινήσει άμεσα μια ολοκληρωμένη πανελλαδική έρευνα, που θα καταμετρήσει τα ποσοστά σχολικής διαρροής σ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και τα ποσοστά του οργανικού και λειτουργικού αναλφαριθμητισμού. Παράλληλα, πρέπει να ξεκινήσει ευρεία αντισταθμιστική κοινωνική πολιτική, που θα έχει σημεία αιχμής τις περιοχές με τα σοβαρότερα προβλήματα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε ομάδες με ιδιαίτερα προβλήματα (μειονότητες, μετανάστες, παλιννοστούντες κλπ), καθώς και στις γυναίκες, που πλήττονται περισσότερο από ό,τι οι άνδρες από τον αναλφαριθμητισμό και τη σχολική «διαρροή». Στις περιπτώσεις αυτές, όπου χρειάζεται, πρέπει να εφαρμόζονται εναλλακτικά διαφοροποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σοβαρό πρόβλημα συνιστούν τα ολιγοθέσια σχολεία, που λειτουργούν σε πολλές αγροτικές και υποβαθμισμένες περιοχές. Τα σχολεία αυτά παρέχουν στους μαθητές και τις μαθήτριές τους ανεπαρκή μορφωτικά εφόδια σε σύγκριση με τα άλλα σχολεία. Ο ΣΥΝ τάσσεται αποφασιστικά υπέρ της άρσης αυτής της κατάστασης με τη δημιουργία άρτιων σχολικών

κέντρων σ' αυτές τις περιοχές και την εξασφάλιση της άνετης και ασφαλούς μεταφοράς των μαθητών/μαθητριών σ' αυτά. Πιστεύουμε ότι πρέπει να καταβληθεί συστηματική προσπάθεια ώστε να αρθούν τυχόν αντιρρήσεις σ' αυτή την πρακτική με τη δύναμη της πειθούς και των έμπρακτων αποδείξεων.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδουμε στο σχολείο «ολοήμερης λειτουργίας», που θα παρέχει στους μαθητές/μαθήτριες ένα περιβάλλον που θα ευνοεί τη μόρφωση, πλούσιο σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, και θα εξυπηρετεί ουσιαστικά τους εργαζόμενους γονείς. Ο θεσμός αυτός πρέπει να διευρυνθεί γρήγορα και να οργανωθεί σε παιδαγωγικές βάσεις, ώστε να συμβάλει ουσιαστικά στην ολόπλευρη καλλιέργεια των μαθητών/μαθητριών σε αρμονία με το κύριο σχολικό πρόγραμμα.

Τα προβλήματα στην υλικοτεχνική υποδομή και τον επαρκή, σύγχρονο εξοπλισμό των σχολικών μονάδων παραμένουν οξύτατα. Σε ίση μοίρα με την ανέγερση επαρκών κτιρίων πρέπει να τεθεί και η ποιότητα των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού των σχολείων, που στη συντριπτική τους πλειονότητα βρίσκονται σε προφανή αναντιστοιχία με τις απαιτήσεις των παιδιών, όπως διαμορφώνονται με βάση το σύγχρονο τρόπο ζωής και τις σημερινές ανάγκες. Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να αντιμετωπιστεί και το πρόβλημα των λειτουργικών δαπανών των σχολείων, γεγονός που θα επιτρέψει να οργανωθούν συστηματικά τα εργαστήρια των σχολείων, οι δημιουργικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, οι βιβλιοθήκες, τα εργαστήρια, οι αθλητικές εκδηλώσεις κ.ο.κ.

Σημαντικό στοιχείο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι η αποκέντρωση και αποσυγκέντρωση των εκπαιδευτικών - παιδαγωγικών διαδικασιών, που θα συμβαδίζει με μια πορεία παράλληλης αναβάθμισης των φορέων που θα αναλαμβάνουν οργανωτικές και διοικητικές ευθύνες σε επίπεδο περιφέρειας, νομού, δήμου και σχολείου. Ετσι πολλά από τα ζητήματα αυτής της βαθμίδας της εκπαίδευσης, όπως ζητήματα σχετικά με την αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών, την προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις τοπικές ιδιαιτερότητες, τη μορφή και το είδος των απαιτήσεων από το μαθητή και τη μαθήτρια κ.ο.κ., θα μπορούν να καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό είτε σε επίπεδο περιφέρειας είτε σε επίπεδο σχολείου. Οι συγκεκριμένες θέσεις μας γι' αυτό το θέμα περιλαμβάνονται σε επόμενο κεφάλαιο (Σχεδιασμός, διοίκηση, εποπτεία της εκπαίδευσης. Αποκέντρωση). Πάντως, πρέπει να επισημάνουμε ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει τέτοιες θεσμικές αλλαγές να οδηγούν σε υποβάθμιση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε αύξηση της φορολογίας των πολιτών σε τοπικό επίπεδο και σε υποβάθμιση της εργασιακής - μισθολογικής κατάστασης όσων απασχολούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Τέλος, με ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να εξεταστούν τα προβλήματα που έχουν σχέση με το προσωπικό των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Καταρχήν πρέπει να αντιμετωπιστούν το πρόβλημα της ανεργίας/ αδιόριστίας και το πρόβλημα του έγκαιρου διορισμού και τοποθέτησης επαρκούς προσωπικού, ώστε με την έναρξη των μαθημάτων να μην υπάρχουν κενά. Απαιτείται ακόμα η λήψη μέτρων για την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού με κατάλληλο και γενικευμένο σύστημα επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών. Ο Συνασπισμός είναι αντίθετος με κάθε νοοτροπία ή αντίληψη που συμβιβάζεται με την παροχή υποβαθμισμένης εκπαίδευσης στους μαθητές λόγω των αρνητικών αντικειμενικών συνθηκών. Πεποίθησή μας είναι ότι ένα ρωμαλέο, αγωνιστικό συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών, που θα βασίζεται στην ενότητα και την κοινή μας δράση σ' όλες τις βαθμίδες της γενικής εκπαίδευσης, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μοχλό για την προώθηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που έχει ανάγκη ο τόπος μας.

3.ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στη νέα πραγματικότητα, την τόσο σύνθετη και περίπλοκη, στην αναδυόμενη κοινωνία της γνώσης, το Δημοτικό σχολείο εξακολουθεί να παραμένει αναχρονιστικών παιδαγωγικών αντιλήψεων και πρακτικών, αδύναμο να απαντήσει στις σύγχρονες κοινωνικές οικονομικές και τεχνολογικές προκλήσεις της εποχής. Έτσι προσπαθώντας να συνοψίσουμε την περιγραφή της κατάστασης θα λέγαμε:

- Οι παρεμβάσεις στο δημικό σχολείο γίνονται συνήθως όχι έπειτα από μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης και ιεράρχηση των αναγκαίων μέτρων που είναι απαραίτητα να ληφθούν για μια συνολική αναβάθμιση της εκπαίδευσης αλλά υπό την πίεση της απορροφητικότητας κονδυλίων από τα ΚΠΣ.
- Η ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών, των αναλυτικών προγραμμάτων και των βιβλίων είναι περιορισμένη. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που γίνεται αποδεικνύεται πως έγινε χωρίς εμπεριστατωμένη μελέτη των αναγκών και των προτεραιοτήτων αλλά και χωρίς την ανάλογη προετοιμασία.
- Καινοτομικά προγράμματα μικρής ή μεγάλης κλίμακας εκπονούνται και δοκιμάζονται με εξαιρετική προχειρότητα με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύναμη η εξαγωγή σωστών συμπερασμάτων. Παραδείγματα προχειρότητας αποτελούν τόσο το Ολοήμερο σχολείο όσο και το πρόγραμμα ευέλικτης ζώνης που εφαρμόστηκε δοκιμαστικά το 2001-2002 στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε τον Οκτώβρη χωρίς να έχουν καλυφθεί στοιχειώδεις προϋποθέσεις για την επιτυχή έκβαση του προγράμματος ενώ η πρώτη επιμορφωτική συνάντηση των εκπαιδευτικών του προγράμματος έγινε το Φλεβάρη του 2002.
- Ο εμπλουτισμός του προγράμματος με νέα αντικείμενα, όπως η διδασκαλία ξένων γλωσσών, δεν είχε αποτέλεσμα, αφού δεν έτυχαν καμιάς ουσιαστικής στήριξης. Έτσι η ξενόγλωσση εκπαίδευση εξακολουθεί να παρέχεται στα φροντιστήρια και έξω από το σχολείο.
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί ζητούμενο τα τελευταία χρόνια αν και είναι βασικό αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Οι αλλαγές που προωθούνται δε σχεδιάζονται μαζί με τους εκπαιδευτικούς ούτε στηρίζονται σ' αυτούς, αλλά αντίθετα, τους επιβάλλονται από τα πάνω. Πρόσφατο παράδειγμα η ψήφιση του νόμου <<Οργάνωση Περιφερειακών υπηρεσιών της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις>>.
- Η εισαγωγή και η κατάλληλη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην προσπάθεια να διατηρηθούν ισορροπίες ανάμεσα σε συγκρουόμενα συμφέροντα σ' αυτόν τον τομέα.
- Ο αναλφαριθμητισμός δεν αντιμετωπίζεται αφού οι αποτελεσματικές μορφές ενισχυτικής διδασκαλίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση απουσιάζουν. Μέτρα για την ουσιαστική ενίσχυση της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι ανύπαρκτα και ο αριθμός των μαθητών κατά τμήμα των δε μειώνεται, όπως επιβάλλει και η αλλαγή σύνθεσης των τμημάτων.
- Η αδυναμία του σχολείου να προσφέρει διεξόδους και προγράμματα πέραν του βασικού προγράμματος και η εισαγωγή νέων θεσμών προσθέτουν στους γονείς νέες οικονομικές επιβαρύνσεις και δημιουργούν νέες ανισότητες. Σύλλογοι γονέων αναλαμβάνουν δραστηριότητες το απόγευμα, την πληρωμή τραπεζοκόμων στα Ολοήμερα νηπιαγωγεία, τον εξοπλισμό των σχολείων.

Αν σ' όλα αυτά προσθέσει κανείς τα μόνιμα προβλήματα της υποχρηματοδότησης και της σχολικής στέγης διαφαίνεται η ανάγκη εφαρμογής μιας ουσιαστικής μεταρρύθμισης αλλά και η αδυναμία διεξόδου όσο εφαρμόζονται τέτοιες πολιτικές.

ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο νόμος 2525/97 εισήγαγε στην υποχρεωτική εκπαίδευση το θεσμό του Ολοήμερου σχολείου, ίσως το μόνο γενικά αποδεκτό κομμάτι του νόμου, και η κυβέρνηση προχώρησε στην πιλοτική λειτουργία 28 σχολείων αυτού του τύπου. Η προχειρότητα που διακρίνει επί σειρά ετών το ΥΠΕΠΘ στην αντιμετώπιση των θεμάτων της παιδείας επαναλήφθηκε για άλλη μια φορά στην εισαγωγή και την πειραματική εφαρμογή του νέου θεσμού. Ο προγραμματισμός, η στοχοθεσία, η εκτίμηση της παρούσας κατάστασης και οι αναγκαίες ριζοσπαστικές παρεμβάσεις θυσιάστηκαν στο βωμό της απορροφητικότητας κονδυλίων από τα ΚΠΣ.

Ετσι επί 3 έτη η κυβέρνηση προσπάθησε να εφαρμόσει το θεσμό σε 28 σχολεία Ολοήμερης λειτουργίας. Από αυτά ελάχιστα κατάφεραν να λειτουργήσουν στοιχειωδώς στα πλαίσια του νέου θεσμού.

Η έλλειψη της κτιριακής υποδομής και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η λειτουργία του σχολείου χωρίς καμιά παρέμβαση στα αναλυτικά προγράμματα, η έλλειψη του απαραίτητου προσωπικού, η μη δέσμευση για κατοχύρωση των κεκτημένων εργασιακών δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών έβαλαν το θεσμό σε αμφισβήτηση. Ως προς την αποτελεσματικότητα ο θεσμός. Η αδυναμία του σχολείου να καλύψει στο πλαίσιο του διευρυμένου ωραρίου βασικές ανάγκες των μαθητών όπως η εκμάθηση ξένων γλωσσών και άλλες δραστηριότητες ενταγμένες στο φάσμα των ενδιαφερόντων των μαθητών δημιούργησαν και στους μαθητές ένα ακόμα πιο υπερφορτωμένο ημερήσιο πρόγραμμα.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης στο νέο θεσμό από εκπαιδευτικούς και γονείς που εκδηλώθηκε όταν εξαγγέλθηκε η διεύρυνση του θεσμού σε 300 ακόμη σχολεία. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρξαν αντιδράσεις είτε από τους συλλόγους γονέων είτε από τους συλλόγους διδασκόντων. Ακόμα και εκεί που είχαμε θετική στάση, οι φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας απαίτησαν προϋποθέσεις για τη λειτουργία της σχολικής μονάδας που το ΥΠΕΠΘ δεν κατάφερε να ικανοποιήσει ούτε στα 28 σχολεία πειραματικής εφαρμογής.

Το ΥΠΕΠΘ για άλλη μια φορά χωρίς να εκτιμήσει την μέχρι τώρα λειτουργία του θεσμού και να βελτιώσει τα αρνητικά σημεία που αναδείχθηκαν από την πιλοτική εφαρμογή εξήγγειλε τη λειτουργία άλλων 300 Ολοήμερων σχολείων από το σχολικό έτος 2002-03. Η ανευθυνότητα που συνεχίζει να χαρακτηρίζει την πολιτική της ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας επιβεβαιώνεται και από τα εξής. Ενώ οι προτάσεις για την ένταξη των νέων σχολείων έγιναν τον Οκτώβρη και ενώ σύμφωνα με τη σχετική εγκύκλιο τον Νοέμβρη επιτροπές θα επισκέπτονταν τα προτεινόμενα σχολεία για να κάνουν έλεγχο της υπάρχουσας υποδομής και της δυνατότητας λειτουργίας του νέου θεσμού ώστε έγκαιρα να προγραμματιστούν οι αναγκαίες παρεμβάσεις και να είναι δυνατή η λειτουργία με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, μέχρι το Φεβρουάριο του 2002, καμία επιτροπή δεν έχει επισκεφτεί τα σχολεία. Φυσικά ο ΟΣΚ συνεχίζει να κτίζει καινούρια σχολεία χωρίς ν' αλλάζει τις προδιαγραφές ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν ως Ολοήμερα.

Είναι προφανές πως με αυτά τα δεδομένα ο θεσμός κινδυνεύει να μην εκπληρώσει τις αναμενόμενες προσδοκίες, να αποτύχει και να δυσφημιστεί, παρά τη γενική αποδοχή του κατά την ψήφιση του νόμου.

Η ανάγκη για ένα σχολείο νέου τύπου.

Οι ευρύτερες εξελίξεις σε όλους τους τομείς της σύγχρονης κοινωνίας επιβάλλουν μια συνολική δημοκρατική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος σε όλα τα επίπεδα.

Η εκπαιδευτική κοινότητα χρειάζεται και απαιτεί ένα σχολείο που θα έχει τη δυνατότητα:

- να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους και να τους προετοιμάσει με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για δημιουργική, κριτική και υπεύθυνη συμμετοχή στην κοινωνία και την παραγωγή
- να καλλιεργήσει την κριτική και δημιουργική σκέψη, να τους ``μάθει πως να μαθαίνουν``
- να αναπτύξει τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης

- να συμβάλλει στη διαμόρφωση δραστήριων δημοκρατικών πολιτών με φιλειρηνική και αντιρατσιστική συνείδηση που αποδέχονται τους άλλους και δείχνουν σεβασμό σε κάθε πολιτισμό
- να απαλλάξει τους μαθητές από ένα υπερφορτωμένο ημερήσιο πρόγραμμα αφού πέρα από τη μελέτη που μεταφέρεται στο σπίτι αρκετός χρόνος καταναλώνεται σε φροντιστήρια και εξωσχολικές δραστηριότητες
- να προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σ' όλους τους μαθητές
- να καταπολεμήσει τον αναλφαριθμητισμό και να προσφέρει την απαραίτητη στήριξη στους αδύνατους μαθητές
- να παρέμβει στην διαμόρφωση του προγράμματος κατά σχολική μονάδα ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής
- να απαλλάξει τους γονείς από το άγχος της μελέτης και την αναζήτηση δραστηριοτήτων και γνώσεων από την αγορά και να διαμορφώσει άλλης ποιότητας σχέσεις στην οικογένεια
- να διαμορφώσει πολίτες που θα αντιστέκονται στην προσπάθεια του νεοφιλελευθερισμού για καταστροφή των συλλογικών θεσμών (οικογένεια, συνδικάτα, κινήματα, πολιτισμός), και την αποδυνάμωση της κριτικής λειτουργίας
- να διαμορφώσει κριτικούς αποδέκτες των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
- να διαπλάσει πολίτες που θα σέβονται και θα προστατεύουν το περιβάλλον
- να αντιμετωπίσει δημιουργικά τις ανάγκες φύλαξης και διαπαιδαγώγησης των παιδιών των εργαζόμενων γονέων και των μονογονεϊκών οικογενειών

Το σημερινό σχολείο , με την πολιτική που εφαρμόζεται ,δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει καμιά από αυτές τις προϋποθέσεις.

Για το ΣΥΝ

Το Ολοήμερο σχολείο αποτελεί τολμηρή ,ριζοσπαστική καινοτομία και απαίτηση των καιρών , που πρέπει να προωθηθεί άμεσα και σωστά. Είναι ο νέος τύπος σχολείου που μπορεί να παρέμβει στη σχολική λειτουργία και να δώσει σύγχρονες απαντήσεις στις μορφωτικές και κοινωνικές απαιτήσεις στις εξαιρετικά δυσμενείς κοινωνικές , πολιτιστικές και παιδαγωγικές συνθήκες. Ενταγμένο στο πλαίσιο της συνολικής δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που προτείνουμε θα γενικευτεί ως θεσμός και θα παρέχει νέα, σύγχρονα προγράμματα, που θα επιδιώκουν την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και θα απαντούν και στις τοπικές συνθήκες και ιδιαιτερότητες.

Για το ΣΥΝ η επιτυχία του θεσμού απαιτεί την ικανοποίηση βασικών προϋποθέσεων , όπως:

- Επίλυση του κτιριακού προβλήματος ώστε κάθε σχολείο να λειτουργεί σε δικό του κτίριο, κατάλληλο να λειτουργεί ως Ολοήμερο.
- Σωστός προγραμματισμός και συνεχής ανατροφοδότηση μέσα από τις εμπειρίες λειτουργίας του θεσμού.
- Πλήρης εξοπλισμός των σχολείων που ήδη λειτουργούν ή θα λειτουργήσουν ως ``Ολοήμερα`` με τα αναγκαία μέσα ώστε να λειτουργήσουν πραγματικά ως Ολοήμερα.
- Ανανέωση των προγραμμάτων τους και εμπλουτισμός με ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων , ώστε να παίζουν ουσιαστικό μορφωτικό ρόλο και να είναι ελκυστικά για τα παιδιά δίνοντάς τους τις ευκαιρίες να αναπτύξουν όλες τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά τους.
- Εκπόνηση μαθησιακού υλικού προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις του ολοήμερου σχολείου.
- Επαρκής επιμόρφωση του προσωπικού τους.
- Στελέχωση των υπηρεσιών τους με το κατάλληλο προσωπικό και μέσα ώστε να προστατεύεται ουσιαστικά η σωματική και ψυχική υγεία όλων των παιδιών.

- Αναβάθμιση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών, των νέων τεχνολογιών κ.λ.π. στο δημόσιο σχολείο ώστε να μη χρειάζεται η φοίτηση στα φροντιστήρια.
- Εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας με αποτελεσματικά μέσα και έμπειρο προσωπικό, ώστε να μειωθεί ο λειτουργικός αναλφαριθμητισμός και η σχολική αποτυχία.
- Γενναία αύξηση των δαπανών για την παιδεία ώστε να καταστεί δυνατή η αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού.

Αν η κυβέρνηση συνεχίσει την εφαρμογή του θεσμού με την ίδια προχειρότητα και χωρίς να τηρήσει αυτές τις προϋποθέσεις, δεν έχει κανένα δικαίωμα να μιλάει για αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στο σχολείο γιατί τις υπονομεύει η ίδια.

(Δεύτερη άποψη για το ολοήμερο σχολείο)

«Ολοήμερο Σχολείο»: σκέψεις και σημειώσεις.

Μια από τις βασικές παραδοχές σε διάφορες έρευνες σχετικά με τον καταμερισμό εργασίας και τα προβλήματα διαχείρισης του εργάσιμου χρόνου -παραδοχή που μετουσιώνεται και σε πολιτική θέση- είναι πως η σημερινή τεχνολογική υποδομή αυξάνει τον κοινωνικά συνολικό παραγόμενο πλούτο σε μικρότερο χρόνο εργασίας και πως η **ανακατανομή και διάθεση τόσο του κοινωνικά παραγόμενου πλούτου όσο και του συνολικά διαθέσιμου χρόνου εργασίας** θα αποτελούσε ουσιαστικό βήμα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αδικιών και της ανεργίας. Επιπλέον, η **μείωση του χρόνου εργασίας** αποτελεί το σημαντικότερο βήμα, εκτός των άλλων, και για την προσέγγιση ενός συνόλου δικαιωμάτων και ελευθεριών, που μέχρι σήμερα στερούμαστε: το δικαίωμα να απολαμβάνει κανείς τη ζωή, να αναπτύσσει και να φροντίζει τις προσωπικές, τις οικογενειακές και φιλικές του σχέσεις, το δικαίωμα να μεγαλώνει κανείς τα παιδιά του, να φροντίζει ένα συγγενή, έναν άρρωστο φίλο, το δικαίωμα στην ενασχόληση με αντικείμενα που χαροποιούν τον καθένα (μουσική, ζωγραφική, κεραμική, κατασκευές, κηπουρική κλπ.), να συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, να ταξιδεύει, το δικαίωμα να έχει πολιτικές και δημόσιες δραστηριότητες, το δικαίωμα στη μάθηση, στις σπουδές σε κάθε ηλικία, το δικαίωμα της «ελεύθερης ανάπτυξης της ατομικότητας».

Με άξονα τα παραπάνω ως πολιτική θέση, πιστεύουμε ότι το **«Ολοήμερο Σχολείο»**, **ενισχύοντας τη δυνατότητα ενός εκμεταλλευτικού συστήματος που εξουθενώνει τον εργαζόμενο, εξυπηρετεί τη λογική της σημερινής εργασιακής πραγματικότητας που συντηρεί την αποστέρωση της απόλαυσης δικαιωμάτων σε ελεύθερο χρόνο και στερεί την επαφή των γονιών με τα παιδιά τους.** Έτσι, το **«Ολοήμερο»** έρχεται με τη σειρά του να **«κοινωνικοποιήσει»-«κανονικοποιήσει»** και τους μαθητές, αργά αλλά σταθερά, στη λογική του **«ζω, για να εργάζομαι»**, εξαντλώντας τους οργανικά, πνευματικά, συναισθηματικά.

Η βασική επιχειρηματολογία υπέρ του «Ολοήμερου Σχολείου» στοιχειοθετείται(;) και στηρίζεται(;) από τη θέση ότι απευθύνεται, ως «αγαθό», στις σύγχρονες «ανάγκες» και της ελληνικής κοινωνίας. Είναι άραγε έτσι;

Τα «αγαθά» ικανοποιούν «ανάγκες», σύγχρονες ή διαχρονικές, που μπορεί να είναι πραγματικές-αληθινές και/ή κατασκευασμένες-ψεύτικες, αλλά παραμένουν «ανάγκες». Όμως, **όλοι δεν έχουμε τις ίδιες «ανάγκες»**. Βέβαια, επιθυμούμε-διεκδικούμε, συχνά, τη θεσμική οργάνωση για την ικανοποίηση όσων «αναγκών» είναι δυνατό να συγκροτηθούν σ' ένα ενιαίο σύνολο, π.χ. εκπαιδευτικές, χωρίς να είναι όμως στις 'μέρες μας κατορθωτό κάτι τέτοιο για όλες. Έτσι, τα παιδιά έχουν ανάγκη και από παιχνίδι, ξεκούραση, φροντίδα, ενδιαφέρον, ασφάλεια, και οι οικογένειες έχουν ανάγκη από ελεύθερο χρόνο, ψυχαγωγία, επικοινωνία, αλλά και τεμπελιά ο ένας δίπλα στον άλλον. Υπάρχουν, βέβαια, και μονογονεϊκές οικογένειες, και οικογένειες Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες που έχουν ανάγκη από περισσότερο χρόνο για αγκαλιές, φιλιά και χάδια. Και είναι σίγουρο πως όχι μόνο **«ελεύθερος χρόνος» δε σημαίνει ή δεν πρέπει να σημαίνει «ευκαιρία» για μια δεύτερη εργασιακή ή σχολική βάρδια, αλλά και καμιά επιστημονικά τεκμηριωμένη αντίληψη δεν επιδιώκει να απομακρύνει παιδιά και γονείς τόσο τους μεν από τους δε όσο και από τις ανάγκες τους.**

Εκτός του ότι η διάσταση της υπερασπιστικής γραμμής του «ολοήμερου σχολείου» που έχει να κάνει με τη θέση ότι [...] *η μητέρα αρχίζει να εργάζεται και στο σπίτι δεν υπάρχει η γιαγιά [...]* πάσχει, γιατί, πρώτον, κανένα επιστημονικά οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα

δεν ισχυρίζεται, τουλάχιστον, ότι οφείλει τόσο την αιτία όσο και την αφορμή ύπαρξής του στο γεγονός ότι η μητέρα αρχίζει να εργάζεται, δεύτερον, τα παιδιά πηγαίνουν, πλέον, στο σχολείο, ακόμα κι όταν η τρίτη ηλικία -παππούς, γιαγιά- στηρίζουν το νοικοκυριό, είτε αυτό αφορά πυρηνική είτε εκτεταμένη οικογένεια, αγροτική ή αστική και, τρίτο, ναι μεν [...] **δεν υπάρχει το σταυροδρόμι [...]** και οι «παλιές καλές 'μέρες», αλλά υπάρχουν τα γήπεδα ποδοσφαίρου και μπάσκετ, τα κολυμβητήρια, τα εργαστήρια εικαστικών τεχνών, τα θεατρικά εργαστήρια, οι σχολές χορού και μουσικής, οι λέσχες σκάκι, Η/Υ, οι κινηματογράφοι, τα θέατρα κ.ά., σε μια «δεύτερη ανάγνωση» μπορεί να θεωρήσει κάποιος πως δηλώνεται ότι **δεν είναι ένα σχολείο για όλους**, αλλά για όσους δεν τους περιμένει στο σπίτι η μαμά / ο μπαμπάς ή η γιαγιά / ο παππούς.

Εάν, λοιπόν, το ερώτημα «τι θα γίνει με όσους μαθητές δεν μπορούν να επιστρέψουν στο σπίτι, γιατί δεν τους περιμένει κανείς εκεί;» παραμένει, τότε η απάντηση αφορά τη «φύλαξη» των μαθητών. Σε αυτή την περίπτωση αντί για «Ολοήμερο Σχολείο» θα μπορούσε να υποστηριχθεί ο θεσμός των Τμημάτων Δημιουργικής Απασχόλησης, ο πολλαπλασιασμός τους, και ο σαφής μετασχηματισμός τους σε **«Σταθμούς» ξεκούρασης, ψυχαγωγίας και επικοινωνίας**.

Ο «εγκλεισμός» και ο στρατωνισμός δεν [...] *αναπτύσσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες [...]*, ούτε [...] *διευκολύνει την ομαλή ένταξη στο κοινωνικό σύνολο [...]* αλλά και οι μανάδες και οι πατεράδες δεν παύουν να άγχονται και να αγωνιούν για τη σωματική, ψυχική και πνευματική υγεία των παιδιών τους, ακόμα κι όταν τα έχουν εμπιστευτεί στα χέρια των δασκάλων. Το φαγητό θα μαγειρεύεται έτσι κι αλλιώς από τους γονείς και θα σερβίρεται από τραπεζοκόμους που θα έχουν προσλάβει οι γονείς, αλλά και η ζήτηση των διδακτικών αντικειμένων -που, θεωρητικά, θα επιλέγουν οι μαθητές- καθορίζεται και περιορίζεται από την προσφορά η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από τη «χρηματοδότηση» που επιβαρύνει και πάλι τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Επίσης, στο επιχείρημα ότι με την εισαγωγή «νέων» μαθημάτων στα πλαίσια ενός «ολοήμερου σχολείου» θα αντιμετωπιστεί η υψηλή οικογενειακή δαπάνη που στηρίζει και την «παραπαιδεία» θα μπορούσε κάποιος να αντιπαραθέσει την πραγματικότητα των φθηνών «πακέτων» «νέων» μαθημάτων που προσφέρουν, καιρό τώρα, και Δημοτικές Επιχειρήσεις. Τέλος, εκτός του ότι οι πολύμορφες δυνατότητες εργασίας των μαθητών (σε ομάδες, εκπόνησης projects, διαθεματικών προσεγγίσεων κλπ.) δεν αποκλείονται στο «συμβατικό» σχολείο, δεν είναι δυνατόν, οι δυνατότητες αυτές, να αποτελούν επιχείρημα για την ανάπτυξη της συνεργατικότητας και την κοινωνικοποίηση των μαθητών, όταν η εξωμαθησιακή τους επικοινωνία περιορίζεται στα 10/λεπτα διαλείμματα της σχολικής διαδικασίας. **Τα «νέα» μαθήματα που αφορούν την άλλη διάσταση της υπερασπιστικής του «ολοήμερου σχολείου»- θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σ' ένα αναθεωρημένο αναλυτικό πρόγραμμα στο οποίο απουσιάζουν οι εξωτερικές και εσωτερικές επιστημονικές αντιφάσεις** (κύρια-δευτερεύοντα μαθήματα, νέα διδακτικά αντικείμενα ακόμα και στη θέση παλιών, νέες διδακτικές προσεγγίσεις, κλπ.).

Ανακεφαλαιώνοντας, και χωρίς να αξιοποιηθούν οι θέσεις της «*Παιδαγωγικής της Κριτικής Θεωρίας*» που θα διαφώτιζαν τις πραγματικές προθέσεις, τους προσανατολισμούς που διαμορφώνονται και τις δρομολογήσεις που διακριτικά σχεδιάζονται και θεσμικά επιβάλλονται, πρώτον, κάθε μια από τις δύο διαστάσεις της έκδηλης υπερασπιστικής γραμμής βάλλεται εσωτερικά ως προς το επιστημονικά ορθολογικό των κοινωνικών και παιδαγωγικών παραμέτρων που ισχυρίζεται ότι ικανοποιεί και, δεύτερον, αντιφάσκουν και μεταξύ τους, μια και, εάν το «ολοήμερο» απευθύνεται σε κάποιους μαθητές, τότε, δεν είναι ένα σχολείο για όλους, οπότε, και τα «νέα» μαθήματα, ως αγαθό, δεν αφορούν τις «σύγχρονες» ανάγκες των υπόλοιπων μαθητών. **Η παράταση του χρόνου λειτουργίας του σχολείου, δεν εξυπακούει ένα «άλλο» σχολείο.**

Επειδή και «Σταθμούς» μπορούμε να έχουμε, και «νέα» μαθήματα, χωρίς βαθυστόχαστες αναλύσεις υπέρ ενός σχολείου που η υποχρεωτικότητα τήρησης του ωραρίου λειτουργίας του από μέρους των εργαζόμενων γονέων δεν είναι σίγουρο ότι εξυπηρετεί τα δικά τους ωράρια εργασίας, αναχώρησης από το σπίτι και επιστροφής σ' αυτό μαζί με το παιδί / τα παιδιά τους, αλλά και, το βασικότερο, στόχος μας δεν είναι η κάλυψη και ενίσχυση των «αναγκών» που γεννά ένας συγκεκριμένος τρόπος παραγωγής και εργασιακού ωραρίου, **αρνούμενοι το «Ολοήμερο Σχολείο» που προτείνουν, αντιπροτείνουμε και διεκδικούμε:**

- ένα **σχολείο με τους μαθητές** και όχι για τους μαθητές,
- ένα **σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία** και όχι ένα σχολείο φυλακή,

- ένα σχολείο που μετουσιώνει την πληροφορία σε γνώση,
- την πλήρη αναθεώρηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων στη βάση της Ενιαίας 14/χρονης (2/χρονης Προσχολικής + 12/χρονης Στοιχειώδους και Μέσης) Δημόσιας και Δωρεάν Εκπαίδευσης για όλους,
- τον πλήρη σύγχρονο υλικοτεχνικό εξοπλισμό όλων των Σχολικών Μονάδων,
- την παραγωγή διδακτικού υλικού (βιβλίων, κασετών - CD ήχου και εικόνας, DVD) που να απαντούν στα σύγχρονα ενδιαφέροντα των μαθητών και τις ανάγκες της κοινωνίας στο σήμερα και το αύριο,
- την εμπειριστατωμένη έρευνα των πραγματικών τοπικών δεδομένων: α) την κοινωνική διαστρωμάτωση των περιοχών, β) την ανάγκη για αντισταθμιστική εκπαιδευτική πολιτική στις περιοχές αυτές, γ) τις προθέσεις των εργαζόμενων γονέων των μαθητών, δ) τον αριθμό αυτών των μαθητών,
- την ίδρυση Σταθμών Δημιουργικής Απασχόλησης Μαθητών Εργαζόμενων Γονέων και μετεξέλιξη των ήδη υπαρχόντων Δ.Α.Μ.Ε.Γ. με δυνατότητα αποχώρησης των μαθητών και πριν τη λήξη του Προγράμματος -το ωράριο του οποίου θα έχει ορισθεί κατόπιν επικοινωνίας με τους ενδιαφερομένους. Ένα «Σταθμό Δημιουργικής Απασχόλησης Μαθητών Εργαζόμενων Γονέων» τον οποίο θα θέλαμε να τον αντιλαμβανόμαστε ως ένα θεσμό που έρχεται να εξυπηρετήσει λειτουργικά γονείς και μαθητές στη φάση μετάβασης από το εργασιακό «χθες» στο εργασιακό «αύριο» και τα βιωματικά δικαιώματα ελευθερίας που αυτό θα επιτρέπει κι εμείς θα διαχειριζόμαστε.
- τη μείωση του εργασιακού ωραρίου των εργαζομένων στις 35 ώρες εβδομαδιαίως και τη διευκόλυνση των γονέων προκειμένου να οδηγούν τα παιδιά τους τόσο στους «Σταθμούς» όσο και στο σπίτι,
- τη λειτουργία των Σχολικών Μονάδων τις απογευματινές-βραδινές ώρες, τα Σαββατοκύριακα, τις εορτές και τα Καλοκαίρια ως Κέντρα Ψυχαγωγίας και Επικοινωνίας, Πολιτιστικών και Διαπολιτισμικών Δραστηριοτήτων-Εκδηλώσεων.

Γίνεται κατανοητό πως, εάν γνώμονάς μας παραμένει η εξυπηρέτηση του Πολίτη και η ικανοποίηση των αναγκών του, τότε η ποικιλομορφία των σύγχρονων αναγκών μάς οδηγούν πρωτίστως σε μια καθολική παραδοχή: να ανατρέψουμε συθέμελα το σύνολο του τρόπου που θεωρούμε, ορίζουμε και προτείνουμε. Με άλλα λόγια να αναθεωρήσουμε όλα τα δεδομένα όπως οι νοοτροπίες του παρελθόντος τα καθόριζαν μέχρι σήμερα. Φαίνεται πια πως πολλές παραδοχές του παρελθόντος βλάπτουν τις ανάγκες τόσο του παρόντος όσο και του μέλλοντός μας.

.....

4. ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Η βαθμίδα του λυκείου:

- ασκεί αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ιδεολογικού προσανατολισμού και του συστήματος αξιών των νέων,
- αποτελεί το πεδίο στο οποίο πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό η επιλεκτική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.
- παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, και
- Προετοιμάζει ως ένα βαθμό το ανθρώπινο δυναμικό για να ενταχθεί στην κοινωνία.

Για τους λόγους αυτούς τα ζητήματα σχετικά με τη λυκειακή βαθμίδα αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τη σύγχρονη αριστερά και αποτελούν αντικείμενο σκληρών αντιπαράθεσεων στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Ανάμεσα στα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική λυκειακή βαθμίδα επισημαίνουμε τα εξής:

- * Ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών-μαθητριών κάθε "γενιάς", δεν τελειώνουν το λύκειο τα τελευταία χρόνια. Το φαινόμενο "διαρροής" του μαθητικού δυναμικού στο λύκειο αφορά κυρίως τα υποβαθμισμένα κοινωνικά στρώματα, αλλά δεν φαίνεται ότι η προβληματική του έχει απασχολήσει την κυβέρνηση.
- * Το δίκτυο της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι υποβαθμισμένο και σε μεγάλο βαθμό αναξιόπιστο, γι' αυτό και κατά κανόνα αποτελεί λύση ανάγκης για τους νέους και τις νέες. Η οργάνωση του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης - Κατάρτισης και των ΙΕΚ, με τον τρόπο που έγινε και λειτουργεί, δημιούργησε και άλλα προβλήματα και διέυρυνε το χάσμα ανάμεσα στη γενική και την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Χρειάζεται ριζική αναδιάρθρωση της δομής του και ένταξη στο σύστημα της γενικής εκπαίδευσης.
- * Το περιεχόμενο σπουδών του νέου Ενιαίου Λυκείου εξακολουθεί να είναι μακριά από τις σύγχρονες ανάγκες και προβληματισμούς. Παραμένει εγκλωβισμένο ανάμεσα στις παραδοσιακές αντιλήψεις για τη γνώση (έμφαση στις ελληνοχριστιανικές παραδόσεις, την αρχαιογνωσία κ.λπ.) και σε ένα τεχνοκρατικό εκσυγχρονισμό, που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων του σήμερα. Το εθνοκεντρικό περιεχόμενο του βιβλίου Ιστορίας της Α' Λυκείου, η υποβάθμιση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών και η ενίσχυση των «εργαλειακών» γνώσεων (ξένες γλώσσες, πληροφορικής κ.λ.π.) δείχνουν την κατεύθυνση προς την οποία κινείται ο κυβερνητικός σχεδιασμός. Τομείς σημαντικοί για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών / μαθητριών, όπως είναι οι κοινωνικές - ανθρωπιστικές επιστήμες, η αισθητική καλλιέργεια, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η αγωγή υγείας, η προετοιμασία συνολικά του σύγχρονου ενεργού πολίτη δεν έχουν τη θέση που τους αρμόζει σε ένα Ενιαίο Λύκειο. Ένα Ενιαίο Λύκειο όπως αυτό που εφίαξε η κυβέρνηση δεν μπορεί, επιπλέον να αναδείξει τις κλίσεις και τις ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή και μαθήτριας και να συμβάλει στη συνολική τους πρόοδο και την ευδοκίμησή τους σε συγκεκριμένους τομείς. Επιπλέον, η τρίτη κατεύθυνση του Ενιαίου Λυκείου, η τεχνολογική, είναι σε σημαντικό βαθμό υποβαθμισμένη. Γενικότερα, η απουσία επαρκών εγκαταστάσεων και εργαστηριακού εξοπλισμού στα νέα «Ενιαία Λύκεια» ακυρώνει τον ενιαίο χαρακτήρα τους, που βασίζεται στο συνδυασμό της θεωρίας με την πράξη και στην ενεργό, μέσω της πράξης μάθηση.

Λύκειο για μόρφωση και όχι κέντρο επιλογής.

Μετά τις πρόσφατες ρυθμίσεις του Υπουργείου στο νομοθετικό πλαίσιο Αρσένη, διατηρούνται οι πανελλήνιες εξετάσεις στη Β' και Γ' Λυκείου, αλλά σε λιγότερα μαθήματα, ενώ παράλληλα προβλέπεται: Στους αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου, εκτός του «Απολυτηρίου» χορηγείται και «Βεβαίωση» πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο βαθμός του «απολυτηρίου» προκύπτει από όλα τα μαθήματα, πανελλήνια εξεταζόμενα και μη, ενώ ο βαθμός της «Βεβαίωσης» πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προκύπτει μόνο από τα πανελλήνια εξεταζόμενα μαθήματα της Β' και Γ' Λυκείου. Η βασική επιχειρηματολογία του Υπουργείου είναι ότι έτσι αποκηδεμονεύεται η λειτουργία του Λυκείου από τη διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι έτσι τα πράγματα; Και πώς επεμβαίνουν οι νέες ρυθμίσεις στα προβλήματα της εκπαίδευσης μετά τη λαίλαπα της «μεταρρύθμισης» Αρσένη, που με εκρηκτικό τρόπο βίωσε η εκπαιδευτική κοινότητα και η κοινωνία;

Το ερώτημα είναι εύλογο.

Γιατί τέτοια δογματική εμμονή της κυβέρνησης στα μέτρα Αρσένη τα τρία προηγούμενα χρόνια; Γιατί τέτοιος αυταρχισμός; Τότε είχε δίκιο η κυβέρνηση ή τώρα, που αλλάζει κάποια από αυτά για τα οποία επέμενε; Νομίζουμε ότι κάποιος πρέπει να αναλάβει την ευθύνη.

Λύκειο για μόρφωση.

Η ύπαρξη δύο διαφορετικών τίτλων, του «Απολυτηρίου» και της «Βεβαίωσης», δεν αποκηδεμονεύει βέβαια τη λειτουργία του Λυκείου από τη διαδικασία εισαγωγής στην

τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο εγκλωβισμός του Λυκείου καθορίζεται από την ύπαρξη των πανελληνίων εξετάσεων Β' και Γ' Λυκείου, που ταυτόχρονα είναι εξετάσεις προαγωγικές - απολυτήριες του Λυκείου και εξετάσεις εισαγωγικές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όλη η λειτουργία του Λυκείου, η δομή, το βιβλίο, το μάθημα, η ειδική μορφή της διδακτικής πράξης, η προσέγγιση της γνώσης, θα είναι μια ετοιμασία γι'αυτές, με την παρεχόμενη γνώση στο Λύκειο να περιορίζεται στα εξεταστικώς αναγκαία και τα φροντιστήρια να παίζουν το κυρίαρχο ρόλο διδάσκοντας την τεχνική. Έτσι όμως ακυρώνεται η μορφωτική λειτουργία του Λυκείου. Μια ολόκληρη εκπαιδευτική βαθμίδα τριών χρόνων ως εισαγωγικό σύστημα.

Πόσοι μαθητές θα τελειώνουν το Λύκειο;

Ο μεγάλος «άθλος» της «μεταρρύθμισης» Αρσένη, ήταν ο αποκλεισμός από το Λύκειο του 40% των μαθητών, που προέρχονται κυρίως από τις ασθενέστερες κοινωνικοοικονομικά ομάδες. Η «μεταρρύθμιση» Αρσένη είχε κλειστό αριθμό αποφοίτων Λυκείου, ίσο με τον αριθμό εισαγομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με τις ρυθμίσεις που ψηφίστηκαν επί Ευθυμίου δεν προβλέπεται απόλυτα κλειστός αριθμός. Όμως η ύπαρξη των πανελληνίων εξετάσεων, που βασικός τους ρόλος είναι η επιλογή για την τριτοβάθμια και ο εγκλωβισμός του Λυκείου στη διαδικασία αυτής της επιλογής, είναι αποτρεπτικός για μεγάλο αριθμό μαθητών, αφού ταυτόχρονα το Λύκειο δεν θα είναι προσανατολισμένο στην υποβοήθηση αυτών των μαθητών. Ένα τέτοιο Λύκειο απλώς θα χρησιμοποιείται για να επιβεβαιώνει τις ήδη διαμορφωμένες μορφωτικές ανισότητες και όχι για να γίνουν οι κατάλληλες αντισταθμιστικές παρεμβάσεις.

Το Υπουργείο, μέσω των θεμάτων των Πανελληνίων εξετάσεων θα κρατά εν μέρει τη «στροφή» του αριθμού που θα αποφοιτούν από το Λύκειο, όπου αν την «ανοίγει» θα έχουμε συσσώρευση αριστούχων για τις εισαγωγικές εξετάσεις, κι αν την κλείνει θα έχουμε μείωση αποφοίτων του Λυκείου. Σε κάθε περίπτωση η ανάγκη όλα τα παιδιά να τελειώνουν το Λύκειο και μάλιστα ένα Λύκειο που ο ρόλος θα είναι η μόρφωση, μένει στα ζητούμενα.

Τι επιδιώκει η κυβέρνηση με τα ΤΕΕ;

Οι νέες ρυθμίσεις αποσιωπούν ό,τι παλαιότερα διατυμπάνιζε το Υπουργείο ως μεγάλο άθλο: τους «δύο πυλώνες της εκπαίδευσης». Αποσιωπούν δηλαδή ότι η «μεταρρύθμιση Αρσένη» δημιούργησε μετά το Γυμνάσιο δύο εντελώς ανισόμενες βαθμίδες. Εξαφανίζουν ταχυδακτυλουργικά από τη συζήτηση τη δραματική κατάσταση των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ), που απορροφούν μέρος των αποκλεισμένων από το Λύκειο μαθητών με τους υπόλοιπους να εκπαραθυρώνονται πλήρως από την εκπαίδευση. Έτσι εξασφάλιζαν το κλειστό αριθμό αποφοίτων Λυκείου. Με τις νέες ρυθμίσεις αυτός ο κλειστός αριθμός ουσιαστικά δεν υπάρχει. Όμως τα ΤΕΕ συνεχίζουν να είναι έξω από το παιχνίδι, αφού βρίσκονται εκτός Λυκειακής Βαθμίδας.

Κανείς δεν ξέρει ποια είναι τα ΤΕΕ, από τις αλληπάλληλες αποφάσεις (ακόμη και ανά δεκαήμερο) για τις ειδικότητες. Χωρίς αναλυτικά προγράμματα σε πολλές ειδικότητες. Χωρίς πολλά από τα βιβλία. Με μαθήματα γενικής παιδείας που υστερούν προκλητικά όχι μόνο έναντι του Γενικού Λυκείου, αλλά και του παλαιού Τεχνικού Λυκείου. Η δραστηριότητά τους περιορίζεται στην παροχή μιας φτηνής και περιορισμένης κατάρτισης χωρίς αντίκρισμα ούτε στην αγορά εργασίας. Με πρόσβαση σε περιορισμένο αριθμό στα ΤΕΙ και χωρίς πρόσβαση στα ΑΕΙ. Λύση ανάγκης για τους μαθητές και όχι αξιόπιστη επιλογή.

Η ελεύθερη πρόσβαση απομακρύνεται περισσότερο.

Οι νέες ρυθμίσεις έχουν κλειστό αριθμό εισαγομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Και πρέπει εδώ να τονίσουμε την λαθραία και σιωπηλή αποδέσμευση των προτεινόμενων ρυθμίσεων, από την επί τρία χρόνια διαβεβαίωση της κυβέρνησης, ότι όσοι τελειώνουν το Λύκειο θα μπαίνουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρέπει να τελειώνουμε με τη "μεταρρύθμιση" Αρσένη.

Οι πρόσφατες ρυθμίσεις επιχειρούν να ελαττώσουν την κοινωνική δυσανεμία και το πολιτικό κόστος της «μεταρρύθμισης» Αρσένη, εκεί που αυτά έγιναν πολύ ορατά, χωρίς όμως να θίγουν το σκληρό πυρήνα αυτής της «μεταρρύθμισης». Εμείς προτείνουμε καταρχήν την κατάργηση των νομοθετικών ρυθμίσεων της προηγούμενης τετραετίας και την εγκατάλειψη της ατελέσφορης πρακτικής των αποσπασματικών ρυθμίσεων και των εμβαλωματικών λύσεων σε ένα θεσμικό πλαίσιο που είναι άχρηστο και επικίνδυνο. Ζητάμε άμεση έναρξη διαλόγου με τους αρμόδιους φορείς και τις πολιτικές δυνάμεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την εκπαίδευση όλων των βαθμίδων. Συλλογικά όργανα, όπως είναι το ΕΣΥΠ, πρέπει να αξιοποιηθούν, αλλά και να θεσμοθετηθούν νέα, πιο ευέλικτα και αποτελεσματικά, για να συμβάλουν σε αυτή την κατεύθυνση. Αν η κυβέρνηση είχε ακούσει, όπως ισχυρίζεται στην Εισηγητική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου, τις θέσεις των

φορέων της εκπαίδευσης και αν είχε λάβει υπόψη της τα δεδομένα των παιδαγωγικών ερευνών, δεν θα είχε παρά να προχωρήσει προς αυτήν την κατεύθυνση της συνολικής αλλαγής του θεσμικού πλαισίου της εκπαίδευσης.

Δωδεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση

Οι απαιτήσεις της εποχής μας και η αυξημένη ζήτηση για σπουδές έχουν καταστήσει διεθνώς αναγκαία τη «ροή» προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση της συντριπτικής πλειονότητας (75% τουλάχιστον) των νέων αντίστοιχης ηλικίας, πράγμα που σημαίνει ότι η φοίτηση στο επίπεδο του Λυκείου πρέπει να ολοκληρώνεται από πολύ υψηλότερο ποσοστό. Για το λόγο αυτό πολλές σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες επιδιώκουν να αυξήσουν το ποσοστό των μαθητών που αποκτούν τίτλο απόλυσης από το Λύκειο, ενώ γενική για τις προηγμένες χώρες είναι η τάση να καταστεί η λυκειακή εκπαίδευση μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Εμείς, αντίθετα, με την τακτική που ακολουθούμε στην Ελλάδα υποβαθμίζουμε συνολικά το μορφωτικό επίπεδο της ελληνικής κοινωνίας, δημιουργώντας δυσκολίες ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών.

Θεωρούμε, λοιπόν, αναγκαία την άμεση επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να συμπεριλαμβάνει μέρος της προσχολικής, το σημερινό εννιάχρονο (Δημοτικό - Γυμνάσιο) και το Λύκειο. Έτσι θα εξασφαλιστεί για όλους τους μαθητές και μαθήτριες μια ευρεία μορφωτική βάση, που θα τους επιτρέπει να παρακολουθούν τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας και της παραγωγικής διαδικασίας, αξιοποιώντας και τις δυνατότητες της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παράλληλα, οι νέοι θα μπορούν να κάνουν κρίσιμες επιλογές για το μέλλον τους σε πιο ώριμη ηλικία, αντί της ηλικίας των 15 ετών.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει να βάλουμε ψηλότερα τον πήχη.

Όλα τα παιδιά δικαιούνται να τελειώνουν το Λύκειο. Και μάλιστα ένα Λύκειο αναβαθμισμένο, που ο ρόλος του θα είναι η μόρφωση και όχι το ξεδιάλεγμα αυτών που θα πάνε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ένα Λύκειο που οι μαθητές/τριες δεν θα είναι υποχρεωμένοι/ες να το περιφρονούν και να ρίχνουν το βάρος τους στα φροντιστήρια.

Να τολμήσουμε τη δημοκρατική μεταρρύθμιση στην Παιδεία. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει δωδεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ολοήμερο Νηπιαγωγείο και Δημοτικό. Για να μπορούν όμως όλα τα παιδιά να προχωρούν στο Λύκειο, προϋπόθεση είναι ευθύς εξαρχής και σε όλο το «δρόμο» του δωδεκάχρονου σχολείου να τους δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχουν ουσιαστικά. Έτσι είναι αναγκαίο το ολοήμερο Νηπιαγωγείο και Δημοτικό, που θα παρέχει πολύπλευρη μόρφωση σε όλα τα παιδιά και θα αντισταθμίζει τις όποιες δυσκολίες θα συναντά κάθε παιδί.

Σύγχρονο Γυμνάσιο. Το πρόγραμμα του Γυμνασίου πρέπει να είναι εμπλουτισμένο με μαθήματα και δραστηριότητες που βοηθούν το παιδί αυτής της ηλικίας να κατανοήσει το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και να δράσει για τη βελτίωσή του.

Ενιαίο Λύκειο, αποσυνδεδεμένο από την επιλογή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το αναβαθμισμένο ενιαίο Λύκειο για να μπορεί να παρέχει σύγχρονη μόρφωση, πρέπει να είναι πλήρως αποσυνδεδεμένο από τη διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, το μαθησιακό ενδιαφέρον των μαθητών/τριών του θα επικεντρώνεται στις σπουδές τους στο Λύκειο και όχι στην προετοιμασία στα φροντιστήρια για τις εξετάσεις.

Το Λύκειο πρέπει να παρέχει ενιαία σε όλους τους μαθητές και σε όλες τις μαθήτριες:

- Ολοκληρωμένη γενική μόρφωση, αντίστοιχη με την ηλικία των μαθητών/μαθητριών και τις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις. Βασική επιδίωξη της γενικής μόρφωσης στο λύκειο είναι η διαμόρφωση πολιτών που έχουν συνείδηση των προβλημάτων του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και είναι ικανοί να ενεργούν αποτελεσματικά και δραστήρια για την αντιμετώπισή τους.
- Σύνολο επιλεγόμενων αντικειμένων, που στοχεύουν στην ικανοποίηση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων και των προεπαγγελματικών απαιτήσεων των μαθητών/τριών, ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση των σπουδών τους σε ειδικότερους τομείς της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης (πανεπιστημιακής και μη).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξασφάλιση μιας ευρείας μορφωτικής βάσης, που θα επιτρέπει στο μαθητή και τη μαθήτρια να παρακολουθούν τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας με επιτυχία, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης/κατάρτισης ή της αυτοδύναμης μαθησιακής τους δραστηριότητας.

Για την αναβάθμιση του μορφωτικού ρόλου του Λυκείου είναι αναγκαία η αναθεώρηση και ο εκσυγχρονισμός των αναλυτικών προγραμμάτων του, και ως προς τους στόχους και ως προς το περιεχόμενο και ως προς τους τρόπους οργάνωσής τους.

Το Λύκειο που μπορεί να παρέχει τέτοιου είδους μόρφωση και να περιορίζει τις άνισες ευκαιρίες στα παιδιά των ασθενέστερων κοινωνικοοικονομικά ομάδων είναι ένα πραγματικά Ενιαίο Λύκειο. Με το Ενιαίο Λύκειο η γνώση, θεωρητική και πρακτική, παρέχεται ενιαία σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, ενώ οι επιλεγόμενες ώρες του προγράμματος τους δίνουν τη δυνατότητα να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες και ενδιαφέροντά τους, μειώνεται η διάσταση ανάμεσα στη θεωρητική μόρφωση και στην πρακτική δραστηριότητα, ακόμα εμποδίζεται η πρόωρη εξειδίκευση και ο πρόωρος επαγγελματικός προσανατολισμός, ενώ αυξάνονται οι δυνατότητες αλλαγής του προσανατολισμού κατά τη διάρκεια των σπουδών στο λύκειο, λόγω του ενιαίου χαρακτήρα του.

Με το Ενιαίο Λύκειο, μπορούν να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά οι κοινωνικές ανισότητες απ' ό,τι με το παραδοσιακό επιλεκτικό σύστημα.

Το Ενιαίο Λύκειο, κατά την άποψή μας, πρέπει να ενταχθεί σε μια προοπτική διεύρυνσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η οποία να περιλαμβάνει μέρος της προσχολικής, το σημερινό εννιάχρονο και το Λύκειο.

Κατάργηση των δύο ταχυτήτων στην εκπαίδευση

Η υπέρβαση της τεράστιας ανισότητας ανάμεσα στις δύο μεταγυμνασιακές κατευθύνσεις, τη γενική και την τεχνική-επαγγελματική, δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στην ενσωμάτωση της ΤΕΕ στη λυκειακή βαθμίδα. Βασικό πεδίο αναβάθμισης, άμεσα, των ΤΕΕ είναι η ανάπτυξη των μαθημάτων γενικής παιδείας στο επίπεδο των αντίστοιχων τάξεων του Λυκείου, με ελεύθερη δυνατότητα διακίνησης των μαθητών.

Ένας τέτοιος στόχος διευκολύνεται, από την μη ύπαρξη κλειστού αριθμού αποφοίτων Λυκείου. Πρέπει να γνωρίζουμε όμως ότι θα έχει ισχυρές αντιστάσεις από αυτούς που επιθυμούν φτηνή κατάρτιση. Επιχείρημά τους θα είναι ότι κάποιοι νέοι επιθυμούν εύκολες σχολές. Η δική μας άποψη είναι ότι η εποχή μας απαιτεί περισσότερες και διαφορετικού τύπου γνώσεις, ότι το σχολείο πρέπει να μπορεί να αποτρέπει την αποτυχία και ότι η κοινωνία πρέπει να μπορεί να αντιμετωπίσει τη διαρροή.

ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ -ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Οι νέες αντιλήψεις στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης πρέπει να περάσουν και στα σχολικά βιβλία. Πολλά από τα βιβλία που χρησιμοποιούνται σήμερα πρέπει να αντικατασταθούν αμέσως, ενώ το σύνολο πρέπει να ενταχθεί σε μία διαδικασία διαρκούς ανανέωσης και εμπλουτισμού, μέσα από ανοιχτές, δημοκρατικές διαδικασίες.

Παράλληλα, πρέπει να αξιοποιηθούν και νέες μέθοδοι διδασκαλίας, που θα βασίζονται περισσότερο στη δημιουργική δραστηριότητα και αυτενέργεια του μαθητή και της μαθήτριας, στην εξοικείωσή τους με τις ερευνητικές μεθόδους και τεχνικές και στην ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης και της φαντασίας.

Σ' αυτή την προοπτική είναι χρήσιμο να αξιοποιηθούν και τα επιτεύγματα της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Στην περίπτωση αυτή, όμως, το εκπαιδευτικό υλικό που παρέχεται από την πολιτεία στα σχολεία πρέπει να καλύπτει όλες τις προϋποθέσεις αντικειμενικής και επιστημονικά τεκμηριωμένης γνώσης, καθώς και παιδαγωγικής αρτιότητας. Την ευθύνη γι' αυτό το έργο μπορεί να αναλάβει το (αναβαθμισμένο και επαρκώς στελεχωμένο) Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών πρέπει να αναβαθμιστεί ουσιαστικά και να καταστεί επιτέλους επαρκής. Το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να έχει τη δυνατότητα, με ορισμένες προϋποθέσεις και διαδικασίες, να παρέχει έγκυρη πιστοποίηση γλωσσομάθειας στους μαθητές και τις μαθήτριές του.

Ακόμα, πρέπει να τεθεί με μεγαλύτερη έμφαση το πρόβλημα της επάρκειας και της ποιότητας των σχολικών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού τους, ώστε οι μαθητές-τριες και οι εκπαιδευτικοί να φιλοξενούνται σε επαρκείς, λειτουργικούς και ευπρεπείς αισθητικά χώρους και να διαθέτουν τον εξοπλισμό που είναι αναγκαίος σε ένα πραγματικά Ενιαίο Λύκειο.

5. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το σύστημα μετάβασης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ αποτελεί μέρος του προβλήματος «παιδεία» και ταυτόχρονα γενεσιουργό αιτία στρεβλώσεων και αδιεξόδων. Στο σύνολο των απαντήσεων που απαιτούνται ως μια συνεκτική ριζοσπαστική τομή στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, ο τρόπος εισαγωγής στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση κατέχει μια θέση κόμβου.

Το πρόβλημα με το σημερινό σύστημα.

Το πρόβλημα εδράζεται στην αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης θέσεων στα Πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ και ιδιαίτερα σε μια σειρά σχολές. Η κάλυψη της ζήτησης -και με τον τρόπο που γίνεται- έχει οδηγήσει την κατάσταση στο απροχώρητο. **Ο τρόπος αντιμετώπισής του, προφανώς, δεν είναι να διώξουμε τους μισούς μαθητές από το Λύκειο ώστε να υπάρξει αντιστοιχία αποφοίτων-εισαγωμένων.** Το σημερινό σύστημα δεν επιδέχεται βελτιώσεις. Πρέπει να καταργηθεί. Όσο διατηρείται -με ή χωρίς τροποποιήσεις- θα συνεχίζει να παράγει άκρως αρνητικά αποτελέσματα όπως τα παρακάτω:

- Τα παιδιά μπαίνουν από πολύ νωρίς σ' ένα εξουθενωτικό αγώνα δρόμου, όπου ο στόχος είναι όχι να μορφωθούν, αλλά να πετύχουν στις εξετάσεις. Όχι να καλλιεργήσουν τον πλούτο των κλίσεων, ενδιαφερόντων και δυνατοτήτων τους, αλλά να «γράψουν» καλύτερα από τα άλλα.

- Η φρενίδα αυτή συνεπιφέρει ένα βαρύ και πολύπλευρο κόστος, που είναι σωστό να εκτιμηθεί πρωτίστως ως προς τις συνέπειες και τις επιπτώσεις στην ψυχική και πνευματική υγεία, ιδίως των διαγωνιζομένων, αλλά και των οικογενειών τους.

- Η αξία της λυκειακής βαθμίδας έχει εξουδετερωθεί πλήρως. Το Λύκειο δεν μπορεί να διαδραματίσει υπό αυτές τις συνθήκες έναν αυτοτελή ρόλο. Αφού η ένταση του ανταγωνισμού και το στενό γνωστικό πεδίο στο οποίο διεξάγεται κάνουν να αντιμετωπίζεται ως άχρηστη ή ακόμη και ανεπιθύμητη όποια γνώση δεν αποτελεί εφόδιο για την «τελική αναμέτρηση», παύει το ενδιαφέρον για τα μαθήματα του Λυκείου, ιδίως όσα δεν είναι μαθήματα δέσμης. Πολύ περισσότερο που το απολυτήριο δεν παρέχει κανένα ουσιαστικό ή τυπικό προσόν, αλλά αποτελεί μόνο τυπική προϋπόθεση για την επιδίωξη πρόσβασης στις επόμενες βαθμίδες. Έτσι το Λύκειο καταντά για τους μαθητές και τις μαθήτριες ένα «εμπόδιο», το οποίο μπορεί να παρακαμφθεί μόνο τόσο, όσο επιτρέπει ο αριθμός των δικαιολογούμενων απουσιών.

- Η έντονη πίεση από την πλευρά της ζήτησης ήταν φυσικό να οδηγήσει σε μια διευρυνόμενη «αντικειμενικοποίηση» του συστήματος των γενικών εξετάσεων: Η εξεταζόμενη ύλη οριοθετήθηκε αυστηρά και οι «ορθές» απαντήσεις, μαζί με το σχετικό βάρος τους, προσδιορίζονται εντελώς φορμαλιστικά από την Κεντρική Επιτροπή Γενικών Εξετάσεων. Αυτό διασφαλίζει το κύρος του θεσμού από την άποψη της τυπικής αντικειμενικότητας, ταυτόχρονα όμως επέφερε μια άκαμπτη τυποποίηση. Οποιοδήποτε θέμα σύνθεσης και κρίσης μπορεί να θεωρηθεί ως «εκτός θέματος» ή «ασαφές». Και οι Υπουργοί Παιδείας ενδιαφέρονται απλώς να εισπράξουν την προσωρινή και αβάσιμη ικανοποίηση των γονιών ότι τα θέματα ήταν «καλά». Όλη αυτή η λογική οδήγησε στο σημείο όπου η ευρεία γνώση δε χρειάζεται, η κριτική και συνθετική ικανότητα δεν εξετάζεται. Το σύστημα βαθμολογεί την αποστήθιση και κατά συνέπεια ωθεί ισχυρά σ' αυτή. Δικαιούμαστε να υποθέσουμε ότι το γεγονός αυτό δε διέφυγε της προσοχής των Υπουργών Παιδείας, αλλά αντίθετα είναι αποτέλεσμα συνειδητών επιλογών τους.

Με την άσκηση στην αποστήθιση -άσκηση η οποία καλλιεργείται από όλο το εκπαιδευτικό σύστημα- οι νέοι και νέες δεν αναπτύσσουν την κριτική σκέψη, με αποτελέσματα ορατά, ιδίως στην αρχή των Πανεπιστημιακών τους σπουδών, αλλά όχι μόνον. Το μέγεθος του «διαφεύγοντος κέρδους» τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο είναι προφανές.

- Ο έντονα ανταγωνιστικός χαρακτήρας του συστήματος επιλογής έχει ως αποτέλεσμα μικρές -και πιθανόν εντελώς τυχαίες- διαφοροποιήσεις της βαθμολογίας των υποψηφίων και, όταν δεν τους θέτουν εκτός μάχης, να τους κατατάσσουν σε Τμήματα εντελώς διαφορετικά από εκείνα τα οποία αποτελούν τις πραγματικές επιλογές τους. Έτσι, και από τους/τις εισαγομένους, πολύ λίγοι ακολουθούν τις σπουδές που επιθυμούσαν. Οι επιπτώσεις σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο είναι αυτονόητες.

- Το σύστημα είχε ως αποτέλεσμα μια σαφή μετατόπιση της κοινωνικής σύνθεσης των εισαγομένων στα Πανεπιστήμια: Μπορεί να μην υπάρχουν ορατές διαφορές ανάμεσα στα ποσοστά επιτυχίας των Λυκείων της πρωτεύουσας και εκείνων της επαρχίας. Υπάρχει όμως μια ευδιάκριτη διαφορά μεταξύ των -συνήθως μικρών- Λυκείων των αγροτικών περιοχών και των Λυκείων των αστικών κέντρων, υπέρ των δεύτερων. Η διαφορά αυτή δεν αντανακλά αναγκαστικά κάποια διαφορά ποιότητας μεταξύ των δύο σχολείων. Αντικατοπτρίζει κυρίως το γεγονός ότι στα μικρά χωριά λείπουν τα οργανωμένα φροντιστήρια. Η διαφορά θα ήταν ακόμα

μεγαλύτερη, αν των γενικών εξετάσεων δεν είχε προηγηθεί μια δύσκολη απόφαση σημαντικού αριθμού αγροτικών οικογενειών: να μετακινηθούν έγκαιρα στην πόλη, για να μπορέσουν να προσφέρουν φροντιστήρια στα παιδιά τους. Για όσους δεν μπορούν να το κάνουν, οι ελπίδες επιτυχίας στις εξετάσεις περιορίζονται στο ελάχιστο.

- Αλλά και για τα παιδιά των αστικών κέντρων είναι ολοφάνερο ότι οι πιθανότητες «επιτυχίας» συγκεντρώνονται κυρίως σε όσα μπορούν να έχουν από μικρή ηλικία βοήθεια στα μαθήματά τους απ' τους γονείς και έγκαιρη υποστήριξη με δαπανηρά φροντιστήρια. Όχι ότι όλοι όσοι κάνουν φροντιστήρια εισάγονται. Αλλά όσοι δεν κάνουν φροντιστήρια σπανίως πετυχαίνουν. Η διάκριση αδικεί τα παιδιά των ασθενέστερων μορφωτικά, κοινωνικά και οικονομικά στρωμάτων, αφού η αξιολόγησή τους δεν περιορίζεται στις γνώσεις και τις ικανότητές τους, αλλά καθορίζεται από παράγοντες που αναφέρονται στην κατάσταση των γονιών τους.

- Το όλο σύστημα παραγωγής πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι άδικο και ανορθολογικό και για έναν ακόμα λόγο: όσοι/όσες αποτύχουν στις γενικές εξετάσεις μπορούν να σπουδάσουν σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού ή ιδιωτικά Κέντρα Ελεύθερων Σπουδών, που εμφανίζονται λάθρα ως Πανεπιστήμια. Τα τελευταία χρόνια διαφημίζεται και η πρόσκληση φοίτησης σε δημόσια Πανεπιστήμια της Μεγάλης Βρετανίας με ελάχιστες προϋποθέσεις και κόστος παραπλήσιο ή μικρότερο, εκείνου που απαιτείται για σπουδές στην Ελλάδα. Επομένως, απ' όσους το επιθυμούν, θα μείνει χωρίς Πανεπιστημιακό δίπλωμα όχι εκείνος που απέτυχε στις γενικές εξετάσεις, αλλά εκείνος που βρίσκεται στα χαμηλότερα όρια της οικονομικής αντοχής.
- Ιδιαίτερα άνισες συνθήκες δημιουργούνται για τους μαθητές των ΤΕΕ.

Για όλους αυτούς τους λόγους το σημερινό σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ πρέπει να καταργηθεί.

Η πρότασή μας

Αφετηριακή ιδέα του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και στόχος προς τον οποίο πρέπει να κατατείνουν οι προσπάθειες και οι πολιτικές είναι να καταργούνται οι φραγμοί και να εξασφαλίζεται η ελευθερία και η δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αρχίζοντας από τις χαμηλότερες και προχωρώντας προοδευτικά προς όλο και υψηλότερες.

Υπό το πρίσμα αυτής της αντίληψης και με δεδομένα τα προβλήματα που έχει σωρεύσει το υπάρχον σύστημα, προτείνουμε τα εξής:

Οι πύλες των δημόσιων ελληνικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να ανοίξουν, ώστε πρακτικά όλοι όσοι διαθέτουν ένα ορισμένο επίπεδο προϋποθέσεων να εισάγονται ανεξάρτητα από τον αριθμό τους. Η εφαρμογή πρέπει να αρχίσει άμεσα, να γίνεται σταδιακά και να ολοκληρωθεί σ' ένα ορατό ορίζοντα τριών - τεσσάρων χρόνων. Άμεσα πρέπει αφ' ενός να γίνει αύξηση του αριθμού φοιτητών/φοιτητριών σε όσα τμήματα έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύσουν περισσότερους και αφ' ετέρου να υπάρξει ταχύρυθμη ανάπτυξη του προσωπικού νέων τμημάτων και υποδομών με αύξηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και του τακτικού προϋπολογισμού για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με αντίστοιχο ρυθμό ανά έτος.

Με την πρόταση αυτή επιδιώκουμε:

- Να αυξηθεί δραστικά η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας μας, να αμβλυνθεί ανάλογα η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης και να μετριαστούν οι κοινωνικές διακρίσεις που συνεπάγεται το παρόν σύστημα.
- Να αρθεί ένας βασικός παράγοντας που αποστερεί το Λύκειο από το μορφωτικό του ρόλο και ωθεί ισχυρά στη μηχανιστική μάθηση και απομνημόνευση, για να μπορεί να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη των νέων.
- Να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των επιπτώσεων του σημερινού συστήματος στη ψυχική και πνευματική υγεία των νέων.
- Να αντιμετωπιστεί το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός υποψηφίων εισάγονται σε τμήματα εντελώς διαφορετικά από εκείνα που πράγματι επιθυμούν. Να γίνει δυνατή η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση από ευρύ φάσμα ηλικιών και να διευκολυνθεί η κινητικότητα φοιτητών ή σπουδαστών μεταξύ τμημάτων.
- Να μειωθούν οι ιδιωτικές δαπάνες για την παιδεία με την άμβλυνση του ρόλου των φροντιστηρίων και της φυγής στο εξωτερικό για σπουδές.

Η πρόταση μας αυτή είναι πραγματοποιήσιμη αν λάβουμε υπόψη ότι:

- η απόσταση των αριθμών αυτών που θα τελειώνουν το Λύκειο και με εφαρμογή της δωδεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και αυτών που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ακόμα και σήμερα, δεν είναι τεράστια.
- ότι ένα ποσοστό νέων δεν επιθυμούν να κάνουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και
- ότι αυτοί που επιθυμούν να κάνουν σπουδές και δεν μπορούν λόγω του κλειστού αριθμού εισακτέων σε μεγάλο ποσοστό τις κάνουν στο εξωτερικό.

Η ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σημαίνει ότι τελικά δεν θα υπάρχει κλειστός αριθμός εισαγομένων. Ωστόσο και μέχρι την αποφόρτιση του ζητήματος, που πιστεύουμε ότι θα γίνει αν πραγματοποιηθεί η πρότασή μας, θα παρουσιάζεται σε άλλες σχολές αυξημένη και σε άλλες μειωμένη ζήτηση. Και στις μεν σχολές μειωμένης ζήτησης θα γίνεται απλά η εγγραφή, στις δε σχολές αυξημένης ζήτησης θα είναι αναγκαία μια καταναμητική διαδικασία. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να γίνεται μετά το Λύκειο, για να προστατεύεται η αυτόνομη μορφωτική του λειτουργία (αν και σε βάθος χρόνου και μετά την αποφόρτιση του ζητήματος τα πράγματα θα είναι πιο απλά).

Για την επιλογή αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να υπάρξει διάλογος, που θα λαμβάνει υπόψη τα πλεονεκτήματα της κάθε πρότασης που έχει ακουστεί. Άμεσα και μόνο για τις σχολές για τις οποίες η ζήτηση είναι μεγαλύτερη από τις θέσεις, να γίνονται εξετάσεις μετά το Λύκειο σε έξι το πολύ μαθήματα. Έχουν ακουστεί και άλλες προτάσεις, όπως αυτή του προκαταρκτικού έτους. Χρήσιμα πάντως στοιχεία είναι και η ύπαρξη αντικειμενικών - πραγματολογικών κριτηρίων που θα εξασφαλίζουν αμεροληψία (χωρίς όμως να οδηγούν σε άκριτη προσέγγιση της γνώσης, δηλ. στη τεχνική που διδάσκεται στα φροντιστήρια), αλλά και η ύπαρξη κριτηρίων κριτικής ωριμότητας.

- ♦ Οι Γενικές Εξετάσεις είχαν διασφαλίσει ένα βασικό ζητούμενο κάθε παρόμοιας διαδικασίας: την προστασία του συστήματος επιλογής από μεροληψία και πελατειακές - ευνοιοκρατικές σχέσεις. Αυτό το χαρακτηριστικό πρέπει να διαφυλαχθεί με κάθε τρόπο, αλλά η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης θέσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αρθεί.
- ♦ Σε κάθε περίπτωση, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται μέσα από πολλούς δρόμους, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, ώστε να είναι δυνατό κάθε Έλληνας και κάθε Ελληνίδα σε οποιαδήποτε φάση της επαγγελματικής πορείας να εγγραφεται στον κύκλο σπουδών που επιθυμεί να παρακολουθήσει

Στην αντίληψη του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ η πρόταση για άνοιγμα των Πανεπιστημίων συνδυάζεται με τομές σ' ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα και ιδίως με κείνες που αφορούν το Ενιαίο Λύκειο, την τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, τη δομή και λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συζήτηση

Η πρότασή μας συνεπάγεται την αύξηση του αριθμού των πτυχιούχων. Η αύξηση αυτή γίνεται αποδεκτή στην πράξη, τόσο απ' την κυβέρνηση όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση. Γιατί, τι άλλο μπορεί να σημαίνει η πρόταση για ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων; Η συζήτηση δε διεξάγεται, κατά συνέπεια, περί το αν θα πρέπει να επιτραπεί μεγαλύτερη παραγωγή πτυχιούχων στην Ελλάδα ή όχι. Το θέμα είναι αν οι περισσότεροι πτυχιούχοι συμφέρει να είναι καλύτερης ποιότητας ή χειρότερης ποιότητας. Κανένας γνώστης των ελληνικών εκπαιδευτικών πραγμάτων δεν μπορεί να τεκμηριώσει την άποψη ότι νεότευκτες εμπορικές επιχειρήσεις, στην Ελλάδα του γρήγορου κέρδους μπορούν να προσεγγίσουν τα ποιοτικά αποτελέσματα των δημόσιων ΑΕΙ/ΤΕΙ, τα οποία -παρά τα σοβαρά προβλήματά τους- εδράζονται σε πελώριες συσσωρευμένες επενδύσεις, στο καλύτερο -κατά τεκμήριο- έμπυχο δυναμικό και σε πολύχρονη εμπειρία. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια από τη φύση τους αναιρούν θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Πανεπιστημίου: ελεύθερη διακίνηση ιδεών, ελευθερία στη διδασκαλία και την έρευνα, ακαδημαϊκές ελευθερίες. Επιπλέον, θα σημάνουν επιδείνωση της διάρθρωσης των δαπανών για την παιδεία, καθώς θα αυξήσουν το σκέλος των ιδιωτικών δαπανών, οι οποίες είναι -παρά το μύθο της «δωρεάν παιδείας»- από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, όπως και η πρόσφατη έκθεση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα των εμπειρογνομώνων επισημαίνει.

Το επιχείρημα ότι οι πόρτες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει, αντίθετα, να στενέψουν λόγω της ανεργίας των πτυχιούχων δεν ευσταθεί. Η ανεργία των πτυχιούχων είναι αποτέλεσμα άλλων παραγόντων, όπως η διάρθρωση των Τμημάτων, κυρίως όμως είναι αποτέλεσμα της καθυστέρησης στην ανάπτυξη της χώρας. Σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες, το ποσοστό των εισαγομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι στην Ελλάδα μικρότερο και όχι μεγαλύτερο. Εξάλλου ο αριθμός των πτυχιούχων ούτε διαμορφώνεται αποκλειστικά από τον αριθμό των εισαγομένων στα ελληνικά ιδρύματα ούτε μπορεί να περιοριστεί μειώνοντας αυτό τον αριθμό, αφού υπάρχουν -και δεν μπορεί παρά να υπάρχουν- οι διέξοδοι της αλλοδαπής. Μια τέτοια λογική απλώς θα ενέτεινε τις πιέσεις και θα προκαλούσε την κοινωνική αποδοχή στην ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων. Ασφαλώς το άνοιγμα των ΑΕΙ και ΤΕΙ θα επέφερε αλλαγές στην αγορά εργασίας, καθώς θα οδηγούσε σε ένταση της επιλογής μεταξύ των πτυχιούχων και πιθανότατα σε χαλάρωση της σχέσης πτυχίου-απασχόλησης, χαλάρωση που συντελείται ήδη. Όμως η γενική τάση της κοινωνίας δεν μπορεί παρά να είναι προς υψηλότερο κάθε φορά επίπεδο μόρφωσης όλο και περισσότερων μελών της. Η εξέλιξη του αριθμού αποφοίτων των χαμηλότερων βαθμίδων της εκπαίδευσης αντανακλά με ενάργεια αυτή την τάση.

Δεν είναι βάσιμοι οι φόβοι ότι το άνοιγμα των πυλών των Πανεπιστημίων θα οδηγήσει σε ισοπεδωτικές καταστάσεις: Πρώτο, γιατί δε σημαίνει πως όσοι εισάγονται θα αποφοιτούν κιάλας, ιδίως αν η αξιολόγηση μέσα στα Πανεπιστήμια γίνεται -όπως πρέπει να γίνεται- με περισσότερη επιμέλεια. Και δεύτερο, γιατί οι καλύτεροι δεν μπορεί παρά να έχουν καλύτερες προοπτικές επιστημονικής και επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Ένα επιχείρημα είναι απολύτως βάσιμο και ισχυρό: ότι τα ελληνικά Πανεπιστήμια, με τα σημερινά δεδομένα, δεν είναι σε θέση να υποδεχθούν στα πιο πολλά Τμήματά τους ένα σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών/φοιτητριών και ότι, αν υποχρεωθούν να το κάνουν, αυτό θα οδηγήσει σε δραματική πτώση της ποιότητας σπουδών. Αν όμως καταλήξουμε σε υιοθέτηση, καταρχήν, της άποψης ότι χρειάζεται αποφασιστικό άνοιγμα των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τότε θα εξετάσουμε πώς θα μπορούσε να γίνει η εφαρμογή αυτής της ιδέας. Η εφαρμογή δεν μπορεί να γίνει άμεσα, μπορεί όμως να αρχίσει άμεσα και να ολοκληρωθεί σ' ένα διάστημα 3-4 ή 5 ετών, αν από τώρα προωθηθούν τα απαραίτητα μέτρα, δηλαδή κυρίως η επέκταση της υποδομής και η ανάλογη αύξηση του προσωπικού των ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η ποιότητα σπουδών δε θα θιγεί, αν το μέτρο εφαρμόζεται με το ρυθμό που εξασφαλίζονται αυτές οι δυο προϋποθέσεις. Δε θα θιγεί, αν η ανάπτυξη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι μια «φτηνή» ανάπτυξη. Αντίθετα, η εισροή -σε σημαντικούς αριθμούς- νέου, υψηλής στάθμης έμψυχου δυναμικού στα ΑΕΙ/ΤΕΙ θα ανέτρεπε τη σημερινή αποτελμάτωση, θα τα αναζωογονούσε και θα τους έδινε δυναμισμό αισθητό για αρκετές δεκαετίες.

Στα αρχικά ιδίως στάδια εφαρμογής, θα συνεχίσει να υπάρχει υπερβολική ζήτηση για ορισμένα Πανεπιστημιακά Τμήματα και θα απαιτείται κάποια ρύθμιση, σαφώς ηπιότερη απ' ό,τι σήμερα. Ο μηχανισμός με τον οποίο θα επιτυγχάνεται αυτή η ρύθμιση είναι αντικείμενο προβληματισμού. Σ' ένα ευρύτερο χρονικό ορίζοντα η ρύθμιση θα επιτυγχάνεται και μέσω άλλων μηχανισμών, όπως η δυσκολία ολοκλήρωσης των σπουδών σε συγκεκριμένα Τμήματα, η ελκυστικότητα άλλων Τμημάτων, οι προοπτικές επαγγελματικής απασχόλησης.

Μένει να εξεταστεί πώς θα χρηματοδοτηθεί ένα πρόγραμμα ανοίγματος των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Πρώτο, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία είναι χαμηλές. Ένα μέρος της χρηματοδότησης πρέπει να προέλθει από αύξηση των δημόσιων δαπανών. Δεύτερο, μερικές δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα των νέων όρων που δημιουργούνται και να εξορθολογισθούν. Και τρίτο, δεδομένου ότι η εφαρμογή της πρότασης θα μειώσει δραστικά τις ιδιωτικές οικογενειακές δαπάνες για εκπαίδευση και θα αυξήσει αντίστοιχα τα πραγματικά διαθέσιμα εισοδήματα, πόροι μπορούν να αντληθούν μέσα από μια γενικότερη ρύθμιση, που θα συνυπολογίζει δεδομένα της εισοδηματικής και φορολογικής πολιτικής.

Η ιδέα του ανοίγματος των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πλέον επιβεβλημένη. Η έκταση, οι ρυθμοί προώθησης, οι αναγκαίες προϋποθέσεις, οι τεχνικές κατάταξης υποψηφίων στα Τμήματα, οι τρόποι μεταφοράς της ιδέας στην πράξη και η διαχείριση των παράγωγων αποτελεσμάτων της -ορισμένα από τα οποία, όπως η απορρόφηση των εργαζομένων στα φροντιστήρια, δεν είναι καθόλου ασήμαντα- είναι απαραίτητο να συζητηθούν διεξοδικά και με προσοχή.

6. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Στις μέρες μας η καλλίτερη ειδίκευση είναι η γενική μόρφωση

Η γενική μόρφωση και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι μια αδιάσπαστη ενότητα που επιδιώκει την υπέρβαση του τεχνητού διαχωρισμού της γνώσης σε καθαρά θεωρητικού χαρακτήρα από τη μια και σε τεχνικού επαγγελματικού χαρακτήρα από την άλλη γιαυτό η προτασή μας επικεντρώνεται στην γενίκευση του Ενιαίου Λυκείου.

Σημερινή κατάσταση, προοπτικές και άμεσες προτάσεις για διέξοδο

Οι αλλαγές που έγιναν τα τελευταία χρόνια στην **Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΤΕΕ)**, το περιεχόμενο αυτών των αλλαγών, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά ακόμα και ο τρόπος με τον οποίο αυτές υλοποιήθηκαν όχι μόνο ανέδειξαν για μια ακόμα φορά ότι η πολιτεία θεωρεί την ΤΕΕ ως υποδεέστερη, αλλά την έφεραν πιστεύουμε ακόμα πιο πίσω από την κατάσταση στην οποία βρισκόταν πριν την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση Αρσένη». Δυστυχώς, επιβεβαιώθηκαν όλα εκείνα που επισημαίναμε αυτά τα χρόνια. Τα προβλήματα αυτής της πολιτικής αναγνωρίζονται σήμερα από όλους, αλλά δεν υπάρχει σε επίπεδο της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ η πολιτική τόλμη και βούληση για τη λύση τους στην κατεύθυνση των προτάσεων μας.

Από τη μια, το **Ενιαίο Λύκειο** που δημιουργήθηκε **δεν ενοποίησε την Γενική και Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση. Η τεχνολογική κατεύθυνση, που ήταν η βασική αδυναμία του Λυκείου, όχι μόνο δεν ενισχύθηκε αλλά συρρικνώθηκε παραπέρα. Επίσης, δεν περιλαμβάνονται στο νέο Λύκειο μαθήματα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα που υπήρχαν στους προηγούμενους τύπους Λυκείου.** Από την άλλη, η **Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση** περιορίστηκε στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) (Ν.2640/1998)

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ - ΔΟΜΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα ΤΕΕ, που δημιουργήθηκαν με τη δομή που προβλέπεται από το νόμο, μετέτρεψαν το τεχνικό επαγγελματικό σχολείο σε ένα **σχολείο δεύτερης κατηγορίας**, περισσότερο στραμμένο στην κατάρτιση παρά την εκπαίδευση. Αυτό το διαπιστώνει κανείς διαβάζοντας το σκοπό τους, στο αρ.1 του Ν. 2640/98. Εκεί αναφέρεται ότι τα ΤΕΕ δε διέπονται από τους γενικότερους σκοπούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπως αυτοί περιγράφονται στους νόμους 1566/85 και 2525/97, αλλά από τους σκοπούς του νόμου 2009/92 για τα ΙΕΚ.

Τα χαρακτηριστικά του σχολείου αυτού είναι :

- **Η απόσχιση του από το βασικό κορμό της εκπαίδευσης και, συγκεκριμένα, από τη Λυκειακή βαθμίδα.** Ο απόφοιτος του ΤΕΕ δεν θεωρείται ισότιμος ως προς τα γενικά του δικαιώματα με τον απόφοιτο του Ενιαίου Λυκείου. Να σημειώσουμε ότι αυτό είναι υποβάθμιση για τους απόφοιτους της ΤΕΕ γιατί τόσο με το Ν. 1566/85 όσο και με το Ν. 576/77 οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας ΤΕΕ είχαν δικαιώματα αποφοίτων Λυκείου.
- **Η προσήλωση στους νόμους της αγοράς** και τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Αυτό ενισχύεται, λ.χ., από τη θέσπιση της μαθητείας σε επιχειρήσεις από την «ευαίσθητη» ηλικία των 15-16 χρόνων. Σε αυτή την ηλικία, που οι μαθητές δεν έχουν ακόμη διαμορφώσει βασικά στοιχεία της προσωπικότητάς τους, είναι πολύ εύκολο να χειραγωγούνται από τους εργοδότες και να διαμορφώνονται σε πειθήνιους εργαζόμενους.
- **Η ανυπαρξία κατοχυρωμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων** υποβαθμίζει τα ΤΕΕ, καθώς δεν αφήνει προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης. Προβλήματα προκαλεί, επίσης, και η δημιουργία διαφορετικού επιπέδου αποφοίτων (επίπεδο 2 & 3) ακόμα και σε ειδικότητες χωρίς ουσιαστικό εργασιακό αντικείμενο (π.χ. βοηθός του βοηθού μικροβιολόγου, βοηθός του βοηθού φυσικοθεραπευτή, βοηθός του βοηθού λογιστή κ.λπ.). Έτσι δίνονται πτυχία που δεν έχουν καμία επαγγελματική αξία.
- **Ο ουσιαστικός αποκλεισμός των μαθητών από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, ακόμη και μετά την κατάργηση (κάτω από την γενική αντίθεση και τις κινητοποιήσεις) της υποχρεωτικής 18μηνιας επαγγελματικής εμπειρίας και την κατάργηση (από την επόμενη χρονιά) του προπαρασκευαστικού εξαμήνου. **Θεωρούμε μια πρώτη νίκη του**

εκπαιδευτικού και μαθητικού κινήματος την κατοχύρωση άμεσης διεξόδου των αποφοίτων ΤΕΕ στα ΤΕΙ, μετά την κατάργηση του ειδικού εξαμήνου προετοιμασίας στα ΤΕΙ. Αυτά τα μέτρα, όμως, πρέπει να συνοδεύονται με την ουσιαστική, συνολική αναβάθμιση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την ισότιμη ένταξή της στη Λυκειακή βαθμίδα.

- **Η δημιουργία ενός καινούργιου εξεταστικού πλέγματος για να φτάσει ο μαθητής στο πτυχίο** (νομαρχιακές εξετάσεις στην Β΄ τάξη του α΄ κύκλου, πανελλήνιες στον β΄ κύκλο), που σιγά-σιγά καταργείται με τους πολύχρονους αγώνες καθηγητών και μαθητών.

Με το νόμο αυτό ακόμα:

- **Πρωτοήθηκε η ακόμη μεγαλύτερη πολυδιάσπαση των φορέων που προσφέρουν τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση** (αντί όλες οι σχολές να εποπτεύονται από το Υπ. Παιδείας, δίνεται η δυνατότητα να δημιουργούν ΤΕΕ όλα τα υπουργεία). Αυτό, σε συνδυασμό με την παράλληλη λειτουργία ΙΕΚ, ΚΕΚ κ.λπ., δημιουργεί χάος στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στα επαγγελματικά δικαιώματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ μετατράπηκαν σε ΤΕΕ Α΄ κύκλου.
- **Δεν αντιδιαστέλλεται ο ρόλος της μέσης ΤΕΕ** και των διαφόρων ειδικοτήτων της **από το ρόλο** και τις ειδικότητες των ΙΕΚ, ούτε προσδιορίζονται τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων της καθεμιάς βαθμίδας, ώστε να προκύψουν τα προφίλ των επαγγελματιών, άρα και το τι πρέπει να μάθουν στο αντίστοιχο επίπεδο (τι αφορά, δηλαδή, τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τι τη μεταδευτεροβάθμια κατάρτιση).

1.2 ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΑ ΤΕΕ

Με το Ν. 2640/98 και τις σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις για τα ωρολόγια προγράμματα των ΤΕΕ πρωτοήθηκε **η αποψίλωση του προγράμματος από την στέρεη γενική γνώση και η πρόωγη εξειδίκευση** (π.χ., Νέα Ελληνικά μόνο 2 ώρες, Ιστορία 1 ώρα μόνο στην Α΄ τάξη κ.λπ.). Πρόκειται για τη γενική γνώση που απαιτείται να έχει σήμερα ένας νέος, όταν μάλιστα όλοι αναγνωρίζουν ότι ζούμε σε εποχές γνωσιοκεντρικές. Όλοι οι μαθητές θα πρέπει να έχουν ένα υψηλό επίπεδο γνώσεων γενικής παιδείας αλλά και προεπαγγελματικών γνώσεων στον τομέα που τους ενδιαφέρει και μετά να προχωρούν στην επαγγελματική ειδίκευση και κατάρτιση.

Αν κάνουμε μια σύγκριση του νέου τεχνικού σχολείου (ΤΕΕ) με το παλαιό (ΤΕΛ), θα δούμε ότι η αναλογία των μαθημάτων Γενικής Παιδείας στο σύνολο του ωρολογίου προγράμματος ήταν 62% (Α΄ τάξη), 56% (Β΄ τάξη), 38% (Γ΄ τάξη) στα ΤΕΛ και έγινε 41% (Α΄ τάξη), 29% (Β΄ τάξη), 23% (Β΄ κύκλος) στα Τ.Ε.Ε.

Να σημειώσουμε επίσης ότι, δεν έχουν εξαντληθεί στα υπάρχοντα ωρολόγια προγράμματα των Τ.Ε.Ε., ούτε αυτά τα ανώτατα όρια που προβλέπει ο νόμος 2640/98 για τα μαθήματα γενικής παιδείας.

2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ ΣΤΑ ΤΕΕ - Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

Μέχρι και σήμερα, τα προβλήματά τους συνεχίζουν να είναι τόσα και τέτοια, που κάνουν πολύ δύσκολη την όποια λειτουργία τους.

2.1 ΒΙΒΛΙΑ

Από την πλήρη έλλειψη βιβλίων την πρώτη χρονιά λειτουργίας (98-99), και τα CD-ROM και τις φωτοτυπίες της δεύτερης χρονιάς (99-00), φτάσαμε εφέτος να έχουν εκδοθεί το 1/3 περίπου των αναγκαίων βιβλίων, τα οποία παραδόθηκαν με σοβαρές **καθυστερήσεις**. Τό ίδιο συνέβη και με παλιότερα βιβλία που ανατυπώθηκαν. **Δαπανήθηκαν εφέτος περισσότερα από 1 δισ. δρχ.** για αγορά από το εμπόριο βιβλίων ως αποτέλεσμα της πολιτικής του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Τα περισσότερα από αυτά είτε είναι γραμμένα για φοιτητές πανεπιστημίου είτε δεν αντιστοιχούν στα αναλυτικά προγράμματα των ΤΕΕ. Τρία χρόνια λειτουργίας των ΤΕΕ **δεν έχει ολοκληρωθεί η συγγραφή των βιβλίων**, ενώ έχουμε επιφυλάξεις για το αν αυτό θα ολοκληρωθεί την επόμενη χρονιά.

2.2 ΩΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ:

Μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 2000 δεν υπήρχαν αναλυτικά προγράμματα σε πάρα πολλές ειδικότητες, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να μη γνωρίζουν ποια ύλη θα πρέπει να διδάξουν σε κάθε μάθημα. Οι δημοσιεύσεις αναλυτικών προγραμμάτων σε ΦΕΚ είναι από 31-12-99 μέχρι 11-8-2000.

Υπάρχει υπερβολικά μεγάλη εξιδίκευση στα αναλυτικά προγράμματα πολλών ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα αλλού να προωθείται η αποσπασματική γνώση, άρα η ημιμάθεια, και αλλού η

λεπτομερής λογική της κατάρτισης σε συγκεκριμένα τεχνολογικά ή επαγγελματικά αντικείμενα, τα οποία από μόνα τους δεν αποτελούν επαρκή γνώση, γιατί, εκτός των άλλων, αλλάζουν συνεχώς και τα δεδομένα της τεχνολογίας.

Στα αναλυτικά προγράμματα ορισμένων μαθημάτων παρατηρείται υπερβολική αύξηση του όγκου αλλά και του επιπέδου των γνώσεων. Δηλαδή, περιλαμβάνονται γνώσεις που παρέχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό καθιστά δύσκολη την πορεία των μαθητών στα ΤΕΕ και την ανταπόκρισή τους σε εξετάσεις πανελλαδικού χαρακτήρα, με δεδομένες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι.

Συνεχίστηκε και αυτή τη σχολική χρονιά ο βομβαρδισμός των σχολείων με συνεχείς μικρές ή μεγάλες αλλαγές στα ωρολόγια προγράμματα, έτσι που να μην είναι δυνατόν να γίνει ένας στοιχειώδης προγραμματισμός.

2.3 ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ:

Ένα άλλο πρόβλημα της λειτουργίας των ΤΕΕ είναι η αποσπασματική αντιμετώπιση των νομοθετικών και διοικητικών ρυθμίσεων που απαιτούνται, καθώς και η καθυστερημένη ενημέρωση των μαθητών και των εκπαιδευτικών για το τι σε κάθε περίπτωση θα ισχύσει. Τα γεγονότα αυτά είναι τραγικά, γιατί υποβαθμίζουν ακόμα περισσότερο την παρεχόμενη εκπαίδευση. Είναι τραγικό οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να μαθαίνουν τα μαθήματα και την ύλη των πανελλαδικών εξετάσεων, λίγους μήνες πριν την πραγματοποίησή τους.

2.4 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ:

Σε πολλές περιπτώσεις έχουν δημιουργηθεί νέες ειδικότητες **χωρίς την ανάλογη εργαστηριακή υποδομή**, με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην ασκούνται στο εργαστήριο καθόλου ή αυτό να γίνεται σε αίθουσες διδασκαλίας.

Δεν έχουν εκδοθεί, τόσα χρόνια που λειτουργεί η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση στον τόπο μας, **προδιαγραφές** (εκπαίδευσης, υγιεινής και ασφάλειας) **για τη λειτουργία των εργαστηρίων** των σχολείων της ΤΕΕ.

Από την άλλη, ειδικά στα αστικά κέντρα, όπου βρίσκεται και το μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού, **η κτιριακή υποδομή** των σχολείων της Τεχνικοεπαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι στο χειρότερο επίπεδο από όλα τα είδη σχολείων στη Δευτεροβάθμια, αλλά και την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι σχολεία εγκαταλειμμένα για πολλά χρόνια από την πολιτεία. Σχολεία τα οποία, επειδή δεν αποτελούσαν προτεραιότητα στην ακολουθούμενη εκπαιδευτική πολιτική (παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις), λειτουργούν σε νοικιασμένα και ακατάλληλα κτίρια, σε διπλές και τριπλές βάρδιες κ.λπ.

2.5 ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ:

Από τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα της αλλοπρόσαλλης πολιτικής του ΥΠΕΠΘ για την ΤΕΕ είναι το συνεχές «ράβε-ξήλωνε» με τις ειδικότητες. Από την ίδρυση των ΤΕΕ έχουν σταλεί στα σχολεία 7 διαφορετικές εγκύκλιοι και Υπουργικές Αποφάσεις που αυξομειώνουν τις ειδικότητες και τους τομείς σ'αυτά. Πότε το ΥΠΕΠΘ θα αποφασίσει τι θέλει να κάνει με τα ΤΕΕ;

Ξεκινώντας την πρώτη χρονιά ιδρύονται **132** ειδικότητες (55 στον α' κύκλο, 77 στο β' κύκλο), επανιδρύονται **150** τη σχολική χρονιά 99-00 (68 στον α' κύκλο, 82 στο β' κύκλο). Κάθε χρονιά λειτουργούν όμως **42 - 43** ειδικότητες σε κάθε κύκλο. Στο προεκλογικό φυλλάδιο του Υπουργείου Παιδείας αναφέρεται με περηφάνεια «στις **64** αναβαθμισμένες ειδικότητες» («Το έργο μιας τριετίας», Μάρτης 2000, σελ.10).

Το Σεπτέμβριο του 2000 ο νέος Υπουργός ανακοινώνει επίσημα την ίδρυση **24** νέων ειδικοτήτων (βλ. Εξαγγελίες Υπουργού Παιδείας για την περίοδο 2000-2004, Σεπτέμβριος του 2000).

Την ίδια ώρα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το ΥΠΕΠΘ προωθούν ήδη (Άνοιξη 2001) την περικοπή και τη συνένωση ειδικοτήτων στη βάση συντεχνιακών και προσωπικών επιλογών, χωρίς αρχές, χωρίς λογική, χωρίς επιστημονικά κριτήρια.

2.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ:

Παρατηρήθηκε μεγάλη καθυστέρηση στις **προσλήψεις καθηγητών**, κυρίως ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα να μην γίνεται καθόλου μάθημα σε αρκετές περιπτώσεις λόγω έλλειψης εκπαιδευτικού προσωπικού. Γίνονται προσλήψεις **ωρομισθίων** (με όλες τις συνέπειες που αυτό έχει και για την ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά και για τα εργασιακά δικαιώματα των

εκπαιδευτικών) ακόμα και για ωράρια που δικαιολογούν την πρόσληψη αναπληρωτή. Οι προσλήψεις αυτές γίνονται και κατά παράβαση της σχετικής νομοθεσίας.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης δεν προχωρά, παρά μόνο με κάποια ταχύρρυθμα σεμινάρια, τα οποία καλύπτουν ελάχιστους εκπαιδευτικούς, ενώ είναι αναγκαία για τις οποιεδήποτε αλλαγές επιχειρούνται αλλά και για τη στοιχειώδη επαγγελματική και παιδαγωγική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών, και συνιστά αναγκαίο κρίκο οποιαδήποτε μεταρρύθμισης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Είναι κατανοητό ότι αυτή η σχολική καθημερινότητα στα ΤΕΕ, συνδυασμένη με το ρόλο που τους επιφυλάσσουν οι πολιτικές που εφαρμόζονται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ν. 2640 και ν. 2525), αλλά και η προχειρότητα με την οποία εφαρμόζονται οι εκπαιδευτικές αυτές πολιτικές και σε συνδυασμό με την υποχρηματοδότηση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, εδραιώνουν την ήδη άσχημη αντίληψη της κοινωνίας για την ΤΕΕ.

Η αντιμετώπιση αυτής της αντίληψης, ότι η τεχνική εκπαίδευση είναι για τους «κακούς» μαθητές, θα αλλάξει μόνο όταν αυτή (δηλ. η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση) ενσωματωθεί στο Ενιαίο Λύκειο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΜΕΣΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΕΕ

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ έχει διαμορφώσει ολοκληρωμένη πρόταση για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, την οποία αντιλαμβανόμαστε ενταγμένη στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και ουσιαστικά αναβαθμισμένη, ώστε να μην αποτελεί «λύση ανάγκης» και «απώλεια χρόνου» για τους νέους.

Οι εξελίξεις και στη Δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση επιβεβαιώνουν τις θέσεις μας για την αναγκαιότητα κατάργησης των αντεκπαιδευτικών νόμων 2525/97 και 2640/98 και τη διαμόρφωση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου, που θα προβλέπει την ανάπτυξη ενός ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ Ενιαίου Λυκείου.

Μετά το Ενιαίο Λύκειο, για όσους μαθητές και μαθήτριες δεν συνεχίσουν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να υπάρχει ένα Δίκτυο κατάρτισης, με τη δημιουργία **τμημάτων ειδίκευσης** (διάρκειας 1-3 εξαμήνων), τα οποία θα είναι ενταγμένα στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και θα στελεχώνονται από τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με παράλληλη κατάργηση των ΙΕΚ με τη σημερινή τους μορφή.

Μεταβατικές ρυθμίσεις

- Ένταξη της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην ενιαία λυκειακή βαθμίδα.
- Άμεσες αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα με γνώμονα τη λογική και τους σκοπούς του σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ενίσχυση των μαθημάτων γενικής παιδείας και στις 3 τάξεις (ιδιαίτερα σε 2η και 3η), ώστε να παρέχεται στέρεη γενική μόρφωση.
- Το πτυχίο των ΤΕΕ να είναι ισότιμο με το απολυτήριο του Λυκείου για κάθε περίπτωση που αυτό ζητείται (π.χ. συμμετοχή σε διαγωνισμούς, προσλήψεις στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα κ.λπ.).
- Να μη χρειάζονται χωριστές εξετάσεις έξω από τη διαδικασία του σχολείου, για την απόκτηση του πτυχίου στην κάθε ειδικότητα. Η ειδικότητα να αποκτάται με την αποφοίτηση από το σχολείο, μέσω εξετάσεων ενταγμένων στη διδακτική δραστηριότητα της σχολικής μονάδας.
- Κατάργηση των 2 κύκλων σπουδών στα ΤΕΕ. Ενιαίο τριχρονο σχολείο.
- Οχι στην αυθαίρετη και με συντεχνιακά κριτήρια κατάργηση ειδικοτήτων που επιχειρεί το ΥΠΕΠΘ, η οποία θα οδηγήσει: σε νέα εργασιακή περιπλάνηση συναδέλφους, σε αδιέξοδο τους μαθητές και τους γονείς τους και σε προσφορά «πελατείας» στις πάσης φύσης ιδιωτικές Σχολές.

- Ενσωμάτωση όλων των φορέων που παρέχουν Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στο ΥΠΕΠΘ. Όλα τα σχολεία της ΤΕΕ που ανήκουν στα διάφορα Υπουργεία να ενταχθούν στο ΥΠΕΠΘ και να μην δίνεται η δυνατότητα στο εξής να δημιουργούνται νέα σχολεία ΤΕΕ εκτός ΥΠΕΠΘ.
- Άμεση κατάργηση των μεταγυμνασιακών ΙΕΚ, ιδίως για ανήλικους απόφοιτους γυμνασίου.
- ♦ Κατοχύρωση της δυνατότητας πρόσβασης των αποφοίτων της ΤΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις ειδικότητες που ανήκουν στο ίδιο επιστημονικό πεδίο με την ειδικότητα που ολοκλήρωσε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση .
- ♦ **επαγγελματικά δικαιώματα, πρακτική άσκηση και μαθητεία**
- Να μη λειτουργήσουν τμήματα μαθητείας, που αλλοιώνουν τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του σχολείου και το μετατρέπουν σε σχολή μαθητείας.
- Να υπάρχει η δυνατότητα νομοθετημένης πρακτικής άσκησης για τους μαθητές (υπό την επίβλεψη του σχολείου) κατά τη διάρκεια των σπουδών, που να αποτελεί και απαραίτητο στοιχείο για την απόκτηση του πτυχίου
- Να ξεκινήσει η διαδικασία για την κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων μέσω έκδοσης σχετικών νόμων και διαταγμάτων και να ξεκαθαριστούν τα επαγγελματικά δικαιώματα αποφοίτων της δευτεροβάθμιας ΤΕΕ και των ΙΕΚ στις ίδιες ειδικότητες.

Υλικοτεχνική υποδομή, βιβλία και εργαστήρια

- Συγγραφή καινούργιων βιβλίων για ΟΛΕΣ τις ειδικότητες με ανοικτές διαδικασίες (προκήρυξη).
- Να διαμορφωθούν νέα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα, που θα λαμβάνουν υπόψη τις επιστημονικές, τεχνολογικές και παιδαγωγικές εξελίξεις. Να προβλέπεται διαδικασία από το νόμο για περιοδική ανανέωση των αναλυτικών προγραμμάτων και των βιβλίων για να μην επαναληφθεί η σημερινή κατάσταση.
- Πλήρης κάλυψη των αναγκών των υπάρχοντων Σχολικών Εργαστηρίων και των ΣΕΚ σε σύγχρονο εξοπλισμό και δημιουργία καινούργιων εργαστηρίων, όπου αυτό απαιτείται.
- Άμεση έκδοση διαταγμάτων για τις προδιαγραφές λειτουργίας των σχολικών εργαστηρίων, που να στηρίζονται στις σύγχρονες επιστημονικές και νομοθετικές προδιαγραφές που ισχύουν διεθνώς. (Μέχρι την έκδοσή τους μπορεί άμεσα να ισχύσουν οι προδιαγραφές του Π.Δ. 813/77, που ίσχυε για τα ιδιωτικά ΤΕΛ, καθώς και αυτές που ισχύουν στα ΙΕΚ.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της ΤΕΕ, που να περιλαμβάνει τόσο την παιδαγωγική αλλά και την επαγγελματική επιμόρφωση (νέες εξελίξεις και χρήση τεχνολογίας στον κάθε τομέα και ειδικότητα).
- Κατάργηση του θεσμού των ωρομισθίων και περιορισμός του αριθμού των αναπληρωτών εκεί όπου υφίστανται πραγματικές ανάγκες αναπλήρωσης.
- Διορισμοί μόνιμων εκπαιδευτικών στις ειδικότητες που απαιτείται.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Να μεταφερθούν πόροι του 3ου ΚΠΣ από την κατάρτιση (ΙΕΚ) στη Δευτεροβάθμια Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση.

7. ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η ενισχυτική (ή υποβοηθητική ή επανορθωτική) διδασκαλία αφορά το σύνολο των οργανωτικών / παιδαγωγικών μέτρων του σχολείου που αποβλέπουν στη βελτίωση της μειωμένης απόδοσης ή στην κάλυψη των μαθησιακών ελλείψεων των αδύνατων μαθητών και μαθητριών. Αποτελεί ουσιαστικό μέρος της αντισταθμιστικής εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχο την επίτευξη της ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση και την πρόληψη της μαθητικής διαροής.

Η ενισχυτική διδασκαλία μπορεί να πραγματοποιείται είτε μέσα στη συνήθη τάξη, με κάποια από τις μορφές εσωτερικής διαφοροποίησης, ή εκτός της τάξης και σε ειδικές τάξεις ή τμήματα. Η ενισχυτική διδασκαλία στο πλαίσιο της τάξης στη χώρα μας πραγματοποιείται κατά κανόνα άτυπα και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη βούληση, την παιδαγωγική κατάρτιση και ευαισθησία των εκπαιδευτικών. Οι διάφορες μορφές ενισχυτικής διδασκαλίας εκτός της συνήθους τάξης (πρόσθετη διδακτική βοήθεια, ειδικές τάξεις, τάξεις υποδοχής αλλοδαπών, παλιννοστούντων κ.λπ.) έχουν εφαρμοστεί αποσπασματικά κατά καιρούς στη χώρα μας με πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Τέτοιες πρακτικές μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις και στο πλαίσιο πειραματικών καινοτομικών προγραμμάτων συνοδεύτηκαν από αντίστοιχα μέτρα κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης του παιδιού και της οικογένειάς του, ενώ ποτέ δεν εφαρμόστηκαν σε συνδυασμό με μια ευρύτερη αντισταθμιστική κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική.

Δοκιμαστικά προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας άρχισαν να εφαρμόζονται από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία η Ε.Δ. αποβλέπει στην έγκαιρη παροχή πρόσθετης διδακτικής βοήθειας κυρίως στη γλώσσα και τα μαθηματικά, ώστε να προλαμβάνεται ο αναλφαριθμητισμός και η σχολική αποτυχία ή εγκατάλειψη, με στόχο την επίτευξη της ισότητας ευκαιριών στη μόρφωση. Αυτό επιδιώκεται με την ίδρυση ειδικών τάξεων στα κανονικά σχολεία, ώστε να μην αποκóπτονται οι μαθητές από το ευρύτερο σχολικό περιβάλλον, και τη συμμετοχή των «αδύνατων» μαθητών σε αυτές τις τάξεις για κάποιες ώρες την εβδομάδα.

Τα προγράμματα αυτά, που αφορούσαν όλες τις βαθμίδες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν είχαν καμιά σημαντική επίπτωση στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, κυρίως για τους εξής λόγους:

1. Σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν με μεγάλη προχειρότητα, χωρίς σοβαρή παρακολούθηση και αξιολόγηση.
2. Δεν έγιναν στοιχειώδεις προβλέψεις για την εξασφάλιση της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής.
3. Δεν ήταν εξασφαλισμένοι οι αναγκαίοι πόροι για την υλοποίησή τους. Σε ορισμένες περιοχές δεν είχαν προβλεφθεί ούτε οι πόροι για την κάλυψη του υπερωριακής απασχόλησης των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε σχετικά προγράμματα.
4. Δεν τηρήθηκε η στοιχειώδης παιδαγωγική δεοντολογία ως προς την οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας. Σε αρκετές περιπτώσεις δεν εφαρμόστηκαν σχετικά προγράμματα, γιατί δεν είχαν ενημερωθεί κατάλληλα και δεν είχαν πεισθεί για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων οι γονείς. Παρατηρήθηκε επίσης το φαινόμενο σε περιοχές με μεγάλα ποσοστά σχολικής αποτυχίας και «διαρροής» να μη λειτουργούν καθόλου προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Σε άλλες περιπτώσεις μαθητές που είχαν απλώς μαθησιακές δυσκολίες εντάσσονταν σε Ειδικές Τάξεις, γιατί δεν υπήρχε άλλη λύση.
5. Δεν έγινε κατάλληλη επιλογή, προετοιμασία και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού που θα αναλάμβανε την εφαρμογή των προγραμμάτων ούτε του διοικητικού και διευθυντικού προσωπικού που θα το επόπτευε και θα το καθοδηγούσε. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι περισσότεροι σχολικοί σύμβουλοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης δεν αναφέρουν στις ετήσιες εκθέσεις τους στοιχεία σχετικά με την ενισχυτική διδασκαλία στα μαθήματα της ειδικότητάς τους (π.χ. φιλόλογοι, μαθηματικοί κ.λπ.).
6. Σε όλες τις περιπτώσεις ήταν αισθητή η έλλειψη του κατάλληλου υποστηρικτικού επιστημονικού προσωπικού.
7. Τα κατά καιρούς εφαρμοζόμενα προγράμματα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν αποσπασματικά και πρόχειρα, και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούσαν μέρος ευρύτερων αντισταθμιστικών πολιτικών, εξειδικευμένων για κάθε κατηγορία παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες.
8. Το γεγονός ότι ο αριθμός των μαθητών που παρακολουθούσαν προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας μειωνόταν, σε πάρα πολλές περιοχές της χώρας, από τρίμηνο

σε τρίμηνο στο πλαίσιο ενός διδακτικού έτους, όπως και από χρόνο σε χρόνο, δείχνει ότι κάτι δεν πήγαινε καλά στο σχεδιασμό και την εφαρμογή τους. Ωστόσο, δεν έγινε επί πολλά χρόνια καμιά αξιολόγηση προσπάθειας αξιολόγησης της όλης διαδικασίας, η οποία, σημειωτέον, επί δεκαετία σχεδόν λειτούργησε και λειτουργεί ακόμη «πειραματικά».

Η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων υπήρξε σε γενικές γραμμές περιορισμένη.

Προτάσεις

1. Η αντιμετώπιση του προβλήματος της σχολικής αποτυχίας και η επιλογή των κατάλληλων πολιτικών, μέσα και έξω από το σχολείο, απαιτεί συστηματική μελέτη και ανάλυση όλων των παραμέτρων, πράγμα που μπορεί να γίνει αποτελεσματικά μόνο μέσα από ανοιχτές, συμμετοχικές και αποκεντρωμένες διαδικασίες
2. Η αντισταθμιστική εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να συνοδεύεται από υποστηρικτικά μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα, ενταγμένα στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πολιτικής βασισμένης στην κοινωνική δικαιοσύνη και την ουσιαστική ισότητα των πολιτών. Χωρίς ουσιαστικά μέτρα για τους εργαζομένους και τους άνεργους, χωρίς συγκεκριμένες πολιτικές για τους μετανάστες, τους παλιννοστούντες, τους πολιτικούς πρόσφυγες, τις μειονότητες και, γενικά, τους κοινωνικά αποκλεισμένους, οι σχολικές πρακτικές δύσκολα θα αποδώσουν θετικά αποτελέσματα.
3. Τα μέτρα αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας πρέπει να είναι και προληπτικά και διορθωτικά. Ειδικότερα στον τομέα της πρόληψης ελέγχεται συστηματικά η ανελλιπή φοίτηση των μαθητών και μαθητριών και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την υποστήριξή της. Επίσης, λαμβάνονται μέτρα για τη δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος στα σχολεία, ιδιαίτερα για παιδιά που ανήκουν σε πολιτισμικές μειονότητες. Η ενίσχυση της αυτοεικόνας και της αυτοεκτίμησης του παιδιού πρέπει να είναι αναπόσπαστο στοιχείο κάθε σχετικής πρακτικής.
4. Ο Συνασπισμός έχει προτείνει ως καταλληλότερη εκπαιδευτική πρακτική την καθιέρωση Περιοχών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, με κριτήρια εκπαιδευτικά και κοινωνικά, όπου κατά προτεραιότητα και με ειδική οικονομική προνομή θα προωθούνται ανάλογα καινοτομικά προγράμματα σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης. Τα προγράμματα αυτά θα αξιολογούνται συνεχώς από το αρμόδιο προσωπικό και θα λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος.
5. Η καταλληλότερη ηλικία για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαριθμητισμού είναι η νηπιακή ηλικία και τα πρώτα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Γι' αυτό το λόγο απαιτούνται:
 - μέτρα για τη διεύρυνση, τη γενίκευση και την ποιοτική αναβάθμιση της προσχολικής εκπαίδευσης, με προτεραιότητα στις υποβαθμισμένες περιοχές,
 - μέτρα για την αναβάθμιση της διδασκαλίας στις **πρώτες τάξεις** του δημοτικού σχολείου, όπως η παρουσία δεύτερου δασκάλου στην τάξη, η πρόσληψη επιπλέον δασκάλου στα πολυθέσια σχολεία, τα ολιγομελή τμήματα (μέχρι 20 μαθητών), τα κατάλληλα μέτρα και πολιτικές υποστήριξης των μαθητών / μαθητριών και των οικογενειών τους, η ευελιξία στην αντιμετώπιση του προσωπικού ρυθμού μάθησης των παιδιών κ.τ.ό.
 - κατάλληλη αξιοποίηση του πλαισίου και των πόρων του 2ου ΕΠΕΑΕΚ (3ου ΚΠΣ) με την προώθηση κατάλληλων προγραμμάτων ενισχυτικής και διαφοροποιημένης παρέμβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
6. Για την εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας πρέπει καταρχήν να είναι εξοικειωμένοι όλοι οι εκπαιδευτικοί με τις πρακτικές της εσωτερικής διαφοροποίησης της διδασκαλίας, ώστε τα παιδιά να ενισχύονται μαθησιακά, όσο αυτό είναι εφικτό, χωρίς να απομακρύνονται από τη συνήθη τάξη τους, γιατί μια τέτοια εμπειρία είναι συνήθως τραυματική.
7. Όπου όμως είναι αναγκαίο, τα παιδιά πρέπει να ενισχύονται και με ειδικά προγράμματα, στο πλαίσιο **ολιγομελών τμημάτων** και μόνο από **κατάλληλα εξειδικευμένο και έμπειρο στην ενισχυτική ή άλλη ειδικού χαρακτήρα διδασκαλία προσωπικό**. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να επιλέγονται τα καταλληλότερα από παιδαγωγική άποψη προγράμματα και για όσο διάστημα είναι αναγκαίο, ώστε σύντομα να επανενταχθούν στην κανονική τους τάξη.
8. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να εξασφαλίζονται τα κατάλληλα διδακτικά μέσα και βοηθήματα και, όπου κρίνεται χρήσιμο, να αξιοποιούνται και οι δυνατότητες της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας.

9. Προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων είναι η επίλυση του προβλήματος της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων (πρωινή βάρδια) και η σωστή και γενικευμένη εφαρμογή του θεσμού του ολοήμερου σχολείου.
10. Διεθνώς έχουν δοκιμαστεί ποικίλα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και πολλές μέθοδοι αποδείχτηκαν πολύ αποτελεσματικές. Απαιτείται, τουλάχιστον σε ένα αρχικό στάδιο, να δοκιμαστούν στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, ώστε να γίνει η καταλληλότερη επιλογή και σύνθεση.
11. Πιστεύουμε ότι μέτρα που κατατάσσουν τους μαθητές σε διαφορετικά τμήματα της ίδιας τάξης ανάλογα με το επίπεδο επίδοσής τους ή άλλα ανάλογα κριτήρια δεν πρέπει να εφαρμόζονται, γιατί αποβαίνουν σε βάρος των παιδιών των πιο υποβαθμισμένων κοινωνικών στρωμάτων της κοινωνίας.
12. Για την ένταξη παιδιών σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι διάφορες κατηγορίες μαθητών που έχουν ανάγκη ενίσχυσης και οι ιδιαίτερες απαιτήσεις τους, ώστε να εφαρμόζονται προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Ιδιαίτερα πρέπει να εξεταστεί το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας ή εγκατάλειψης σε συγκεκριμένες περιοχές με τις ιδιαιτερότητές τους (π.χ. πολυπολιτισμικές περιοχές, περιοχές με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, υποβαθμισμένες κοινωνικά ή απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές κ.λπ.)
13. Η έναρξη των προγραμμάτων πρέπει να γίνεται έγκαιρα, με την έναρξη του σχολικού έτους.
14. Η επιτυχής έκβαση κάθε σχετικού προγράμματος απαιτεί κατάλληλα εξειδικευμένο και επιμορφωμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, όπως και κατάλληλα επιμορφωμένο διοικητικό προσωπικό. Θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η δημιουργία ειδικών κέντρων διαγνωστικής αξιολόγησης και συμβουλευτικής υποστήριξης. Επίσης απαιτείται αντίστοιχη πολιτική κινήτρων, για την προσέλκυση των πιο ικανών εκπαιδευτικών.
15. Τέλος, απαραίτητη θεωρείται η στελέχωση της εκπαίδευσης με ειδικό επιστημονικό προσωπικό, το οποίο θα βοηθά τους εκπαιδευτικούς στη διάγνωση της φύσης των ιδιαίτερων προβλημάτων κάθε παιδιού, θα υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς στην εφαρμογή των ενισχυτικών προγραμμάτων και, όποτε κρίνεται χρήσιμο, θα συμμετέχει στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων.

8. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Φυσική Αγωγή με την ευρεία έννοια αποτελεί μια διαδικασία επίδρασης στον άνθρωπο, από την ώρα που θα γεννηθεί ως την ώρα που θα πάψει να υπάρχει.

Μια διαδικασία συνδεδεμένη τόσο με την φυσική ανάπτυξη του ανθρώπου και την προσαρμογή του στο περιβάλλον (παλαιότερα και με την εξασφάλιση του προς το ζην), όσο και με την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, τις πνευματικές και ηθικές αρετές του ατόμου.

Η αντίληψη του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ για την Φ.Α. διαμορφώνεται, αξιοποιώντας τις θεωρητικές και ιδεολογικές προσεγγίσεις της κλασσικής και σύγχρονης παιδαγωγικής επιστήμης, των διανοητών της αριστεράς, στη βάση μιας ανθρωποκεντρικής θεώρησης για την ανάπτυξη της κοινωνίας. Σύμφωνα με αυτή την θεώρηση, βασικό αντικείμενο της Φ.Α. είναι ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον κι ως ζωντανός οργανισμός, που υπάρχει και δρα μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον. Ένας άνθρωπος που πρέπει να αναπτύσσεται πολύπλευρα κι αρμονικά, εξασφαλίζοντας το επίπεδο ζωής που αρμόζει σε κάθε πολίτη μιας σύγχρονης και δημοκρατικής κοινωνίας.

Για το λόγο αυτό ο Συνασπισμός θεωρεί την Φ.Α. ως βασικό συστατικό στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το οποίο ασκεί σαφείς παιδαγωγικές, βιολογικές, ιδεολογικές κι άλλες σημαντικές λειτουργίες.

Για τον Συνασπισμό η Φ.Α. πρέπει ν' αποτελεί κύριο στοιχείο της σχολικής δραστηριότητας διότι συνδέεται:

- Με τις παιδαγωγικές πλευρές του συστήματος της εκπαίδευσης των νέων
- Με τις κρίσιμες ηλικιακές περιόδους διαμόρφωσης των όρων και συνθηκών υγείας των νέων - αυριανών ενηλίκων πολιτών
- Με τον ορθολογικό τρόπο ζωής και την ελεύθερη ώρα των νέων
- Με την ανάδειξη της βιολογικής αξίας της φυσικής άσκησης
- Με το μηχανισμό κοινωνικοποίησης, ψυχολογικής και ηθικής ολοκλήρωσης του ατόμου, κοινωνικών ομάδων και λαών

Ο Συνασπισμός δεν θεωρεί την Φ.Α. ως ένα απλό εργαλείο για την εξασφάλιση των παραπάνω, αλλά ως δραστηριότητα που ασκεί εξαιρετικά σημαντική επίδραση και σε άλλους κοινωνικούς θεσμούς τέτοιους όπως η οικογένεια, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός.

Η σημερινή κατάσταση της Φ.Α. στην εκπαίδευση εκφράζει απολύτως τον προβληματικό χαρακτήρα του κοινωνικό-πολιτικού μας συστήματος, την καθήλωση του κράτους πρόνοιας, την κυριαρχία των νόμων της αγοράς έναντι των σύγχρονων αναγκών του ανθρώπου. Κυριαρχεί μια τάση εξουδετέρωσης των θετικών επιδράσεων της Φ.Α. στη νεολαία, με ταυτόχρονη διόγκωση του ρόλου του πρωταθλητισμού, του κυνηγιού των ρεκόρ και της εμπορευματοποίησης.

Ένα τεράστιο χάσμα χωρίζει τον αθλητισμό υψηλών επιδόσεων στη χώρα μας από τον αθλητισμό στο σχολείο. Από τα μετάλλια στα παγκόσμια πρωταθλήματα και τις Ολυμπιάδες, την προβολή και τον κοσμοπολιτισμό όσων διαχειρίζονται τα θέματα του 2004, έως την αποκαρδιωτική εικόνα του αθλητισμού στο σχολείο, η διαφορά δεν κρύβεται. Στην ουσία πρόκειται για «χάσμα» στην αθλητική πολιτική των κυβερνήσεων, των κομμάτων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο καθόρισαν την πορεία του ελληνικού αθλητισμού και της εκπαίδευσης από την μεταπολίτευση ως σήμερα.

Η υπάρχουσα δομή Φυσικής Αγωγής στην εκπαίδευση, αν δεν εξυπηρετεί, είναι το λιγότερο υποταγμένη στη τάση που προαναφέραμε, κι οδηγεί σε μια αντικοινωνική φιλοσοφία για τον αθλητισμό, σ' ένα στρεβλό τρόπο ενασχόλησης με τα κοινά του αθλητισμού κι εν τέλει σ' ένα στρεβλό συνολικά τρόπο ζωής της νεολαίας.

Γίνεται αντιληπτό, ότι καταρχήν ο Συνασπισμός δεν αναφέρεται στην Φ.Α. ως σ' ένα από τα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος του ελληνικού σχολείου.

Αναφερόμαστε σε μια μακρόχρονη διαδικασία που ξεκινά με ευθύνη του κράτους από την προσχολική - νηπιακή ηλικία φτάνει μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατόπιν συνδέεται με άλλες μορφές αθλητικής δραστηριότητας, τέτοιες όπως ο σωματειακός αθλητισμός ή δραστηριότητες που αναπτύσσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση για ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες (γυναίκες, άτομα τρίτης ηλικίας κλπ).

Γίνεται λόγος για την ανάγκη δημιουργίας ενός **ΕΝΙΑΙΟΥ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ, ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**, το οποίο θα εξυπηρετεί τις σημερινές και αυριανές ανάγκες όλου του ελληνικού λαού, σε κάθε περίοδο της ζωής του κάθε πολίτη.

Αυτό το σύστημα έχει ως βάση τη Φυσική Αγωγή στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Με αλλαγή περιεχομένου, μορφών και στόχων σε κάθε βαθμίδα, σύμφωνα με τους νόμους της ανάπτυξης των ασχολουμένων, με βάση την ηλικία και τις συνθήκες ζωής.

Ειδικότερα για την Φ.Α. στις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αυτή αναπτύσσεται με :

1. την φυσική άσκηση ως μέσο πρακτικής επίδρασης στις λειτουργικές ιδιότητες του οργανισμού, στην ανάπτυξη των κινητικών και ικανοτήτων και φυσικών αρετών των μαθητών
2. την εκμάθηση τεχνικο-τακτικών στοιχείων των αθλημάτων, της θεωρίας και της πράξης τους
3. τις ακαδημαϊκές γνώσεις που συνδέονται μ' ένα ευρύτατο πεδίο χρησιμότητας για την καθημερινή ζωή πληροφοριών, τέτοιων όπως ζητήματα αγωγής υγείας (διατροφής, προφύλαξης κλπ), ιστορίας του αθλητισμού, μ' ένα πλατύ κύκλο ενδιαφερόντων των νέων ανθρώπων
4. ένα σύστημα σχολικών αθλητικών δραστηριοτήτων που καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην εσωτερική ζωή του σχολείου
5. την παράλληλη σύνδεση της σχολικής αθλητικής δραστηριότητας με αντίστοιχες δραστηριότητες άλλων φορέων (Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

Η Φυσική Αγωγή στην εκπαίδευση αναπτύσσεται είτε μέσα από το διδακτικό αντικείμενο της φυσικής αγωγής, ισότιμα ενταγμένο μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου, είτε σε ώρες εκτός ωρολογίου προγράμματος.

ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Το αναλυτικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται τα τελευταία 15 χρόνια είναι ξεπερασμένο κι ανεφάρμοστο. Κατάφερε κι αυτό να έχει την τύχη των προηγούμενων προγραμμάτων και δεν εκπληρώνει σε καμιά περίπτωση τους σκοπούς της Φ.Α. όπως το ίδιο περιγράφει, αλλά δεν μπορεί να επιτύχει στις ελάχιστες ώρες της διδασκαλίας του μαθήματος, ούτε τους στόχους που θέτει το Σύνταγμα του 1975, ο σχετικός Νόμος, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Παρά τις όποιες προσπάθειες εφαρμογής του, η έλλειψη ενιαίας αντίληψης για τους στόχους της Φ.Α. από την πλευρά των αρμόδιων για την υλοποίησή του φορέων είναι εμφανής, με αποτέλεσμα το διοικητικό χάος, ο καθένας να κάνει ότι θέλει και όπως αυτός αντιλαμβάνεται το ρόλο του μέσα στο σύστημα. Το πρόβλημα οξύνεται από την αδυναμία καθοδήγησης από την πλευρά του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά και την μη αξιοποίηση των προτάσεων των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων για το ξεπέρασμα των προβλημάτων. Επίσης παρατηρείται αδυναμία σύνδεσης της Φ.Α. με τους σκοπούς της Παιδείας γενικότερα, με αποτέλεσμα την πλήρη υποβάθμιση του ρόλου της Φ.Α., ειδικά μετά την μεταρρύθμιση Αρσένη.

Θεωρούμε ότι το αναλυτικό πρόγραμμα Φυσικής Αγωγής έχει πλήρως αποτύχει και είναι αναγκαίο όσο ποτέ να προωθηθούν σημαντικές αλλαγές στην κατεύθυνση αναβάθμισης του μαθήματος της Φ.Α. αλλά και στην ανάδειξη της σημασίας του στην εκπλήρωση των στόχων της Παιδείας.

Αναλυτικότερα όσον αφορά το θεωρητικό μέρος του αναλυτικού προγράμματος Φ.Α. θέλουμε να τονίσουμε τα εξής:

- Η τοποθέτηση του κινητικού - εκφραστικού στόχου σαν πρωτεύοντα στόχου της Φ.Α. και η προνομιακή διδασκαλία τεχνικών από τους καθηγητές Φ.Α. έχει

ανατρέψει τον, από αρχαιοτάτων χρόνων, βασικό σκοπό της Φ.Α. που είναι η αγωγή του σώματος.

- Συνεπεία των παραπάνω είναι η υποβάθμιση και τοποθέτηση σε δεύτερη μοίρα των βιολογικών χαρακτηριστικών του ατόμου, της φυσικής κατάστασης και των βασικών της παραμέτρων (αντοχή, δύναμη, ταχύτητα, ευκαμψία κλπ), καθώς και των αντίστοιχων ορθοσωματικών και γυμναστικών ασκήσεων.
- Η διεξαγωγή του μαθήματος είναι αδύνατη λόγω της μείωσης των ωρών διδασκαλίας αλλά και της ασάφειας του στόχου του. Είναι ευρύτερα παραδεκτό ότι για την απόκτηση τόσο της φυσικής κατάστασης όσο και την αφομοίωση μιας τεχνικής δεξιότητας απαιτείται συγκεκριμένος αριθμός ωρών ενασχόλησης, συγκεκριμένος αριθμός επαναλήψεων της άσκησης και συγκεκριμένος κάθε φορά βαθμός έντασης, κάτι που δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα στις σημερινές συνθήκες του ελληνικού δημόσιου σχολείου. Οι καθηγητές συχνά αυτοσχεδιάζουν κι εργάζονται με βάση τις δυσμενείς αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε σχολική μονάδα. Το σύστημα παιδαγωγικού ελέγχου είναι ανεπαρκές, δεν υφίστανται στην διάθεση των καθηγητών τα οποιαδήποτε απόλυτα κριτήρια φυσικο-σωματικής ανάπτυξης κατά ηλικιακή κατηγορία. Δεν υφίσταται καμιά απολύτως σύνδεση της σχολικής φυσικής αγωγής με την αγωγή υγείας. Είναι ελλιπής έως ανύπαρκτη παιδαγωγική παρέμβαση σε ότι έχει να κάνει με τις γνώσεις, τα κίνητρα, τα ενδιαφέροντα, την γνώμη, των μαθητών και κάθε άλλο παράγοντα που παίζει ρόλο στην διαμόρφωση των σχέσεων της νεολαίας με την φυσική αγωγή και τον αθλητισμό.
- Η έλλειψη ενιαίας αντίληψης για τους στόχους της Φ.Α. και κατά συνέπεια η μη εφαρμογή ενιαίας μεθόδου οδήγησε στην δημιουργία νεφελώματος γύρω από την χρησιμότητα του μαθήματος αλλά και την αποτελεσματικότητα του ρόλου της μέσα στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος.
- Οι ευθύνες του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την πολιτική που άσκησαν τα τελευταία 20 χρόνια και την σημερινή κατάσταση του μαθήματος Φ.Α. είναι τεράστιες. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής είναι τραγικά για την φυσική άσκηση και την εξασφάλιση επιπέδου υγείας για αρκετές γενιές του Ελληνικού λαού. Η φυσική άσκηση των Ελλήνων έχει αφεθεί σε τυχαίους παράγοντες και την επίδραση του περιβάλλοντος, το μάθημα τείνει προς εξαφάνιση και οι καθηγητές Φ.Α. έχουν μετατραπεί από επιστήμονες σε τεχνολόγους.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Η μόνη δυστυχώς θετική ενέργεια των τελευταίων ετών, ήταν η εισαγωγή του μαθήματος της φυσικής αγωγής στις αρχές της περασμένης δεκαετίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Από τότε και ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής διέρχεται μια σημαντική κρίση, με αποκλειστική ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και των κυβερνητικών πολιτικών που ακολουθούνται. Επί της ουσίας το σύστημα φυσικής αγωγής στη χώρα δεν χαρακτηρίστηκε ποτέ από την ισορροπία που πρέπει να εξασφαλίζεται ανάμεσα στην διανοητική και την φυσική ανάπτυξη των μαθητών.

ΟΙ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα η φυσική και κινητική αγωγή απουσιάζει από τα νηπιαγωγεία αλλά ούτε και διδάσκεται υποχρεωτικά σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία. Κατά την πορεία δε της εφαρμογής της στο Δημοτικό οι ώρες μειώθηκαν από 3 σε 2 την εβδομάδα. Πιστεύουμε πως στην Α/θμια εκπαίδευση πρέπει να γίνουν ακόμη σημαντικά βήματα για την οργάνωση του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής.

Να τονίσουμε ότι, μετά την ψήφιση των Νόμων 2525/97 και 2640/98 και την έκδοση των ωρολογίων προγραμμάτων, **το μάθημα της Φυσικής Αγωγής στο Ενιαίο Λύκειο και στα Τ.Ε.Ε. έχει σχεδόν εξαφανιστεί. Τα ποσοστά συμμετοχής της Φυσικής Αγωγής στο συνολικό αριθμό ωρών του εβδομαδιαίου προγράμματος διδασκαλίας είναι στο Λύκειο από 0 έως 5,8%. Είναι ο χειρότερος συσχετισμός από τη σύσταση του Ελληνικού**

Κράτους και συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα. Και όλα αυτά βέβαια, συνέβησαν λίγους μήνες μόνο μετά την ανάθεση το 1997 από τη ΔΟΕ στη χώρα μας της Ολυμπιάδας του 2004.

Επίσης λίγο καιρό μετά τη μείωση των ωρών, καταργήθηκε και η συμμετοχή της βαθμολογίας του μαθήματος στο γενικό βαθμό των μαθητών στο Λύκειο (για να μην αναφερθούμε και στα θέματα των απουσιών) και το μάθημα της φυσικής αγωγής έγινε απλώς ένα διακοσμητικό στοιχείο.

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Τα προβλήματα της σχολικής αθλητικής υποδομής είναι τεράστια. Τα σχολεία δεν διαθέτουν τις πιο απλές αθλητικές εγκαταστάσεις. Είμαστε η μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οποία οι μαθητές κατά την χειμερινή περίοδο γυμνάζονται καιρού θέλοντος, με λίγες εξαιρέσεις σχολικών μονάδων, οι οποίες συννορεύουν με δημοτικά κλειστά γυμναστήρια

Το μηδαμινό ποσοστό του προϋπολογισμού του ΥΠΕΠΘ που διατίθεται για τον αθλητισμό στην εκπαίδευση δεν μπορεί να καλύψει τις τεράστιες ελλείψεις αθλητικών οργάνων.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ, ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Συνασπισμός της Αριστεράς υποστηρίζει ότι είναι αναγκαία:

1. Πρόσληψη των άνεργων γυμναστών και κάλυψη των οργανικών κενών.
2. Αύξηση των δαπανών του Υπ. Παιδείας για τον αθλητισμό σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
3. Εφαρμογή των προδιαγραφών του ΟΣΚ (για ύπαρξη αθλητικής υποδομής και κλειστών αιθουσών σ' όλα τα νεοαναγειρόμενα σχολικά συγκροτήματα.)
4. Σε κάθε σχολείο να δημιουργηθούν - διαμορφωθούν εξωτερικοί χώροι που θα επιτρέπουν τη διεξαγωγή του μαθήματος, αλλά και την ανάπτυξη κινητικών δραστηριοτήτων από τα παιδιά
5. Η επεξεργασία σύγχρονων αναλυτικών προγραμμάτων φυσικής αγωγής και η σύνταξη νέων ωρολογίων προγραμμάτων όλων χωρίς εξαίρεση των βαθμίδων της εκπαίδευσης.
6. Η σύνδεση του μαθήματος με την αγωγή υγείας, η κατηγοριοποίηση των μαθητών και ένταξή τους σε διαφορετικά εξειδικευμένα προγράμματα, με βάση την ηλικία και το επίπεδο υγείας, καθώς και η αυστηρή τήρηση κάρτας υγείας των μαθητών.
7. Η εναρμόνιση των ωρών διδασκαλίας με τις σύγχρονες ανάγκες, με βάση τα επιστημονικά δεδομένα. Η αύξηση των ωρών διδασκαλίας της Φυσικής Αγωγής σε όλες τις τάξεις στο Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο και στα Τ.Ε.Ε. τουλάχιστον σε τρεις την εβδομάδα. Η αύξηση σε 3 εβδομαδιαίως των ωρών της Φυσικής Αγωγής σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου και αυτό να ισχύσει και για τα oligothésia σχολεία στα οποία δεν φοιτούν παιδιά Β' κατηγορίας. Άμεση υποχρεωτική διεξαγωγή του μαθήματος και στις 2 πρώτες τάξεις του δημοτικού. Εφαρμογή προγραμμάτων φυσικής αγωγής από καθηγητές και στην προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγεία), επίσης για 3 ώρες στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα.
8. Η καθιέρωση μέσα στο διδακτικό πρόγραμμα, εκτός της πρακτικής ώρας και θεωρητικής, με υποστήριξη κατάλληλων εγχειριδίων για την Α/θμια και την Β/θμια εκπαίδευση, πάνω σε θέματα υγείας (άθληση, διατροφή, πρώτες βοήθειες), ιστορίας του αθλητισμού και της Ολυμπιακής Κίνησης, κανονισμοί αθλημάτων, τεχνικής και τακτικής,
9. Η ενσωμάτωση του προγράμματος Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας στο αντικείμενο της Φυσικής Αγωγής, σ' ένα ενιαίο πρόγραμμα, σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, καθώς και στο νηπιαγωγείο

ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το σύστημα διασχολικών αθλητικών αγώνων (σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης) αποτελεί ουσιαστικά αποκλειστικό προνόμιο των μαθητών που αθλούνται και διακρίνονται στα αθλητικά σωματεία. η συμμετοχή ή όχι του σχολείου βρίσκεται στην καλή διάθεση και το μεράκι του γυμναστή, ο οποίος συχνά με προσωπική ευθύνη μεταφέρει τους μαθητές.

Χαρακτηριστικό του πως το ΥΠΕΠΘ αντιμετωπίζει τον σχολικό αθλητισμό είναι το γεγονός του αποκλεισμού από τους σχολικούς αγώνες των μαθητών των ΤΕΕ (μετά από ερώτηση του Συνασπισμού στην Ελληνική Βουλή το 1998 επιτράπη η συμμετοχή τους) με πρόσχημα ότι δεν έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Καθώς δεν υπάρχουν ουσιαστικά εσωτερικοί σχολικοί αγώνες, η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών παραμένει ανενεργός οδηγούμενη έτσι στην αποχή, στην περιθωριοποίηση και στην εκτός δια βίου άθληση, τουλάχιστον όσο αφορά την συμμετοχή δια μέσω των αθλημάτων. Σε επίπεδο δε Λυκείου οι σχολικοί αγώνες γίνονται αποκλειστικά για το δικαίωμα προνομιακής μοριοδότησης και εισαγωγής στα ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Αντίθετα από ότι γίνεται σήμερα ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ πιστεύει ότι το μεγαλύτερο βάρος πρέπει να δοθεί στην

- Διοργάνωση εσωτερικών αγώνων και διαγωνισμών (εντός και εκτός σχολείου) σε διάφορα αθλήματα, αλλά και άλλων αθλητικών δραστηριοτήτων όπως αερόμπικ, χορός με την συμμετοχή της συντριπτικής πλειοψηφίας των μαθητών.
- Αρωγοί σε αυτή την προσπάθεια πρέπει να είναι συνολικά η εκπαιδευτική κοινότητα, οι σύλλογοι γονέων, οι ΟΤΑ και τα αθλητικά σωματεία.
- Ιδιαίτερη φροντίδα οφείλει να δοθεί στην συμμετοχή των κοριτσιών και των παιδιών των μεταναστών.
- Παράλληλα το Υπουργείο Παιδείας να βραβεύει τα σχολεία με την μεγαλύτερη συμμετοχή μαθητών και την διοργάνωση εσωτερικών αθλητικών δραστηριοτήτων (με χρηματικό βραβείο για αγορά υλικού)
- Οι διασχολικοί αγώνες να αποτελούν έτσι το τελικό μέρος των σχολικών αγώνων, σε επίπεδο Δημοτικού και Γυμνασίου μπορούν να διοργανώνονται σε επίπεδο Δήμου, εξοικονομώντας παράλληλα χρόνο αλλά και οικονομικούς πόρους για τα σχολεία για την κύρια δραστηριότητα τους εσωτερικούς αγώνες.
- Οι Διασχολικοί σε επίπεδο Λυκείων να διοργανώνονται όπως σήμερα από τα Νομαρχιακά Γραφεία Φυσικής Αγωγής και να επεκταθούν και σε άλλα μαζικά στην χώρα μας αθλήματα. Προσοχή σε όλους τους σχολικούς αγώνες πρέπει να δίνεται στην διάδοση του φιλάθλου πνεύματος και στην αποφυγή μεταφοράς βίας και βανδαλισμών

Η αναβάθμιση της αθλητικής αγωνιστικής δραστηριότητας ως βασικό στοιχείο της εσωτερικής ζωής του σχολείου. Αναθεώρηση και βελτίωση του συστήματος διεξαγωγής των σχολικών πρωταθλημάτων. Επέκταση του θεσμού και σε άλλα αθλήματα, εκτός απ' αυτά που μέχρι σήμερα διεξάγονται.

Η καθιέρωση ωρών άθλησης μέσα στις σχολικές μονάδες και εκτός διδακτικού προγράμματος, τις απογευματινές ώρες. Να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα του **ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ** δημοτικού και νηπιαγωγείου, τουλάχιστον 2 επιπλέον ώρες αθλητικών δραστηριοτήτων ημερησίως, που θα διεξάγονται από Καθηγητές Φυσικής Αγωγής τις απογευματινές ώρες.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Το σημερινό υποβαθμισμένο σύστημα αθλητικών σχολείων, Τμημάτων Αθλητικής Διευκόλυνσης ΤΑΔ κι ΕΤΑΔ αποτελεί κάκιστη αντιγραφή μιας μορφής αθλητικού σχολείου χωρών της ανατολικής Ευρώπης και χαρακτηρίζεται από

- ✓ Έλλειψη στρατηγικής και στόχου,
- ✓ Ασαφές διοικητικό καθεστώς, όχι αυτοτελές αλλά κυρίως ενταγμένο σε άλλα σχολεία της Β/θμιας εκπαίδευσης, το οποίο συχνά βάλλεται εκ των έσω, συκοφαντείται και λοιδορείται από την ίδια την εκπαιδευτική κοινότητα, απαξιώνεται από τις ενέργειες του Υπουργείου Παιδείας και τοπικούς διοικητικούς παράγοντες.
- ✓ Αναξιόπιστο επιστημονικά σύστημα επιλογής ταλέντων από τα δημοτικά σχολεία
- ✓ Αδυναμία σύνδεσης με το κατεξοχήν φορέα του αθλητισμού υψηλών επιδόσεων - τις αθλητικές Ομοσπονδίες και τα αθλητικά σωματεία.

- ✓ συχνή χρησιμοποίηση ρόλου εξασφάλισης των πελατειακών σχέσεων των κυβερνώντων α) κυρίως κατά το πρόσφατο παρελθόν μέσω συστήματος επιλογής προπονητών, το οποίο μετά και τις επερωτήσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ στη Βουλή τροποποιήθηκε αντικειμενικότερα β) μέσω ίδρυσης Τ.Α.Δ. κι επιλογής αθλημάτων σε περιοχές που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις γ) αλλά και μέσω επιλογής μαθητών μη αθλητών

Για να μπορέσει να επιτελέσει αποτελεσματικά το διπλό του ρόλο:

- α) της ανάδειξης των ταλαντούχων μαθητών από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση,
- β) της υποστήριξης των αθλητών που κάνουν πρωταθλητισμό και απαρτίζουν τις εθνικές ομάδες,
χρειάζεται να αλλάξει ριζικά το σημερινό σύστημα και να αναδιοργανωθεί η λειτουργία του. Βασικά στοιχεία αυτής της αναδιοργάνωσης πρέπει να είναι
 - Δημιουργία κατά βάση αυτόνομων εκπαιδευτικών μονάδων, ανεξάρτητα εάν συστεγάζονται ή όχι (όσον αφορά το εκπαιδευτικό μέρος) με άλλες μονάδες
 - Ανεξαρτητοποίηση της αθλητικής λειτουργίας από την εκπαιδευτική λειτουργία. Υπεύθυνοι για ζητήματα αθλητικής λειτουργίας όπως επιλογή της περιοχής ίδρυσης, των μαθητών-αθλητών, προπονητικό και αγωνιστικό πρόγραμμα να είναι οι αντίστοιχες αθλητικές Ομοσπονδίες.
 - Η εκπαιδευτική λειτουργία γίνεται από καθηγητές, να παρέχεται η δυνατότητα ευέλικτου και προσωπικού σχολικού ωραρίου, ειδικού χρόνου εξέτασεων και κάλυψης απουσιών λόγω συμμετοχής σε διοργανώσεις
 - Η ανα τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. 4 χρόνια) εξέταση της αποτελεσματικότητας και της λειτουργίας των ΤΑΔ

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η φυσική αγωγή και η άθληση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι εντελώς υποβαθμισμένη. Στην βαθμίδα όπου ο νέος προετοιμάζεται και εξοπλίζεται για να ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία οι αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες είναι από ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Ο Νόμος Πλαίσιο 1268/1982 δεν προβλέπει καμία ρύθμιση για τις αθλητικές δραστηριότητες και στη συνέχεια δεν εκδόθηκε κανένα Διάταγμα για την Φυσική Αγωγή στα ΑΕΙ/ΤΕΙ με αποτέλεσμα σήμερα η φυσική αγωγή να είναι εκτός προγραμμάτων σπουδών.

Η σημερινή πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια προσωπικού (στα 32 ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας υπηρετούν 37 μόνιμοι καθηγητές για περισσότερους από 400.000 φοιτητές). Παρά την κατά καιρούς περιοδική ενίσχυσή του αθλητισμού στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση από τα προγράμματα μαζικού αθλητισμού της ΓΓΑ, είναι σχεδόν ανύπαρκτη η αθλητική και οργανωτική του υποδομή. Η κατάσταση δε στα μικρότερα Ιδρύματα είναι εντελώς απογοητευτική. Η συμμετοχή των φοιτητών και φοιτητριών σε προγράμματα αθλητισμού είναι εξαιρετικά μικρή.

Ο Συνασπισμός θεωρεί πως ο Αθλητισμός στη τριτοβάθμια Εκπαίδευση πρέπει να ενισχυθεί άμεσα τόσο θεσμικά όσο και οικονομικά από το κράτος και να αναδιοργανωθεί η λειτουργία του.

Απαιτείται:

- Νομοθετική θεσμοθέτηση της Φυσικής Αγωγής στα ΑΕΙ/ΤΕΙ και ένταξη της φυσικής αγωγής και των αθλητικών δραστηριοτήτων στα προγράμματα σπουδών ως μάθημα επιλογής.
- Δημιουργία Ενιαίου Προγράμματος Φυσικής Αγωγής και αθλητισμού για τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ
- Ενίσχυση και αναβάθμιση των πανεπιστημιακών γυμναστηρίων στα ΑΕΙ, των κέντρων φυσικής Αγωγής στα ΤΕΙ καθώς και της Επιτροπής Αθλητισμού Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων σε όλα τα ιδρύματα
- Επέκταση των προγραμμάτων άσκησης και ψυχαγωγίας σε ποικίλα αθλήματα και δραστηριότητες και συμμετοχής σε αυτά του διδακτικού και διοικητικού Προσωπικού
- Ανάπτυξη των εσωτερικών πρωταθλημάτων
- Συνεργασία και σύνδεση του πανεπιστημιακού Αθλητισμού με προγράμματα άλλων φορέων (αθλητικά σωματεία, Δημοτικοί Αθλητικοί Οργανισμοί)

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΟ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Η ανάγκη σύνδεσης με τον σωματειακό αθλητισμό είναι επιτακτική για τους παρακάτω λόγους

1. Οι αθλητικοί Σύλλογοι στην πλειοψηφία τους είναι σε θέση λόγω της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας τους να βοηθήσουν την οργάνωση και λειτουργία αθλητικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων
2. Οι αθλητικοί σύλλογοι θα αποτελέσουν ένα από τους κύριους φορείς της δια βίου άσκησης μετά την αποφοίτηση από την εκπαίδευση
3. Αποφεύγεται σε σημαντικό βαθμό η επικάλυψη δραστηριοτήτων και επομένως εξοικονομούνται χρόνος και χρήματα για άλλες δραστηριότητες
4. Διοργάνωση κοινών προγραμμάτων σχολείων και αθλητικών συλλόγων
5. Δημιουργία και βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των 2 φορέων
- 6.** Αμοιβαία αλληλοχρησιμοποίηση του χώρων και του υλικού κάθε φορέα

9. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όλα τα άτομα διαφέρουν μεταξύ τους, αλλά σε όλα πρέπει να παρέχονται ίσες ευκαιρίες να ζήσουν ολοκληρωμένα και ευτυχισμένα, στο βαθμό του εφικτού, με τον τρόπο που καθένα επιλέγει. Η πραγμάτωση αυτού του στόχου προϋποθέτει και απαιτεί ισότιμη πρόσβαση για όλα α παιδιά και τους νέους στην κατάλληλη εκπαίδευση και στην απασχόληση που ταιριάζει στις ικανότητες και δεξιότητές τους.

Οι ειδικές ανάγκες παλαιότερα θεωρούνταν κατά βάση ως ένα προσωπικό πρόβλημα του ατόμου. Σήμερα συνειδητοποιούμε ολοένα και περισσότερο ότι οι ειδικές ανάγκες προκύπτουν όχι απλώς ως αποτέλεσμα των μειονεξιών του ατόμου, αλλά επειδή η κοινωνία ως σύνολο, οι θεσμοί και τα μέλη της δε λαμβάνουν ή με μαθησιακές δυσκολίες στερούνται επαρκή εκπαίδευση, επειδή οι εκπαιδευτικοί θεσμοί δεν έχουν προνοήσει για την αντιμετώπιση ή την άμβλυνσή της.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες στη χώρα μας δεν έχουν καταμετρηθεί με ακρίβεια. Ωστόσο, γίνεται αποδεκτό σήμερα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι το ένα δέκατο (1/10) των ευρωπαίων πολιτών είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ η UNESCO και ο ΠΟΥ υπολογίζει το ποσοστό αυτό στο 15%. Συνεπώς, η Ειδική Αγωγή αφορά ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και στη χώρα μας, για το οποίο πρέπει να λαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα από την πολιτεία. Τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να αφορούν μόνο ορισμένους τομείς της ζωής και της κοινωνικής δραστηριότητάς τους, γιατί τότε μπορεί να ακυρώνονται από άλλες ελλείψεις. Για παράδειγμα, η απουσία συγκοινωνιακής υποδομής, που θα επιτρέπει τη μετακίνησή τους, μπορεί να αχρηστεύσει ακόμα και την παροχή μιας καλά οργανωμένης εκπαίδευσης.

Η κύρια στόχευση κάθε πολιτικής στον τομέα της Ειδικής Αγωγής πρέπει να διαπνέεται από μια βασική αρχή - το δικαίωμα για πλήρη ένταξη στο καθημερινό κοινωνικό γίνεσθαι, κάτι που προϋποθέτει το δικαίωμα πλήρους πρόσβασης σε καλά οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα. Τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά δεν πρέπει να προβάλλονται ως εμπόδιο για την ένταξή τους, αλλά να δίνεται έμφαση στις ικανότητές τους καις τον τρόπο με τον οποίο αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναπτυχθούν. Αυτό σημαίνει παροχή κατάλληλης φροντίδας, που θα αναθεωρείται και θα προσαρμόζεται συνεχώς, με βάση τις εκάστοτε εξελίξεις.

Η πολιτική της ένταξης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι κάτι πολύ πιο σύνθετο από την απλή εγγραφή τους σε ένα κανονικό σχολείο. Στην ουσία, αφορά τόσο τα άτομα που εντάσσονται όσο και το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, που πρέπει να αλλάξει για να προσαρμοστεί αποτελεσματικά σ' αυτό το ρόλο. Αν δε λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα από την πολιτεία και, δευτερευόντως, από τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς και άτομα η απλή ένταξη και εγγραφή στο κανονικό σχολείο δε θα επιφέρει τα αναμενόμενα και ίσως, κάτω από συγκεκριμένες περιστάσεις, αποβεί αρνητική εμπειρία τόσο για τα εντασσόμενα άτομα όσο και για τους λοιπούς μαθητές.

Ο Συνασπισμός έχει αναγνωρίσει τη σημασία της έγκαιρης και σωστής αντιμετώπισης των δυσκολιών που συναντούν τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες.

Για το Συνασπισμό η μέριμνα για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες, με στόχο την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων τους και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους, θεωρείται αυτονόητη υποχρέωση της πολιτείας και της κοινωνίας.

Στα πλαίσια αυτά ο ΣΥΝ προτείνει:

- Να εξασφαλιστεί ένα δίκτυο θεσμών και υπηρεσιών, που θα μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως προς την πρόληψη, την έγκαιρη και σωστή διάγνωση και αντιμετώπιση των προβλημάτων που συνήθως αντιμετωπίζουν αυτές οι ομάδες παιδιών.
- Να γίνει καταγραφή και ιεράρχηση των σχετικών αναγκών, και αξιολόγηση των προγραμμάτων και μεθόδων που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, και με βάση τα πορίσματα που θα προκύψουν να αναδιοργανωθεί το όλο σύστημα της ειδικής αγωγής σε σύγχρονες βάσεις, που θα εξασφαλίζουν επάρκεια και αποτελεσματικότητα για όλα τα Ελληνόπουλα που τη χρειάζονται, ακόμα και πριν από τη σχολική ηλικία. Προς τούτο απαιτείται η ανανέωση και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, του εξοπλισμού, των διδακτικών μεθόδων και του εκπαιδευτικού και βοηθητικού προσωπικού.
- Βασική αρχή και στόχος της Ειδικής Αγωγής πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν πλήρης ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό σύνολο και κατά τη φάση της εκπαίδευσής τους και μετέπειτα. Προγράμματα «διά βίου» εκπαίδευσης και κατάρτισης

πρέπει να προβλέπονται και για αυτές τις ομάδες, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας ραγδαία εξελισσόμενης κοινωνίας. Η φροντίδα για την επαγγελματική αποκατάσταση αυτών των πολιτών πρέπει να είναι συνεχής από την πολιτεία και τους άλλους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς.

- Να στελεχωθεί το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα με ειδικό προσωπικό (ψυχολόγους, λογοθεραπευτές-τριες, κοινωνικούς-ές λειτουργούς κλπ), που κατά περίπτωση θα βοηθούν το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ή θα παρέχουν εξατομικευμένη βοήθεια στα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, μέσα και έξω από την τάξη.
- Να αναδιοργανωθούν και να λειτουργήσουν σε σωστή βάση τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για τους μαθητές και μαθήτριες με μαθησιακές δυσκολίες.
- Τέλος, ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να ληφθεί για τη βασική κατάρτιση και τη συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού που απασχολείται στο χώρο αυτό.

II. ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΑΝ

Παραδοσιακά, η φροντίδα των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη χώρα μας ασκούνταν από την ιδιωτική πρωτοβουλία και την εκκλησία. Η στάση της πολιτείας χαρακτηριζόταν κατά βάση από παραμέληση και αδιαφορία. Η ίδρυση του Πρώτου Ειδικού Σχολείου Αθηνών στην Καισαριανή, με πρωτοβουλία της Ρόζας Ιμβριώτη, αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα (Α.Ν. 453/1937). Ο επιδιωκόμενος σκοπός ήταν ίδιος με εκείνον των γενικών σχολείων, με τη διαφορά ότι λαμβάνονταν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των παιδιών αυτών. Η προσφορά του σχολείου αυτού υπήρξε πολύτιμη, αν και αντιμετωπίστηκε από την πολιτεία και το τότε πανεπιστημιακό κατεστημένο με αδιαφορία ή και εχθρότητα. Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ιδρύθηκαν και λειτουργήσαν πολλά ιδρύματα κλειστού τύπου για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, εποπτευόμενα κατά κανόνα από το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Μετά τη μεταπολίτευση, το επίσημο κράτος αρχίζει να επιδεικνύει κάποιο συστηματικότερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής. Κυριαρχούσε όμως ακόμη η αντίληψη ότι πρόκειται για ένα αυτοτελές τμήμα του εκπαιδευτικού συστήματος με δική του νομική υπόταση και εκπαιδευτικό προγραμματισμό. Επίσης, δόθηκε έμφαση στην ένταξη των ατόμων αυτών στο κοινωνικό σύνολο μέσω της επαγγελματικής τους αποκατάστασης. Οι αντιλήψεις αυτές κατοχυρώθηκαν με τον πρώτο νόμο για την Ειδική Αγωγή, που ψηφίστηκε ομόφωνα από τη Βουλή το 1981.

Για πρώτη φορά, με το Ν. 1566/85, επιχειρείται ενσωμάτωση της Ειδικής Αγωγής στο γενικότερο νομικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ήταν ασφαλώς μια καινοτομική αντίληψη σε σχέση με την παραδοσιακή νοοτροπία, που πρέσβευε, ακόμη και στο νομοθετικό πλαίσιο, τον παραγκωνισμό και την περιθωριοποίηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, και ο νόμος αυτός είχε πολλά αρνητικά στοιχεία, ενώ δεν έγινε ουσιαστικός διάλογος με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Στην πράξη η υλοποίηση των αρχών του Νόμου υπήρξε προβληματική, ενώ τα λίγα Σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων που δόθηκαν στη δημοσιότητα αφορούσαν κυρίως τη γενική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι αναφορές στην Ειδική Αγωγή ήταν λίγες και επιφανειακές. Στην πράξη, όσα έγιναν σε καμία περίπτωση δεν κατορθώθηκε να αντιμετωπίσουν τα πολλά προβλήματα των παιδιών με ειδικές ανάγκες, τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και σε ότι αφορά την εκπαίδευσή τους. Το **ειδικό σχολείο** παρέμεινε «κλειστό» σχολείο, χωρίς να μπορέσει να απαλλαγεί από τους φραγμούς και τις εξαρτήσεις του. Οι μαθητές στους οποίους παρέχεται Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα δεν ξεπερνούν τις 15.000. Οι υπόλοιπες (ποσοστό 10 έως 15 επί τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού, σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτά κριτήρια) ή φοιτούν στο γενικό σχολείο ή δεν εγγράφονται καθόλου σε σχολείο. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει στην Ελλάδα καμία συστηματική καταγραφή ή έρευνα των ποσοτικών δεδομένων του προβλήματος.

Οι **ειδικές τάξεις** αποτελούν για τη χώρα μας το βασικό τρόπο σχολικής ένταξης, χωρίς όμως να έχουν προηγηθεί οι αναγκαίες μελέτες ή να έχουν εξασφαλιστεί οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τέτοιους θεσμούς. Τα μειονεκτήματά τους μπορούν να οδηγήσουν εύκολα σε

μόνιμες αρνητικές καταστάσεις, όπως είναι η παγιοποίηση του διαχωρισμού και των διακρίσεων, η «ετικετοποίηση», η δυσκολία για πλήρη ένταξη κ.ο.κ. Όπως αναφέρεται και από την UNESCO, «η ειδική τάξη ή το ειδικό σχολείο τείνει να επιβάλλει εκ των προτέρων μια απαισιόδοξη εικόνα των ικανοτήτων του παιδιού, γεγονός που επιδρά αρνητικά στις πιθανότητες επιτυχίας του, αφού θα έχει την τάση να υιοθετήσει αυτή την αρνητική εικόνα».

Τέλος, πρέπει να αναφερθούν οι τεράστιες ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή και στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων, στην οργάνωση κατάλληλων θεσμών και υπηρεσιών για τη στήριξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο σχολείο και έξω από αυτό, και στην κατάλληλη προετοιμασία και στήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού της γενικής και ειδικής εκπαίδευσης.

III. ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Γενικές Παρατηρήσεις

Το Νομοθετικό πλαίσιο για την ειδική αγωγή δε διέπεται από μια ενιαία και σύγχρονη παιδαγωγική λογική. Αποτελεί μάλλον μια συρραφή προτάσεων και μέτρων χωρίς συνοχή και ειρμό που ουσιαστικά κλείνει το δρόμο στις αναγκαίες ουσιαστικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο υφιστάμενο σύστημα, για να καλυφθούν οι σύγχρονες απαιτήσεις. Συνολικά, βρίσκεται πολύ πίσω σε σχέση με τις σημερινές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και υστερεί απαράδεκτα σε σχέση με τους προβληματισμούς που έχουν αναπτυχθεί στην επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα.

Στο σύνολο του νομοθετήματος κυριαρχεί η επιδίωξη δημιουργίας ενός πρωτόγονου γραφειοκρατικού μηχανισμού, στα γρανάζια του οποίου θα συνθλίβεται το άτομο με ειδικές ανάγκες για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη, καθώς και η οικογένειά του. Είναι χαρακτηριστικό, για παράδειγμα, το γεγονός ότι, κατά τη διάγνωση (άρθρο 3), αντίθετα με ότι συμβαίνει στα αντίστοιχα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων αναπτυγμένων χωρών, δεν υπάρχει θέση για τους γονείς και για τα πρόσωπα του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος των παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Βασικά χαρακτηριστικά του είναι τα εξής:

Απουσιάζουν οι οποιεσδήποτε δεσμεύσεις από μέρους της πολιτείας σε ότι αφορά τη δημιουργία της απαραίτητης εκπαιδευτικής υποδομής και σε υλικά μέσα και σε έμπυχο δυναμικό.

Βασικές ρυθμίσεις που αφορούν τις πιο ουσιώδεις λειτουργίες ενός τέτοιου νόμου παραπέμπονται στην ανέξοδη διαδικασία των υπουργικών αποφάσεων.

Οι ρυθμίσεις δεν έχουν ουσιαστική αξία, αν δεν συνοδεύονται από πολιτική βούληση για την υλοποίηση τους, που πρέπει να εκφράζεται με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα στην επίτευξη των στόχων. Βασικό συστατικό στοιχείο αυτής της βούλησης είναι τα μέτρα για την οργανωτική και λειτουργική αναβάθμιση των αρμόδιων υπηρεσιών της Ειδικής Αγωγής, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, η αποτελεσματική επιστημονική υποστήριξη του έργου τους και η επαρκής διάθεση πόρων, σύμφωνα με τις εκτιμώμενες ανάγκες. Επίσης, πρέπει να περιλαμβάνονται μέτρα που να ισχυροποιούν τυχόν δεσμεύσεις από μέρους της πολιτείας, λχ με την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση που συγκεκριμένες διατάξεις δεν εφαρμόζονται από υπηρεσίες και όργανα της πολιτείας ή άλλα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Τέτοια μέτρα όμως δεν υπάρχουν.

Τα διαλαμβανόμενα στο νόμο δεν ιεραρχούν τις πραγματικές ανάγκες αυτών των παιδιών και δεν αποτρέπουν τον κίνδυνο κοινωνικού στιγματισμού τους και διαμόρφωσης / ενίσχυσης μιας αρνητικής αυτοεικόνας. Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών αντιμετωπίζονται περισσότερο ως ιατρικά / θεραπευτικά παρά ως εκπαιδευτικά ζητήματα.

Αντί να συμπληρωθούν και να διευρυνθούν τα θετικά στοιχεία της προηγούμενης νομοθεσίας, περιορίστηκαν ακόμη περισσότερο, καθώς η ειδική αγωγή τείνει να αποκοπεί από το σύστημα της ενιαίας, δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης.

Αρνητικές είναι και οι ρυθμίσεις που αφορούν το εκπαιδευτικό και επιστημονικό προσωπικό που εμπλέκεται στην Ειδική Αγωγή γιατί εμφορούνται από αντιδημοκρατικό πνεύμα.

Οι προηγούμενες διαπιστώσεις μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ή το Υπουργείο Παιδείας δεν είναι ακόμη σε θέση να προτείνει ένα οργανωμένο και συστηματικό σχέδιο νόμου για την ειδική αγωγή που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και στα δεδομένα της επιστήμης, ή ότι δεν ενδιαφέρεται να βελτιώσει το απελπιστικά χαμηλό επίπεδο πρόνοιας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ειδικά στον κρίσιμο τομέα της εκπαίδευσης.

Βασικά σημεία για να αλλάξει ο αρνητικός προσανατολισμός του νόμου, θεωρούμε τα ακόλουθα:

1. Να περιοριστούν στο βαθμό του εντελώς αναγκαίου οι παραπομπές σοβαρών ζητημάτων για την Ειδική Αγωγή σε Προεδρικά Διατάγματα.
2. Να αποσαφηνιστεί στο νόμο η σχέση μεταξύ των στόχων και του περιεχομένου των αναλυτικών προγραμμάτων που τίθενται για τα παιδιά με ανάγκες ιδιαίτερης εκπαιδευτικής στήριξης και για τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να μην προκύψουν καταστάσεις που θα απομακρύνουν από το στόχο της ενσωμάτωσης.
3. Να θεμελιωθεί με απόλυτη σαφήνεια στο νόμο η δυνατότητα συμμετοχής των γονέων και των ανθρώπων του κοινωνικού περιβάλλοντος των παιδιών σε όλες τις διαδικασίες που τους αφορούν.
4. Να καθιερωθεί ως βασική και απαρέγκλιτη αρχή η συνδιδασκαλία δύο εκπαιδευτικών στις τάξεις, όπου υπάρχουν παιδιά με ανάγκη για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη.
5. Να κατοχυρωθεί το δικαίωμα όλων των παιδιών με ανάγκη για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη να φοιτούν σε κανονικές τάξεις εφόσον το επιθυμούν τα ίδια ή οι γονείς τους.
6. Να μειωθεί δραστικά ο αριθμός των μαθητών στις τάξεις με παιδιά αυτής της κατηγορίας, καθώς έτσι διευκολύνεται ουσιαστικά η επίτευξη των στόχων των τάξεων αυτών.
7. Ως γενική αρχή, η προσφυγή στα Κέντρα διάγνωσης και συμβουλευτικής υποστήριξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες πρέπει να αφήνεται στην πρωτοβουλία των γονέων τους. Καταστάσεις που απαιτούν ειδικούς χειρισμούς πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση με βασικό κριτήριο το συμφέρον του παιδιού.
8. Να ενισχυθούν και να συστηματοποιηθούν οι διαδικασίες έγκαιρης και έγκυρης πρόγνωσης των δυσκολιών των παιδιών μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα, από κατάλληλα ειδικευμένο προσωπικό.
9. Να ληφθούν όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα για την κατάλληλη υποδομή των σχολείων και τον εξοπλισμό τους με το αναγκαίο εποπτικό και παιδαγωγικό υλικό, προσαρμοσμένο στις πολύμορφες ανάγκες του μαθητικού δυναμικού των ειδικών τάξεων.
10. Να συστηματοποιηθεί και να τεθεί σε σύγχρονες παιδαγωγικές βάσεις κάθε μορφή πρόσθετης ή ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά που παρουσιάζουν ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες. Τέτοιες μορφές μπορούν να εφαρμόζονται και στην κανονική τάξη, μέσω διαφοροποιημένης / εξατομικευμένης διδασκαλίας, αρκεί να προετοιμάζονται σωστά και μεθοδικά.
11. Να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν σύντομα τμήματα μετεκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή στα Πανεπιστήμια της χώρας.
12. Να ληφθούν ουσιαστικά μέτρα για τη στήριξη και βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού της Ειδικής Αγωγής.

10.ΕΣΠΕΡΙΝΗ (ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Η εσπερινή (νυχτερινή) εκπαίδευση αφορά συνήθως ανήλικους μαθητές (άνω των 15 ετών) που εργάζονται και παράλληλα φοιτούν στο γυμνάσιο ή το λύκειο και ενήλικους που για διάφορους λόγους έχουν διακόψει τις σπουδές τους, αλλά ενδιαφέρονται να φοιτήσουν στο γυμνάσιο ή λύκειο.

Στην Ελλάδα νυχτερινά (εσπερινά) σχολεία λειτουργούν στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα εσπερινά σχολεία είναι: α) γυμνάσια, β) λύκεια (γενικά και τεχνικά - επαγγελματικά) και τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ). Το 1989 λειτουργούσαν 34 γυμνάσια, 28 γενικά λύκεια, 17 τεχνικά λύκεια και 15 τεχνικές - επαγγελματικές σχολές.

Η διάρκεια φοίτησης είναι τριετής στα γυμνάσια, τετραετής στα λύκεια όλων των τύπων και τριετής στις τεχνικές - επαγγελματικές σχολές. Οι τίτλοι σπουδών που παρέχονται θεωρούνται ισότιμοι με τους αντίστοιχους των ημερήσιων σχολείων.

Τα αναλυτικά προγράμματα των εσπερινών γυμνασίων είναι ίδια με τα αντίστοιχα των ημερήσιων, αλλά δε διδάσκονται τα μαθήματα: μουσική, οικιακή οικονομία και καλλιτεχνικά. Στα λύκεια και στις ΤΕΣ επίσης τα προγράμματα είναι ίδια, αλλά στα πρώτα η ύλη κατανέμεται σε τέσσερα χρόνια και στις δεύτερες σε τρία.

Συνήθως, τα εσπερινά σχολεία και σχολές λειτουργούν από τις 7 ως τις 10.30μμ και το ωρολόγιο πρόγραμμα προβλέπει 22 ώρες την εβδομάδα (αντί των 30 ωρών των ημερήσιων σχολείων).

Το 1992 αναφέρονται 65 εσπερινά γυμνάσια και λύκεια σε όλη την χώρα, στα οποία φοίτησαν περίπου 9760 μαθητές, ενώ 8166 μαθητές ήταν εγγεγραμμένοι στα 31 εσπερινά Τεχνικά Λύκεια και Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Οι μαθητές των εσπερινών σχολείων κατά βάση προέρχονται από τις χαμηλότερες εισοδηματικές κοινωνικές τάξεις και συνδυάζουν την ημερήσια εργασία με τη νυχτερινή εκπαίδευση. Οι συνθήκες εκπαίδευσης είναι συνήθως χειρότερες (ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή και εξοπλισμός αυτών των σχολείων, εκπαιδευτικό προσωπικό ανεπαρκές αριθμητικά και κατά κανόνα όχι ειδικά καταρτισμένο στην εκπαίδευση ενηλίκων και γενικά στη νυχτερινή εκπαίδευση, αδιαφορία των αρμόδιων αρχών για την αντιμετώπιση των ελλείψεων κλπ).

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε καινοτομικά δοκιμαστικά (πιλοτικά) προγράμματα συνήθως δε συμπεριλαμβάνονται και εσπερινά σχολεία, με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζεται η δυνατότητα αξιοποίησής τους στις ιδιόμορφες συνθήκες της εσπερινής φοίτησης (σύγχρονη τεχνολογία πληροφορικής, νέες διδακτικές μέθοδοι, βιβλιοθήκες, αντιμετώπιση προβλημάτων που απασχολούν τους νέους κλπ).

Ένα από τα προβλήματα που οι μαθητές των νυχτερινών σχολείων θεωρούν σημαντικά είναι η ανάπτυξη των ειδικοτήτων στα ΤΕΛ και τις ΤΕΣ και η ενίσχυση της υλικοτεχνικής υποδομής με κατάλληλα εξοπλισμένα εργαστήρια, καθώς και η διασφάλιση προοπτικών για την επαγγελματική τους κατοχύρωση - βελτίωση.

Ως προς την υποχρέωση στράτευσης των αρρένων μαθητών, ζητούν αναβολή στράτευσης για όσα χρόνια διαρκεί κανονικά η φοίτησή τους συν ένα επιπλέον.

Επίσης, ζητούν ρυθμίσεις που θα διευκολύνουν τη φοίτησή τους όπως προστασία των ανέργων με αύξηση του επιδόματος και του χρόνου επιδότησης, βωρη εργασία με αποδοχές θώρου, άδειες για εξετάσεις κλπ.

Πρόσφατα (Ατπ. 1997) ως αιχμή των αιτημάτων τους προσδιόρισαν τη διασφάλιση της αναβολής για τους μαθητές των νυχτερινών σχολείων που φεύγουν στη μέση της χρονιάς, με νομοθετική ρύθμιση.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί η όξυνση κάποιων προβλημάτων στους χώρους των νυχτερινών σχολείων, όπως είναι η διακίνηση ναρκωτικών (;) κλπ. Κατά καιρούς οι εκπαιδευτικοί των εσπερινών σχολείων έχουν ζητήσει να τοποθετούνται στα σχολεία αυτά κοινωνικοί λειτουργοί, που θα συμπαραστέκονται στους μαθητές και θα τους στηρίζουν, ώστε να μην εγκαταλείπουν τις σπουδές.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Να σχεδιαστεί και να διεξαχθεί μια **συστηματική μελέτη του θεσμού της εσπερινής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της «δια βίου» εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων**. Παράμετροι αυτής της μελέτης πρέπει να είναι: **α)** η γεωγραφική κατανομή των αναγκών για εσπερινή εκπαίδευση **β)** η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού που παρακολουθεί εσπερινή εκπαίδευση καθώς και άλλα χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, επάγγελμα, εθνική προέλευση κλπ), **γ)** η επισήμανση των γενικών και ειδικών (κατά περίπτωση) προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσοι φοιτούν σε εσπερινά σχολεία **δ)** ο εντοπισμός άλλων ομάδων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να την αξιοποιήσουν **ε)** ομάδες που θα ήθελαν να παρακολουθούν πρωινή φοίτηση κάτω από καλύτερους όρους, **στ)** ο προσδιορισμός των παιδαγωγικών ιδιαιτεροτήτων της εσπερινής εκπαίδευσης και συνεπώς, η καλύτερη οργάνωση του περιεχομένου των διδακτικών υλικών και των διδακτικών μεθόδων και των τρόπων αξιολόγησης των σπουδαστών της εσπερινής εκπαίδευσης **ζ)** η μελέτη της αποτελεσματικότητας - αποδοτικότητας του θεσμού και προτάσεις για τη βελτίωση της **η)** η ανάλυση των απαιτήσεων ως προς το διδακτικό προσωπικό και σχεδιασμός της επιμόρφωσής του **θ)** η λήψη υποστηρικτικών (κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα) μέτρων για την ενθάρρυνση της παρακολούθησης και την αποπεράτωση των σπουδών σ' αυτή (ιδιαίτερα για μειονότητες και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες) **ι)** μελέτη και εκσυγχρονισμός της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχεται (ειδικεύσεις, επαγγελματική κατοχύρωση κλπ) **ια)** ανάλυση των αναγκών της υλικοτεχνικής υποδομής και τους εξοπλισμούς σε εργαστήρια, όργανα, βιβλιοθήκες, σύγχρονη τεχνολογία κλπ **ιβ)** προσαρμογή των θεσμών και οργάνων συμμετοχής στη διοίκηση του σχολείου με βάση τις ιδιαιτερότητες της εσπερινής εκπαίδευσης (ηλικία σπουδαστών κλπ) **ιγ)** η πορεία αποσυγκέντρωσης - αποκέντρωσης του θεσμού.

Η μελέτη αυτή πρέπει να έχει συμμετοχικό χαρακτήρα: στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της πρέπει να συμμετέχουν εκπρόσωποι των ίδιων των ενδιαφερομένων (σπουδαστές, εκπαιδευτικοί) και άλλοι φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας ευρύτερα. Η εφαρμογή της πρέπει να αποτελέσει δέσμευση των αρμοδίων. Οι πόροι για αυτή μπορεί να εξασφαλιστούν και από κοινοτικά κονδύλια.

11. ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ - ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν μαθητές διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο. Η ενίσχυση όμως του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης αλληλεξάρτησης των κοινωνιών σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναδείξει τα σχετικά προβλήματα σε θέματα μείζονος σημασίας και αυτή η τάση φαίνεται ότι θα ενισχυθεί στο μέλλον. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η συστηματική ενασχόληση με αυτά, η αναλυτική μελέτη τους και η συνεχής και οργανωμένη παρέμβαση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

Η πολιτική του Υπ. Παιδείας στα θέματα αυτά, πέρα από το επίπεδο των διακηρύξεων, είναι ιδιαίτερα προβληματική. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα το Υπ. Παιδείας, είναι δυσανάλογα μεγάλο το ποσοστό της σχολικής αποτυχίας που χαρακτηρίζει τα παιδιά των σιγγάνων, των μουσουλμάνων και άλλων «διαφορετικών» κοινωνικών ομάδων. Χαρακτηριστικά, στους 7.065 μουσουλμάνους μαθητές και μαθήτριες που φοιτούν στο Δημοτικό αντιστοιχούν 1.623 του Γυμνασίου και μόλις 289 του Λυκείου. Η κατάσταση είναι πιο

άσχημη για την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών των τσιγγάνων: στα 8.500 παιδιά του Δημοτικού αντιστοιχούν 1.500 στο Γυμνάσιο και μόνο 250 στο Λύκειο.

Είναι φανερό ότι η σχολική «διαρροή», που είναι αδιάψευστη ένδειξη σχολικού αποκλεισμού, πλήττει επιλεκτικά κυρίως τις μειονοτικές ομάδες, τα παιδιά των μεταναστών και τους κοινωνικά αποκλεισμένους. Πολύ εύκολα και ανέξοδα θα φόρτωναν κάποιοι τις ευθύνες γι' αυτή την κατάσταση στα ίδια τα παιδιά: Οι «ιδιαιτερότητές» τους, η διαφορετική, συνήθως, μητρική γλώσσα, ο τρόπος ζωής τους και οι διαφορετικές επιλογές τους επιστρατεύονται για να δικαιολογήσουν τη «δική τους αποτυχία». Στην ουσία, όμως, τα παιδιά απλώς υφίστανται τις συνέπειες μιας αποτυχίας που δεν είναι δική τους, αλλά του εκπαιδευτικού συστήματος και των κοινωνικών συνθηκών που αντιμετωπίζουν.

Πολλά παιδιά μεταναστών, εξάλλου, κινδύνευσαν να βρεθούν οριστικά εκτός σχολείου, με ό,τι αρνητικό συνεπάγεται μια τέτοια εξέλιξη, αν ψηφίζονταν οι διατάξεις του Σχεδίου Νόμου για τους αλλοδαπούς που αναφέρονταν στην εκπαίδευση των παιδιών των αλλοδαπών, το οποίο είχε κατατεθεί προς ψήφιση στη Βουλή.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 42 του Σχεδίου Νόμου «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση», προβλέπονταν και τα εξής:

«3. Για την εγγραφή αλλοδαπών ανηλίκων στα δημόσια σχολεία απαιτούνται αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα για τους ημεδαπούς δικαιολογητικά.»

Αν ψηφιζόταν αυτό το άρθρο, δεν θα είχαν τη δυνατότητα εγγραφής στο σχολείο πολλά παιδιά μεταναστών, προσφύγων κ.λπ., τα οποία δεν έχουν -και δεν μπορούν συχνά να αποκτήσουν- τα απαραίτητα έγγραφα για τη νομιμοποίησή τους. Επιχειρήθηκε, δηλαδή, να απαλειφθεί η θετική ρύθμιση του άρθρου 44 του προηγούμενου νόμου, σύμφωνα με την οποία μπορούν να εγγράφονται στο σχολείο με ελλιπή δικαιολογητικά τα παιδιά μεταναστών ή προσφύγων ακόμη και αν δεν έχει ρυθμιστεί η νόμιμη παραμονή τους στην Ελλάδα. Η ψήφιση αυτού του εδαφίου αποτράπηκε χάρη στην αντίδραση που προκάλεσε η προώθησή του.

Θεωρούμε ότι κάθε διάταξη που οδηγεί, άμεσα ή έμμεσα, σε αποκλεισμό οποιουδήποτε μαθητή και οποιασδήποτε μαθήτριας από την εκπαίδευση συνιστά σαφή παραβίαση των θεμελιωδών παιδαγωγικών και ανθρωπιστικών αξιών και των Διακηρύξεων των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Παιδιού, που έχει υπογράψει και η Ελλάδα. Αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού είναι να συμμετέχει στην υποχρεωτική και δωρεάν εκπαίδευση ανεξάρτητα από την κοινωνική του κατάσταση. Είναι απαράδεκτο για μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία να προωθούνται πολιτικές για τους μετανάστες που αποβαίνουν άμεσα σε βάρος των παιδιών των μεταναστών.

Η εγγραφή στο σχολείο και η αποφυγή της «διαρροής» είναι μόνο η πρώτη προϋπόθεση για μια θετική εκπαιδευτική πορεία των αλλοδαπών και μειονοτικών μαθητών/μαθητριών. Έτσι, πρέπει πρώτα απ' όλα να μελετηθεί γιατί και πώς το ελληνικό σχολείο οδηγεί τα παιδιά αυτών των κοινωνικών ομάδων στο περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για να τα ωθήσει, με την πρώτη δυσκολία, στην εγκατάλειψη της προσπάθειας. Πρέπει να εξεταστούν οι συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, για να διαπιστωθεί ως ποιο βαθμό γίνονται θεατές ή αθέατες διακρίσεις σε βάρος αυτών των μαθητών και μαθητριών, ακόμη και στην περίπτωση που παραμένουν στο σχολείο. Εδώ ακριβώς είναι που προβάλλουν για τους σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής αμείλικτα ερωτήματα:

- Σέβεται, άραγε, το σχολείο τις αξίες, τις αντιλήψεις, τον τρόπο ζωής και τις καθημερινές συνήθειες των ομάδων αυτών;
- Είναι το ελληνικό σχολείο ανοιχτό και δημοκρατικό, ώστε να επιτρέπει να ανθίσει στο πλαίσió του κάθε πολιτισμική αντίληψη και πρακτική που είναι συμβατή με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Διδάσκει τη μητρική γλώσσα του μαθητή;
- Πόσο κατάλληλα είναι τα προγράμματα σπουδών και τα διδακτικά υλικά που χρησιμοποιούνται για να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών αυτών;
- Είναι σωστά προετοιμασμένοι οι εκπαιδευτικοί για να καλλιεργήσουν σε όλα τα σχολεία, και όχι μόνο στα λεγόμενα «διαπολιτισμικά», τις αξίες της διαπολιτισμικής και της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης;
- Πόσο υποστηρίζονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα που δηλώνουν ως στόχο τους την προώθηση των ίσων ευκαιριών υπέρ αυτών των ομάδων από αντίστοιχες υποστηρικτικές κοινωνικές πολιτικές;

Ο Συνασπισμός έχει θέσει ως βασική του επιδίωξη την καταπολέμηση του ρατσισμού και άλλων διακρίσεων, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης όσο και στην ευρύτερη κοινωνία, με απώτερη επιδίωξη την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους και τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων του παιδιού. Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζει:

1. την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών στο χώρο της εκπαίδευσης που θα εφαρμόζονται σε όλα τα σχολεία με κοινές επιδιώξεις, αλλά διαφοροποιημένες πρακτικές, ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση,
2. την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων τους, αλλά και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας, σχετικά με τα ζητήματα των ρατσιστικών και άλλων διακρίσεων,
3. την προαγωγή και διεύρυνση των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών σχετικά με το χειρισμό και τη διευθέτηση των διαπολιτισμικών ζητημάτων που αναφύονται στο χώρο του σχολείου και το χειρισμό της γνώσης που διδάσκουν κατά ειδικότητα με διαπολιτισμική ευαισθησία,
4. την ανάπτυξη διδακτικής μεθοδολογίας και μεθοδολογίας εκπόνησης διδακτικού υλικού για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής - αντιρατσιστικής εκπαίδευσης,
5. τη συνειδητοποίηση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην αντιμετώπιση προβλημάτων ρατσισμού, ξενοφοβίας, διακρίσεων και στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κοινωνικής ισότητας, της αποδοχής της ετερότητας.

12. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Η προώθηση της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό ενδιαφέρει την Ελλάδα για προφανείς λόγους. Ενδιαφέρει επίσης κάθε Έλληνα και Ελληνίδα της διασποράς, και για να ικανοποιήσει μορφωτικές ανάγκες και για να εξασφαλίσει επαγγελματικά εφόδια και για να αντιμετωπίσει διακρίσεις που εδράζονται στην κοινωνική θέση ή ειδικότερα στην ιδιότητα του μετανάστη.

Ο σκοπός του συστήματος παροχής ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό πρέπει να είναι διπλός:

- Να ενισχύεται η παρουσία και η επιρροή της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας στο εξωτερικό.
- Να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι, ώστε οι νέοι Έλληνες και Ελληνίδες του εξωτερικού να διαμορφώνουν προσωπικότητα ολοκληρωμένη, με ορισμένο επίπεδο ελληνικής παιδείας, και να γίνονται ικανοί /ές να μην αποκλειστούν, αλλά να εξελιχθούν με επιτυχία στις χώρες υποδοχής ή στην Ελλάδα, αν επιλέξουν να παλιννοστήσουν.

Για να μπορεί να γίνεται μεταλαμπαδευτής του ελληνικού πολιτισμού ο νέος Έλληνας και η νέα Ελληνίδα του εξωτερικού, πρέπει να είναι κάτοχοι ορισμένου επιπέδου ελληνικής παιδείας. Αλλά αυτό δεν αρκεί. Χρειάζεται και να μπορεί να ενταχθεί με επιτυχία στην κοινωνία υποδοχής, να αναδειχθεί σ' αυτή σε θέσεις παραγωγής, πολιτισμού, διοίκησης, θεσμών.

Για να μπορεί πάλι να πετύχει στην Ελλάδα -αν επιλέξει την παλιννόστηση-, δεν αρκεί -και ίσως δεν είναι πρώτη προϋπόθεση- η άριστη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Καθοριστική σημασία έχει η ποιότητα της εκπαίδευσης που έχει λάβει. Πολύ χρήσιμα εφόδια είναι επίσης η καλή γνώση μιας ξένης γλώσσας, η καλή γνώση γενικότερα μιας άλλης κοινωνίας, ενός άλλου πολιτισμού, ενός άλλου τρόπου ζωής, με το δικό του σύστημα αντιλήψεων.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, το σύστημα της ελληνικής παιδείας -και εκπαίδευσης ειδικότερα- στο εξωτερικό πρέπει να ικανοποιεί τις εξής προϋποθέσεις:

- Να προσφέρει τον κατάλληλο τύπο σχολείου
- Να διαθέτει τους/τις κατάλληλους-ες εκπαιδευτικούς
- Να έχει το κατάλληλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Και
- Να αναγνωρίζει και να αποδίδει ένα υπεύθυνο και ουσιαστικό ρόλο για τα θέματα της παιδείας στους Έλληνες και Ελληνίδες της διασποράς και στους φορείς που τους εκπράξουν.

Για το ποιος είναι ο κατάλληλος τύπος σχολείου έχουν γίνει πολλές συζητήσεις τις δυο τελευταίες δεκαετίες, ιδίως στη Δυτική Ευρώπη, και υπάρχουν πλούσιες εμπειρίες οι οποίες πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στη χάραξη πολιτικής.

- Το αμιγές ελληνικό σχολείο προσφέρει μεγαλύτερη άνεση στα παιδιά που ζουν σε περιβάλλον με έντονα ελληνικά στοιχεία (Μιλούν την ελληνική γλώσσα στο σπίτι, συναναστρέφονται ιδίως με Έλληνες και Ελληνίδες κλπ). Επίσης το σχολείο αυτό προσφέρει μεγαλύτερης έκτασης και κατά τεκμήριο καλύτερης ποιότητας ελληνική παιδεία. Επιπλέον δίνει σ' ένα ποσοστό παιδιών δυνατότητα ευκολότερης πρόσβασης στα ελληνικά ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Όμως το σχολείο αυτό δημιουργεί και μεγάλα προβλήματα: Κατά την ανάπτυξή τους οι νέοι και νέες δε διευκολύνονται να κινούνται στο φυσικό κοινωνικό τους περιβάλλον, να συναναστρέφονται μη Έλληνες και Ελληνίδες συνομηλίκους και να αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Κατά κάποιο τρόπο -αν και όχι σε όλες τις περιπτώσεις- αυτοπεριχαράκωνονται κοινωνικά και γίνονται έτσι περισσότερο ευάλωτα θύματα των διακρίσεων και των αποκλεισμών. Επίσης μεγάλα προβλήματα συναντούν και μετά την αποφοίτησή τους τα παιδιά αυτών των σχολείων: Όσα δεν εισάγονται σε ελληνικά Πανεπιστήμια, δηλαδή η μεγάλη πλειοψηφία, δεν έχουν επαγγελματικά εφόδια για να ανταποκριθούν επαρκώς στις απαιτήσεις της χώρας υποδοχής. Αλλά και όσα εισάγονται στα ελληνικά πανεπιστήμια, -σύμφωνα με ορισμένες μελέτες- συναντούν, σε πολλές περιπτώσεις, μεγάλες δυσκολίες.

- Το σύννηθες σχολείο της χώρας υποδοχής -στο άλλο άκρο- βοηθά τις νέες και τους νέους να αντιμετωπίσουν επιτυχέστερα τον κίνδυνο κοινωνικής περιχαράκωσης, μπορεί να προσφέρει καλής ποιότητας εκπαίδευση και ευκολότερη διέξοδο προς τα Πανεπιστήμια της χώρας υποδοχής ή της Ελλάδας και ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Έχει όμως και τα εξής μειονεκτήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν:

- Οι μαθητές και μαθήτριές του συνήθως αποξενώνονται από την ελληνική γλώσσα και από τα στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού.
- Αρκετά παιδιά -ιδίως εκείνα που προέρχονται από εργατικές οικογένειες- συναντούν δυσκολίες στην παρακολούθηση του προγράμματος, δεν μπορούν να έχουν καλές επιδόσεις, ανταγωνίζονται υπό άνισους όρους και οδηγούνται σε δυσχερέστερη θέση.
- Τέλος, τα παιδιά που αποφοίτησαν από τέτοια σχολεία είναι φυσικό να θεωρούν δυσκολότερη την επιστροφή τους στην Ελλάδα, ακόμη και αν την επιθυμούν.
- Το σχετικό νομοθέτημα του Υπουργείου Παιδείας δεν κάνει επιλογή τύπου σχολείου. Παραθέτει όλους τους πιθανούς τύπους χωρίς να υπάρχει καν ένδειξη προτίμησης. Λείπει παντελώς ο στόχος, και χωρίς στόχο δεν μπορεί να χαραχθεί πολιτική. Η άρνηση ή ο δισταγμός της κυβέρνησης να κάνει την επιλογή του προτιμότερου τύπου σχολείου θα έχει σοβαρότατες συνέπειες. Το σύστημα εκπαίδευσης των ελληνόπουλων του εξωτερικού θα παραδέρνει για χρόνια χωρίς προσανατολισμό. Χιλιάδες παιδιά θα υποστούν τα αποτελέσματα αυτής της αναποφασιστικότητας και σύγχυσης.
- ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει ότι η βασική επιλογή πρέπει να είναι τα σχολεία της χώρας υποδοχής όλων των τύπων και βαθμίδων. Μέσα σ' αυτά να προσφέρεται και η ελληνική γλώσσα ως μητρική, η ελληνική ιστορία και γεωγραφία, θρησκευτικά κατ' επιλογή, στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού. Ταυτόχρονα στα σχολεία αυτά να αναπτύσσεται μια συμπληρωματική σχολική ζωή, που θα προωθή την ελληνική παιδεία.
- Η πρόταση αυτή συνοδεύεται αναπόσπαστα με τις ακόλουθες παρατηρήσεις:
 1. Η θέση μας εκφράζει μια πολιτική επιλογή. Δείχνει ποιος είναι ο προτιμότερος τύπος σχολείου και, κατά συνέπεια, προς ποια κατεύθυνση πρέπει να κινούνται τα μέτρα πολιτικής. Ο τύπος αυτός δεν μπορεί να είναι ο μοναδικός, δε σημαίνει ότι είναι κατάλληλος για όλες ανεξαιρέτως τις χώρες και τις περιπτώσεις, δε σημαίνει ότι πρέπει να αποκλειστούν όλοι οι άλλοι τύποι ή οι παραλλαγές τους.
 2. Η κίνηση προς τον επιδιωκόμενο τύπο σχολείου δεν μπορεί να είναι στιγμιαία. Τα υπάρχοντα αμιγή ελληνικά σχολεία δεν μπορεί να καταργηθούν χωρίς να περάσει ο απαραίτητος χρόνος για την αποφοίτηση των παιδιών που φοιτούν σ' αυτά. Μπορεί όμως να αρχίσει άμεσα η μετεξέλιξη των κυριότερων αμιγών ελληνικών σχολείων προς δίγλωσσα (Ευρωπαϊκά) σχολεία. Ορισμένα Ευρωπαϊκά σχολεία μπορεί σε κάποιες χώρες της Ευρώπης (Γερμανία, Σκανδιναβία) να μην αποτελέσουν μόνο ένα μεταβατικό τύπο σχολείου, αλλά ένα τύπο μακράς προοπτικής.
 3. Παράλληλα με την ροή ελληνόπουλων προς τα σχολεία της χώρας υποδοχής με πρόγραμμα συμπληρωμένο με ελληνικό μέρος, να θεσμοθετηθεί και να προωθείται η ενισχυτική και φροντιστηριακή διδασκαλία σ' αυτά τα παιδιά. Ο βαθμιαίος περιορισμός των αμιγών ελληνικών σχολείων θα σημάνει μεγάλη οικονομία σε εκπαιδευτικούς και δαπάνες.

Μέρος αυτής της οικονομίας μπορεί να αξιοποιηθεί, ώστε οι Έλληνες και Ελληνίδες εκπαιδευτικοί να προσφέρουν σε μικρές ομάδες ελληνόπουλων, που φοιτούν σε σχολεία της χώρας υποδοχής, φροντιστηριακή διδασκαλία και στα μαθήματα του μη ελληνικού προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες που συναντά μια κατηγορία παιδιών, να βελτιωθούν οι επιδόσεις τους και αντίστοιχα οι επαγγελματικές προοπτικές τους.

4. Να γίνει η επεξεργασία ειδικών αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες των βασικών εσίων Ελλήνων/Ελληνίδων μεταναστών. Να δημιουργηθεί Κέντρο Μελέτης και Εφαρμογής αντίστοιχων προγραμμάτων στην Δυτ. Ευρώπη.

5. Είναι αυτονόητο ότι οι τίτλοι σχολείων της χώρας υποδοχής που έχουν και ενσωματωμένο ελληνικό πρόγραμμα πρέπει να αναγνωρίζονται ως ισότιμοι των αντίστοιχων ελληνικών σχολείων. Το ίδιο και τα επαγγελματικά δικαιώματα. Επίσης ένα ποσοστό αποφοίτων αυτών των σχολείων πρέπει να έχει ιδιαίτερο σύστημα πρόσβασης σε ελληνικά ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ κλπ.

Κεντρικής σημασίας θέμα για την εκπαίδευση των ελληνόπουλων του εξωτερικού είναι η ποιότητα και ο ρόλος των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν επαρκώς τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Αυτό όμως δεν αρκεί. Πρέπει να μπορούν να κατανοούν τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό αυτής της χώρας. Να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην πνευματική της ζωή και τις παιδαγωγικές δραστηριότητες. Να παρακολουθούν σεμινάρια και μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα υποδοχής. Για να μπορούν να ανταποκριθούν επιτυχώς στο σύνθετο ρόλο τους, επιβάλλεται να παρακολουθούν, πριν την απόσπασή τους στο εξωτερικό, επιμορφωτικά προγράμματα διάρκειας 6 μηνών.

Ο νόμος του Υπουργείου Παιδείας διαιωνίζει το άθλιο -κομματικό- σύστημα επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης στο εξωτερικό (σύμβουλοι, συντονιστές συμβούλων, διευθυντές/διευθύντριες σχολείων). Παραθέτει χύδην κριτήρια επιλογής των στελεχών, χωρίς να τα ιεραρχεί και χωρίς να τα ποσοτικοποιεί, πράγμα που καθιστά νόμιμη και την πιο ακραία αυθαιρεσία. Επιπλέον, αναθέτει την ευθύνη της επιλογής σ' ένα «Συμβούλιο Επιλογής», ελεγχόμενο πλήρως από την εκάστοτε κυβέρνηση, αφού αυτή διορίζει το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των μελών του.

- Για να είναι οι επιλογές αντικειμενικές, διαφανείς και αξιοκρατικές, επιβάλλεται να πληρούνται δύο προϋποθέσεις:

α) Τα κριτήρια να είναι σαφώς προσδιορισμένα, ιεραρχημένα και ποσοτικοποιημένα.

β) Το Συμβούλιο Επιλογής να είναι όργανο μη κυβερνητικό, αποτελούμενο από εκπροσώπους των εκπαιδευτικών, των Πανεπιστημίων, των Επιστημονικών Ενώσεων.

Από την ασθένεια του κυβερνητικού κομματισμού πάσχει και το Ινστιτούτο Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ), που θεσμοθετείται με το σχετικό νομο του Υπ. Παιδείας. Σύμφωνα μ' αυτό, η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΠΟΔΕ, ο τρόπος συγκρότησής του και οι αρμοδιότητές του θα καθορίζονται κάθε φορά από την κυβέρνηση.

Το ΙΠΟΔΕ πρέπει να είναι ανεξάρτητο, μη κυβερνητικό όργανο κοινωνικής-επιστημονικής παρέμβασης, με αντίστοιχη σύνθεση, με προσδιορισμένες αρμοδιότητες και ουσιαστικό ρόλο.

Κλειδί για την επιτυχία κάθε συστήματος ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό είναι το κατά πόσο το σύστημα θα προσελκύει την ενεργό συμμετοχή του Ελληνισμού της διασποράς.

Ο νόμος του Υπ. Παιδείας είναι ανειλικρινές και παραπλανητικό σ' αυτό το θέμα: Το άρθρο 33 επιγράφεται «Συμμετοχικά όργανα» και αναφέρεται σε Τοπικά, Περιφερειακά και Ομογενειακά Συμβούλια Παιδείας. Ορίζει όμως ότι τα συμβούλια αυτά απλώς «είναι δυνατόν να συγκροτούνται». Δεν ορίζει πώς και από ποιους συγκροτούνται. Και το κυριότερο: Δεν αναφέρει καμία απολύτως αρμοδιότητά τους.

Η συγκρότηση Συμβουλίων Παιδείας πρέπει να είναι οριστική. Τα συμβούλια να συγκροτούνται με διαδικασίες των ελληνικών Κοινοτήτων, Συλλόγων κλπ. Οι αρμοδιότητές τους πρέπει να είναι ουσιαστικές και να προσδιορίζονται σαφώς στο νόμο. Τα συμβούλια παιδείας πρέπει να έχουν γνώμη για το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα σχολεία του χώρου τους, να συμμετέχουν στην οργάνωση της σχολικής ζωής και να εκπροσωπούνται στο ΙΠΟΔΕ.

Οι παρατηρήσεις που αναφέρονται στα προηγούμενα δεν εξαντλούν την κριτική του θεσμικού πλαισίου του Υπουργείου Παιδείας. Το γεγονός ότι για την υλοποίηση του θεσμικού πλαισίου προϋποτίθεται η έκδοση πολλών δεκάδων Υπουργικών αποφάσεων και Προεδρικών

διαταγμάτων είναι μάλλον εγγύηση ότι αυτό εξυπηρετεί δημαγωγικές σκοπιμότητες και οι διατάξεις του δεν πρόκειται να εφαρμοσθούν παρά μόνο επιλεκτικά.

Επιπλέον, ενώ ο νόμος επιγράφεται «Ελληνική Παιδεία στο εξωτερικό», αναφέρεται σχεδόν αποκλειστικά στην εκπαίδευση των ελληνόπουλων του εξωτερικού. Το θέμα της «Ελληνικής Παιδείας στο εξωτερικό» είναι πολύ ευρύτερο, πελώριας πολιτιστικής και πολιτικής σημασίας και θα πρέπει να εξετασθεί σε βάθος και από το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ.

13. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι το πρόβλημα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας πρέπει να αντιμετωπιστεί σε μια εντελώς νέα βάση.

Αφετηρία πρέπει να είναι ο πλήρης σεβασμός των δικαιωμάτων της μειονότητας στην εκπαίδευση με τρόπο έμπρακτο. Στόχος η δραστική αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των μειονοτικών και η ελεύθερη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Τα παιδιά της μειονότητας πρέπει να απολαμβάνουν την ίση παροχή μορφωτικών αγαθών με τα άλλα ελληνόπουλα και να μην υστερούν ή να οδηγούνται σε αναζήτηση εκπαίδευσης αλλού.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων πρέπει να γενικευθεί η προσχολική αγωγή, να εκπονηθούν νέα αναλυτικά προγράμματα και να αλλάξουν τα βιβλία. Το εκπαιδευτικό προσωπικό πρέπει να αυξηθεί. Όλοι οι εκπαιδευτικοί, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, πρέπει να επιμορφώνονται για το συγκεκριμένο έργο και να μην υφίστανται διακρίσεις. Να καταρτιστεί και να χρηματοδοτηθεί ένα ειδικό πρόγραμμα αντιμετώπισης του αναλφαριθμητισμού.

Η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία να αναβαθμιστεί και να ενταχθεί ουσιαστικά στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Να εξασφαλιστεί η δυνατότητα προαιρετικής διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας για όσα παιδιά επιλέγουν τα μη μειονοτικά δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Να ληφθούν μέτρα αντιστάθμισης των ανισοτήτων που δημιουργήθηκαν, μεταξύ των οποίων μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης των μαθητών/μαθητριών της μειονότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με κατοχύρωση και ενίσχυση ειδικών ρυθμίσεων και ποσοστώσεων. Κρίσιμο θέμα για την επιτυχία των στόχων είναι να λαμβάνονται όλες οι αποφάσεις για την εκπαίδευση της μειονότητας μετά από διεξοδικό διάλογο με την ίδια τη μειονότητα, πολύ περισσότερο μάλιστα που έχουν δημιουργηθεί σαφείς δυσπιστίες.

14. ΜΑΘΗΤΕΣ- ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ενα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα διοίκησης, στα πλαίσια του οποίου οι Μαθητικές Κοινότητες (Μ.Κ.) θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, προϋποθέτει ριζική αλλαγή στις δομές, την οργάνωση και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος. Αλλά και στη συγκεκριμένη συγκυρία το εκπαιδευτικό κίνημα μπορεί να διεκδικήσει κάποιες επιμέρους αλλαγές.

1. Θεσμοθέτηση της δυνατότητας να παρεμβαίνει η ΜΚ στην εκπαιδευτική πράξη, ώστε να ενισχυθεί μια νέα σχέση της μαθήτριας και του μαθητή με την εκπαιδευτική διαδικασία, σχέση δημιουργικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια της διαρκούς προσπάθειας για την κατάκτηση της γνώσης.

Η δυνατότητα αυτή μπορεί να υλοποιηθεί:

- α) Με τη συστηματική και ουσιαστική συμμετοχή της ΜΚ σε παιδαγωγικές συνεδριάσεις.
- β) Με την κατοχύρωση του δικαιώματος στη ΜΚ να καθορίζει από κοινού με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μορφωτικά προγράμματα -περιορισμένης έκτασης και χρονικής διάρκειας- συναφή με τα διδασκόμενα μαθήματα και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς της βαθμίδας και όχι κατ' ανάγκη εκτός ωρών διδασκαλίας.
- γ) Με τη διεύρυνση του χώρου της μορφωτικής διαδικασίας και εκτός σχολείου.

2. Θεσμοθέτηση της συμμετοχής των εκπροσώπων των ΜΚ σε όλα τα επίπεδα διοίκησης της εκπαίδευσης (Σχολ.μονάδας, Νομαρχίας, Επικρατείας). Προς την ίδια κατεύθυνση, να θεσμοθετηθεί η ουσιαστική συνεργασία της ΜΚ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ), ιδιαίτερα στα δύο πρώτα επίπεδα. Ετσι θα ενισχυθεί ο προβληματισμός των μαθητριών/μαθητών πάνω στα γενικότερα ζητήματα του κοινωνικού περιγύρου.

3. Να δοθεί η άνεση στη ΜΚ να καθορίζει εκείνη τις διαδικασίες λειτουργίας της στα πλαίσια ενός πολύ γενικού κανονισμού λειτουργίας.

Οι επιδιώξεις των ΜΚ να μην επιβάλλονται «άνωθεν» αλλά να απορρέουν από τα άμεσα προβλήματα και τις εμπειρίες των μαθητών στο σχολικό και στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Υπάρχουν και άλλα προβλήματα που ενδιαφέρουν το σύγχρονο νέο και τη σύγχρονη νέα, εκτός από όσα «ορίζει» ο κανονισμός λειτουργίας τους, όπως είναι οι νέες τεχνολογίες και οι εφαρμογές τους, η οικολογία, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.ά.

Β΄ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ο Συνασπισμός αποδίδει πρωταρχική σημασία στο ρόλο των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, γι' αυτό επιδιώκει την ενεργοποίησή τους και τη μετατροπή τους σε υποκείμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πέρα από την επιστημονική και παιδαγωγική επάρκεια και την επιμόρφωση είναι αναγκαία και η βελτίωση του επιπέδου ζωής των εκπαιδευτικών.

Συγκεκριμένα, οι προτάσεις μας είναι:

1. Άμεση επίλυση του οικονομικού προβλήματος, που είναι σήμερα ιδιαίτερα οξύ. Παράλληλα λήψη όλων εκείνων των μέτρων που θα αναβαθμίσουν ριζικά τη ζωή τους, σύμφωνα με τις προτάσεις του κλάδου.
2. Αναβάθμιση της παιδαγωγικής κατάρτισης και επιστημονικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών κατά τη φοίτησή τους στα ΑΕΙ. Εφόσον αυτή η αναβάθμιση επιτευχθεί, περιττεύει η ανάγκη επανελέγχου της κατάρτισής τους από όργανα αναρμόδια και διαβλητά προκειμένου να διοριστούν στην εκπαίδευση. Το μόνο αρμόδιο όργανο για τέτοιου είδους αξιολογήσεις είναι το πανεπιστήμιο.
3. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να γίνεται με ευθύνη των ΑΕΙ. Στον κεντρικό προγραμματισμό της επιμόρφωσης θα περιλαμβάνεται η περιοδική (κάθε 5-7 χρόνια) επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών. Ειδικές μορφές επιμόρφωσης (πχ εισαγωγική, έκτακτη κ.ά.) με φορείς πάντοτε τα ΑΕΙ, μπορούν να γίνονται σε ιδιαίτερες περιπτώσεις. Επίσης, ο προγραμματισμός επιμόρφωσης μπορεί να γίνεται και στο επίπεδο της σχολικής μονάδας ή της περιφέρειας μετά από απόφαση του συλλόγου διδασκόντων ή των αντίστοιχων φορέων. Η επιμόρφωση αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας και πρέπει να εξασφαλίζονται από αυτή τα αναγκαία μέτρα στήριξής της.
4. Πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος της ανεργίας/αδιοριστίας των εκπαιδευτικών. Η μεγάλη προσφορά σε εκπαιδευτικούς πρέπει να αντιμετωπιστεί ως αφορμή για την ποιοτική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης με μαζικούς διορισμούς.
5. Η μετεκπαίδευση έχει ως στόχο την ανάπτυξη αυτοτελούς έρευνας στα εκπαιδευτικά θέματα με αξιοποίηση και της διεθνούς εμπειρίας. Πρέπει να γίνεται στα ΑΕΙ με ανάλογα κίνητρα και διευκολύνσεις στους/στις εκπαιδευτικούς. Μορφές της μπορεί να είναι: Μεταπτυχιακές σπουδές, συμμετοχή σε ερευνητική δραστηριότητα των ΑΕΙ-ΤΕΙ κ.ά.
6. Στη θέση των μονομελών διοικητικών οργάνων προτείνουμε συλλογικές διαδικασίες διοίκησης και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου μέσα από το σύστημα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης που αναλύθηκε πριν.
7. Οι σχολικοί σύμβουλοι επιλέγονται με αξιοκρατικές διαδικασίες και διαφανή κριτήρια και ο ρόλος τους αφορά την επιστημονική υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου. Χρειάζεται να αυξηθεί ο αριθμός τους.
8. Η μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών δε συνδέεται με διαδικασίες αξιολόγησής τους.
9. Οι τοποθετήσεις και αποσπάσεις των εκπαιδευτικών γίνονται με διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια και διαδικασίες. Καταργείται ο θεσμός των πρόσθετων καθηγητών/καθηγητριών.

1. ΒΑΣΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η βασική κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προβάλλει σήμερα ως μια βασική αναγκαιότητα για τους εξής λόγους:

- Η ποιότητα της εκπαίδευσης εξαρτάται άμεσα από την ποιότητα των εκπαιδευτικών.
- Οι εξελίξεις και η ανανέωση των γνώσεων σε όλους τους τομείς του επιστητού ακολουθούν επιταχυνόμενο ρυθμό.
- Στους τομείς της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας πραγματοποιούνται διαρκώς νέες έρευνες, δοκιμάζονται νέοι τρόποι διδασκαλίας και εμπλουτίζεται διαρκώς η σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία.

- Η επιμόρφωση μπορεί να παίξει στρατηγικό ρόλο στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στην εφαρμογή καινοτομιών.
- Η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν καταρτιστεί ελάχιστα ή και καθόλου κατά τη διάρκεια των βασικών τους σπουδών, πράγμα που τους οδηγεί απροετοίμαστους στο διδακτικό επάγγελμα και ενισχύει τον εμπειρισμό και την αναπαραγωγή ξεπερασμένων διδακτικών μεθόδων.

Γενικότερα ο θεσμός της «συνεχιζόμενης εκπαίδευσης» έχει καταστεί πλέον ζωτικός για την εποχή μας και είναι ακόμη περισσότερο αναγκαίος για το διδακτικό προσωπικό όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Οι σκοποί των θεσμών και προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρέπει να απαντούν στις παραπάνω ανάγκες και ταυτόχρονα να καλύπτουν και τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις καινοτομίες που αφορούν την εκπαίδευση (νέα προγράμματα και βιβλία, νέες παιδαγωγικές μέθοδοι και τεχνικές κλπ)

Ο Συνασπισμός έχει κατανοήσει έγκαιρα τη σημασία της οργάνωσης σύγχρονων επιμορφωτικών θεσμών για τους/τις εκπαιδευτικούς και έχει διαμορφώσει ένα πλαίσιο θέσεων και προτάσεων, ορισμένα βασικά σημεία του οποίου επισημαίνουμε.

1. Η αντίληψή μας για την οργάνωση της επιμόρφωσης στηρίζεται στις γενικές αρχές που έχουμε αποδεχτεί για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που έχει ανάγκη συνολικά η εκπαίδευσή μας σήμερα. Προϋπόθεση και στοιχείο αυτής της μεταρρύθμισης είναι «ένα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης στην εκπαίδευση διαφορετικό από το σημερινό, που θα στηρίζεται στις αρχές της αξιοκρατίας, της αποκέντρωσης, της συλλογικότητας, της αντιπροσωπευτικότητας, της εκλογιμότητας και της αυτοοργάνωσης. Τα όργανα διοίκησης που θα υπάρξουν θα έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες στη χάραξη, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και στη συνεχή επανεξέτασή της».

2. Υποκείμενο μιας τέτοιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης θα είναι ο εκπαιδευτικός. Γι' αυτό απαιτείται εκτός από την οικονομική και κοινωνική αναβάθμισή του και η ανανέωση της παιδαγωγικής και επιστημονικής του κατάρτισης και κατά τη διάρκεια των βασικών του σπουδών και κατά το χρόνο εργασίας του. Το ίδιο αναγκαία είναι η επιμόρφωση και για τα στελέχη των εκπαιδευτικών θεσμών, από τον υποδιευθυντή και την υποδιευθύντρια του σχολείου μέχρι τους προϊσταμένους και τους σχετικούς συμβούλους.

3. Η Οργάνωση της επιμόρφωσης πρέπει να αποδεσμευτεί πλήρως από τους κρατικούς φορείς, γιατί σ' αυτή την περίπτωση περιορίζονται στη συντήρηση και ενίσχυση της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής του κράτους και στην απόρριψη κάθε θετικής, δημιουργικής πρωτοβουλίας των άλλων φορέων της εκπαίδευσης που την αμφισβητεί.

Για την οργάνωση της επιμόρφωσης είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος των ΑΕΙ, όπως και η συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών, που διαθέτουν πλούσια εμπειρία της καθημερινής εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς επίσης και των επιστημονικών ενώσεων των εκπαιδευτικών.

4. Για το λόγο αυτό ο Συνασπισμός έχει προτείνει τη θεσμοθέτηση ενός οργάνου ευρύτερης συμμετοχής, στο οποίο απαραίτητα θα εκπροσωπούνται και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών, οι επιστημονικές ενώσεις, τα αντίστοιχα τμήματα των Σχολών των ΑΕΙ κατά περίπτωση, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και εκπρόσωποι της πολιτείας.

Το όργανο αυτό ανάμεσα στις άλλες αρμοδιότητές του για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής (αναλυτικά προγράμματα, σχολικά βιβλία κλπ) θα έχει και την ευθύνη σε κεντρικό επίπεδο για την οργάνωση της επιμόρφωσης και την αξιολόγηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, το όργανο αυτό θα χαράζει μόνο τις γενικές κατευθύνσεις και θα παρέχει ένα ευρύ, γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο τα περιφερειακά όργανα της επιμόρφωσης θα σχεδιάζουν τα επιμορφωτικά τους προγράμματα με βάση τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας.

5. Σε τοπικό επίπεδο βασικοί φορείς επιμόρφωσης θα είναι τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών (ΠΚΕ) σε περιφερειακό επίπεδο, που θα διοικούνται από συμμετοχικά, αντιπροσωπευτικά διοικητικά συμβούλια, βάσει των αρχών που έχουν περιγραφεί νωρίτερα. Το ΔΣ των Κέντρων αυτών ορίζει το διευθυντή/τη διευθύντρια και τα άλλα διευθυντικά στελέχη, επιλέγει το προσωπικό με ανοιχτές διαδικασίες και αξιοκρατικά κριτήρια, υλοποιεί και αξιολογεί τα προγράμματα που έχει διαμορφώσει, και αναπτύσσει πολύπλευρη επιστημονική και ερευνητική δραστηριότητα. Επίσης συνεργάζεται με τα Κέντρα Στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου (ΚΣΕΕ) σε επίπεδο νομού, εφόσον συσταθούν και λειτουργήσουν τέτοια Κέντρα στις πρωτεύουσες των νομών για τη στήριξη και ενίσχυση του εκπαιδευτικού

έργου. Είναι αυτονόητο ότι το ΠΚΕ μπορεί να σχεδιάζει και να υλοποιεί και προγράμματα προαιρετικής συμμετοχής για τους/τις εκπαιδευτικούς της περιφέρειας σε συνεργασία με οποιονδήποτε από τους τοπικούς φορείς της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας, ιδιαίτερα δε με τις σχολικές μονάδες. Σε καμιά περίπτωση όμως δε δεχόμαστε να αντικατασταθεί η γενικευμένη περιοδική επιμόρφωση του συνόλου των εκπαιδευτικών με τέτοιου είδους προγράμματα.

Τέλος, προτείνουμε να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερη φροντίδα η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ιδιαίτερα παραμελημένους τομείς, όπως είναι η τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, η ειδική αγωγή, η εκπαίδευση των ελληνόπουλων του εξωτερικού κλπ.

6. Προγράμματα μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που θα παρέχονται από τα ΑΕΙ και θα βασίζονται σε αξιοκρατικές διαδικασίες επιλογής.

7. Προγράμματα εξομίωσης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την εξασφάλιση όλων των προϋποθέσεων για την επιτυχή πραγμάτωσή τους.

Κριτική στις μορφές επιμόρφωσης που έχουν προταθεί ή εφαρμοστεί

1. Το μοντέλο επιμόρφωσης για τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ) που προώθησε και εφάρμοσε η Νέα Δημοκρατία είναι ενδεικτικό της παρωχημένης νοοτροπίας και των συγκεντρωτικών αντιλήψεων που κυριαρχούν στο χώρο. Το συγκεντρωτικό-γραφειοκρατικό ΠΕΚ που λειτούργησε την περίοδο 1992-1994, όπου τα πάντα ελέγχονταν και ρυθμιζονταν απευθείας από τον Υπουργό Παιδείας, ενώ τα ΠΕΚ εκτελούσαν ομοιόμορφα και ισοπεδωτικά σε όλη την επικράτεια, είναι κλασικό παράδειγμα προς αποφυγή. Ασφαλώς η κατάσταση στα ΠΕΚ επιδεινώθηκε αυτή την περίοδο από την απόπειρα της τότε κυβέρνησης να χρησιμοποιήσει τα ΠΕΚ ως «πεδίο δοκιμής» για τις απώτερες επιδιώξεις της σε ό,τι αφορά την πολιτική της έναντι των εκπαιδευτικών, κάτι που χρόνο με το χρόνο έγινε περισσότερο ευδιάκριτο: Δηλαδή την καθιέρωση αυταρχικών μεθόδων ελέγχου των εκπαιδευτικών, την επαναφορά των τρόπων αξιολόγησης του παρελθόντος, τη σύνδεση μισθού με αξιολόγηση κλπ. Το γεγονός ότι τελικά απέτυχε στους σχεδιασμούς της σε μεγάλο βαθμό, οφείλεται στη στάση των ίδιων των εκπαιδευτικών, που απέρριψαν συλλογικά παρόμοιες μεθοδεύσεις.

2. Τα αλληπάλληλα κείμενα θέσεων για την επιμόρφωση που έδωσε για συζήτηση η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (Απρίλης 1994 και Σεπτέμβρης 1994) εκφράζουν την αδυναμία της να διαμορφώσει μια σταθερή και μακρόχρονη πολιτική στο ζήτημα αυτό. Επιβεβαίωση αυτού αποτελεί και η ξαφνική και αδικαιολόγητη αναστολή της λειτουργίας των ΠΕΚ το Δεκέμβρη του 1994 με το πρόσχημα της μελέτης και αναθεώρησης του θεσμού. Το φερόμενο ως «πιλοτικό» πρόγραμμα επιμόρφωσης, που οργανώθηκε από το Υπουργείο Παιδείας στο διάστημα Απρίλιος - Ιούνιος 1995 με αποσπασματικό τρόπο και απαράδεκτη προχειρότητα, δεν τήρησε στοιχειώδεις διαδικασίες που απαιτεί κάθε αξιόπιστη προκαταρκτική (πιλοτική) έρευνα, με αποτέλεσμα τα όποια συμπεράσματα προέκυψαν να είναι αναξιόπιστα. Ωστόσο, σ' αυτό το πρόγραμμα στηρίχθηκε το σύστημα επιμόρφωσης που εφαρμόζεται ως τώρα.

Το μοντέλο για την Εισαγωγική Επιμόρφωση, που πρότεινε το ΥΠΕΠΘ να πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις (προτάσεις Σεπτέμβρη 1994) δεν έλαβε υπόψη του τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος που καθιστούν την εφαρμογή του από προβληματική έως αδύνατη.

Ιδιαίτερα τονίσαμε τότε:

- α) τις αυξημένες δυσκολίες και ελλείψεις που παρατηρούνται στα σχολεία πρώτου διορισμού των εκπαιδευτικών στην επαρχία
- β) την έλλειψη εμπειρίας σε μορφές επιμορφωσης στη σχολική μονάδα
- γ) το συγκεντρωτικό και γραφειοκρατικό πλαίσιο της διοίκησης της εκπαίδευσης
- δ) τις «πελατειακές» σχέσεις που διέπουν την επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης
- ε) την απουσία θεσμών στήριξης των εκπαιδευτικών στο έργο τους και τις ανεπάρκειες του θεσμού των σχολικών συμβούλων

Οι προτάσεις για την Περιοδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στον ελεύθερο χρόνο τους και με προαιρετική συμμετοχή οδηγούσαν σε μια επιμόρφωση «για λίγους», που δεν θα μπορούσε να καλύψει βασικές επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Η πρόσφατη πολιτική της κυβέρνησης στον τομέα της επιμόρφωσης είναι χαρακτηριστικό δείγμα μιας απαρχαιωμένης και επικίνδυνης για τα εκπαιδευτικά μας πράγματα νοοτροπίας. Η ουσιαστική κατάργηση, τα τελευταία χρόνια (μετά το 1995), της μακράς διάρκειας επιμόρφωσης και η υποκατάστασή της από ανοργάνωτα μικρής διάρκειας σεμινάρια αμφίβολης αποτελεσματικότητας, χωρίς συνοχή, ειρμό και σχεδιασμό, υπήρξε ένα από τα πιο αρνητικά στοιχεία της εκπαιδευτικής πολιτικής της κυβέρνησης. Επίσης, έχουμε επισημάνει τη συνεχή και σταδιακή υποβάθμιση του θεσμού των ΠΕΚ, καθώς και την απεμπόληση των

βασικών αρχών που διεκδίκησε το εκπαιδευτικό κίνημα για τη σύγκρότηση και λειτουργία τους, όπως είναι οι αρχές της συμμετοχικότητας, της αποκέντρωσης, της διαφάνειας και της αξιοκρατίας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας τους. Παράλληλα, σε μια περίοδο που οι πάντες επικαλούνται την ανάγκη της μορφωτικής αναβάθμισης των εκπαιδευτικών, η κυβέρνηση επιχείρησε και επιχειρεί να τη στερήσει από εκατοντάδες εκπαιδευτικούς που έχουν υποτροφίες ή έχουν γίνει δεκτοί από το Πανεπιστήμιο για μεταπτυχιακές σπουδές, μη εγκρίνοντας τις εκπαιδευτικές τους άδειες. Σε άλλες περιπτώσεις, η επιλογή των επιμορφωνομένων γινόταν με διαβλητά κριτήρια, προκειμένου να ευνοηθεί η επαγγελματική ανέλιξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών, πέρα από κάθε έννοια αξιοκρατίας και δικαίου. Σοβαρή είναι, επίσης, η έλλειψη φορέων μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη της ζήτησης από τους συναδέλφους.

Προτάσεις

Η οργάνωση της επιμορφωτικής διαδικασίας πρέπει επιτέλους να αποδεσμευτεί πλήρως από τον ασφυκτικό κρατικό έλεγχο και να πάψει πλέον να αποτελεί μέσο φτηνής προπαγάνδης της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Μέσα από συλλογικά όργανα σχεδιασμού, παρακολούθησης και ελέγχου της εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως αυτά έχουν περιγραφεί προηγουμένως, μπορεί να σχεδιαστεί και να οργανωθεί η επιμορφωτική διαδικασία συστηματικά και μεθοδικά, ώστε να καταστεί θεσμός αδιάβλητος, έγκυρος και αποτελεσματικός. Ιδιαίτερα σημαντικός πρέπει να είναι ο ρόλος των ιδίων των εκπαιδευτικών (επιστημονικών και συνδικαλιστικών ενώσεων), των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων αλλά και του ίδιου του σχολείου (κυρίως σε ό,τι αφορά την ενδοσχολική επιμόρφωση).

Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων μπορεί να αναλάβουν περιφερειακά συμμετοχικά όργανα, με εκπροσώπους όλων των φορέων των εκπαιδευτικών και σε συνεργασία με τα αντίστοιχα κεντρικά όργανα.

Κατά την άποψή μας, τα ΠΕΚ πρέπει να στηριχθούν και να καταστούν ο βασικός φορέας της επιμόρφωσης μακράς/μέσης διάρκειας, εφόσον λειτουργούν με τα χαρακτηριστικά που ήδη έχουμε ήδη προδιαγράψει (συμμετοχικότητα, αυτοτέλεια, δημοκρατία, αξιοκρατία κ.λπ.). Πέρα από τους ως τώρα οργανωμένους επιμορφωτικούς θεσμούς, είναι σημαντικό να αναπτυχθεί σε όλη τη χώρα (τουλάχιστον σε επίπεδο νομού) ένα δίκτυο Κέντρων Στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου, που θα στηρίζει τον/την εκπαιδευτικό τόσο με επιμορφωτικά προγράμματα όσο και με διδακτικά υλικά και βοηθήματα. Στο πλαίσιο αυτών των Κέντρων μπορούν να αξιοποιηθούν και οι κατά νομό υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πληροφορικής, Θεατρικής Παιδείας, Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού κ.ο.κ.

Για τη Μετεκπαίδευση και τις μεταπτυχιακές σπουδές

Είναι αναγκαίο να θεσμοθετηθεί άμεσα και σωστά η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η σύνδεσή της με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Φορέας της πρέπει να είναι κατά κύριο λόγο τα ΑΕΙ. Η επιλογή μεταξύ των υποψηφίων πρέπει να γίνεται με αξιοκρατικές και αδιάβλητες διαδικασίες, ενώ πρέπει να προβλέπονται κίνητρα τόσο για τους μετεκπαιδευόμενους όσο και για τους διδάσκοντες και τους επιβλέποντες καθηγητές.

Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο θεσμός της μετεκπαίδευσης, πρέπει να εξασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση.

Πρέπει ακόμη να διεκδικήσουμε ουσιαστική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου του ΙΚΥ και συνολικά όλου του πλέγματος υποτροφιών και μεταπτυχιακών σπουδών. Διεκδικούμε τη διεύρυνση και ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής εκπαιδευτικών σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο, με παράλληλη διασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας σε κάθε διαδικασία επιλογής. Επίσης, στόχος μας είναι η επανεξέταση των εκπαιδευτικών αδειών, ώστε να υπηρετούνται τόσο οι επιδιώξεις των συναδέλφων όσο και οι γενικότερες ανάγκες της εκπαίδευσης.

Για τον Οργανισμό Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών

Ένας Οργανισμός Επιμόρφωσης, εξαρτημένος από την εκάστοτε ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική, όπως αυτός που προωθεί η κυβέρνηση, δεν μπορεί να παρακολουθεί τις

εκπαιδευτικές ανάγκες και εξελίξεις και ο ρόλος του θα ακυρώνεται καθώς θα μεταβάλλεται σε ένα γραφειοκρατικό οργανισμό που θα επισωρεύει αντί να επιλύει τα προβλήματα.

Εξάλλου, λειτουργίες όπως αυτές που πρόκειται να ανατεθούν στον Ο.Ε. πρέπει να ανατεθούν σε ένα ουσιαστικά αναβαθμισμένο, δημοκρατικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες μπορεί να αναλάβει ένα τέτοιο ρόλο, όπως και μπορεί να ενοποιήσει το σύνολο των λειτουργιών παρακολούθησης και στήριξης του εκπαιδευτικού έργου σε όλους τους επιμέρους τομείς.

Ακόμη, δεν είναι δυνατόν να αποδεχθούμε έναν οργανισμό αυτού του χαρακτήρα, ο οποίος θα επιδιώκει να διασφαλίσει την «οικονομική του αυτάρκεια μέσω προσφοράς αμειβομένου έργου». Μια τέτοια προοπτική θα μπορούσε να δημιουργήσει πολύ σοβαρά προβλήματα σε ό,τι αφορά τη φυσιογνωμία και τη λειτουργία του.

Τέλος, δεν πρόκειται να αποδεχθούμε σε καμιά περίπτωση την ανάληψη επιμορφωτικών δραστηριοτήτων που αφορούν τους εκπαιδευτικούς του δημοσίου από ιδιωτικούς φορείς.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ

1. Η αξιολόγηση έχει κατ' επανάληψη προβληθεί ως ο κύριος παράγοντας για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης στη χώρα μας, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον των αρμόδιων κρατικών οργάνων να εστιάζεται επιλεκτικά στους τρόπους πραγματοποίησής της. Οι αλληπάλληλες και ανέξοδες αλλαγές των συστημάτων αξιολόγησης όχι μόνο δεν έφεραν την προσδοκώμενη αναβάθμιση, αλλά μάλλον επέτειναν τα προβλήματα στην οργάνωση της παιδευτικής διαδικασίας.

2. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου πρέπει να υπηρετεί τους παιδαγωγικούς σκοπούς του σχολείου και να αφορά όλους τους παράγοντες που συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό έργο και το επηρεάζουν. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί ως μια διαδικασία πληροφόρησης και ανατροφοδότησης των ενδιαφερομένων σε όλα τα επίπεδα (μαθητές/μαθήτριες, γονείς, εκπαιδευτικούς, περιφερειακές και κεντρικές υπηρεσίες). Η αξιοποίηση των στοιχείων που παρέχει διευκολύνει τις αναγκαίες διορθωτικές κινήσεις και συμβάλλει στη συνολική βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

3. Κατά την αντίληψή μας, η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή και της μαθήτριας είναι ένας μόνο από τους παράγοντες της συνολικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στα σχολεία, που συνδέεται αναπόσπαστα με όλα τα στάδια οργάνωσης και διεξαγωγής του. Η επιλεκτική απομόνωση αυτού του στοιχείου και η αποσπασματική ρύθμισή του με τον τρόπο που συνήθως επιχειρείται, χωρίς παράλληλα να προωθούνται ευρύτερες αλλαγές στα άλλα στάδια της παιδευτικής διαδικασίας (προγράμματα, σχολικά βιβλία, τρόποι διδακτικής κλπ) ακυρώνει στην πράξη τις όποιες θετικές επιδιώξεις.

4. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει την ανάγκη αξιολόγησης του μαθητή και της μαθήτριας όταν χρησιμοποιείται:

- α) ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όχι ως διόδια αυτής της διαδικασίας,
- β) ως μέσο ενθάρρυνσης και όχι ως μέσο στατικής «αυτογνωσίας» που ρίχνει το ηθικό και οδηγεί στην παραίτηση,
- γ) ως μέσο που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες του κάθε παιδιού και να προσελκύσουν στην αντιμετώπισή τους και τους γονείς,
- δ) ως μέσο αξιολόγησης των αναλυτικών προγραμμάτων, των διδακτικών μεθόδων και των βιβλίων, ως μέσο αυτοαξιολόγησης του ίδιου του εκπαιδευτικού.

Οι τεχνικές και τα συστήματα αξιολόγησης πρέπει να επιλέγονται ανάλογα με την ηλικία του μαθητή /της μαθήτριας, το μάθημα και άλλες ιδιαιτερότητες.

Ανάμεσα στα μέτρα που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση οποιουδήποτε πλαισίου αξιολόγησης τονίζουμε ιδιαίτερα τον ουσιαστικό ρόλο του συλλόγου των διδασκόντων στην οργάνωση και πραγμάτωση του εκπαιδευτικού έργου στο επίπεδο του σχολείου. Στο φόντο της εκπαιδευτικής πολιτικής που προτείνουμε προσβλέπουμε σε ένα αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου ζητήματα όπως αυτό της αξιολόγησης αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο στα επίπεδα του σχολείου με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες που το χαρακτηρίζουν.

5. Η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αξιολόγησης του εκπαιδευτικού αποτελέσματος απαιτεί εκπαιδευτικό επαρκώς καταρτισμένο στα ψυχοπαιδαγωγικά θέματα και κατάλληλα επιμορφωμένο με βάση τις επιστημονικές εξελίξεις στους αντίστοιχους επιστημονικούς τομείς. Το ζήτημα αυτό επαναφέρει το αίτημα για βασική ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση όλων των φοιτητών και φοιτητριών που σκοπεύουν να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί.

Τέλος, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η αποσπασματική αντιμετώπιση του προβλήματος της αξιολόγησης ενέχει τον κίνδυνο (ή τη σκοπιμότητα...) να υποβαθμιστούν ή και να αγνοηθούν ευρύτερα και ουσιαστικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή το εκπαιδευτικό μας σύστημα, όπως είναι η ποιότητα της παρεχόμενης μόρφωσης, τα μεγάλα ποσοστά διαρροής μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση, ο λειτουργικός αναλφαριθμητισμός που αναπαράγεται μέσα από τα σχολεία μας, η αδιαφορία για μέτρα αντισταθμιστικής αγωγής και ενισχυτικής διδασκαλίας, οι απαράδεκτες ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό και μέσα από την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, η αχρήστευση του μορφωτικού ρόλου του Λυκείου των γενικών εξετάσεων και γενικότερα η υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης.

Οι καθολικές αντιδράσεις των εκπαιδευτικών ως προς την «αξιολόγηση» - χειραγώγηση και ειδικότερα προς το Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών (Σ.Μ.Α.) ανάγκασαν την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ «να κάνει ένα βήμα πίσω» προκειμένου να μπορέσει να κάνει στη συνέχεια «δυο βήματα

μπροστά». Έτσι, προσανατολίστηκε στην κατάργηση των διατάξεων για τη συγκρότηση του Σ.Μ.Α., χωρίς όμως να αναιρούνται η φιλοσοφία και οι στόχοι της «αξιολόγησης». Αυτό που φαίνεται είναι ότι παραμένει άθικτο το θεσμικό πλαίσιο της εσωτερικής αξιολόγησης, σύμφωνα με το οποίο ο έλεγχος των εκπαιδευτικών εξαρτάται από τις «αξιολογικές» εκθέσεις μονομελών οργάνων (διευθυντών και σχολικών συμβούλων).

Το Π.Δ. για την επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης με το οποίο διευκολύνονται οι κομματικές επιλογές στελεχών και μέσω αυτών ο κομματικός και κυβερνητικός έλεγχος όλων των δραστηριοτήτων της εκπαίδευσης. Αποφασιστικό ρόλο στις διαδικασίες επιλογής διαδραματίζει η έκθεση αξιολόγησης που θα συντάσσεται για κάθε εκπαιδευτικό.

Στο όνομα της «αποκέντρωσης» επιδιώκεται η αποσυγκέντρωση ενός αυστηρά ιεραρχικού και συγκεντρωτικού συστήματος ελέγχου των εκπαιδευτικών με τη μεταφορά μέρους των ελεγκτικών διαδικασιών στο επίπεδο της περιφέρειας, με τους Περιφερειακούς Διευθυντές σε ρόλο Γενικών Επιθεωρητών. Οι επιχειρούμενες αλλαγές στη διοικητική πυραμίδα δεν αλλάζουν τον ιεραρχικό και αυταρχικό της χαρακτήρα. Ο κρατικός, κυβερνητικός και κομματικός έλεγχός της είναι διασφαλισμένος, αφού οι Προϊστάμενοι Περιφερειακής Διεύθυνσης θα επιλέγονται από «ειδικό συλλογικό όργανο» χωρίς αντικειμενικά κριτήρια.

Αυτή η «αποσυγκέντρωση» της διοικητικής πυραμίδας μπορεί να διασφαλίσει τον αποτελεσματικότερο διοικητικό έλεγχο των εκπαιδευτικών.

Γενικότερα, η συνολικότερη πολιτική του ΥΠΕΠΘ ως προς την αξιολόγηση συνίσταται στα εξής:

Α) Διατήρηση του ευρύτερου πολιτικού του στόχου, σύμφωνα με τον οποίο η έννοια της «αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου» -ήδη συρρικνωμένη αντίληψη της αξιολόγησης της εκπαίδευσης- συρρικνώνεται ακόμη περισσότερο σε αξιολόγηση και διοικητικό έλεγχο αποκλειστικά του εκπαιδευτικού. Δηλαδή, στην επιδίωξη να ενοχοποιηθεί ο εκπαιδευτικός για το σύνολο των εκπαιδευτικών προβλημάτων και να προωθηθεί το ιδεολόγημα ότι αυτός είναι υπεύθυνος αποκλειστικά για την κατάσταση του δημόσιου σχολείου και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Β) Σύνδεση της αξιολόγησης με την υπηρεσιακή εξέλιξη του εκπαιδευτικού (ο υπαλληλικός βαθμός αποτέλεσμα αξιολόγησης), κατακερματισμός του εκπαιδευτικού σώματος σε αναγνωρίσιμες κατηγορίες (ευπειθείς-υποψήφια στελέχη και μη) και ανάδειξη στελεχών με συγκεκριμένο επιστημονικό και εκπαιδευτικό προφίλ κάτω από τον έλεγχο του διοικητικού μηχανισμού και της γραφειοκρατίας του ΥΠΕΠΘ, που, ως πρόσωπα, με τη σειρά τους, θα ενισχύουν τους παραπάνω μηχανισμούς και θα προέρχονται αποκλειστικά από το χώρο της συνδικαλιστικής παράταξης του κυβερνώντος κόμματος.

Γ) Ανάδειξη και προώθηση εννοιών και διαδικασιών σύμφωνα με τις οποίες η εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται μονοδιάστατα αντιληπτή ως διαδικασία «υλικής παραγωγής» και το σχολείο αποβάλλει σταδιακά το όποιο μορφωτικό του περιεχόμενο. Άρα είναι εφικτή, επιτρέπεται και επιβάλλεται η «μέτρηση της δράσης ενός εκ των παραγόντων (εκπαιδευτικός) σε σχέση με τη διαμόρφωση του τελικού «προϊόντος» (μαθητής) και ως εκ τούτου ο παράγοντας αυτός οφείλει να έχει συγκεκριμένα και προαποφασισμένα χαρακτηριστικά (τεχνολόγος διδασκαλίας). Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι επιστρατεύονται μέθοδοι και διαδικασίες αξιολόγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας που προέρχονται από τους τομείς των επιχειρήσεων. Ουσιαστικά, παρά όσα γενικόλογα και «φιλελεύθερα» υποστηρίζουν τα κείμενα, ο εκπαιδευτικός επιδιώκεται να συμμορφώνεται προς ένα μοντέλο εκτελεστή προγραμμάτων αποβάλλοντας τα ελάχιστα στοιχεία ελεύθερα σκεπτόμενου δημιουργού και επιστήμονα που ενδεχομένως διατηρεί.

Δ) Εγκατάλειψη, και δια μέσου της αξιολόγησης, των διαδικασιών εκείνων που θέλουν να συνδέσουν την έννοια της «ποιότητας» της εκπαίδευσης με αυτές των ίσων ευκαιριών, της εκπαίδευσης για όλους και της παροχής της για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε ενιαίας μορφής σχολείο. Ο επιτηρούμενος, κατατασσόμενος και βαθμολογούμενος εκπαιδευτικός μετατρέπεται ευκολότερα σε επιτηρητή, αξιολογητή και βαθμολογητή της «κοινωνικής προίκας» των μαθητών, επιδιώκοντας, διαμέσου της ανάδειξης των δήθεν «αρίστων» τη δική του προώθηση και ανάδειξη σε διοικητικό στέλεχος, ενώ παράλληλα

συμβάλλει στο να οδηγηθεί η μεγάλη μάζα των μαθητών αρκετά νωρίς εκτός της γενικής εκπαίδευσης.

Ε) Τέλος, και διαμέσου των περιεχομένων που αποκτά η συζήτηση για την αξιολόγηση, όλο και περισσότερο διαχωρίζονται όσα συμβαίνουν στο δημόσιο σχολείο από αυτά που συμβαίνουν στο ιδιωτικό σχολείο, αφού το τελευταίο θεωρείται ότι κανονίζει ως επιχείρηση αυτόνομα τη «διαχείριση» του προσωπικού και της προσφερόμενης μορφής εκπαίδευσης με βάση τους επιχειρησιακούς του σκοπούς. Ως εκ τούτου, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ απορρίπτει το αυταρχικό πλαίσιο «αξιολόγησης των εκπαιδευτικών» που έχει θεσμοθετηθεί για τους παρακάτω λόγους.

Το πλαίσιο αυτό :

- Επιβάλλει ασφυκτικό διοικητικό έλεγχο με πρόσχημα την «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου», οδηγώντας στην ένταση του αυταρχισμού, τη δημιουργία σχέσεων εξάρτησης και υποταγής στο χώρο του σχολείου με την υποκειμενική και αυθαίρετη αξιολόγηση από μονοπρόσωπα όργανα.
- Επιδιώκει τον περιορισμό της παιδαγωγικής ελευθερίας και την απόλυτη υποταγή του εκπαιδευτικού σε μια επίσημη, διατεταγμένη, διδακτική πρακτική που υλοποιεί τις αποφάσεις της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Επιδιώκει να προκαλέσει ανταγωνισμούς και συγκρούσεις στον εκπαιδευτικό χώρο διαιρώντας και κατανέμοντάς τους εκπαιδευτικούς σε κατηγορίες.
- Περιορίζει την παιδαγωγική ελευθερία και αυτονομία στην εκτέλεση του εκπαιδευτικού έργου και επιδιώκει να εξασφαλίσει την πιστή εκτέλεση της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Αλλοιώνει καθ' ολοκληρία το θεσμό του Σχολικού Συμβούλου, αφού ουσιαστικά τον απογυμνώνει από τον παιδαγωγικό και Συμβουλευτικό του ρόλο και τον μετατρέπει σε μηχανισμό ελέγχου.
- Δεν προβλέπει κανένα ουσιαστικό μέτρο για την αναβάθμιση της σχολικής ζωής.
- Μετατρέπει τον εκπαιδευτικό από επιστήμονα και παιδαγωγό σε υποταγμένο υπάλληλο. Ακυρώνει το ρόλο του Συλλόγου των Διδασκόντων, θεωρώντας τον τυπικό διεκπεραιωτή των «κεντρικών επιλογών» και υποτάσσοντάς τον στον πανίσχυρο Διευθυντή.
- Ανατρέπει τις εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών. Θεσμοθετεί τη σύνδεση της μονιμοποίησης και βαθμολογικής εξέλιξής τους με την αξιολόγηση και την αποδοτικότητα. Καθιστά επισφαλής την εργασία και θέτει τις βάσεις για την άρση της μονιμότητας.

Για το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου πρέπει να στοχεύει στην ανατροφοδότηση και ποιοτική βελτίωση της σχολικής ζωής, στον περαιτέρω εκδημοκρατισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, στη μορφωτική - παιδαγωγική ενίσχυση της εκπαιδευτικής πράξης, στη διαρκή επιστημονική ανανέωση του γνωστικού περιεχομένου. Η αξιολόγηση πρέπει να αφορά όλους τους συντελεστές της σχολικής λειτουργίας, να πραγματοποιείται με ανοιχτές, συμμετοχικές, δημοκρατικές, διαφανείς διαδικασίες και να αποσκοπεί στη διαρκή ενίσχυση της εκπαιδευτικής πράξης με τρόπο υπεύθυνο και συγκροτημένο.

Εκείνο το οποίο χρειάζεται για να λειτουργήσει το σχολείο πιο αποτελεσματικά είναι να δοθεί ουσιαστικός χαρακτήρας στις συνεδριάσεις των Συλλόγων Διδασκόντων καθώς και οι απαιτούμενοι πόροι, ώστε κατά την έναρξη της πορείας και τη λήξη του σχολικού έτους να προγραμματίζουν τη δραστηριότητά τους και να εντοπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με το παιδαγωγικό περιβάλλον, την υποδομή, τις δυσκολίες, ιδιαίτερα των μαθητών από ασθενέστερες τάξεις και να παρεμβαίνουν διορθωτικά και αντισταθμιστικά, αναδεικνύοντας την ευθύνη του ιδίου του σχολείου για την καλή του λειτουργία. Γιατί χωρίς αρμοδιότητες και πόρους κανένα όργανο ή θεσμός δεν είναι σε θέση να σχεδιάσει και να πραγματοποιήσει συγκεκριμένες πολιτικές, τις οποίες θα αξιολογήσει στη συνέχεια το ίδιο ή άλλο προς τούτο επιφορτισμένο.

Το σύστημα αξιολόγησης που προτείνουμε βασίζεται στις παρακάτω αρχές :

1. Σκοπός της αξιολόγησης είναι η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και όχι ο διοικητικός έλεγχος και η πειθάρχηση των καθηγητών. Ως ποιότητα της εκπαίδευσης θεωρούμε τη λήψη εκείνων των μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής, που επιδιώκουν από τη μια παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών, άρα ενίσχυση όσων δε διαθέτουν «κοινωνική

προϊκα», συνεχή βελτίωση των γνωστικών περιεχομένων της διδασκαλίας και αναβάθμιση του μορφωτικού εκπολιτιστικού περιεχομένου του σχολείου.

2. Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποκτά ουσιαστικό ρόλο στην εκπαιδευτική λειτουργία με την ανάληψη αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στην αξιολόγηση, καθώς και στην κατάρτιση ερευνητικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων.

3. Η αξιολόγηση συνδέεται με την υποβοήθηση και την ανάπτυξη ερευνητικών και πειραματικών δραστηριοτήτων στα σχολεία. Συνδέεται επίσης με την ευελιξία των αναλυτικών προγραμμάτων, ώστε να παρέχεται στον εκπαιδευτικό η δυνατότητα να οργανώνει κατάλληλα τις παιδαγωγικές και διδακτικές του παρεμβάσεις. Καθώς και με την πρόβλεψη κινήτρων (δημοσίευση εργασιών κ.λπ.).

4. Η αυτοαξιολόγηση είναι βασικός συντελεστής της όλης διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί, τόσο στη βασική τους κατάρτιση όσο και στην επιμόρφωσή τους, πρέπει να ενημερώνονται και στις πρακτικές της συλλογικής αξιολόγησης και της αυτοαξιολόγησης.

5. Ο ρόλος του σχολικού συμβούλου στη διαδικασία της αξιολόγησης είναι καθοδηγητικός, συμβουλευτικός και παιδαγωγικός. Επιπλέον, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, τους Συλλόγους Διδασκόντων και τους Συνδικαλιστικούς Συλλόγους κατά περιοχή αναλαμβάνει και επιμορφωτικό ρόλο, αφού τα περιεχόμενα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών οφείλουν να συνδέονται με τη ζωντανή εκπαιδευτική διαδικασία και τα προβλήματα που εντοπίζονται από την ουσιαστική αξιολόγησή της.

6. Οι έννοιες «αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου» και «υπηρεσιακή κρίση» πρέπει να διαχωριστούν. Η υπηρεσιακή κρίση γίνεται μόνο για τη στελέχωση της εκπαίδευσης και δε συνδέεται με τη μισθολογική εξέλιξη.

Οι προτάσεις μας για τον προγραμματισμό και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου

Από τη μέχρι τώρα εμπειρία έχουμε πεισθεί ότι χρειάζεται συνεχής συλλογική κρίση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου από τους εκπαιδευτικούς της ίδιας ειδικότητας κατά σχολείο, τάξη και μάθημα με την ευθύνη εκπαιδευτικών αυξημένων προσόντων και εμπειρίας που θα επιλέγονται από τα υπηρεσιακά συμβούλια αξιοκρατικά και μετά από προτάσεις εκπαιδευτικών κατά ειδικότητα.

Γι' αυτό προτείνουμε :

1. Για κάθε 2 ή 3 το πολύ σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ξεχωριστά για το Γυμνάσιο ή το Λύκειο, καθώς και για κάθε έξι το πολύ Δημοτικά Σχολεία και Νηπιαγωγεία για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, θα επιλέγονται εκπαιδευτικοί συντονιστές - σύμβουλοι. Ευθύνη των συντονιστών θα είναι ο προγραμματισμός και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, η βοήθεια και ο συντονισμός των εκπαιδευτικών της ίδιας ειδικότητας ή/και βαθμίδας, με στόχο τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου.

2. Οι επιμέρους επιτροπές κατά βαθμίδα και ειδικότητα ανταλλάσσουν τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο (αρχή και λήξη του διδακτικού έτους) τις εμπειρίες και τον προγραμματισμό τους σε κοινές συνεδριάσεις σεμιναριακής μορφής κατά περιοχή, με στόχο τη βελτίωση της ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευτικών βαθμίδων και τον εντοπισμό των εκπαιδευτικών ιδιαιτεροτήτων κάθε εκπαιδευτικής περιφέρειας της χώρας. Στις συνεδριάσεις περευρίσκονται και οι σχολικοί σύμβουλοι, που σε συνεργασία με τους συντονιστές συμβούλους συντάσσουν αντίστοιχου περιεχομένου εκθέσεις.

3. Οι συντονιστές θα επιλέγονται κατά ειδικότητα, θα έχουν στην ευθύνη τους τις αντίστοιχες σχολικές μονάδες, θα έχουν μειωμένο ωράριο (7 - 9 ώρες την εβδομάδα) και ειδικό επίδομα (ισχυρό κίνητρο για την ενίσχυση του θεσμού).

4. Σε κάθε σχολική μονάδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ανά τάξη στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση θα γίνονται τακτικές συνεδριάσεις (μία φορά το μήνα) του

συντονιστή με τους εκπαιδευτικούς ειδικότητας για απολογισμό, προγραμματισμό, κριτική της πορείας του εκπαιδευτικού έργου αλλά και για τη δυνατότητα ανάληψης επιμορφωτικών πρωτοβουλιών.

5. Σε τακτά χρονικά διαστήματα, 3 - 5 φορές κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, θα γίνονται συναντήσεις - συνεδριάσεις όλων των εκπαιδευτικών ειδικότητας της ομάδας των σχολείων του συντονιστή.

6. Στο τέλος κάθε τριμήνου ή τετραμήνου θα ζητείται η άποψη των μαθητών για βασικές πλευρές του μαθήματος (ανώνυμα). Τα σημειώματα των μαθητών θα είναι στη διάθεση του συντονιστή και των μελών της ομάδας ειδικότητας, ώστε να τα επεξεργάζονται και θα εισηγούνται αλλαγές και παρεμβάσεις εκεί όπου υπάρχουν σοβαρά προβλήματα.

7. Οι σχολικοί σύμβουλοι θα συνεργάζονται με τους συντονιστές - συμβούλους για γενικότερες κατευθύνσεις και άλλες επιμορφωτικές πρωτοβουλίες (έκτακτα σεμινάρια κ.λπ.).

8. Οι συντονιστές σύμβουλοι θα ενθαρρύνουν τη συνεργασία των εκπαιδευτικών ειδικότητας των σχολείων ευθύνης τους, με παρακολουθήσεις διδασκαλίας συναδέλφων προαιρετικά και με την προετοιμασία εισηγήσεων για ειδικά θέματα στα πλαίσια της ομάδας.

9. Στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς από κάθε τέτοια ομάδα εκπαιδευτικών θα συντάσσονται εκθέσεις αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου με την ευθύνη των συντονιστών και μέσα από τα σημειώματα αξιολόγησης της δουλειάς της ομάδας και αυτοαξιολόγησης κάθε εκπαιδευτικού στα πλαίσια της ομάδας. Οι εκθέσεις αυτές υποβάλλονται στους συλλόγους διδασκόντων για την τελική κρίση πάνω στο εκπαιδευτικό έργο και θα ενημερώνονται οι σχολικοί σύμβουλοι για να προκύπτουν τα γενικά συμπεράσματα και να προτείνονται οι αλλαγές που επιβάλλονται σε βιβλία - αναλυτικά προγράμματα - εξετάσεις κ.λπ.

10. Οι εκθέσεις αυτές θα μπαίνουν στον υπηρεσιακό φάκελο κάθε εκπαιδευτικού για αξιοποίηση μόνο για την ανάδειξη εκπαιδευτικών στελεχών (υπηρεσιακή κρίση).

11. Οι συντονιστές - σύμβουλοι θα επιλέγονται για δύο (2) χρόνια και όχι για περισσότερες από δύο (2) συνεχείς θητείες, προκειμένου να επιτυγχάνεται η συνεχής ανανέωση των προσώπων.

Υπηρεσιακή κρίση

Η υπηρεσιακή κρίση γίνεται από συμβούλια επιλογής μη ελεγχόμενα από την κυβερνητική εξουσία. Στα συμβούλια επιλογής μετέχουν αιρετοί εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών. Δεν μπορούν να μετέχουν σχολικοί σύμβουλοι.

Τα κριτήρια με τα οποία θα κρίνει το συμβούλιο επιλογής πρέπει να είναι αυστηρά αξιοκρατικά και αντικειμενικά, και να συνδυάζουν την επιστημονική κατάρτιση με τη διοικητική και οργανωτική ικανότητα, την εμπειρία στα ζητήματα της εκπαίδευσης και την ενεργό συμμετοχή στις σχολικές διαδικασίες.

Ανάμεσα στα στοιχεία που μπορεί να συνεκτιμά το συμβούλιο επιλογής βλέπουμε να συμπεριλαμβάνονται :

- Το υπηρεσιακό μητρώο του υποψηφίου (επιμορφώσεις - μετεκπαιδεύσεις - συγγραφικό έργο, δημοσιεύσεις κ.λπ.).
- Οι ετήσιοι απολογισμοί των σχολείων, όπου συμπεριλαμβάνονται σημειώματα αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού, οι παρατηρήσεις του Δ/ντή του σχολείου και του σχολικού συμβούλου, οι εκθέσεις αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου που συντάσσονται από τις ομάδες καθηγητών των διαφόρων ειδικοτήτων.
- Σε κάθε περίπτωση, ο υποψήφιος έχει το δικαίωμα ένστασης και προσφυγής σε δευτεροβάθμια κρίση.

Οι παραπάνω θέσεις συνδέονται με τη συνολική επανεξέταση και διαπραγμάτευση του πλαισίου που ρυθμίζει το περιεχόμενο, την οργάνωση και τη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος. Στα πλαίσια αυτής της συνολικής επαναδιαπραγμάτευσης, αντιλαμβανόμαστε την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού ως μια διαδικασία αποκεντρωμένη και συλλογική, στα πλαίσια της σχολικής μονάδας. Κάθε σχολείο αποτελεί ιδιαίτερη εκπαιδευτική μονάδα με ιδιαιτερότητες υποδομής, με τους δικούς της κοινωνικούς και πολιτισμικούς προσδιορισμούς και με τους δικούς της φορείς, που συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. .

Σε μια τέτοια περίπτωση υιοθετείται η αξιολόγηση «από τα κάτω» και «από τα μέσα». Το συγκεκριμένο πλαίσιο οργάνωσης αυτής της αξιολόγησης είναι υπόθεση της κάθε σχολικής μονάδας στα πλαίσια της εκπαιδευτικής της περιφέρειας.

- Σκοπός της είναι η βελτίωση της απόδοσης των εκπαιδευτικών και συνολικά του σχολείου στο εκπαιδευτικό έργο, η αντιμετώπιση καταστάσεων ρουτίνας και το ζωντάνεμα των συνθηκών δουλιάς. Η αντιμετώπιση καταστάσεων ανεπάρκειας. Η προβολή θετικών προτύπων για άμιλλα.
- Στόχος η βελτίωση της παρεχόμενης μόρφωσης και της ανάπτυξης της προσωπικότητας των μαθητών και όχι στενά η υλοποίηση του Α.Π. και της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής.
- Δεν είναι σκοπός η δημιουργία υπαλληλικής νοοτροπίας, κλίματος ανασφάλειας, πειθαρχήσεις ή συμμόρφωσης προς τους κανόνες και τις υποδείξεις στενά της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής.
- Πρωταρχικά η αξιολόγηση θέτει επί τάπητος την αξιοκρατική ιεράρχηση του στελεχικού δυναμικού της εκπαίδευσης. Η αναξιοκρατία ή δεν επιτρέπει ή υπονομεύει κάθε σωστή αξιολόγηση.

3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1. Η επετηρίδα που για πολλά χρόνια εφαρμοζόταν ως σύστημα διορισμού των εκπαιδευτικών, εξασφάλισε αδιαβλητότητα, αξιοπρέπεια και ανεξαρτησία από τις κομματικές παρεμβάσεις και τους ρουσφετολογικούς μηχανισμούς στο χώρο της Παιδείας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για τη συνολική στάση των εκπαιδευτικών ως δασκάλων. Η αποφυγή ταπεινωτικών διαδικασιών κατά το διορισμό τονίζουν καθαρά το χρέος τους απέναντι στην κοινωνία, τους μαθητές και τους γονείς, χωρίς κανέναν άλλο διαμεσολαβητή (που συνήθως θέλει να εισπράξει για λογαριασμό του αυτό το χρέος).

2. Εδώ και αρκετά χρόνια με τη διεύρυνση του αριθμού των πτυχιούχων και το μικρό αριθμό διορισμών, υπήρξε συσσώρευση στην επετηρίδα και μεγάλο χρονικό διάστημα αναμονής μέχρι το διορισμό. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι το ότι ανεβαίνει συνεχώς η ηλικία των νεοδιοριστών (πχ για τους Μαθηματικούς κατώτερο όριο ηλικίας να είναι τα 37 και η σχέση διορισμών/αποφοίτων είναι 1/5). Σύντομα για τους περισσότερους κλάδους το κατώτερο όριο ηλικίας θα ήταν το ανώτερο που επιτρέπει ο νόμος για διορισμό (45 χρόνων). Πολλοί από όσους ήταν γραμμένοι στην επετηρίδα δεν επρόκειτο να διοριστούν. Επίσης πάρα πολλοί έχουν ήδη κατευθυνθεί σ'άλλα επαγγέλματα τα οποία όταν είναι ικανοποιητικά δεν τα εγκαταλείπουν για το διορισμό ή είναι ήδη διορισμένοι σ'άλλες υπηρεσίες - τράπεζες κλπ.

Αυτοί που περιμένουν και διορίζονται συνήθως έχουν εργαστεί για πολλά χρόνια αναπληρωτές ή σε φροντιστήρια, δηλαδή κατά κανόνα ήταν και πριν στο χώρο της εκπαίδευσης.

Το κύριο αρνητικό αυτής της κατάστασης είναι ότι στα σχολεία θα εντάσσεται όλο και πιο ηλικιωμένος ο εκπαιδευτικός, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί η ηλικία των 40 ετών και πάνω κι έτσι να δημιουργείται χάσμα γενεών. Είναι πολύ πιο σωστό να υπάρχει όλο το φάσμα των ηλικιών για διάφορους λόγους που είναι ευνόητοι. Φυσικά, είναι αρνητικό και για τον ίδιο των εκπαιδευτικό να ξεκινάει την σταδιοδρομία του στο σχολείο σε αυτή την ηλικία.

3. Για την κατάργηση της επετηρίδας ως επιχείρημα προβλήθηκε κυρίως η επιλογή των καλύτερων για την ποιοτική αναβάθμιση της παιδείας και η μακροχρόνια αδιριστία (φυσικά τέτοια ζητήματα “ποιότητας” δεν ακούγονταν όταν δεν υπήρχε συσσώρευση στην επετηρίδα). Άρα το θέμα της επιλογής προέκυψε λόγω της πληθώρας των αποφοίτων.

Ο τρόπος των διορισμών σε άλλους τομείς του Δημοσίου και τα «ποιοτικά επιτεύγματα» που έχει να επιδείξει η Κυβέρνηση σε αυτούς κάνουν όσους ακούν τέτοιες ρυθμίσεις εκ προοιμίου αντίθετους προς αυτές.

Η ρύθμιση που έγινε στο νόμο 2525/97 (καθιέρωση διαγωνισμού), εκτός του ότι δεν διασφαλίζει αδιαβλητότητα, δεν εγγυάται φυσικά και την ποιότητα. Δεν έχει νόημα ένας διαγωνισμός αυτού του είδους για πτυχιούχους ΑΕΙ ούτε λύνει τα εγγενή προβλήματα που αντιμετωπίζει στον τομέα αυτόν η εκπαίδευση και η ελληνική κοινωνία.

4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

α) Σ’ όλα τα τμήματα από τα οποία αποφοιτούν εκπαιδευτικοί, να υπάρχει κατεύθυνση ειδίκευσης Ψυχοπαιδαγωγικής, έτσι ώστε οι μέλλοντες εκπαιδευτικοί να είναι καταρτισμένοι όχι μόνο στο αντικείμενο της διδασκαλίας, αλλά και στις μεθόδους της όπως επίσης και στην ψυχοπαιδαγωγική. Αυτή η ειδίκευση να είναι προϋπόθεση διορισμού. Έτσι, ήδη πριν τη λήψη του πτυχίου θα μπορεί να περιοριστεί κάπως ο αριθμός αυτών που θα κατευθύνονται στην Εκπαίδευση, γιατί μεγάλο μέρος των φοιτητών θα έχουν προσανατολιστεί σε άλλες κατευθύνσεις μέσω της επιλογής των σπουδών τους.

β) Πρέπει να αυξηθούν κατά πολύ οι διορισμοί, έτσι ώστε να καλυφθούν τα κενά στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τόσο των αναπληρωτών, όσο και των διαφόρων ειδικοτήτων. Επίσης η μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τμήμα, θα αυξήσει τις ανάγκες διορισμών. Ιδιαίτερα σ’ ορισμένους κλάδους (Ξένων Γλωσσών, Γυμναστές, Καλλιτεχνικά μαθήματα κ.λπ.) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση χρειάζονται χιλιάδες διορισμοί.

γ) Για να ξεπεραστούν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν ως προς την ηλικία αλλά και για να ανοίξει ο δρόμος σε εκπαιδευτικούς με αυξημένα προσόντα, θα έπρεπε η παρέμβαση στην επετηρίδα να γίνει μόνο στη βάση των αντικειμενικών αυξημένων προσόντων. Οι διορισμοί να γίνονται με βάση το φάκελο προσόντων. Μπορούν να ισχύσουν λύσεις εναλλακτικής επετηρίδας έτσι ώστε να μοριοδοτούνται η διδακτική εμπειρία οι μεταπτυχιακοί τίτλοι (Dr, Ms), κάθε άλλο πτυχίο, ερευνητικό ή συγγραφικό έργο, γνώση ξένων γλωσσών, βαθμός πτυχίου κ.τ.ό.

δ) Χρειάζονται μεταβατικές ρυθμίσεις να προβλέπουν το διορισμό όσων είχαν εργαστεί ως αναπληρωτές εστω και με μια σύμβαση .

Η πρόταση που καταθέσαμε στα πρακτικά της Βουλής αντιμετωπίζει το ζήτημα του τρόπου διορισμού των εκπαιδευτικών σ’ αυτή την κατεύθυνση.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Σε αρκετά μέλη του ΣΥΝ υπάρχει η άποψη να διατηρηθεί η επετηρίδα ως μόνιμο σύστημα διορισμού στην εκπαίδευση .

Ε. ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1 Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι νεοφιλελεύθερες στρατηγικές, που συμπυκνώνουν τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων και πολιτικών για την ανώτατη εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτυπώθηκαν (με τις υπογραφές των Υπουργών Παιδείας 29 Ευρωπαϊκών κρατών -μεταξύ αυτών και της Ελλάδας) στη Διακήρυξη της Μπολόνια (Ιούνιος 1999) και, ακολούθως, στο Ανακοινωθέν των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Συνόδου Κορυφής στην Πράγα (Μάιος 2001). Υπό το πρόσχημα της διευκόλυνσης της συνεργασίας των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και της αμοιβαίας «αναγνωσιμότητας» των τίτλων σπουδών που παρέχουν, στόχος της παρέμβασης αυτής είναι η θέσπιση ενιαίων προδιαγραφών για την «ανώτατη εκπαίδευση», τέτοιων που να ανταποκρίνονται στην επιταγή της άμεσης σύνδεσης των πανεπιστημίων με τις ανάγκες της αγοράς, στις τάσεις απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων και στις προσπάθειες να περισταθούν οι εγγυήσεις των εργασιακών δικαιωμάτων. Παράλληλα, στο ηγεμονικό πνεύμα του νεοφιλελευθερισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι εθνικές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αναζητούν τρόπους ώστε να απαγκιστρωθούν από την υποχρέωση παροχής πόρων προς την ολοένα μαζικοποιούμενη ανώτατη εκπαίδευση και, κατά συνέπεια, να αντισταθμίσουν τις περικοπές εισάγοντας την ανταποδοτική λογική στις δημόσιες «εκπαιδευτικές υπηρεσίες». Περισσότερο από μια δεκαετία, οι πόροι που αφορούν στην κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για την εκπαίδευση καθώς και τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά προγράμματα σύγκλισης των εκπαιδευτικών συστημάτων υπηρετούν κατά προτεραιότητα την αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης στην κατεύθυνση της σύνδεσής της με την αγορά. Η Διακήρυξη της Μπολόνια και το «Ανακοινωθέν της Πράγας» για έναν «Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης» επαγγέλλονται ρητά την υποκατάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών από επιστημονικά υποβαθμισμένες εργαλειακές μαθήσεις και χαμηλού κόστους επαγγελματική κατάρτιση. Πρόκειται για μια μεταλλαγή που οδηγεί στη γνωστική υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών και στην άμεση ή έμμεση μεταβίβαση της χρηματοδοτικής και ελεγκτικής ευθύνης για την ανώτατη εκπαίδευση στην ιδιωτική σφαίρα.

Το πανεπιστήμιο στο φάσμα του νεοφιλελευθερισμού

Το 1995 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το κείμενο που επιγράφεται ως Λευκή Βίβλος για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση: Προς την κοινωνία της μάθησης (White Paper on "Teaching and Learning": Towards the learning society). Η Λευκή Βίβλος αποτελεί, υποτίθεται, πολιτική δέσμευση της Ε.Ε. για την εξειδίκευση των ευρωπαϊκών θεμελιωδών αρχών περί ακαδημαϊκών δικαιωμάτων και ελευθεριών που, επτά χρόνια πριν, το 1988, είχαν διατυπωθεί στη *Magna Charta Universitatum*. Στην πραγματικότητα, το κείμενο αυτό χρησιμοποιήθηκε ως νομιμοποιητική αναφορά για τη διολίσθηση προς τις νεοφιλελεύθερες επιλογές που, παρά τις δεδομένες αντιφάσεις και παλινωδίες, ηγεμόνευσαν στις εθνικές κυβερνήσεις και παγιώθηκαν στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών θεσμών. Εν ονόματι της «ελευθερίας», του «προσωπικού» στοιχείου που χαρακτηρίζει τη μαθησιακή διαδικασία και της οικονομικής «ευελιξίας» που πρέπει να κατακτήσουν τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες της *Λευκής Βίβλου*, αναζωογόνησαν και επανεισήγαγαν στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια τη μέριμνα για την άμεση και οργανική σύνδεσή τους με τις ανάγκες και τους πόρους της αγοράς.

Μετά την υιοθέτηση της *Λευκής Βίβλου* από την Commission, οι κατευθύνσεις για την εκπαιδευτική πολιτική της Ε.Ε. πήραν περισσότερο συγκεκριμένες μορφές, στενά συνδεδεμένες με τη σημερινή πολιτική, οικονομική και ιδεολογική ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού. Με τη Διακήρυξη της Σορβόνης (Μάιος 1998) οι Υπουργοί Παιδείας της Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας και Ηνωμένου Βασιλείου προκάτέλαβαν τη συνολική στρατηγική που διαμορφώθηκε έκτοτε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανώτατη εκπαίδευση (χωρίς, προς το παρόν, οι μνημονεύομενες προτεραιότητες να έχουν νομική μορφή που δεσμεύει ρητά και άμεσα την εθνική πολιτική των κρατών μελών ή των συνδεδεμένων χωρών). Οι νεοφιλελεύθερες στρατηγικές, που πρυτανεύουν στα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα και συμπυκνώνουν τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων και πολιτικών για την ανώτατη εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ε.Ε., αποτυπώθηκαν (με τις υπογραφές των Υπουργών Παιδείας 29 Ευρωπαϊκών κρατών -μεταξύ αυτών και της Ελλάδας) στη Διακήρυξη της Μπολόνια (Ιούνιος 1999) και, ακολούθως, στο Ανακοινωθέν των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Συνόδου Κορυφής στην Πράγα (Μάιος 2001), στο οποίο και ενσωματώθηκαν τα συμπεράσματα της Συνόδου «εκπροσώπων» τριακοσίων και πλέον Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στη Σαλαμάνκα (Μάρτιος 2001).

Από τη «Λευκή Βίβλο» στη διακήρυξη της Σορβόνης

Η προσχηματική μέριμνα των Υπουργών Παιδείας της Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας και Ηνωμένου Βασιλείου για την αναμόρφωση των εθνικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης επικαλέστηκε την πραγματική ανάγκη υιοθέτησης ενός ενιαίου πλαισίου αναφοράς προκειμένου, εν όψει των διευρωπαϊκών προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών και διδασκόντων, να καταστεί εφικτή η δυνατότητα αναγνώρισης των επί μέρους εθνικών τίτλων σπουδών στο πλαίσιο της Ε.Ε. Όπως, όμως, κατέδειξε η πραγματικότητα, η *Διακήρυξη της Σορβόνης* αποσκοπούσε κυρίως στη θέσπιση ενιαίων διευρωπαϊκών προδιαγραφών για την «ανώτατη εκπαίδευση», τέτοιων που να ανταποκρίνονται όχι σε αυτήν καθ' εαυτήν την εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία αλλά στην άμεση σύνδεση των πανεπιστημίων με τις ανάγκες της αγοράς, στις τάσεις απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων και στις προσπάθειες να περισταλθούν οι εγγυήσεις των εργασιακών δικαιωμάτων.

Αντίστοιχη είναι και η πορεία των αναπροσανατολισμών στην ευρωπαϊκή ερευνητική πολιτική, όπως συνοψίζεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «*Προς ένα Ευρωπαϊκό ερευνητικό χώρο*» (Ιανουάριος 2000). Στον τομέα αυτόν, η *Commission* προβλέπει την άμεση και ισχυρή σύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις, έτσι ώστε, με τη μεταφορά κοινοτικών ή εθνικών πόρων, να καλυφθεί το χαμηλό (σε σχέση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία) επίπεδο της παραγωγής έρευνας στον ιδιωτικό τομέα. Βεβαίως, στο αμερικανικό και στο ιαπωνικό υπόδειγμα, η βιομηχανία αυτό-αναπαράγεται τόσο στο επίπεδο της εύρεσης όσο και στο επίπεδο της χρηματοδότησης. Στη δύνη του νεοφιλελευθερισμού, η Ε.Ε. επέλεξε να ανατάξει τη σχετική καχεξία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων προδιαγράφοντας ή ευνοώντας τον προσανατολισμό μεγάλων πεδίων της πανεπιστημιακής και της δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας προς τις «ανάγκες της αγοράς». Με δεδομένο ότι οι συνολικές δαπάνες για την έρευνα στην Ε.Ε. μένουν καθηλωμένες στο 1,92% του ΑΕΠ, πολύ κάτω από εκείνες της Ιαπωνίας (3,04%) και των ΗΠΑ (2,64%), η πολιτική επιλογή σύνδεσης της έρευνας με τις επιχειρήσεις και την αγορά προτρέπει στην αναδιάταξη του ήδη υπάρχοντος ευρωπαϊκού ερευνητικού και πανεπιστημιακού δυναμικού, των αντίστοιχων θεσμών και της σχετικής υποδομής. Σε αυτήν τη στρατηγική εντάσσονται οι κατά τ' άλλα θεμιτές μέριμνες για τον «συντονισμό» της επιστημονικής έρευνας, τη «συμπληρωματικότητα» των ερευνητικών προγραμμάτων και την «ενίσχυση της κινητικότητας των ερευνητών». Σήμερα, οι χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. για την έρευνα περιορίζονται σε «δράσεις» που οδηγούν στην παραγωγή «ολοκληρωμένων έργων» μεγάλης κλίμακας με ορίζοντα τριών έως πέντε ετών, τα οποία διεξάγονται κατά προτίμηση από εταιρικά σχήματα δημόσια ή ιδιωτικά.

«Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης»: Μπολόνια και Πράγα

Το *Πρόταγμα της Μπολόνια* (*The Bologna process*), όπως ανανεώθηκε στο Ανακοινωθέν της Πράγας, επαγγέλλεται τη δημιουργία ενός «*Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης* (*European Higher Education Area*)». Προβλέπει, δηλαδή, μία ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική για την ανώτατη εκπαίδευση (δημόσια και ιδιωτική), με στόχο τη δημιουργία ενός κατά το δυνατόν ομοιογενούς χώρου με τα εξής χαρακτηριστικά: 1) Συγκρίσιμους και αναγνωρίσιμους τίτλους σπουδών. 2) Κοινά κριτήρια για τη διάκριση προπτυχιακού και μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών με βάση τα έτη φοίτησης (ο προπτυχιακός κύκλος θα έχει διάρκεια τουλάχιστον τριών ετών). 3) Ενιαίο σύστημα διδακτικών μονάδων για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών. 4) Συνεργασία για τη διασφάλιση της ποιότητας των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, βάσει κοινών κριτηρίων και μεθόδων σύγκρισης. 5) Προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στις σπουδές, στη διαπανεπιστημιακή συνεργασία, στην έρευνα και την επιμόρφωση.

Στη γενικότητά τους, οι διατυπώσεις της *Διακήρυξης της Μπολόνια* μοιάζουν χρήσιμες, καθώς θεραπεύουν χρόνιες αδυναμίες οι οποίες δυσχεραίνουν τις ανταλλαγές φοιτητών και διδασκόντων ή τις εκπαιδευτικές συνεργασίες μεταξύ των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων. Ωστόσο, πέραν των ρυθμίσεων που αφορούν στις διαπανεπιστημιακές ανταλλαγές, στο πρόταγμα αυτό πρυτανεύουν άλλες μέριμνες. Ο «*Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης*», έτσι όπως νοείται και περιγράφεται στη *Διακήρυξη*, παραπέμπει ευθέως στην επιδίωξη να μειωθεί η ευθύνη κάλυψης και χρηματοδότησης εκ μέρους των Κρατών της ολοένα και αυξανόμενης ζήτησης για μεταλειτουργική εκπαίδευση. Διαφαινόμενος στόχος είναι η υποκατάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών από επιστημονικά υποβαθμισμένες εργαλειακές μαθήσεις και χαμηλού κόστους επαγγελματική κατάρτιση τριετούς διάρκειας που θα πιστοποιούν τα πανεπιστημιακά διπλώματα. Ο κίνδυνος που διαγράφεται αφορά στη γνωστική υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών και στην άμεση ή έμμεση μεταβίβαση

της χρηματοδοτικής και ελεγκτικής ευθύνης στην ιδιωτική σφαίρα. Το πανεπιστήμιο, δηλαδή, βρίσκεται μπροστά στον κίνδυνο να απολέσει τη δημοκρατική και πολιτισμική κατάκτηση της ανεξάρτητης διδασκαλίας και έρευνας. Η υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών έχει ήδη αρνητικές επιπτώσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης όπου, ως συνέπεια των «μεταρρυθμίσεων», καταγράφονται οι επιπτώσεις του αποκλεισμού μεγάλης μερίδας νέων.

Από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην κατάρτιση

Η αποδοχή του *Προτάγματος της Μπολόνια* από τις ευρωπαϊκές χώρες εγκυμονεί κινδύνους για την ποιότητα και το είδος των σπουδών, για τη σχέση των πτυχίων με την αγορά εργασίας. Μια τέτοια πολιτική υποτιθέμενης «ευελιξίας» ως προς την αγορά εργασίας και υποβάθμισης του επιστημονικού και ερευνητικού επιπέδου των σπουδών, θα έχει αρνητικές επιπτώσεις συνολικά στον ευρωπαϊκό χώρο, που έχει αντίθετες παραδόσεις. Δεν θα προωθήσει την ανάπτυξη της επιστήμης, της γνώσης, της έρευνας, της τεχνολογίας, της οικονομίας, της κοινωνίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη *Διακήρυξη* δεν γίνεται καμία αναφορά στις προϋποθέσεις αναβάθμισης των σπουδών, στην αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή, στην επάρκεια διδακτικού προσωπικού, στην ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών, στοιχείων αναγκαίων για την εγκαθίδρυση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου παροχής εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου υψηλής στάθμης. Είναι, επίσης, χαρακτηριστική η πλήρης απαιοποίηση κάθε κριτηρίου που αφορά στη διάκριση της *πανεπιστημιακής εκπαίδευσης* από την *τεχνική επαγγελματική κατάρτιση*. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλα τα ανωτέρω κείμενα της Ε.Ε. ο όρος «*Ανώτατη Εκπαίδευση (Higher Education)*» δεν αναφέρεται αποκλειστικά στα προγράμματα ανωτάτων σπουδών που οδηγούν σε *πανεπιστημιακά πτυχία* αλλά στο σύνολο των μεταλυκειακών επιστημονικών, τεχνικών και επαγγελματικών σπουδών οι οποίες έχουν τριετή τουλάχιστον διάρκεια.

Πανεπιστήμιο, επιχειρήσεις και αγορά εργασίας

Η Ε.Ε. και οι εθνικές κυβερνήσεις αναζητούν τρόπους ώστε να απαγκιστρωθούν από την υποχρέωση παροχής πόρων προς την ολοένα μαζικοποιούμενη ανώτατη εκπαίδευση και, κατά συνέπεια, να αντισταθμίσουν τις περικοπές εισάγοντας την ανταποδοτική λογική στις δημόσιες «εκπαιδευτικές υπηρεσίες». Περισσότερο από μια δεκαετία, οι πόροι που αφορούν στην κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για την εκπαίδευση καθώς και τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά προγράμματα σύγκλισης των εκπαιδευτικών συστημάτων υπηρετούν κατά προτεραιότητα την αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης στην κατεύθυνση της σύνδεσής της με την αγορά.

Η επιδιωκόμενη ευελιξία και ελαστικότητα των προγραμμάτων σπουδών και των δυνατοτήτων οριζόντιας κινητικότητας των φοιτητών, υποστηρίζουν διαπανεπιστημιακά και διακλαδικά προγράμματα κατάρτισης που εξασφαλίζουν τους όρους «απασχολησιμότητας» του εργατικού δυναμικού. Τελικά, απώτερος στόχος των εμπνευστών και των συντακτών της διακήρυξης είναι ότι τα Πανεπιστήμια οφείλουν να ευθυγραμμισθούν προς τα ήθη της αγοράς, τις πρόσκαιρες απαιτήσεις του ηγεμονικού νεοφιλελευθερισμού και τη συνακόλουθη απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Η *διακήρυξη της Μπολόνια*, όπως εξειδικεύεται από όσους έχουν αναλάβει την υλοποίησή της, είναι η έκφραση της ενιαίας και οικονομιστικής σκέψης των ηγεμόνων. Πρόκειται για μια μονοδιάστατη ωφελιμιστική αντίληψη που, ομνύοντας στη λατρεία της αγοράς, διαπερνά τον λόγο των πολιτικών δυνάμεων που κυριαρχούν στον κόσμο και στην Ευρώπη.

Πτυχίο ή τίτλος «απασχολησιμότητας»:

Ήδη, από δεκαετίας τουλάχιστον, διευρύνεται η τάση δημιουργίας υπερεξειδικευμένων πανεπιστημιακών μονάδων που, αντί να θεραπεύουν αυτοτελείς επιστήμες, καταρτίζουν τους σπουδαστές σε περιορισμένα τμήματα των ακαδημαϊκά θεσμισμένων γνωστικών πεδίων. Η βασική πανεπιστημιακή εκπαίδευση οδηγείται, κατά κανόνα, να προσφέρει εργαλειακή επαγγελματική κατάρτιση, χωρίς στέρεες εγκύκλιες σπουδές σε συγκεκριμένες επιστήμες. Σε κάποιες χώρες (μεταξύ αυτών και η Ελλάδα), η τάση αυτή έχει ήδη γίνει κανόνας της πανεπιστημιακής πολιτικής. Αυτές οι αυτονομημένες από τις επιστήμες εργαλειακές μαθήσεις προσφέρουν τίτλους σπουδών οι οποίοι υποτίθεται ότι αντιστοιχίζονται στην προσφορά θέσεων εργασίας.

Τα πανεπιστήμια προορίζονται να τροφοδοτούν την αγορά εργασίας με εξειδικευμένο προσωπικό πρόσκαιρης αποδοτικότητας το οποίο, κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του ζωής, θα μπορεί να επανακαταρτίζεται διαδοχικά σε δεξιότητες που, κατά περίπτωση, θα επιζητούν οι επιχειρήσεις. Μάλιστα, εδώ και αρκετά χρόνια ιδρύονται νέα πανεπιστημιακά

Τμήματα βάσει παρόμοιων εκτιμήσεων για τις μελλοντικές ανάγκες των επιχειρήσεων σε «απασχολήσιμο» προσωπικό. Αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης είναι η όλο και μεγαλύτερη εμπλοκή των πανεπιστημίων σε «ευέλικτα προγράμματα σπουδών» που απευθύνονται «με ευελιξία» σ' ένα εμπορευματοποιημένο περιβάλλον προσφοράς και ζήτησης «εκπαιδευτικών υπηρεσιών». Σε ένα παρόμοιο εκπαιδευτικό περιβάλλον δημιουργείται έδαφος και για την προσφορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Κατά τούτο, εδώ και μερικά χρόνια αποτελεί σταθερή επιδίωξη του *Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου* να «απελευθερωθεί» μέχρι το 2010 η «αγορά της ανώτατης παιδείας» σε ολόκληρον τον κόσμο. Όπως φαίνεται, η διακήρυξη της Μπολόνια (και ό,τι αυτή έχει ήδη θέσει σε κίνηση) αποτελεί, πέραν των άλλων, και μία περιφερειακή εφαρμογή των βλέψεων του διεθνούς κεφαλαίου για κερδοσκοπική είσοδο στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης στον οποίο, μέχρι πρόσφατα, δεν είχε άμεση πρόσβαση.

Εμπορευματοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση

Εν τέλει, τα εθνικά κράτη ωθούνται να παραιτηθούν από την υποχρέωση χρηματοδότησης και εποπτείας της ανώτατης εκπαίδευσης, από την εγγύηση της δωρεάν και ελεύθερης πρόσβασης όλων των πολιτών σε αυτήν, από τη μέριμνα υποστήριξης των σπουδών όσων στερούνται επαρκών οικονομικών πόρων. Ο «καθένας» καλείται να επωμισθεί ιδίοις εξόδοις τη μόρφωση και την επιμόρφωσή του. Με άλλα λόγια, η ανώτατη εκπαίδευση παύει να αποτελεί κοινωνικό αγαθό και αντικείμενο δημόσιου ενδιαφέροντος και μετατρέπεται σε πεδίο ατομικής επένδυσης όσων επιθυμούν και διαθέτουν τα μέσα να σπουδάσουν. Επιπλέον, η ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί μια εύρωστη «αγορά» προς την οποία πρέπει να στραφούν τα πανεπιστήμια προσφέροντας «εκπαιδευτικές υπηρεσίες», σε ανταγωνισμό προς αντίστοιχου περιεχομένου κερδοσκοπικές δραστηριότητες του ιδιωτικού κεφαλαίου. Ο καθένας για τον εαυτό του, δηλαδή, οπότε τόσο το χειρότερο για όσους στερούνται των αναγκαίων εισοδηματικών μέσων. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, η δια βίου επανεκπαίδευση θα γίνεται είτε μέσα είτε έξω από τα Πανεπιστήμια. Από εκπαιδευτικές υπηρεσίες που, με ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια θα προσφέρουν τα πανεπιστήμια είτε από ιδιωτικές επιχειρήσεις που λειτουργούν με σκοπό το κέρδος, παρέχοντας εξειδικευμένες, ιδίως τεχνικές, γνώσεις και ταχύρυθμη εκπαίδευση, με βάση τις εκάστοτε βραχυπρόθεσμες ζητήσεις τμημάτων της αγοράς. Ίσως κάτι τέτοιο να εννοεί η διακήρυξη, όταν αναφέρεται σε «*συστήματα εκπαίδευσης εκτός του πλαισίου της ανώτατης εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων και των συστημάτων δια βίου εκπαίδευσης, αρκεί αυτά να αναγνωρίζονται από τα εμπλεκόμενα πανεπιστήμια υποδοχής*».

Το νεοφιλελεύθερο ιδεολόγημα: «η κοινωνία της μάθησης»

Στο πρόταγμα της Μπολόνια οι σύγχρονες κοινωνίες θεωρείται ότι έχουν ήδη καταστεί ή τείνουν να είναι «κοινωνίες της μάθησης», των «δικτύων», της «ηλεκτρονικής οικονομίας». Στο νεοφιλελεύθερο ιδεολόγημα, η «γνώση» είναι εκείνη που δημιουργεί τον «πλούτο» των κοινωνιών. Όχι η εργασία. Στην πραγματικότητα, οι ραγδαίες και συνεχείς μετατοπίσεις που επιφέρει στην οργανική σύνθεση του κεφαλαίου η ψηφιακή τεχνολογία επιφέρουν συγκεκριμένες και διαρκώς ανανεούμενες απαιτήσεις εργασιακών «δεξιοτήτων». Ο ανταγωνισμός στις διεθνείς αγορές μεγιστοποιεί τις απαιτήσεις αυτές του κεφαλαίου και πιέζει προς την ελαχιστοποίηση του χρόνου και των πόρων για την εξασφάλισή τους. Για μεγάλους κλάδους της παραγωγής και της κυκλοφορίας των «αγαθών» η ευέλικτη «μάθηση», που προσαρμόζει τις δεξιότητες της εργατικής δύναμης στις απαιτήσεις της τεχνικής και της οργάνωσης της παραγωγής, αποτελεί όλο και περισσότερο καθοριστικό όρο της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων. Η ένταση του ανταγωνισμού δεν επιτρέπει τις απώλειες που συνεπάγεται η συνεχής κατάρτιση των εργαζομένων στο πλαίσιο της εργασιακής τους σχέσης ενώ, παράλληλα, οι πιέσεις της αγοράς υπαγορεύουν τάσεις απορύθμισης των υφιστάμενων εγγυήσεων για τις συμβάσεις εργασίας. Η εύληξη προοπτική της «δια βίου εκπαίδευσης» είναι συμπληρωματική της απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων. Η επικράτηση νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων στα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, οι αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν τη δράση των Συνδικάτων και οι αδυναμίες των κοινωνικών κινημάτων δυσχεραίνουν την προοπτική αλλαγής του συσχετισμού σε όφελος του κόσμου της εργασίας.

Σύμφωνα με τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς που ηγεμονεύουν στο πλαίσιο της Ε.Ε., η ανώτατη εκπαίδευση οφείλει εφεξής να προσαρμόζεται στις ανάγκες της «αγοράς», του πιο αυθεντικού εκφραστή της «κοινωνίας των πολιτών». Και η αγορά, επιτάσσοντας τον «εκσυγχρονισμό» των εργασιακών σχέσεων προς την κατεύθυνση της νεοφιλελεύθερης

καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, υπαγορεύει την υπαγωγή των πανεπιστημίων στις δικές της μέριμνες. Οι αλλαγές και οι αναπροσαρμογές που σχεδιάζονται στην προοπτική του «*Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης*», συνιστούν σκληρές ταξικές επιλογές του ηγεμονικού μπλοκ κυριαρχίας στις ευρωπαϊκές οικονομίες και κοινωνίες. Οι «νεωτερισμοί» στην ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική δεν κατατείνουν παρά στην αναζήτηση όρων διασφάλισης των εκπαιδευτικών προϋποθέσεων της «*απασχολησιμότητας*» των πολιτών και των νέων της Ευρώπης. Με αυτόν τον τρόπο, η ανώτατη εκπαίδευση συρρικνώνεται επιλεκτικά σε μηχανισμό ρηχής επαγγελματικής κατάρτισης, υπονομεύεται η παράδοση της διοικητικής αυτοτέλειας και της ακαδημαϊκής ελευθερίας των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ενώ η πανεπιστημιακή κοινότητα αποδυναμώνεται από ουσιαστικές αρμοδιότητες στο πεδίο λήψης των αποφάσεων. Αυτή είναι η προοπτική της «κοινωνίας της μάθησης», που επαγγέλλεται η σημερινή πολιτική της Ε.Ε.

Το «πνεύμα» της Μπολόνια και οι ορατές συνέπειες

Το «Πρόταγμα της Μπολόνια» θέτει υπό αμφισβήτηση τις πάγιες δημοκρατικές και ακαδημαϊκές ευρωπαϊκές αρχές για την ανώτατη εκπαίδευση. Το νεοφιλελεύθερο πρότυπο που κυριαρχεί οδηγεί στην ακύρωση των πανεπιστημιακών σπουδών και στην υποκατάστασή τους από μια «ευέλικτη», απλούστερη, συντομότερη, φαινομενικά αποτελεσματικότερη και λιγότερο δαπανηρή για το κράτος τριτοβάθμια εκπαίδευση, μη πανεπιστημιακή επί της ουσίας.

Με τον τρόπο που προωθούνται οι παρεμβάσεις στη φυσιογνωμία της ανώτατης εκπαίδευσης δεν δίνεται στα Πανεπιστήμια η δυνατότητα να αναζητήσουν λειτουργίες και δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις των κοινωνιών. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, η συρρίκνωση του πανεπιστημιακού χαρακτήρα των σπουδών, ο εξοβελισμός της βασικής έρευνας από τα ΑΕΙ και η ουσιαστική ακύρωση της αλληλοτροφοδοτικής σχέσης των μεταπτυχιακών σπουδών με την έρευνα δημιουργούν συνθήκες που δεν επιτρέπουν την άμεση και σε ευρεία κλίμακα αναπαραγωγή του επιστημονικού, ερευνητικού και ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας. Οι ανάγκες αναπαραγωγής του απαραίτητου προσωπικού προτείνεται να θεραπεύονται από ειδικά, κλειστά μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, με υψηλά δίδακτρα και σκληρές «σχολικές» διαδικασίες μάθησης. Όλα αυτά έχουν ως συνέπεια να προαλείφεται ένας περιφερειακός ρόλος στο ελληνικό εκπαιδευτικό και ερευνητικό σύστημα.

Ως βασική αιτία για τη συρρίκνωση των πανεπιστημιακών σπουδών στις χώρες της Ε.Ε. και για την «ελάφρυνση» των κρατών από τις οικονομικές τους υποχρεώσεις προβάλλεται η υπερβολική αύξηση της ζήτησης για «εκπαιδευτικές υπηρεσίες» πανεπιστημιακού επιπέδου. Έτσι, ρητά επιδιώκεται ο περιορισμός της ανώτατης εκπαίδευσης σε έναν βραχύτερο, επιστημονικά ρηχότερο και, συνεπώς, οικονομικότερο πρώτο κύκλο σπουδών. Στη χρηματοδότηση αυτού του τύπου τη «διευρυμένη πανεπιστημιακή εκπαίδευση» τείνει να περιοριστεί η υποχρέωση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων.

Επιπλέον, οι παρεμβάσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω οδηγούν στην ανατροπή κατοχυρωμένων όρων που αφορούν στη σύνδεση πανεπιστημιακών τίτλων και επιστημονικών επαγγελμάτων. Η προοπτική αυτή ανατρέπει άρδην τη σχέση του πανεπιστημιακού διπλώματος με την επιστήμη που υποτίθεται ότι πιστοποιεί και, άρα, με την εγνωσμένη ικανότητα άσκησης της αντίστοιχης επιστημονικής επαγγελματικής δραστηριότητας. Εν ονόματι της «απασχολησιμότητας» και με το πρόσχημα της ανατροπής εγκαθιδρυμένων συντεχνιακών συμφερόντων που περιορίζουν την εργασιακή κινητικότητα, τίθεται υπό αμφισβήτηση η σχέση των σπουδών του πολιτικού μηχανικού, του γιατρού, του φυσικού, του μαθηματικού, του ιστορικού, του φιλόλογου, του οικονομολόγου κλπ. με τα αντίστοιχα επαγγέλματα. Αντί του πτυχίου, η πιστοποίηση επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων επαφίεται στον εργοδότη και βασίζεται στην κατά περίπτωση αποτίμηση προσωποποιημένων διαδικασιών συλλογής «διδακτικών μονάδων». Με το πρόσχημα αποδυνάμωσης των συντεχνιακών δικτύων, υπονομεύεται, εν τέλει, η αυστηρά επιστημονική αναφορά των τίτλων σπουδών σε συγκεκριμένες επιστήμες και προκρίνονται οι «ευέλικτες» σπουδές κατάρτισης.

Εν τέλει, η υποκατάσταση της πανεπιστημιακής φυσιογνωμίας των μαθήσεων από τη λογική της κατάρτισης οδηγεί ευθέως στην κατάργηση γνωστικών περιοχών που δεν είναι αρκετά «ευέλικτες», ώστε να εξυπηρετούν την αγορά εργασίας. Η «διεύρυνση» του θεσμικού συστήματος της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης επιχειρείται μέσω της «ονομαστικής» ένταξης σε αυτήν και «άλλων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης», αδιάφορο αν αυτά παραμένουν ή όχι εξωθεσμικά (εξ ου και η εμμονή του κειμένου στη φράση «πανεπιστήμια και άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα». Επιπλέον, η «ευελιξία» που αντικαθιστά την επιστημονική

αυστηρότητα της εγκύκλιας μάθησης οδηγεί στην ακύρωση του περιεχομένου των πτυχίων, ως διπλωμάτων που πιστοποιούν τη γνώση ενός ενιαίου γνωστικού αντικειμένου. Τα διπλώματα της ανώτατης εκπαίδευσης αρκούνται να πιστοποιούν ότι οι σπουδαστές διαθέτουν ένα άθροισμα διδακτικών μονάδων, βάσει των οποίων τεκμαίρονται οι επαγγελματικές τους δεξιότητες. Η επαγγελλόμενη στο πρόταγμα της Μπολόνια «ευελιξία στη διαδικασία της μάθησης και πιστοποίησης» ενθαρρύνει τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να αρθρώνουν τα προγράμματα σπουδών τρόπο ώστε, όπως ρητά διατυπώνεται στο *Ανακοινωθέν της Σαλαμάνκα*, «να εξυπηρετούν την απασχολησιμότητα» πιστοποιώντας «τις αποκτούμενες δεξιότητες». Τα πτυχία, λοιπόν, μπορούν βαθμιαία να υποκατασταθούν από επί μέρους πιστοποιήσεις επαγγελματικών προσόντων, τα οποία αποκτούνται μέσα ή έξω από το θεσμικό πλαίσιο της ανώτατης εκπαίδευσης.

Η κατάρτιση: πανάκεια κατά της ανεργίας;

Οι δεξιότητες που προσφέρει μια κατάρτιση δίχως στέρεο επιστημονικό υπόβαθρο απαξιώνονται γρήγορα, από την εξέλιξη και μόνο της τεχνολογίας. Η καχεξία των γνωστικών προϋποθέσεων του πτυχίου δεν επιτρέπει στον απόφοιτο να παρακολουθεί τις επιστημονικές εξελίξεις και να ανανεώνει τις γνώσεις του. Όσο περισσότερο οι σπουδές θα προσαρμόζονται στις ανάγκες ταχύρυθμης προετοιμασίας «απασχολήσιμων», τόσο συντομότερης διάρκειας θα είναι και το πέρασμα των πτυχιούχων από την αγορά εργασίας. *Κατάρτιση, εισαγωγή στην εργασία, απαξίωση των δεξιοτήτων, έξοδος από την αγορά εργασίας, επανακατάρτιση και ούτω καθ' εξής.* Αυτός προβλέπεται να είναι ο νεοφιλελεύθερης έμπνευσης κύκλος της «σύνδεσης» των πανεπιστημίων με τις «επιταγές» της αγοράς εργασίας. Στο σημείο αυτό θεμελιώνεται η «ανάγκη» ενός ευρείας κλίμακας μηχανισμού «*δια βίου κατάρτισης*» που θα τροφοδοτεί τις εκάστοτε ανάγκες της αγοράς. Από ποιον θα ελέγχεται, ποιος θα παρέχει τους πόρους; Υπό ποιους όρους θα «επανακαταρτίζεται» ένας ξεπερασμένος από την τεχνολογία εργαζόμενος ή ένας άνεργος; Η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα θεωρείται σχολαστικισμός.

Σε κάθε περίπτωση, οι συνθήκες που παράγουν τη μαζική ανεργία δεν είναι δυνατόν να αναιρεθούν από την όποια αλλαγή στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το αντίθετο. Το δικανικό επιχείρημα ότι η ανεργία θα εξαφανιστεί όταν η εκπαίδευση θα μπορεί παράγει πτυχιούχους κατάλληλα καταρτισμένους ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επιχειρήσεων, οδηγεί στην άποψη ότι πηγή της ανεργίας δεν είναι ο καπιταλισμός αλλά η πλημμελής εκπαίδευση. Η ανεργία, ωστόσο, θα εξακολουθήσει να υπάρχει όσο διατηρούνται οι γενικοί όροι που την παράγουν.

Προς την έκπτωση των ακαδημαϊκών ελευθεριών:

Μέσω της έμμεσης ή άμεσης περικοπής των δημοσίων δαπανών για τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τα ιδρύματα αναγκάζονται να καλύπτουν όλο και μεγαλύτερο μέρος των λειτουργικών τους δαπανών απορροφώντας πόρους είτε, απ' ευθείας, από την αγορά είτε από τα Ευρωπαϊκά προγράμματα σύγκλισης. Το αποτέλεσμα είναι ότι, για την εκταμίευση των πόρων αυτών, τα ιδρύματα υποχρεώνονται να προσαρμόσουν με ανελαστικό τρόπο τις λειτουργίες τους στις προδιαγραφές που θέτει ο χρηματοδότης. Ακόμα περισσότερο, τα πανεπιστήμια υποκαθιστούν τις δικές τους εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου και διοίκησης από τους συμβατικούς κανόνες που προβλέπονται στους όρους των χρηματοδοτήσεων και από τους αντίστοιχους μηχανισμούς που «αξιολογούν» τις επιδόσεις ως προς τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ενίοτε, οι συμβατικές απαιτήσεις ελέγχου που θέτει ο χρηματοδότης (εν προκειμένω η Ε.Ε.) μετατρέπονται σε εθνικά συστήματα αξιολόγησης και «βαθμολόγησης» των εκπαιδευτικών και ερευνητικών επιδόσεων. Στις περιπτώσεις αυτές, με πειθαρχημένα τυπικό παράδειγμα την Ελλάδα, οι κανόνες του ανταγωνισμού εγγράφονται στις εθνικές νομοθεσίες ως γενικοί κανόνες επίδοσης και αξιολόγησης, ως εκ του Νόμου προϋποθέσεις για τη χρηματοδότηση από πλευράς του δημοσίου ακόμα και των παγίων και ανελαστικών δαπανών των ΑΕΙ ή των Ερευνητικών Κέντρων.

Ο «αναγκαστικός» προσανατολισμός των πανεπιστημίων προς την αγορά η/και τις προδιαγραφές των εθνικών κυβερνήσεων και της Ε.Ε. είναι συνακόλουθος της σταδιακής περικοπής των εθνικών δημοσίων πόρων. Στην Ελλάδα, επί παραδείγματι, οι προϋπολογισμοί επενδύσεων όλων το ΑΕΙ αφορούν πλέον αποκλειστικά σε έργα του ΕΠΕΑΕΚ. Ακόμα, μέρος του Τακτικού Προϋπολογισμού, των δαπανών δηλαδή που, ως τώρα, αφορούσαν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του Ελληνικού δημοσίου (όπως, η μισθοδοσία μελών ΔΕΠ των «νέων Τμημάτων»), μετακυλίνουν σε «δράσεις» που χρηματοδοτούνται από το ΕΠΕΑΕΚ.

Στα ευρωπαϊκά συστήματα αξιολόγησης των χρηματοδοτούμενων «δράσεων» αλλά, πλέον, και σε εθνικές νομοθεσίες, επιβάλλεται ένα σύστημα «τυποποίησης» του υπό

«βαθμολόγηση» έργου, ένα σύστημα «ποσοτικής» αποτύπωσης της ποιότητας των «εκπαιδευτικών υπηρεσιών». Μπροστά στα ασφυκτικά οικονομικά προβλήματα των ΑΕΙ, το ακαδημαϊκό έργο μετασχηματίζεται σε «βαθμολογικούς πόντους» λογιστικών και διοικητικών αποδόσεων. Η τυποποίηση και συστηματοποίηση των κανόνων επίδοσης οδηγεί στην ασφυκτική διοικητική και λογιστική επιτήρηση της παιδαγωγικής και ερευνητικής μέριμνας και πρακτικής. Για να το πούμε χωρίς περιστροφές, η ακαδημαϊκή φυσιολογία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αλλοτριώνεται στις πολιτικά υπαγορευμένες ποσοτικές, «αντικειμενικές» υποτίθεται, μετρήσεις των επιδόσεων τους κατά την πραγματοποίηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν απέναντι σε εξωπανεπιστημιακούς φορείς. Τελικά, η τυποποίηση των διδακτικών και ερευνητικών λειτουργιών των ΑΕΙ οδηγεί ευθέως στην απώλεια της διοικητικής τους αυτονομίας και της οικονομικής τους αυτοτέλειας. Η αξιολόγηση των δραστηριοτήτων και της ακαδημαϊκής φυσιολογίας πανεπιστημιακών Τμημάτων και ΑΕΙ βάσει εξωεπιστημονικών κριτηρίων υποκαθιστά σταδιακά τις εσωτερικές τους διαδικασίες ελέγχου. Αυτό κυρίως, και όχι οι κατά καιρούς ενσκήπτουσες «κρίσεις ασφάλειας» που αφορούν σε βιαιότητες, απότοκες των συγκρούσεων φοιτητών και δυνάμεων της τάξης, συνιστά κατάφορη παραβίαση της ουσίας της Συνταγματικά κατοχυρωμένης ρήτρας περί αυτοτέλειας των ΑΕΙ και Πανεπιστημιακού Ασύλου.

Η Ευρώπη: νέο πεδίο διεκδίκησεων και συγκρούσεων

Τον τελευταίο καιρό γινόμαστε μάρτυρες κινητοποιήσεων της πανεπιστημιακής κοινότητας σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τελευταία δείγματα, η πανευρωπαϊκή διαμαρτυρία φοιτητικών ενώσεων κατά της ιδιωτικοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης και οι φοιτητικές διεκδικήσεις που συγκλονίζουν την Ισπανία.

Σήμερα, τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια εκβιάζονται να ακολουθήσουν τον δρόμο της αγοράς. Αν δεν συμμορφωθούν προς τις αρχές των κυβερνήσεων, υπάρχει ο κίνδυνος της οικονομικής τους κατάρρευσης ή (προβλέπεται πλέον και αυτό) της αναγκαστικής προσφυγής τους στον δανεισμό για να ανταποκριθούν στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Τι εγγυήσεις, όμως, μπορούν να προσφέρουν τα πανεπιστήμια για τη δανειοδότησή τους από πιστωτικούς οργανισμούς; Την υποθήκευση της ακίνητης περιουσίας τους; Το εμπορεύσιμο προϊόν που παράγουν; Ούτως ή άλλως, εάν δεν ανατραπούν οι κεντρικές πολιτικές επιλογές των ηγεμόνων, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν θα μπορούν πλέον να διατηρούν την πανεπιστημιακή τους φυσιολογία παρά σε όλο και περισσότερο περιορισμένους τομείς των δραστηριοτήτων τους.

Σήμερα οι ευρωπαϊκοί λαοί καλούνται να υπερασπιστούν τον πολιτισμό τους. Μαζί με τους αγώνες σε εθνικό επίπεδο, η ευρωπαϊκή αριστερά οφείλει να συνδεθεί με τις ευρωπαϊκές δυνάμεις του *πολιτισμού των Φώτων*, να καταστήσει ευρωπαϊκό θέμα κεφαλαιώδους σημασίας την υπεράσπιση των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών θεσμών. Η συνεργασία των ευρωπαϊκών φοιτητικών ενώσεων, των συνδικάτων διδασκόντων και εργαζομένων στα πανεπιστήμια καθώς και των ιδίων των διοικήσεων των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να αποτελεί σταθερή επιδίωξη των δυνάμεων αντίστασης στη νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη του ευρωπαϊκού πανεπιστημιακού κεκτημένου. Η ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι αμετάκλητη. Μπορούμε να την γκρεμίσουμε από το βάθος της.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΜΕ

Σχέδιο αντιδιακήρυξης στις διακηρύξεις της Μπολώνια και της Σαλαμάνκα*

Οι διακηρύξεις της Μπολώνια (Ιούνιος 1999) και της Σαλαμάνκα (Απρίλιος 2001) για την ανώτατη εκπαίδευση έγιναν από τους Ευρωπαίους Υπουργούς Παιδείας, με πολλαπλούς στόχους. Κεντρικός στόχος τους είναι η υπαλληλία των πανεπιστημιακών σπουδών στις ανάγκες κερδοφορίας του κεφαλαίου (*relevance to the market*), με αλυσιδωτές και άκρως ανησυχητικές επιπτώσεις ως προς τη διδασκαλία, την έρευνα, την καλλιέργεια της ίδιας της επιστήμης. Επίσης όμως ως προς τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση, τον τρόπο και το πνεύμα αξιολόγησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κ.ο.κ.

Τι μπορούν άραγε να αντιτάξουν σε αυτό το σκυθρωπό πνευματικό τοπίο όσοι και όσες δεν έχουν απωλέσει την πίστη τους στις αξίες ενός Πανεπιστημίου άξιου λόγου και μιας καλύτερης κοινωνίας; Στην παρούσα ιστορική φάση στον κόσμο, στη γηραιά ήπειρο και στη χώρα μας ειδικότερα, αξίζει να αγωνισθούμε, σε πολύ γενικές γραμμές, στα ακόλουθα αξιακά αναχώματα, δεσμευτικά της ακαδημαϊκής πολιτικής και της συμπεριφοράς καθενός. Οι θέσεις αυτές δεν διατυπώνονται αμυντικά, αλλά με σαφώς θετική και εποικοδομητική πρόθεση. Διότι πρόκειται για δεσμευτικές αρχές ακαδημαϊκής πολιτικής, με διάρκεια και ισχύ πολύ ευρύτερη της τρέχουσας συγκυρίας.

1) Περιφρούρηση της απειλούμενης, εκ των έξω και εκ των ένδον, δημοκρατικής λειτουργίας της ακαδημαϊκής ζωής. Σεβασμός στην ακαδημαϊκή ελευθερία, αξιοπρέπεια και αυτονομία των μελών όλων των πανεπιστημιακών βαθμίδων.

2) Διατήρηση του πνευματικού χαρακτήρα του Πανεπιστημίου ως *Universitas*, όπως αποκρυσταλλώθηκε στον εικοστό αιώνα, προ πάντων κατά την περίοδο του κοινωνικού κράτους. Με λειτουργική, ερευνητική και παιδευτική αυτονομία απέναντι στα κερδώς κριτήρια και τις ιδιοτελώς ωφελιμιστικές πιέσεις της αγοράς, αφενός, αλλά και απέναντι στην κρατική κηδεμονία, αφετέρου.

Πρόκειται για το χαρακτήρα του Πανεπιστημίου ως πεδίου συσσωρευμένης και ανανεούμενης γνώσης, που λειτουργεί βάσει καθολικών προϋποθέσεων πρόσβασης στην ανθρώπινη γνώση. Ως **εκπαιδευτικού και ερευνητικού θεσμού στα πλαίσια του οποίου αξιώνεται να συγκροτείται η γνώση με τρόπο σφαιρικό και κριτικό, με ελεύθερο διάλογο και κριτική.** Η δέσμευση για κριτική γνώση σημαίνει πριν από όλα την αμφισβήτηση ότι οι κρατούντες χωρισμοί στην κοινωνία και στην επιστήμη είναι οριστικοί και αμετάλλακτοι. Συνεπάγεται ακόμη την απαίτηση να αποκατασταθεί αφενός διεπιστημονικότητα στο εσωτερικό του Πανεπιστημίου και αφετέρου επίγνωση της σχέσης του προς τον κοινωνικό του περίγυρο. Η επιπολάζουσα “ενιαία” και μονοδιάστατη σκέψη εχθρεύεται οτιδήποτε διαφοροποιείται από την απόλυτη κυριαρχία της αγοράς επί της κοινωνίας. Αποκηρύσσει όχι μόνον ό,τι μπορεί να θυμίζει κάτι από Μαρξ, αλλά ακόμη και την αμφισβήτηση του *laissez-faire* από τον Κέυνς. Απέναντι σε αυτή τη διανοητική ομοιομορφία υπερασπιζόμαστε αντιθέτως την πολυφωνία των επιστημονικών και των φιλοσοφικών ιδεών. Μέσα σε αυτή την πολυφωνία εμείς προασπίζουμε ιδίως την κριτική σκέψη σε όλες τις μορφές και τις τονικότητές της. Διότι μόνο μέσα από αληθινή και απαραιμπόδιστη διαπάλη ιδεών και ρευμάτων μπορεί να υπάρξει ουσιαστική επιστημονική πρόοδος.

3) Προάσπιση της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης ως κοινωνικού αγαθού. Επίσης εμμονή στον δημόσιο χαρακτήρα του Πανεπιστημίου, με την επιθετική ανάδειξη των στοιχείων υπεροχής του απέναντι σε ποικιλώνυμα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια. **Η δημόσια διάσταση του Πανεπιστημίου σημαίνει ότι αυτό αποτελεί ένα χώρο πρόσφορο για τη συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας των βασικών όρων της κοινωνικής αναπαραγωγής.** Τέτοιοι όροι είναι η εγγύηση της ζωής, της ειρήνης, της εργασίας, της διατροφής, του περιβάλλοντος, η διάσωση του πολιτισμού. Χάρι στη δημόσια διάστασή του το Πανεπιστήμιο συνδέεται με την ευρύτερη δημόσια σφαίρα της κοινωνίας. Διασυνδέεται επίσης με τους αναγκαίους πολιτικούς όρους, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η συνειδητοποίηση και η ρύθμιση των όρων της κοινωνικής αναπαραγωγής. Τέτοιος όρος είναι κατ’ εξοχήν η πολιτική συμμετοχή σε πλαίσιο δημοκρατικού κράτους δικαίου.

Τόσο η παιδεία όσο και η οργανωμένη κοινωνική εργασία συνιστούν καίριους όρους της κοινωνικής αναπαραγωγής. Συναποτελούν επίσης θεμελιώδη στοιχεία για την ελεύθερη αυτοπραγμάτωση καθενός, για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του/της εν κοινωνία προς τους άλλους. Επομένως συνεχίζουν να αποτελούν με απαραμείωτο τρόπο ηθική και πολιτική ευθύνη της δημοκρατικά οργανωμένης κοινωνίας. Αντιθέτως προς τη φιλολογία περί “απασχολησιμότητας” των ανθρώπων, γενικεύσιμο συμφέρον της κοινωνίας παραμένει το βασικό δικαίωμα όλων σε αξιοπρεπή εργασία, ώστε να καταστούν πράγματι ικανοί να χαράσσουν αυτονόμως προσωπικά σχέδια ζωής άξιας λόγου.

Ως πρόταση εξόδου των δημόσιων Πανεπιστημίων από την οικονομική δυσπραγία τους προτείνεται ενίοτε η καθιέρωση διδάκτρων εις βάρος του φοιτητικού πληθυσμού, ακόμη και σε προπτυχιακό επίπεδο. Παρόμοια πρόταση, ακόμη και αν εκφέρεται με αγαθή προαίρεση, υιοθετεί την αγοραία λογική μιας χρηματοδότησης εκπαιδευτικών υπηρεσιών από χρήστες-καταναλωτές.

Παρά ταύτα η λογική αυτή αντιστρατεύεται τη φύση του σύγχρονου κράτους, που χρηματοδοτεί τις βασικές λειτουργίες του μέσα από σύστημα γενικής φορολογίας. Ακόμη περισσότερο αντιβαίνει αφενός στη φύση του δημόσιου Πανεπιστημίου ως χώρου παραγωγής και μετάδοσης κριτικής γνώσης, αφετέρου στη φύση της εκπαίδευσης ως κοινωνικού αγαθού. Η ιστορικώς καταξιωμένη φυσιογνωμία του δημόσιου Πανεπιστημίου είναι ασυμβίβαστη προς τη λογική ανταποδοτικών πληρωμών από όσους τυχαίνει να ωφελούνται από την προσφορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών.

4) Καλλιέργεια όχι απλώς εμπορεύσιμων ικανοτήτων, με στείο πνεύμα επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά διαπαιδαγώγηση νέων ανθρώπων-πολιτών, ικανών για δημοκρατική σύμπραξη στη διαχείριση της κοινωνίας, της εξουσίας και της γνώσης. Κεντρικό κριτήριο της πανεπιστημιακής παιδείας δεν μπορεί παρά να είναι η ποιότητα της διενεργούμενης έρευνας και της διδασκαλίας γύρω από μία βασική επιστήμη. Η ανώτατη εκπαίδευση οφείλει ασφαλώς να προσμετρά τις επαγγελματικές προοπτικές των αποφοίτων της. Πλην όμως αφεαυτής δεν είναι σε θέση να εξασφαλίζει την απορρόφησή τους από την αγορά εργασίας. Η επαγγελματική απορρόφηση των αποφοίτων θα μπορούσε να καταστεί εφικτή μονάχα με μία ριζοσπαστική όσο και αναγκαία μεταρρύθμιση στην κατανομή της κοινωνικής εργασίας. Πρακτικά αυτό μπορεί να επιδιωχθεί με σοβαρή μείωση και ανακατανομή του εργάσιμου χρόνου, ώστε να εξασφαλισθούν, κατά το δυνατόν, συνθήκες πλήρους απασχόλησης για όλους, πτυχιούχους και μη.

5) Η ευθεία αντιστοίχιση των πανεπιστημιακών σπουδών και της έρευνας προς τις “απαιτήσεις της αγοράς” είναι πολλαπλώς επιζήμια και για λόγους που αναφέρονται στην ίδια την αγορά. Κατ’ αρχάς η αγορά αυτή καθεαυτήν αδιαφορεί πλήρως για την επιδεινούμενη ανεργία. Άρα οποιαδήποτε δραστική παρέμβαση στον καταμερισμό εργασίας θα γίνει κατ’ αρχήν εις βάρος και με σοβαρούς περιορισμούς της αγοράς. Επιπροσθέτως η “αγορά” δεν είναι καθόλου μία ενιαία οντότητα, με ταυτιζόμενα συμφέροντα των επί μέρους φορέων της. Όχι μόνο διότι τα συμφέροντα του παραγωγικού κεφαλαίου δεν ταυτίζονται κατ’ ανάγκην και πλήρως προς εκείνα του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου. Όχι μόνο διότι ούτως ή άλλως οι σχέσεις των επί μέρους κατόχων κεφαλαίου είναι και μεταξύ τους εξόχως ανταγωνιστικές. Αλλά και διότι π.χ. πολυεθνικές επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου ενδέχεται να έχουν ανάγκη για κατηγορίες προσωπικού με πολύ διαφορετική κατάρτιση και με ιδιαίτερες ικανότητες, σε σύγκριση με μικρομεσαίες επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας. Εξ άλλου, τα επί μέρους οικονομικά υποκείμενα της αγοράς δεν είναι σε θέση, συχνά, να αποκτήσουν συνείδηση γύρω από τα καλώς νοούμενα, μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους. **Δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ότι η διάλυση του κοινωνικού ιστού -την οποία τα ίδια προκαλούν- διαλύει και τις ίδιες τις προϋποθέσεις αναπαραγωγής της αγοράς και της κοινωνίας γενικότερα.** Σε συνθήκες μάλιστα ποδηγέτησης των σύγχρονων καπιταλιστικών οικονομιών από τις βραχυπρόθεσμες και κερδοσκοπικές μετακινήσεις του χρηματιστικού κεφαλαίου, καθίσταται ακόμη πιο εναργής η αδυναμία της “αγοράς” για αναστοχασμό πάνω στα ίδια της τα συμφέροντα, πάνω στις ίδιες τις κοινωνικές της βάσεις και γενικότερα πάνω στους όρους της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Λόγου χάριν, οι “παράγοντες της αγοράς” προτρέπουν με φορτικότητα τα προγράμματα οικονομικών σπουδών να προσλάβουν νεοφιλελεύθερο και αμιγώς τεχνοκρατικό πνεύμα, με γερή δόση μαθηματικών και πληροφορικής και σχεδόν καθόλου θεωρητικό λογισμό. Αν όμως αυτό συμβεί, τότε τι προοιωνίζεται τούτο για το μορφωτικό επίπεδο όσων αποφοιτούν εφεξής από τις οικονομικές Σχολές, για τους μέλλοντες υπαλλήλους και τα στελέχη των επιχειρήσεων, για το αντίστοιχο προσωπικό των κρατικών υπηρεσιών και των κυβερνητικών επιτελείων;

Κατά πάσα πιθανότητα οι πτυχιούχοι θα είναι μορφωτικώς ανίκανοι να αντιληφθούν τι είναι μείζων οικονομική κρίση και νομισματική αστάθεια, τι είναι μακροοικονομική ύφεση και ανεργία, πώς προκαλούνται αυτά τα φαινόμενα και πώς είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν, ακόμη και με διατήρηση των υπάρχουσών σχέσεων παραγωγής και ανταλλαγής! Πράγμα απολύτως αναμενόμενο, αφού ο πτυχιούχος οικονομικής Σχολής, πέρα από τις νεοφιλελεύθερες αφέλειες της ενιαίας σκέψης, δεν θα έχει ακούσει ποτέ του κάτι από τις “βλάσφημες” απόψεις του Κέϊνς, πολύ λιγότερο του Μαρξ! Ούτε και θα έχει μνηθεί από τους διδάσκοντές του σε μία συνολικότερη σύλληψη της πολιτικής οικονομίας, σε κάποια εμβάθυνση στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, σε μία ιστορική κατανόηση του καπιταλισμού και της αγοράς κλπ.

Εν πάση περιπτώσει, υπό τις παρούσες συνθήκες, αξίζει να υπογραμμισθεί ότι σε μία εποχή στην οποία η κινητικότητα στην αγορά εργασίας αυξάνει και μεταβάλλονται ραγδαίως οι ζητήσεις της αγοράς η ορθή επιλογή είναι η αντίθετη από τη μυωπική λύση που προτείνεται συνήθως. Αυτό που κατά κανόνα προτείνεται είναι ένα εκπαιδευμένο και τεχνοκρατικό μορφωτικό πρότυπο, πλήρως συστοιχισμένο, υποτίθεται, προς τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς, με την πιο πεζή έννοια του όρου. **Το ορθό είναι, τουναντίον, να καλλιεργούνται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης πλέγματα ευρύτερων γνώσεων με κριτικό και σφαιρικό τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται στον καθένα ένα μορφωτικό κεκτημένο, ικανό για περαιτέρω εμπλουτισμό και ανανέωσή του στον ενεργό βίο καθενός.**

Ειδικώς η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί και οφείλει να συνεισφέρει στην **ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών δομών**, εφοδιασμένων όμως με την κατάλληλη υποδομή και με ένα θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας δημοκρατικό και διαφανές. Τέτοιες εκπαιδευτικές δομές πρέπει να είναι πρόσφορες για ποιοτική επανεκπαίδευση και πρόσθετη επαγγελματική κατάρτιση των ανθρώπων και πέρα από τον σύντομο χρόνο των τυπικών σπουδών, δηλαδή τα τέσσερα-πέντε έτη φοιτητικής ζωής. Οι δομές αυτές, ωστόσο, πρέπει να διέπονται από πνεύμα εξυπηρέτησης πραγματικών μορφωτικών αναγκών και όχι από την καταναγκαστική πρόθεση να αποκτηθούν όπως-όπως κάποιες σκόρπιες και αμφίβολες γνώσεις, χρηστικού χαρακτήρα και μόνο.

Θα ήταν ευχής έργον, ας πούμε, να επιτευχθεί κατά τακτά διαστήματα -π.χ. για έξι μήνες κάθε δέκα χρόνια- η **επιμόρφωση** των περισσότερων κατηγοριών από τους εργαζομένους στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (καθηγητών και δασκάλων, υπαλλήλων, δικαστικών λειτουργών κλπ.). Η **εξ αποστάσεως διδασκαλία**, εξ άλλου, είναι θεμιτό να προαχθεί, υπό τον όρο ότι θα παραμείνει, κατά το δυνατόν, επικουρική και σε περιπτώσεις που για σοβαρούς αντικειμενικούς λόγους η αυτοπρόσωπη παρουσία είναι δυσχερής. Σε καμία περίπτωση, πάντως, δεν πρέπει να υποσκελίζει τον αναντικατάστατο ρόλο της ζωντανής εκπαιδευτικής διαδικασίας.

6) Απέναντι στην ισοπεδωτική εργαλειακή ορθολογικότητα και την ευθυγράμμιση των σπουδών κατά τη συγκυρία της αγοράς ζήτησης, αρμόζει να αντιπαραθέσουμε κριτικά ένα διαφωτισμό ως προς τις κοινωνικές χρήσεις της γνώσης, πραγματικές ή εναλλακτικές. Το **ανθρωπιστικό ήθος** και η **κοινωνική ευθύνη** των επιστημόνων επιτάσσουν να εγκύψουμε σοβαρά στα ιλιγγιώδη προβλήματα διαβίωσης και επιβίωσης της ανθρωπότητας στην υφήλιο. Υπαγορεύουν **κοινωνική αλληλεγγύη** με τα δισεκατομμύρια χειμαζόμενων συνανθρώπων πάνω στον πλανήτη μας, καθώς και αλληλεγγύη με τις επερχόμενες γενιές του μέλλοντος. Μακριά από εθνικιστικές περιχαράκώσεις ή από τον κοινωνικό ρατσισμό των ευημερούντων απέναντι στους ενδεείς.

Υπάρχουν πτυχές της ανώτατης παιδείας και της αντίστοιχης έρευνας σε όλες τις επιστήμες που δεν είναι καν αποτιμήσιμες με οικονομικούς όρους. Σε κάθε επιστήμη, ακόμη και στις επιστήμες της φύσης, η ιστορική και η ηθική διάσταση της γνώσης, καθώς και οι φιλοσοφικές προϋποθέσεις της, αποτελούν συστατικά στοιχεία της επιστημονικής συνειδησης. Αυτά είναι αναγκαία και αξεχώριστα ακόμη και σε επιστημονική γνώση εφαρμογών. Κατά μείζονα λόγον ισχύουν αυτά στις επιστήμες του ανθρώπου και στις κοινωνικές επιστήμες.

Επομένως δεν είναι μόνον οι επιστήμες του ανθρώπου που αφήνονται να μαραζώσουν στη διαγραφόμενη νέα εκπαιδευτική τάξη πραγμάτων. Είναι το σύνολο των επιστημών που κινδυνεύει να υποστεί μία ποιοτική καθίζηση. Διότι η μόνη μορφή επιστημονικής γνώσης που ευνοείται είναι αυτή που θα μπορεί να ενσωματωθεί άμεσα στις διαδικασίες της παραγωγής και της ανταλλαγής. Με αδιαφορία των ερευνητών και των πελατών τους για τα ηθικά ζητήματα που θα εγείρει η μονομερής εκμετάλλευση του πνευματικού μόχθου των ερευνητών από επιχειρήσεις που αποσκοπούν πάνω από όλα στο κέρδος, σε ανελέητο ανταγωνισμό μεταξύ τους.

7) Η αληθινή πρόκληση του 21ου αιώνα δεν είναι πώς θα εγκλιματισθούμε στην “ψηφιακή ή νέα οικονομία”, στην “κοινωνία της γνώσης”, στην “κοινωνία του ρίσκου”, ως θύτες ή θύματά της. Είναι αντιθέτως **πώς θα κτίσουμε μία κοινωνία στην οποία προϋπόθεση της ευδαιμονίας καθενός θα είναι η αυτοπραγμάτωση των άλλων και όχι η εξόντωσή τους.** Όχι για κάποιες προνομιούχες νησίδες σχετικής ευμάρειας πάνω στον πλανήτη, αλλά για όλα τα μέλη του ανθρωπίνου γένους.

Αυθεντικά “νέα” θα ήταν μία οικονομία βιώσιμης ανάπτυξης, με δημοκρατικό, άρα συλλογικό και συνειδητό, καθορισμό των αναγκών που είναι καλό να ικανοποιούνται. Μία κοινωνική και

οικονομική δημοκρατία, επομένως, με πρώτο μέλημα την αλληλέγγυα διατήρηση της ουσίας της κοινωνικής συνύπαρξης σε ολόκληρη την υφήλιο. Με οικολογική συνείδηση των ανθρώπων, με κοινωνική ασφάλεια για όλους, με τη δυνατότητα να απολαμβάνουν όλοι τα αγαθά του πολιτισμού και ούτω καθ' εξής. Σε μία κοινωνία στην οποία παραγωγοί και καταναλωτές θα ήσαν κοινωνικά υπεύθυνοι πολίτες και όχι κοινωνικώς ανεύθυνα πλάσματα, βυθισμένα στη μανιακή επιδίωξη εγωιστικών και μάλιστα βραχυπρόθεσμων συμφερόντων.

Οι διακηρύξεις της Μπολώνια και της Σαλαμάνκα, αντίθετως, δέχονται σιωπηρά ότι η κατανομή του κοινωνικού πλούτου είναι ιδιωτική υπόθεση αυτών που τον ιδιοποιούνται με την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης αυτών που τον παράγουν. Άρα, υποτίθεται, οι πρώτοι είναι που νομιμοποιούνται να έχουν τον κύριο λόγο σχετικά με τις προσδοκώμενες από την εκπαίδευση ικανότητες του εργατικού δυναμικού “τους”. Ποιο να είναι το περιεχόμενο, το γενικό πνεύμα και οι στόχοι της ανώτατης εκπαίδευσης, αυτά αφορούν δήθεν όχι τους ίδιους τους διδάσκοντες και τους διδασκόμενους, αλλά αυτούς που θα εκμεταλλευθούν την εργατική δύναμη των αποφοίτων.

Αυτό είναι τελικώς το κρυμμένο και καθόλου αθώο νόημα της ιδέας “η ανώτατη εκπαίδευση οφείλει να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της αγοράς”. Η ιδέα αυτή ***ξεκινά από μία ιδεολογική προσπάθεια. Ότι δηλαδή μία κοινωνική μειοψηφία νομιμοποιείται να εκμεταλλεύεται τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας. Άρα ότι εκείνη δικαιούται να αποφασίζει ετερόνομα για το μορφωτικό επίπεδο, τις προοπτικές εργασίας ή ανεργίας και τελικά για τον ίδιο το βίο της πλειοψηφίας.***

Είναι εντελώς παραπλανητική η επιτήδεια ταύτιση της “κοινωνίας” με τον δήθεν ουδέτερο όρο “αγορά”. Στις διαδικασίες της παραγωγής και της ανταλλαγής, αν θέλουμε να κυριολεκτούμε, εμφανίζεται μονάχα ό,τι μπορεί να πωληθεί και να αγορασθεί, με πρόθεση το κέρδος. Σ' αυτές εμφανίζονται εμπορεύσιμα προϊόντα, υπηρεσίες και ικανότητες προς πώληση. Δεν απεικονίζονται απαραίτητως οι πραγματικές ανάγκες των κοινωνιών. Αυτές όμως είναι ζήτημα ανοικτό στη δημόσια σφαίρα επικοινωνίας των ανθρώπων. Επομένως ο προσδιορισμός τους αρμόζει να γίνεται πέρα από τον αγχώδη, ιδιοτελή και αφιλοσόφητο χώρο των οικονομικών δοσοληψιών.

Κεφαλαιούχοι και εργοδότες ενδιαφέρονται για την ικανοποίηση ή και την επινόηση αναγκών επί πληρωμή, μονάχα προς όφελος όσων διαθέτουν την αναγκαία αγοραστική δύναμη. Δεν ενδιαφέρονται για την ικανοποίηση των καλώς νοούμενων αναγκών των ανθρώπων και μάλιστα όλων ανεξαιρέτως. Ούτε για την κοινωνική ευημερία κόπτονται, ούτε για τη διατήρηση των κοινωνικών δεσμών, ούτε για την προστασία της βιόσφαιρας. Ούτε βεβαίως νοιάζονται για την καλλιέργεια αληθινού, δηλαδή κριτικού, επιστημονικού και φιλοσοφικού πνεύματος. Αλίμονο όμως στην κοινωνία που θα εγκαταλείψει στην αρμοδιότητα των επιχειρηματιών και των ανθρώπων της πιάτσας να της μάθουν ποιο είναι το νόημα της μόρφωσης, της επιστήμης και τελικά της ίδιας της ζωής μας.

Το νόημα της μόρφωσης παραμένει η καλλιέργεια των κριτικών ικανοτήτων των ανθρώπων, για επιστημονική σκέψη και φιλοσοφικό στοχασμό, για ηθικά και πολιτικά υπεύθυνη δράση, για αληθινή αισθητική απόλαυση. Ωστόσο, η τεχνοκρατική θεώρηση των πραγμάτων και ο αγοραίος οικονομισμός εναντιώνονται απέναντι σ' αυτό το κληρονομημένο από τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό ιδεώδες.

Εκτιμούμε ότι ***οι θέσεις αυτές ανταποκρίνονται σε γενικεύσιμα συμφέροντα της κοινωνίας, στην Ελλάδα και διεθνώς.*** Διατυπώνονται ως αρχές με διυποκειμενική ισχύ, συμβάλλοντας να αναδειχθεί μία εποικοδομητική προοπτική για την ανώτατη παιδεία. Παρουσιάζοντάς τις προς δημόσια διαβούλευση, ελπίζουμε να μετουσιωθούν σε μαχητικά αιτήματα απέναντι σε δυνάμεις και μηχανισμούς που αντιλαμβάνονται την παιδεία και την έρευνα ως τόπους αγοραπωλησίας προϊόντων και υπηρεσιών. Προς το σκοπό αυτόν ενώνουμε τις δυνάμεις μας με όσους συναδέλφους, στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, συμμερίζονται τις ίδιες ανησυχίες και κοινές βασικές αξίες για το μέλλον των δημόσιων πανεπιστημίων.

Η ΑΠΟΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (1982-1999)

Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ (1982-1989)

Με την ψήφιση του Ν.1268/82, του *Νόμου Πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των ΑΕΙ*, συντελέστηκαν τέσσερις βασικές αλλαγές, που μετέβαλαν ριζικά το τοπίο της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης:

α. Καταργήθηκε η αυθεντία της καθηγητικής *έδρας* και εισήχθη ένα ιεραρχημένο σώμα Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) τεσσάρων βαθμίδων. Οι προσωποπαγείς αρμοδιότητες του παραδοσιακού *Καθηγητή* ανατέθηκαν στη ΓΣ του Τμήματος, στην οποία μετέχουν αυτοδικαίως όλα τα μέλη ΔΕΠ που έχουν εκλεγεί στο Τμήμα καθώς και εκπρόσωποι των φοιτητών. Τα μέλη ΔΕΠ δεν διορίζονται αλλά εκλέγονται βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων και λαμβάνουν εντολή διδασκαλίας από τη ΓΣ.

β. Η *Σχολή*, που συνάρθρωνε τις προσωποπαγείς έδρες και συνιστούσε τον διοικητικό και επιστημονικό πυρήνα των ΑΕΙ, υποκαταστάθηκε από τον νέο θεσμό του *Τμήματος*.

«Τα ΑΕΙ αποτελούνται από Σχολές. Οι Σχολές καλύπτουν ένα σύνολο συγγενών επιστημών [...]. Οι Σχολές διαιρούνται σε Τμήματα». Το Τμήμα «αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο *μιας επιστήμης*».

Ανώτατο όργανο διοίκησης του Τμήματος είναι η ΓΣ, η οποία καταρτίζει Πρόγραμμα Σπουδών, η επιτυχής παρακολούθηση του οποίου από τους φοιτητές οδηγεί στην απονομή «ενιαίου πτυχίου» σε μία επιστήμη.

Το δημόσιο πτυχίο πιστοποιεί την απόκτηση της εγκυκλίου γνώσης στο γνωστικό αντικείμενο της επιστήμης που αντιστοιχεί στον τίτλο κάθε Τμήματος ΑΕΙ.

Το Τμήμα διαιρείται σε Τομείς, οι οποίοι συντονίζουν τη διδασκαλία επιμέρους γνωστικών πεδίων της επιστήμης αυτής.

γ. Θεσμοθετήθηκαν μεταπτυχιακοί κύκλοι σπουδών. Η ευθύνη τους ανατέθηκε στα Τμήματα που θεραπεύουν την επιστήμη στην οποία αντιστοιχούν οι απονεμόμενοι τίτλοι μεταπτυχιακών σπουδών. Ορίστηκαν δύο τύποι μεταπτυχιακού διπλώματος: *Το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης* και το *διδακτορικό*.

δ. Ιδρύθηκαν δύο *εθνικής εμβέλειας* συμβουλευτικά Σώματα με συντονιστικές και εποπτικές αρμοδιότητες:

► Η *Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών* (ΕΑΓΕ) που προβλεπόταν να είναι σύμβουλος της κυβέρνησης σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής και ο κεντρικός σύμβουλος των ΑΕΙ. Αρμοδιότητα της ΕΑΓΕ ήταν να γνωμοδοτεί και να εισηγείται για το είδος των τίτλων σπουδών, για το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών, τις ισοτιμίες και το ομοταγές μεταξύ τίτλων σπουδών του εσωτερικού και του εξωτερικού.

► Το *Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης* (ΣΑΠ) που είχε εισηγητική αρμοδιότητα σχετικά με την ίδρυση, κατάργηση, συγχώνευση, οργάνωση και λειτουργία ΑΕΙ, Σχολών και Τμημάτων. Η ΕΑΓΕ δεν λειτούργησε ποτέ, ενώ το ΣΑΠ παρέμεινε όργανο διακοσμητικού χαρακτήρα και, στην πράξη, οι αρμοδιότητές του εκχωρήθηκαν στη λεγόμενη Σύνοδο των Πρυτάνεων. Έτσι, η ίδρυση νέων Τμημάτων εξακολουθεί να αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο του εκάστοτε Υπουργού Παιδείας και των ακαδημαϊκών ή πολιτικών του συμβούλων. Με τον Ν.2327/95 ιδρύθηκε το *Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας* (ΕΣΥΠ) στο οποίο επιχειρείται ένας συγκερασμός αρμοδιοτήτων του ΣΑΠ και της ΕΑΓΕ. Ωστόσο, όπως φάνηκε κατά την τρέχουσα εκπαιδευτική κρίση, η ενεργοποίηση του ΕΣΥΠ δεν συνιστά κυβερνητική προτεραιότητα.

Βάσει του Ν.1268/82 αναδιαρθρώθηκαν τα δέκα τρία ΑΕΙ της χώρας με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων Τμημάτων. Καταργήθηκαν οι επτά Παιδαγωγικές Ακαδημίες και ιδρύθηκαν σε διάφορα ΑΕΙ Τμήματα Νηπιαγωγών, Τμήματα Παιδαγωγικής Δημοτικής Εκπαίδευσης και Τμήματα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού. Καταργούνται τα ΚΑΤΕΕ και ψηφίζεται ο Νόμος Πλαίσιο για τα ΤΕΙ (Ν.1404/83). Παράλληλα ιδρύονται τέσσερα νέα ΑΕΙ (Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αιγαίου και Πολυτεχνείο Κρήτης) αυξάνοντας τον αριθμό των Ελληνικών Πανεπιστημίων από δέκα τρία σε δέκα επτά. Ακολουθώντας ιδρύεται

το δέκατο όγδοο ΑΕΙ της χώρας, το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Οικιακής Οικονομίας, το οποίο αρχίζει να λειτουργεί στις αρχές του 1990.

Κατά την περίοδο 1982-1989 εμφανίζεται, λοιπόν, το πρώτο κύμα αθρόας ίδρυσης νέων Τμημάτων, πολλά εκ των οποίων θεραπεύουν νέου είδους γνωστικά αντικείμενα. Πρέπει να σημειωθεί ότι, από τα πενήντα δύο νέα Τμήματα τα είκοσι αφορούν στον νεοϊδρυθέντα κλάδο των διδασκαλικών σπουδών και ότι η πλειονότητα των υπολοίπων τριάντα τεσσάρων αφορούν στις αναδιρθρώσεις των παλιών ΑΕΙ και στην ίδρυση των τεσσάρων νέων.

Προς το τέλος της περιόδου αποφασίζεται η μετονομασία των πέντε ΑΕΙ της χώρας που δεν είχαν στον τίτλο τους τη λέξη Πανεπιστήμιο (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Γεωργικό Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Η μετονομασία αυτή συνοδεύεται από προτάσεις για διάσπαση των αρχικών τους Τμημάτων και δημιουργία νέων, σε πολύ εξειδικευμένες κατευθύνσεις.

Το 1985 ψηφίζεται ο Ν.1566, ο οποίος τροποποιεί τον Νόμο Πλαίσιο κυρίως σε θέματα μεταπτυχιακών σπουδών. Οι σχετικές προβλέψεις του νόμου έμειναν ανενεργές και, το 1992, καταργήθηκαν από τη Ν.Δ. Μέχρι την ψήφιση του Νόμου Σουφλιά, τα Ελληνικά ΑΕΙ δεν επιτρεπόταν να οργανώνουν κύκλους μεταπτυχιακών σπουδών και να χορηγούν διπλώματα μεταπτυχιακής ειδίκευσης.

ΤΟ ΜΕΣΟΔΙΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ Ν.Δ (1989-1994)

Το 1989, υπό κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, υλοποιούνται οι ανωτέρω ειλημμένες αποφάσεις του ΠΑΣΟΚ σχετικά με τις μετονομασίες των τεσσάρων ΑΕΙ και την ίδρυση νέων Τμημάτων σε αυτά αλλά και σε άλλα ΑΕΙ της χώρας. Έτσι εμφανίζεται το δεύτερο κύμα αθρόας ίδρυσης νέων Τμημάτων και, συνεπώς, της θεσμοθέτησης νέου είδους πτυχίων με άκρως συγκεκριμένες κατευθύνσεις και αμφίβολης επιστημονικής ή επαγγελματικής φυσιογνωμίας. Το σύνολο σχεδόν των τριάντα οκτώ νέων Τμημάτων αφορούν στα γνωστικά πεδία των Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών, των Γεωπονικών Σπουδών και της Πληροφορικής. Ας σημειωθεί ότι η Ν.Δ. προσέθεσε σχετικά λίγα νέα Τμήματα στη λίστα που κληρονόμησε από το ΠΑΣΟΚ.

Οι πρωτοβουλίες της Ν.Δ. προσανατολίστηκαν κυρίως σε θεσμικές ρυθμίσεις που τροποποίησαν ουσιαστικά τον Νόμο Πλαίσιο του 1982. Ο Ν.2083/92 (Νόμος Σουφλιά) ενίσχυσε την εξουσία των καθηγητών της Α΄ βαθμίδας, περιόρισε τις αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων διοίκησης (ΓΣ Τμημάτων και Συγκλήτων), μείωσε τη φοιτητική εκπροσώπηση στα σώματα εκλογής Προέδρων Τμημάτων και Πρυτανικών Αρχών, ενίσχυσε τις δυνατότητες παρέμβασης του Υπουργείου, εισήγαγε τη δυνατότητα επιβολής διδάκτρων, προέβλεψε την ίδρυση Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων (ΕΠΙ) με τη μορφή Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (έξω, δηλαδή, από το έλεγχο των συλλογικών οργάνων διοίκησης των ΑΕΙ), θεσμοθέτησε την ερευνητική και εκπαιδευτική συνεργασία των ΑΕΙ με ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τα ΕΠΙ συνέβαλαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση πελατειακών σχέσεων, οικονομικών συμφερόντων και εξωπανεπιστημιακής επαγγελματικής απασχόλησης σημαντικής μερίδας μελών ΔΕΠ.

Ακόμα, με τον Ν.2083/92 ιδρύθηκε το δέκατο ένατο ΑΕΙ της χώρας, το *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*. Το ΑΕΙ αυτό έμεινε στα χαρτιά μέχρι την ψήφιση, από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, του Ν.2327/95 που του έδωσε σάρκα και οστά.

Ο Νόμος Σουφλιά ανακίνησε και το ζήτημα των μεταπτυχιακών σπουδών ενεργοποιώντας ή τροποποιώντας σχετικές διατάξεις των Ν.1286/82 και 1566/85. Κατά την περίοδο 1992-93, τα Φύλλα της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) κατακλύστηκαν από δημοσιεύσεις ίδρυσης προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών. Πλην όμως, η πλειονότητα των προγραμμάτων αυτών έμεινε στα χαρτιά, διότι η κυβέρνηση της Ν.Δ. αρνήθηκε να διαθέσει τα απαραίτητα κονδύλια από τον κρατικό προϋπολογισμό ενώ, λόγω των κινητοποιήσεων της εκπαιδευτικής κοινότητας, δίστασε να υιοθετήσει ως λύση τη γενικευμένη επιβολή διδάκτρων.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ (1994-1999)

Η επιστροφή του ΠΑΣΟΚ στη διακυβέρνηση της χώρας συνοδεύτηκε από καταιγισμό νομοθετημάτων για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Το ογκώδες, όμως, νομοθετικό έργο που

παρήχθη δεν έθιξε στο ελάχιστο τις ρυθμίσεις που επέβαλε στα ΑΕΙ ο Νόμος Σουφλιά, το 1992. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που πραγματοποίησε το «νέο» ΠΑΣΟΚ αφορούν στην εκ νέου αύξηση της φοιτητικής συμμετοχής στα σώματα εκλογής Πρυτάνεων και Προέδρων Τμημάτων (Ν.2118/94 Νόμος Φατούρου), σε αμφιλεγόμενες ρυθμίσεις για τις εξελίξεις των μελών ΔΕΠ (Ν.2517/97), στις νεοφιλελεύθερες προβλέψεις για την απασχόληση και το νέο μισθολόγιο (Ν.2530/97) όπου νομιμοποιείται η εξωπανεπιστημιακή απασχόληση και η «ελεύθερη» άσκηση *ελευθερίου επαγγέλματος* από μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ και ΕΠ των ΤΕΙ. Ακόμα, ενεργοποιούνται οι ρυθμίσεις για το *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο* (Ν.2327/95) και ιδρύεται ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου το *Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελληνικών Σπουδών* με έδρα την Ολυμπία (Ν.2413/96). Ακόμα, με τον Ν.2525/98, θεσμοθετούνται τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ) υλοποιώντας τη λεγόμενη «διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Τέλος, η *Υγειονομική Σχολή Αθηνών* καταργείται και επανιδρύεται με ειδικό Νόμο ως *Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας*, αποτελώντας το εικοστό ΑΕΙ της χώρας.

Παράλληλα, κατά τη δεύτερη περίοδο διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ σημειώθηκε δραματική μείωση των δημοσίων δαπανών για την Ανώτατη Παιδεία. Σήμερα, οι συνολικές δημόσιες χρηματοδοτήσεις για τα ΑΕΙ αντιστοιχούν σε ποσοστό μικρότερο του 0,7% του ΑΕΠ ενώ, ο μέσος όρος στις χώρες του ΟΟΣΑ είναι 1,5%. Στο ανωτέρω ποσοστό περιλαμβάνονται και οι σημαντικές χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που, στο μεγαλύτερο μέρος τους, απορροφούν πόρους από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για τη συνεχή κατάρτιση των ανέργων. Πρόκειται για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) που χρηματοδοτεί τις αλλαγές στο Λύκειο, τα ΠΣΕ, τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο και την ίδρυση νέων Τμημάτων στα Ελληνικά ΑΕΙ. Οι Λογαριασμοί Δημοσίων Επενδύσεων των ΑΕΙ τροφοδοτούνται σχεδόν αποκλειστικά από το ΕΠΕΑΕΚ ενώ οι σχετικοί εθνικοί πόροι έχουν συρρικνωθεί στο απαιτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση ποσοστό εθνικής συμμετοχής στα πραγματοποιούμενα προγράμματα. Κοντολογίς, το Ελληνικό Δημόσιο έχει παραιτηθεί από κάθε αυτοτελή πολιτική στρατηγικού σχεδιασμού για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

Το ΠΑΣΟΚ, έχοντας ως προτεραιότητα την απορρόφηση κοινοτικών πόρων για την ενίσχυση των οικονομικών δεικτών, θεώρησε ότι οι πόροι του ΕΠΕΑΕΚ προσφέρονται κατεξοχήν για την ενίσχυση των όλο και φτωχότερων προϋπολογισμών του Υπουργείου Παιδείας. Ωστόσο, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, «ο τομέας της εκπαίδευσης αποτελεί πεδίο δράσης των κρατών-μελών και, επομένως, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να παρέμβει παρά βοηθητικά και συμπληρωματικά στις ενέργειές τους». Η Ελληνική κυβέρνηση, λοιπόν, είναι εκείνη που επέλεξε να χρηματοδοτήσει τις «μεταρρυθμίσεις» αποκλειστικά μέσω του ΕΠΕΑΕΚ αποδεχόμενη τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες της συγκεκριμένης χρηματοδότησης. Όπως λέει το όνομά του, το πρόγραμμα αυτό αποβλέπει αποκλειστικά στη δημιουργία προϋποθέσεων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης ή επανένταξης νέων ευρωπαϊών ανέργων στην αγορά εργασίας. Η χρηματοδότηση όλου του φάσματος της δημόσιας εκπαίδευσης από το ΕΠΕΑΕΚ έχει καθοριστικές συνέπειες για τη φυσιογνωμία του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Στο σημείο αυτό κατασκευάζεται ένα θεωρητικό τέχνασμα για να νομιμοποιήσει το όλο εγχείρημα. Ο Υπουργός Παιδείας Γ. Αρσένης αιτιολόγησε τη «μεταρρύθμιση» ως επιβεβλημένο μέτρο για την καταπολέμηση της ανεργίας. Σύμφωνα με τον Υπουργό, η ανεργία οφείλεται κυρίως στην αναντιστοιχία των αναγκών της αγοράς εργασίας με τους αναχρονιστικούς προσανατολισμούς του εκπαιδευτικού μας συστήματος:

«Ο κοινωνικός αποκλεισμός θα αποφευχθεί, η ανεργία θα καταπολεμηθεί, η κοινωνική συνοχή θα εξασφαλισθεί μόνο από ένα σύγχρονο σύστημα παιδείας [...] Στις χώρες της Ευρώπης, σε έναν μεγάλο βαθμό, η ανεργία που έχουμε δεν οφείλεται στην έλλειψη οικονομικών ευκαιριών. Είναι ανεργία δομική που δημιουργήθηκε από ένα διαστρεβλωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, που δημιούργησε εκπαιδευτικές και κοινωνικές αγκυλώσεις και αναντιστοιχία ανάμεσα στην εκπαίδευση και τις πραγματικές ανάγκες της ζωής και της παραγωγής. Στο νέο σύστημα που θέλουμε να αναπτύξουμε θα πρέπει να δώσουμε όλα τα εφόδια και τους εξοπλισμούς στους νέους να αδράξουν τις υπάρχουσες ευκαιρίες και να έχουν μια γόνιμη και αποτελεσματική απασχόληση στις οικονομίες που ανατέλλουν. Έτσι που η ανεργία να εκφράζει μόνο την αδυναμία των χωρών να εφαρμόσουν σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα».

Στην πραγματικότητα, έτσι όπως εξελίσσεται η ελληνική οικονομία, δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Οι αλλαγές που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας

αφορούν μόνο στην αναδιάταξη των διαθέσιμων θέσεων και στη διαρκή κινητικότητα σημαντικού ποσοστού του ενεργού πληθυσμού από την εργασία στην ανεργία και αντίστροφα. Αύξηση των δεικτών απασχόλησης ούτε υπάρχει ούτε διαφαίνεται να υπάρξει στα επόμενα χρόνια, ενόψει της πολιτικής που συνεπάγεται η «ονομαστική» σύγκληση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα της ανάπτυξης, που συνδέεται με την απασχόληση και την αύξηση των θέσεων εργασίας, έχει τεθεί σε δεύτερη μοίρα.

Η στενότητα θέσεων απασχόλησης οδηγεί στη μεγάλη ζήτηση τίτλων σπουδών καθώς οι γονείς, μπροστά στο άγχος για την ενδεχόμενη αυριανή ανεργία των παιδιών τους, πασχίζουν να τα εξοπλίσουν με όσο το δυνατόν περισσότερα εφόδια επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Τούτο οδηγεί σε τεράστια «ιδιωτική επένδυση». Η δημόσια παιδεία κοστίζει πολύ ακριβά στους πολίτες. Φροντιστήρια, ξένες γλώσσες, σπουδές. Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι το 70% των φοιτητών σπουδάζουν για τέσσερα τουλάχιστον χρόνια μακριά από το σπίτι τους, κάθε πανεπιστημιακό πτυχίο κοστίζει στην Ελληνική οικογένεια δέκα περίπου εκατομμύρια δραχμές, πέρα απ' ό,τι επιπλέον καταβάλλει μέσω της αναγκαστικής της συμβολής στα φορολογικά έσοδα του κράτους. Και, στην πράξη, το πτυχίο αυτό δεν έχει αντίκρισμα στην αγορά εργασίας.

Ο μύθος ότι τα υπερεξειδικευμένα πτυχία θα επιτρέψουν την είσοδο των κατόχων τους στην αγορά εργασίας είναι επικίνδυνος. Για να εξειδικευθεί κάποιος, θα πρέπει πρώτα να έχει σπουδάσει μια επιστήμη. Εξειδίκευση δεν σημαίνει κατάρτιση σε δεξιότητες ή τεχνικές που απαιτεί ή που φαντάζεται κανείς ότι απαιτεί σήμερα η αγορά. Στην εποχή μας, οι δεξιότητες αυτές απαξιώνονται με απίθανα γοργούς ρυθμούς. Εκείνος που μπορεί να ανανεώνει γνώσεις και δεξιότητες είναι ο πτυχιούχος που έχει σπουδάσει σε βάθος την επιστήμη του, που έχει κατακτήσει τις εγκύκλιες γνώσεις, τα εργαλεία και τις αρχές της. Τα υπερεξειδικευμένα πτυχία είναι τίτλοι μίας χρήσεως ή και καμίας.

ΤΟ ΠΡΟΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΜΠΟΛΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με τους 29 Υπουργούς Παιδείας των Ευρωπαϊκών χωρών, που υπέγραψαν τη Διακήρυξη της Μπολόνια, πρόθεσή τους είναι η δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσα στον οποίο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των ευρωπαϊκών χωρών θα μπορούν να αξιολογούνται, να συγκρίνονται και να αναγνωρίζονται μεταξύ τους στη βάση ενός ενιαίου κύκλου σπουδών ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

Φαίνεται, όμως, πως το κύριο στοιχείο της διακήρυξης αφορά την πρόταση για ενιαία οργάνωση των σπουδών σε κύκλους (προπτυχιακό 3ετούς διάρκειας, μεταπτυχιακό - masters 2ετούς διάρκειας και διδακτορικό 3ετούς διάρκειας) που προωθείται σε διάφορες χώρες και σε αρκετές έχει ήδη εφαρμοσθεί. Στο πλαίσιο της κρατούσας νεοφιλελεύθερης τάσης εκτιμούμε ότι με το σύστημα αυτό επιδιώκεται να μειωθεί η ευθύνη κάλυψης εκ μέρους του κράτους της ολοένα και αυξανόμενης ζήτησης για μεταλυκειακή εκπαίδευση με τη δημιουργία επιστημονικά υποβαθμισμένων και αντίστοιχα χαμηλού κόστους επαγγελματικών σπουδών 3ετούς διάρκειας. Ο κίνδυνος που διαγράφεται είναι η υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών, καθώς και η μεταβίβαση της ευθύνης για αυτές στην ιδιωτική σφαίρα, κίνδυνος δηλαδή να χαθεί η δημοκρατική και πολιτισμική κατάκτηση της ανεξάρτητης από εξωγενή και αλλότρια κριτήρια ενιαίας διδασκαλίας και έρευνας. Η υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών θα έχει αρνητικές επιπτώσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, η οποία έχει ήδη υποστεί τις επιπτώσεις αποκλεισμού μεγάλης μερίδας νέων, σαν συνέπεια των κυβερνητικών «μεταρρυθμίσεων».

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι η αποδοχή της πολιτικής της διακήρυξης της Μπολόνια από τις ευρωπαϊκές χώρες εγκυμονεί κινδύνους για την ποιότητα, το είδος των σπουδών και τη σχέση των πτυχίων με την αγορά εργασίας. Μια τέτοια πολιτική υποτιθέμενης «ευελιξίας» ως προς την αγορά εργασίας και υποβάθμισης του επιστημονικού και ερευνητικού επιπέδου, θα έχει αρνητικές επιπτώσεις συνολικά στον ευρωπαϊκό χώρο, που έχει αντίθετες παραδόσεις. Δεν θα προωθήσει την ανάπτυξη της επιστήμης, της γνώσης, της τεχνολογίας, της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη διακήρυξη δεν γίνεται καμία αναφορά στις προϋποθέσεις, όπως η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή, η επάρκεια διδακτικού προσωπικού, η ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών, που είναι αναγκαίες για την εγκαθίδρυση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου υψηλής στάθμης στην παροχή εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου.

Μετά τις βασικές αυτές επισημάνσεις ο ΣΥΝ θεωρεί ότι:

- Το αναφαίρετο δημοκρατικό δικαίωμα της ισότιμης πρόσβασης του ευρωπαϊού πολίτη στα Πανεπιστήμια και τις ουσιαστικά ισότιμες με αυτά ανώτατες σχολές του ευρωπαϊκού χώρου σε συνδυασμό με την απόρριψη της σχεδιαζόμενης συρρίκνωσης των δαπανών για την ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη, οδηγούν μονοσήμαντα στην απόρριψη του «κύριου στοιχείου» της διακήρυξης της Μπολόνια, δηλαδή την αναγκαστική και καθολική διάσπαση των πανεπιστημιακών σπουδών σε δύο κύκλους. Η χορήγηση τίτλου σε 3ετή πρώτο κύκλο σπουδών, δημιουργεί μια κατηγορία «απασχολήσιμων» πτυχιούχων και αφετέρου η μη πρόσβαση όλων στο δεύτερο κύκλο, οδηγεί σε αποφοίτους δύο ταχυτήτων. Επίσης, θα επιδράσει αρνητικά στην επιστημονική και ερευνητική διαδικασία, συνολικά του Πανεπιστημίου και στο γνωστικό υπόβαθρο των φοιτητών.
- Η αναγκαία εξίσωση των Ελληνικών ΑΕΙ στο μέσο επίπεδο χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ επιβάλλει να διπλασιαστούν οι χρηματοδοτήσεις των ΑΕΙ με βάση ένα σαφές και σύντομο χρονοδιάγραμμα, αν θέλουμε να διεκδικούμε σοβαρά την ουσιαστική σύγκλιση και την προώθηση της κοινωνίας της γνώσης.
- Τα περί αξιόπιστων διαδικασιών σύγκρισης και αναγνώρισης των ευρωπαϊκών τίτλων σπουδών και η κινητικότητα φοιτητών και διδασκόντων, όσο αφορά την Ε.Ε. έχει επιλυθεί με τις αντίστοιχες οδηγίες, ενώ για τις λοιπές χώρες μπορούν να επιλύονται από αξιόπιστες και ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, στα πλαίσια του ΕΣΥΠ, που φυσικά σε καμμία περίπτωση δεν πρέπει να λειτουργούν όπως το ΔΙΚΑΤΣΑ.
- Με τη διακήρυξη της Μπολόνια ανοίγει ο δρόμος για την αναγνώριση ιδιωτικών πανεπιστημίων ή του μέρους των σπουδών που γίνονται σ' αυτά.
- Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ έχει σοβαρές ευθύνες γιατί υπέγραψε τη διακήρυξη της Μπολόνια, αντί να προωθήσει αποφασιστικά την αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Η ελληνική προσέγγιση στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να κινηθεί στα πλαίσια των αναγκών της ελληνικής κοινωνίας για αναβάθμιση του επιπέδου σπουδών, διότι είναι ευνόητο ότι η διακήρυξη δεν είναι υποχρεωτική.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι με τη διακήρυξη της Μπολόνια, αλλά και την συνάντηση των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας στην Πράγα ανοίγει ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για τις πανεπιστημιακές σπουδές στην Ευρώπη και στη χώρα μας και γι' αυτό θα πάρει όλες τις δυνατές πρωτοβουλίες για την κατά το δυνατό πιο εμπεριστατωμένη και πλατειά συζήτησή του.

Καταληκτικά

Ο ΣΥΝ απορρίπτει την αναδιάρθρωση των σπουδών που προτείνεται στη διακήρυξη της Μπολόνια που προβλέπει 3ετή διάρκεια για την απόκτηση πανεπιστημιακού πτυχίου. Θεωρεί ότι οι προπτυχιακές σπουδές ολοκληρώνονται μετά από τουλάχιστον 4ετή φοίτηση, το μεταπτυχιακό δίπλωμα μετά από 1 τουλάχιστον επιπλέον έτος και 3 το διδακτορικό. Εμμένει στο ότι η πολιτεία πρέπει να εξασφαλίζει τη δημόσια και δωρεάν παροχή πλήρους επιστημονικής παιδείας συμπεριλαμβανομένων και των μεταπτυχιακών σπουδών, ιδιαίτερα δε του μεταπτυχιακού διπλώματος.

ΑΝΟΙΚΤΟ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Εισαγωγή

Στις μέρες μας, τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας, παρατηρείται μια εντεινόμενη αμφισβήτηση βασικών παραδοσιακών αξιών, που στον ένα ή τον άλλο βαθμό και βεβαίως συχνά με αντιφατικό τρόπο συνυφάνθηκαν με την πανεπιστημιακή ζωή σε όλο τον κόσμο. Η ακαδημαϊκή ελευθερία, ο ελεύθερος διάλογος, ο κοινωνικός ρόλος των πανεπιστημίων δέχονται ανοιχτή επίθεση στο όνομα της δήθεν πρωταρχικής ανάγκης για εκπαίδευση στελεχών άμεσα «χρήσιμων» στην παραγωγή, για πανεπιστημιακή έρευνα που θα εξυπηρετεί στενά τις επιχειρήσεις. Το ουμανιστικό πανεπιστήμιο δείχνει να χάνει σταθερά έδαφος υπέρ του επιχειρηματικού πανεπιστημίου. Στη χώρα μας μάλιστα οι σχετικές συζητήσεις παίρνουν συχνά το χαρακτήρα ολομέτωπης επίθεσης ενάντια στο δημόσιο πανεπιστήμιο. Η χρηματοδοτική τακτική, οι προσπάθειες για ιδιωτικοποίηση σημαντικών λειτουργιών των δημόσιων ΑΕΙ, η ανοιχτή προπαγάνδισή της αναγκαιότητας ίδρυσης ιδιωτικών ΑΕΙ, οι συνεχείς αμφισβητήσεις του θεσμού του πανεπιστημιακού ασύλου, αποτελούν τις ορατές μόνο πλευρές αυτής της επίθεσης, που ανατροφοδοτείται από τους κυρίαρχους κύκλους των ΜΜΕ.

Ο ΣΥΝ υπερασπίζεται με όλες του τις δυνάμεις το δημόσιο χαρακτήρα και τον ακαδημαϊκό και κοινωνικό ρόλο των πανεπιστημίων.

Αγωνίζεται για ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο:

- Ανοιχτό στους νέους και νέες της χώρας και στους νέους και νέες των γειτονικών χωρών, με πολύ πιο ελεύθερες και ορθολογικές διαδικασίες πρόσβασης.
- Χώρο διαλόγου, παραγωγής και κριτικού ελέγχου της γνώσης και των κοινωνικών προϋποθέσεων της εφαρμογής των αποτελεσμάτων της.
- Υπεύθυνο απέναντι στην κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον.
- Ανοιχτό στη συνεργασία με τις ζωντανές δυνάμεις της κοινωνίας μας, τα κοινωνικά κινήματα, μέσα από διαδικασίες δημοκρατικού προγραμματισμού.
- Ανοιχτό στις νέες ανάγκες, στις προκλήσεις του καιρού μας, για ειρήνη και συνεργασία με τις δυνάμεις της εργασίας και της επιστήμης στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο.

Το Πανεπιστήμιο για το οποίο αγωνιζόμαστε:

- Προάγει την επιστημονική γνώση και υπηρετεί μέσα από τη διαφάνεια την επιστημονική έρευνα στο χώρο της κοινωνίας, του πολιτισμού, της φύσης και του περιβάλλοντος με διαρκή επίγνωση της κοινωνικής του ευθύνης.
- Συνδέει τη δημιουργική του δραστηριότητα με τα προβλήματα ανάπτυξης, παιδείας, υγείας, πολιτισμού και περιβάλλοντος, στην κατεύθυνση που προτείνει το Πρόγραμμα του Συνασπισμού.
- Διαμορφώνει το επιστημονικό δυναμικό που θα στελεχώσει το επιστημονικό εργαστήριο στην έρευνα και στην οικονομία, το σχολείο, το δικαστήριο, τη δημόσια υπηρεσία, την επιχείρηση, με βαθιά πάντα γνώση της επιστήμης και του κοινωνικού της ρόλου.
- Αποτελεί, τέλος, την «κριτική συνείδηση» της κοινωνίας απέναντι σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης, προνομίων, κοινωνικής αδικίας και σκοταδισμού.

2. Εθνικός Σχεδιασμός για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Χρειάζεται πολιτική βούληση και θεσμοί για τη χάραξη μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την Παιδεία και ειδικότερα για την Τριτοβάθμια.

Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, αντιπροσωπευτικό και αξιοκρατικό, του οποίου οι αποφάσεις σε βασικά θέματα θα έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Το Τμήμα του για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση θα μελετήσει και θα οργανώσει τον διάλογο για:

- Νέο θεσμικό πλαίσιο.
- Ουσιαστική μετεξέλιξη των ΤΕΙ. Ενιαία τριτοβάθμια.

- Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια (σε συνεργασία με το αντίστοιχο τμήμα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης)

Επίσης θα ασχολείται μονίμως με τα παρακάτω:

- Ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση πανεπιστημιακών τμημάτων ή και ΑΕΙ.
- Κατανομή των κρατικών πόρων ανάμεσα στα ΑΕΙ, σύμφωνα με ένα ορθολογικό αλγόριθμο, που θα παίρνει υπόψη του το μέγεθος του ΑΕΙ και τις αντικειμενικές του ανάγκες. Ενίσχυση των νέων και περιφερειακών ΑΕΙ με αναγνώριση του ρόλου τους ως μηχανών της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Αξιοποίηση των πόρων του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης με διαφάνεια και αποδοτικούς μηχανισμούς ελέγχου.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι ο διασκορπισμός των τμημάτων των ΑΕΙ σε διάφορες πόλεις αποβαίνει σε βάρος της ποιότητάς τους και δυσχεραίνει τη λειτουργία τους.

- Χρειάζονται επίσης μέτρα δημοκρατικού προγραμματισμού και συντονισμού των ερευνητικών δραστηριοτήτων και σύνδεσης των Πανεπιστημίων με τα ερευνητικά κέντρα και τις παραγωγικές μονάδες. Σχετικά, κρίνεται απαραίτητη η άμεση σύνδεση της Γεν. Γραμματείας Ερευνας και Τεχνολογίας με το Υπ. Παιδείας ή και η υπαγωγή της σε αυτό.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το ΕΣΥΠ που εξήγγειλε το Υπ. Παιδείας δεν έχει καμία σχέση με τη σύλληψη του ΣΥΝ για τον εθνικό σχεδιασμό. Στο όργανο αυτό φαίνεται ότι επιφυλάσσεται ρόλος εξωραϊσμού της κυβερνητικής πολιτικής και δημιουργίας εντυπώσεων για δήθεν συναίνεση. Ο ΣΥΝ θα συμμετάσχει αποφασισμένος να αποκαλύψει προθέσεις και να προβάλλει τη δική του πολιτική.

3. Σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

(βλ. σχετική εισήγηση της Επιτροπής Παιδείας σε προηγούμενο κεφάλαιο)

4. Θεσμικό πλαίσιο

Χρειάζεται σύγχρονο, ευέλικτο και δημοκρατικό θεσμικό πλαίσιο, χωρίς πολλές λεπτομέρειες και περιορισμούς, που:

- θα διευρύνει και θα κατοχυρώνει την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων. Ο στόχος αυτός θα διευκολυνθεί με την κατάρτιση εσωτερικών κανονισμών από κάθε ΑΕΙ
- θα αλλάξει το καθεστώς στα ΤΕΙ και θα προδιαγράψει τις διαδικασίες της ουσιαστικής ενιαιοποίησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με απώτερο στόχο Ενιαία Ανώτατη Εκπαίδευση (σύμφωνα με τις πρόσφατες επεξεργασίες μας)
- θα διασφαλίζει το δημόσιο χαρακτήρα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- θα διευκολύνει τη δημοκρατική λειτουργία αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ
- θα προωθεί τον εκσυγχρονισμό των προπτυχιακών και τη γρήγορη συστηματικοποίηση των μεταπτυχιακών σπουδών
- θα κατοχυρώνει κανόνες διαφάνειας στην ερευνητική διαδικασία και θα προωθεί τη σύνδεσή τους με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ειδικότερα χρειάζονται:

- Αλλαγές στη διαδικασία εκλογής των οργάνων διοίκησης των ΑΕΙ (Πρυτανεία, Σύγκλητος, Γεν. Συνελεύσεις)
- (Φοιτητική συμμετοχή - παρατάξεις - άμεση εκλογή)
- Αρμοδιότητες συλλογικών οργάνων.
- Διαδικασίες κρίσης και εξέλιξης μελών ΔΕΠ (Μονιμότητα, Εκλογιμότητα, Γ' Βαθμίδα, Κριτήρια κρίσης, ενίσχυση κριτηρίου διδακτικού έργου).

5. Πόροι

Άμεση ριζική αύξηση των κρατικών δαπανών, αξιοποίηση των κονδυλίων του 3ου κοινοτικού πλαισίου για:

- Ριζική βελτίωση της κτιριακής και εργαστηριακής υποδομής.
- Μεγάλη αύξηση νέων θέσεων ΔΕΠ, καθώς και των λοιπών κατηγοριών των εργαζομένων.
- Απόκτηση και οργάνωση σύγχρονων Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών.
- Ριζική αύξηση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών υποτροφιών.
- Πόροι για φοιτητική μέριμνα.
- Πρόβλεψη ικανών κρατικών κονδυλίων για έρευνα και οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών. Αξιοποίηση κοινοτικών ερευνητικών προγραμμάτων. Διεκδίκηση ουσιαστικής ελληνικής συμμετοχής στον κοινοτικό ερευνητικό προγραμματισμό.

6. Προπτυχιακές Σπουδές

Στόχος:

Πλατιά και στέρεη γενική μόρφωση και ανάπτυξη κριτικής σκέψης στο συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο.

Είναι απαραίτητο να προβλέπεται η δυνατότητα αλλαγής τμήματος, με όρους και προϋποθέσεις κατά τα πρώτα έτη σπουδών.

Ειδίκευση

Ο ΣΥΝ είναι γενικά αντίθετος στην τάση που καλλιεργείται κυρίως από συντηρητικούς κύκλους, καθώς και τους θιασώτες του επιχειρηματικού πανεπιστημίου, για στενή ειδίκευση στο προπτυχιακό επίπεδο. Θεωρεί ότι κάθε πανεπιστημιακό τμήμα μπορεί να προβλέπει ολιγάριθμες κατευθύνσεις σπουδών με την παροχή σχετικών κατ' επιλογή μαθημάτων κατά τα τελευταία έτη. Όμως το 1ο πτυχίο πρέπει να είναι ενιαίο και οι φοιτητές να έχουν τη δυνατότητα αλλαγής κατεύθυνσης κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών των σπουδών τους.

Προγράμματα Σπουδών

Χρειάζεται άμεσα ο εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών στα περισσότερα τμήματα των πανεπιστημίων της χώρας. Εισαγωγή νέων σύγχρονων μαθημάτων και αναμόρφωση του περιεχομένου παλαιότερων. Είναι απαραίτητο να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά η τάση για περιορισμό των ανθρωπιστικών μαθημάτων, ιδιαίτερα στις σχολές φυσικών επιστημών και στις πολυτεχνικές σχολές, όπου επιπλέον παρατηρείται μια επιζήμια τάση περιορισμού και της υποδομής σε θεωρητικά αντικείμενα (Φυσική, Μαθηματικά κ.λ.π.).

Είναι επιτακτική επίσης η ριζική αλλαγή των μορφών διδασκαλίας προς την κατεύθυνση του περιορισμού του από έδρας μονολόγου και της υιοθέτησης μεθόδων ενεργητικής συμμετοχής των φοιτητριών/φοιτητών. Σχετικά, κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη εργασιών από τις φοιτήτριες και τους φοιτητές, η διοργάνωση σεμιναρίων και η αξιοποίηση σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων.

Ο χωρισμός των τάξεων σε τμήματα, ιδιαίτερα στις πολυπληθείς σχολές, μπορεί να αντιμετωπίσει το χάος των μεγάλων ακροατηρίων και να αξιοποιήσει διδακτικά τον αυξημένο αριθμό ΔΕΠ που προτείνεται.

Ο ΣΥΝ είναι υπέρ της γενίκευσης του θεσμού της διπλωματικής εργασίας σε όλα τα τμήματα των ΑΕΙ, καθώς και της εισαγωγής μορφών πρακτικής άσκησης στις εφαρμοσμένες σχολές με την αμοιβαία επωφελή σύνδεσή τους με παραγωγικές μονάδες. Επίσης, θεωρεί ότι είναι επείγουσα η εισαγωγή παιδαγωγικών σεμιναρίων, καθώς και παιδαγωγικής εξάσκησης στις λεγόμενες «καθηγητικές σχολές».

Συγγράμματα

Ο ΣΥΝ τάσσεται κατηγορηματικά κατά της παγιοποίησης του ενός και μοναδικού συγγράμματος ανά μάθημα. Χρόνια τώρα επιδιώκει την εξοικείωση των φοιτητριών και φοιτητών με τη χρήση πολλαπλής βιβλιογραφίας. Θεωρεί όμως ότι η λύση της κάρτας που κατά καιρούς επαναφέρει το υπουργείο όχι μόνο δε λύνει, αλλά περιορίζει τη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτή.

Σχετικά, προτείνει τη δωρεάν διανομή ενός συγγράμματος, την υποχρεωτική χρήση πλουραλιστικού καταλόγου, από το οποίο κάθε φοιτητής /φοιτήτρια θα επιλέγει και θα αποκτά δωρεάν ένα ακόμη σύγγραμμα. Τέλος, την εύκολη πρόσβαση σε όλη την υπόλοιπη βιβλιογραφία του καταλόγου ή και άλλων βιβλίων και επιστημονικών περιοδικών με τη δημιουργία σύγχρονων, πλούσιων βιβλιοθηκών (συμβατικών και ηλεκτρονικών) σε όλα τα ΑΕΙ, καλά οργανωμένων, με ελκυστικά αναγνωστήρια κ.λ.π. Βελτιστοποίηση της διαχείρισης των απαραίτητων πόρων μπορεί να υπάρξει με τη γενίκευση και τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημιακών εκδοτικών υπηρεσιών.

7. Μεταπτυχιακές Σπουδές

- Να ολοκληρωθεί επιτέλους το θεσμικό πλαίσιο και να διατεθούν οι πόροι για τη συστηματική οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών.
- Κάθε τμήμα θα αποφασίζει εάν θα έχει ένα κύκλο (μόνο διδακτορικό) ή 2 κύκλους μεταπτυχιακών σπουδών. Κατά προτίμηση οι μεταπτυχιακές σπουδές να οργανώνονται σε διατμηματική και διαπανεπιστημιακή βάση.
- Στόχος των μεταπτυχιακών σπουδών η δημιουργία ικανών και εξειδικευμένων επιστημόνων, που θα στελεχώσουν προηγμένους κλάδους της παραγωγής, αλλά θα αποτελούν και την κύρια βάση για την ακαδημαϊκή και ερευνητική αναπαραγωγή.

- Αποφυγή κινδύνου υποβάθμισης προπτυχιακών σπουδών (τάση συντηρητικών κύκλων).
- Αξιοκρατικό σύστημα πρόσβασης στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Συστηματική παρακολούθηση μεταπτυχιακών μαθημάτων.
- Διαδικασίες αξιολόγησης.

8. Πανεπιστημιακή Έρευνα .

Οι ερευνητικές δραστηριότητες αποτελούν σήμερα συστατικό χαρακτηριστικό της αποδοτικής λειτουργίας ενός σύγχρονου πανεπιστημίου. Τα ελληνικά ΑΕΙ προσαρμόζονται σήμερα στην αναγκαιότητα αυτή με ένα έντονα ανισομερή και στρεβλό τρόπο. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα πανεπιστημιακά τμήματα με ανύπαρκτες ή στοιχειώδεις ερευνητικές δραστηριότητες, ενώ σε άλλα (κυρίως πολυτεχνικά ή τμήματα Φυσικών Επιστημών), που το ερευνητικό έργο έχει διογκωθεί με απότομο τρόπο τα τελευταία χρόνια, οι σχετικές διεργασίες προχωρούν άναρχα, μακριά από την εκπαιδευτική διαδικασία ή και σε βάρος της, χωρίς κοινωνικό ή ακαδημαϊκό έλεγχο. Συχνά δημιουργούνται κλειστές ομάδες, που κερδοσκοπούν αξιοποιώντας την περιουσία του δημόσιου πανεπιστημίου ή χώρους του και το προσδένουν σε επιχειρηματικά συμφέροντα, που συχνά καμιά σχέση δεν έχουν με την ανάπτυξη της χώρας.

Ο ΣΥΝ, τονίζοντας εξ αρχής την ιδιαίτερη σημασία που δίνει στην ανάπτυξη και διεύρυνση της πανεπιστημιακής έρευνας, θα αντιταχθεί σθεναρά στις τάσεις ιδιωτικοποίησης και δημιουργίας στεγανών στο ζωτικό αυτόν τομέα.

Σχετικά θεωρεί ότι:

- Η πανεπιστημιακή έρευνα είναι απαραίτητο να ενταχθεί σε ένα συνολικό εθνικό ερευνητικό σχεδιασμό. Η άμεση σύνδεση της ΓΓΕΤ με το Υπ. Παιδείας μπορεί να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση.
- Είναι απαραίτητη η γενναία κρατική ενίσχυση πανεπιστημιακών ερευνητικών δραστηριοτήτων στις κοινωνικές επιστήμες, καθώς και της βασικής έρευνας, που σήμερα φυτοζωεί.
- Να αξιοποιηθούν με συντονισμένο τρόπο τα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα με σθεναρή διεκδίκηση σε επίπεδο Βρυξελλών σημαντικής χρηματοδότησης τομέων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τη χώρα μας.
- Να αυξηθούν ριζικά οι εθνικές δαπάνες για την έρευνα, προκειμένου να αποκτήσουν την απαραίτητη κρίσιμη μάζα αποδοτικότητας και να δώσουν το στίγμα της ερευνητικής προσπάθειας, που τώρα παραμένει θολό, μια και καθορίζεται από τα κοινοτικά προγράμματα, που είναι ουσιαστικά σχεδιασμένα για τις ανάγκες άλλων χωρών.
- Να υιοθετηθούν αποδοτικοί τρόποι σύνδεσης της έρευνας με την εκπαιδευτική διαδικασία και την παραγωγή, πάντα υπό τον έλεγχο των πανεπιστημιακών οργάνων.

2. Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΕΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Η κατάσταση στα ΤΕΙ, με τα χρόνια προβλήματά τους, που συνεχώς οξύνονται, αποτελεί συστατικό στοιχείο της συνολικής κρίσης του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Ειδικότερα τα ΤΕΙ λόγω του τεχνολογικού τους χαρακτήρα υφίστανται αμεσότερα τις συνέπειες του στρεβλού μοντέλου και του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης της χώρας μας.

Η αλόγιστη πολιτική που ακολούθησαν για μια εικοσαετία όλες οι κυβερνήσεις περιέπλεξε περισσότερο το πρόβλημα της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης και έδωσε τρανταχτό δείγμα αναντιστοιχίας εκπαιδευτικού σχεδιασμού και συνολικής αναπτυξιακής πολιτικής, που τα αποτελέσματά της είναι ολοφάνερα σήμερα.

2. Ο Νόμος του Υπ. Παιδείας για τα ΤΕΙ διαιωνίζει τα προβλήματα, δεν αποτελεί πλαίσιο για την πραγματική αναβάθμιση των ιδρυμάτων και ουσιαστικά παρεμποδίζει το στόχο της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για τους λόγους αυτούς το Τμήμα Παιδείας του ΣΥΝ θεωρεί ότι ο νομος πρέπει να αποσυρθεί και, αφού προηγηθεί ένας ευρύτατος διάλογος με σύνεση και ψυχραιμία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, να καταρτιστεί ένα νέο νομοσχέδιο, που να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες της χώρας.

3. Είναι σαφές ότι η αξιολόγηση και κατάταξη των ιδρυμάτων και των τμημάτων τους, καθώς και των τίτλων σπουδών που παρέχουν, δεν μπορεί να γίνει με απλή βάπτιση. Είναι επίσης σαφές ότι σήμερα δεν υπάρχει βάση για την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ.

4. Είναι παράλληλα αναγκαίο η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας σε συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα να γίνει πραγματικά ενιαία και να λειτουργήσει μακροπρόθεσμα στο επίπεδο που καθορίζει και το Σύνταγμα ως ανώτατη εκπαίδευση.

5. Μια τέτοια προοπτική απαιτεί γενναίες αποφάσεις και σταθερή αντιμετώπιση συμφερόντων και συντεχνιακών αντιλήψεων που υπεισέρχονται.

Προϋποθέτει κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και ικανούς πόρους για να πραγματοποιηθεί. Βασικοί άξονες μιας τέτοιας προσπάθειας πρέπει να είναι:

α. Ο ενιαίος σχεδιασμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα πραγματοποιείται με τρόπο συμβατό προς την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων.

β. Μέτρα για την ουσιαστική αναβάθμιση των παρεχόμενων σπουδών στα ΤΕΙ:

- Διαδικασίες κρίσης και εξέλιξης του σημερινού εκπαιδευτικού προσωπικού.

- Πρόσληψη ικανού αριθμού νέου εκπαιδευτικού προσωπικού με υψηλά προσόντα.

- Ριζική αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών με πρόβλεψη 4 ετών σπουδών σε όλα τα τμήματα.

γ. Στα πλαίσια της ουσιαστικής ενιαιοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη και επιδίωξη, ώστε παράλληλα με τα αναβαθμισμένα ΤΕΙ να γίνει συγχώνευση ορισμένων τμημάτων τους με αντίστοιχα των ΑΕΙ, μετεξέλιξη άλλων, κατάργηση ορισμένων και δημιουργία νέων.

δ. Είναι φανερό ότι τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να βρίσκονται σε αντιστοιχία με το επίπεδο των σπουδών των αντιστοίχων τμημάτων.

ε. Για όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η ευρύτερη δυνατή συναίνεση, για να έχει ο σχεδιασμός αυτός προοπτική.

Ένα Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας με ουσιαστικές και όχι απλώς γνωμοδοτικές αρμοδιότητες μπορεί να αποτελέσει ένα δημοκρατικό θεσμό, που θα λάβει τις αναγκαίες αποφάσεις.

1. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΤΕΙ.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι η ανωτατοποίηση των ΤΕΙ, όπως προβλέπεται από το Νομο του Υπουργείου Παιδείας δεν είναι ουσιαστική και για αυτό το λόγο τον απορρίπτει.

Οι εξελίξεις τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ε.Ε. επιβάλλουν να καταλήξουμε σε ρυθμίσεις οι οποίες να αντιμετωπίζουν ριζικά το πρόβλημα και να μην το μεταθέτουν.

Η αναβάθμιση των ΤΕΙ που πάντα επισημαίναμε και η πραγματικά ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορεί πλέον να γίνεται με σταδιακές μετατοπίσεις των ΤΕΙ προς τα πάνω ή με σύγκλιση των ΑΕΙ και ΤΕΙ προς ένα νοητό και ακαθόριστο "κέντρο" (όπως περίπου ή σύγκλιση που εισηγείται η διακήρυξη της Μπολόνια) .

Η αναβάθμιση των ΤΕΙ ή θα γίνει ουσιαστική σε προγράμματα, διδακτικό προσωπικό, υποδομές, τμήματα, θεσμούς κλπ, ή θα υπονομευτεί εξ αρχής όπως έγινε με τον ν.1404/83 .

Οι προτάσεις αυτές που καταθέτει ο ΣΥΝ εναρμονίζονται με την θέση για ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την αναγκαία διεύρυνση και αναβάθμιση του ιστού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιγραμματικά θα μπορούσαν να διατυπωθούν ως εξής:

1. Τα ΤΕΙ, με την ολοκλήρωση των διαδικασιών που προτείνουμε, εντάσσονται και **θεσμικά** στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Άρα θα διέπονται από το ίδιο μέσο-μακροπρόθεσμα και παραπλήσιο μεταβατικά θεσμικό πλαίσιο με αυτό των ΑΕΙ. Το νομοθετικό πλαίσιο δηλαδή θα πρέπει να καλύψει την διαδικασία και την περίοδο μετάβασης των ΤΕΙ στο ενιαίο θεσμικό πλαίσιο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. **Η σχέση ΑΕΙ-ΤΕΙ** και ο ρόλος τους συνίσταται στις διαφορετικές ιστορικά πορείες προσέγγισης του αντικειμένου τους. Τα μεν από τη γενική θεωρητική γνώση στην εξειδίκευση σε επιστημονικό ή τεχνολογικό κλάδο, τα δε από την εφαρμοσμένη σε επαγγελματικό κλάδο γνώση στην ειδίκευση και την γενίκευση.
3. **Τμήματα:** Στα πλαίσια του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ) συγκροτούνται επιτροπές από Διδακτικό Προσωπικό των ΑΕΙ, ΤΕΙ και άλλους επιστήμονες που εξετάζουν τις γνωστικές περιοχές, το αντικείμενο των τμημάτων και εισηγούνται την πιθανή διεύρυνση ή αλλαγή τους, όπου χρειάζεται, με βάση το επιστημονικό, τεχνολογικό ή επαγγελματικό πεδίο που καλύπτουν. Στόχος αυτής της διαδικασίας θα είναι η προώθηση προτάσεων για την αναβάθμιση των τμημάτων. Δεν μπορεί πλέον να υπάρχουν τμήματα ίδιου αντικειμένου δυο επιπέδων. Ή θα είναι διαφορετικό το

αντικείμενό τους στενότερο ή πλατύτερο ή άλλου προσανατολισμού ή αν μείνει ίδιο θα είναι του αυτού επιπέδου, με τα ίδια με τα ΑΕΙ κριτήρια, προγράμματα, διδακτικό προσωπικό, πρακτική άσκηση και δικαιώματα.

4. **Διάρκεια σπουδών** : 4 χρόνια ή 8 εξάμηνα με πρακτική άσκηση και διπλωματική εργασία
5. **Μεταπτυχιακές σπουδές** : Να γίνονται και στα ΤΕΙ όταν και στο βαθμό που θα είναι έτοιμα για κάτι τέτοιο όπως και τα ΑΕΙ. Μόνο μεταβατικά θα μπορούσαν να υπάρξουν άλλες ρυθμίσεις πέρα από την μόνιμη επιθυμητή συνεργασία ΑΕΙ-ΤΕΙ. Αλλιώς δεν θα υπάρχει ερευνητική δραστηριότητα ανάλογη με το επιδιωκόμενο επιστημονικό επίπεδο.
6. **Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό - Μεταβατικές ρυθμίσεις** : Βαθμίδες διδακτικού προσωπικού αντίστοιχες με των ΑΕΙ με προσθήκη 5^{ης}, στην οποία δεν θα απαιτείται η κατοχή διδακτορικού διπλώματος. Ένταξη του υπάρχοντος μόνιμου διδακτικού προσωπικού στις ανάλογες με τα προσόντα τους βαθμίδες από εκλεκτορικά σώματα. Στα προσόντα θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ όψιν ή προϋπηρεσία ως μόνιμο προσωπικό στα ΤΕΙ και ή διδακτική και επαγγελματική εμπειρία, δεδομένου ότι ήταν διαφορετικά τα κριτήρια για το διδακτικό προσωπικό των ΤΕΙ, απ αυτά των ΑΕΙ, μέχρι τώρα. Προκήρυξη των θέσεων διδακτικού προσωπικού που σήμερα καλύπτονται σε υψηλά ποσοστά (65%) από εκτάκτους.
7. **Παλίοι και νέοι απόφοιτοι ΤΕΙ- Επαγγελματικά δικαιώματα** : Να ισχύουν αυτά που έχουν θεσπιστεί για τους μέχρι τώρα απόφοιτους με ρύθμιση των εκκρεμοτήτων. Στο εξής να ισχύει ότι ισχύει για όλους τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης .
8. Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί **στα πλαίσια του ΕΣΥΠ** πρέπει νάχει σύντομο και τακτό χρονικό ορίζοντα. **Με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα** να συγκροτηθούν επιτροπές και να γίνουν οι απαραίτητες διαδικασίες που θα καθορίσει το μεταβατικό θεσμικό πλαίσιο δεδομένου ότι θα πρέπει να υπάρξει ομαλή συνέχεια στη λειτουργία των ΤΕΙ.

Οι προτάσεις μας για τις αλλαγές και την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ συνδέονται με την θεώρησή μας για την συνολική διάρθρωση των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αντίθεσή μας στην καθιέρωση ενός πρώτου κύκλου τριετούς φοίτησης όπως εισηγείται η διακήρυξη της Μπολόνια. Συνδέονται επίσης με τις προτάσεις μας για καθιέρωση δωδεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και δημόσιας δωρεάν μεταλυκειακής τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και με την πρότασή μας για ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ» ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

1. Η περιοδική αξιολόγηση των Πανεπιστημιακών Τμημάτων και των Πανεπιστημίων από τα ίδια τα ενδιαφερόμενα Τμήματα και τα Πανεπιστήμια, σε συνεργασία, προφανώς, με τα ομοειδή Τμήματα και Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού, σίγουρα αποτελεί σημαντικό εργαλείο, τόσο για τη βελτίωση της απόδοσής τους στο διδακτικό, στο ερευνητικό και στο διοικητικό επίπεδο, όσο και για την αποτίμηση της προσφοράς τους στο κοινωνικό σύνολο. Οι διαδικασίες αξιολόγησης οφείλουν να γίνονται με πλήρη διαφάνεια και κριτήρια αμιγώς ακαδημαϊκά ενώ τα πορίσματά τους οφείλουν να δημοσιοποιούνται και να γίνονται ευρέως γνωστά. Τα κυριότερα δε από τα συμπεράσματά τους οφείλουν να εντάσσονται στον οικείο εσωτερικό κανονισμό. Σε τέτοιας μορφής αξιολόγηση έχουν ήδη προχωρήσει αρκετά Τμήματα και ΑΕΙ, όπως το ΕΜΠ και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο, ενώ η αντίστοιχη διαδικασία έχει ήδη ξεκινήσει στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

2. Η εν λόγω αξιολόγηση οφείλει να νοείται ως κορύφωση των διαδικασιών συνεχούς αυτο-αξιολόγησης η οποία πραγματοποιείται σχεδόν καθημερινά σε κάθε πανεπιστημιακό Τμήμα: οι διδάσκοντες αξιολογούν τους φοιτητές μέσω των εξεταστικών δοκιμασιών, οι φοιτητές αξιολογούν τους διδάσκοντες μέσω των συναφών δελτίων αξιολόγησης, οι διδάσκοντες αξιολογούνται μεταξύ τους μέσω των διαδικασιών εκλογής και εξέλιξης, το πρόγραμμα σπουδών αξιολογείται σχεδόν κάθε χρόνο και αλλάζει ανάλογα, οι ερευνητικές δραστηριότητες αξιολογούνται κατά την έγκριση των ερευνητικών προγραμμάτων, η διοίκηση των Τομέων, των Τμημάτων και των ΑΕΙ αξιολογείται μέσω των αντίστοιχων εκλογών κλπ. Άλλωστε, οι εισαγωγικές εξετάσεις συνιστούν από τη μεριά τους μια μορφή αξιολόγησης όλων των Τμημάτων των ΑΕΙ και των ΤΕΙ από τη μεριά ολόκληρης της κοινωνίας σε ό,τι αφορά κυρίως την 'αξία' των πτυχίων τους στην αγορά εργασίας. Οι συνολικότερες αξιολογήσεις για τις οποίες γίνεται λόγος εδώ αφορούν την ουσιαστικότερη επεξεργασία των συναφών κριτηρίων και την ακαδημαϊκή αποτίμηση του συνόλου των πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων και των μεταξύ τους σχέσεων.

3. Το γεγονός ότι ο Πανεπιστημιακός θεσμός διαθέτει αυτήν την εγγενή αυτοκριτική ικανότητα αναγνωρίζεται επίσημα μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσης της αυτοτέλει των Πανεπιστημίων.

4. Οι προτάσεις της Κυβέρνησης που αναφέρονται στην αξιολόγηση δεν έχουν τίποτε να κάνουν με το αντικείμενο που δήθεν θέλουν να ρυθμίσουν. Έρχονται ως κορύφωση μιας σειράς από σχέδια νόμου (για την έρευνα, για τα μεταπτυχιακά, κλπ) των οποίων σχεδόν ρητά ομολογημένος στόχος είναι η πλήρης υπαγωγή του Πανεπιστημιακού θεσμού στις επιταγές της αγοράς, με τον ήδη εξαιρετικά διαστρεβλωμένο τρόπο με τον οποίο νοεί η Κυβέρνηση ακόμη κι αυτές. Ευθέως προβλέψιμο αποτέλεσμα αυτών των σχεδίων, αν ποτέ εφαρμοσθούν, είναι το να διαλυθεί ο Πανεπιστημιακός θεσμός, ως θεσμός ο οποίος, ήδη από τον Μεσαίωνα, παράγει και μεταδίδει ελεύθερα την επιστημονική γνώση και παρέχει ευρύτερη καλλιέργεια, και να μετατραπεί σε απλό εξάρτημα της αγοράς που θα καλείται να παράγει ευέλικτους 'απασχολήσιμους'.

5. Η εκτίμηση αυτή δεν είναι υπερβολική. Οι συγκεκριμένες προτάσεις της Κυβέρνησης επιδιώκουν να θεσμοθετήσουν νέα όργανα, υπαγόμενα πλήρως στο Υπουργείο Παιδείας, τα οποία καλούνται να ελέγξουν αν και κατά πόσον κάθε Τμήμα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ της χώρας υπηρετεί 'όπως πρέπει' τις ανάγκες της αγοράς. Οι αρμοδιότητες και η συγκεκριμένη σύνθεση των οργάνων αυτών, όπως αναφέρονται στις κυβερνητικές προτάσεις, πιστοποιεί τα παραπάνω κατά τρόπο οιονεί αυταπόδεικτο.

6. Το Υπουργείο Παιδείας προβλέπει ένα κονδύλιο 3 δις από το τρέχον ΕΠΕΑΚ προκειμένου να χρηματοδοτήσει τη σύνταξη προτάσεων για το πώς πρέπει να διεξαχθούν συγκεκριμένα οι διαδικασίες αξιολόγησης. Και μόνον η ύπαρξη του κονδυλίου αυτού συνιστά σκάνδαλο. Πρώτον, γιατί κάθε πανεπιστημιακός με πείρα είναι ικανός, σε συνεργασία με τους συναδέλφους του, να συντάξει μια τέτοια πρόταση για το Τμήμα του σε σχετικά λίγο χρόνο και εντελώς δωρεάν, αφού αξιολογεί και αξιολογείται διαρκώς και η συστηματοποίηση των όρων αυτής της ακαδημαϊκής αξιολόγησης εμπίπτει ευθέως στα καθήκοντά του. Δεύτερον, γιατί το κονδύλιο αυτό λειτουργεί ως δέλεαρ, αν όχι ως μέσο εξαγοράς, με στόχο να 'περάσει' η δήθεν 'αξιολόγηση' που προωθεί το ίδιο μέσω εκείνων οι οποίοι, πιθανότατα αθώα, θα σπεύσουν να

απορροφήσουν το κονδύλιο. Το Υπουργείο Παιδείας θα έκανε πολύ καλύτερα αν διέθετε απευθείας το εν λόγω ποσό σε κάποια από τα χειμαζόμενα Τμήματα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ.

7. Σίγουρα απαιτείται ένα Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας, δημοκρατικά συγκροτημένο, το οποίο θα σέβεται πλήρως την αυτοτέλεια των ΑΕΙ και την ακαδημαϊκή δεοντολογία στις ποικίλες διαστάσεις της και το οποίο θα βρίσκεται σε μόνιμη και γόνιμη επικοινωνία μαζί τους προκειμένου να συζητά, σε επιτελικό επίπεδο, κενά, ελλείψεις και αδυναμίες, προτείνοντας τα κατάλληλα μέτρα, προς όφελος της ανάπτυξης της επιστημονικής γνώσης και των διαδικασιών μετάδοσής της, όπως και της ευρύτερης καλλιέργειας. Ένα τέτοιο Συμβούλιο, γνωμοδοτικού χαρακτήρα, οφείλει να είναι υψηλού κύρους και να συγκαλείται τακτικά, αλλά και έκτακτα όταν το καλούν οι περιστάσεις, προκειμένου να εκφράσει την έγκυρη γνώμη του για τα σημαντικά ζητήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Βασική μεριμνά του οφείλει να είναι η αναζωογόνηση της επιστημονικής ζωής του τόπου. Έτσι, προκειμένου να αναπτυχθούν οι λειτουργίες της επιστημονικής κοινότητας στην Ελλάδα ανά επιστήμη και επιστημονικό κλάδο ώστε να αναδειχθούν ουσιαστικά και όχι γραφειοκρατικά κριτήρια γνήσιας επιστημονικής αξιολόγησης, το Συμβούλιο αυτό οφείλει να ωθήσει στην ανάπτυξη δεσμών επιστημονικής και συναδελφικής συνεργασίας ανάμεσα στα ομοειδή Τμήματα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ και τα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας. Ο *Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου* έχει διατυπώσει αναλυτικά τις σχετικές προτάσεις του, είναι μόνιμα ανοικτός στον ουσιαστικό διάλογο και την κριτική επεξεργασία των απόψεών του και θα διεκδικήσει μαχητικά την ουσιαστική υλοποίηση όλων των παραπάνω. -

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Παρατηρήσεις για το νομοσχέδιο για την οργάνωση και λειτουργία των Ινστιτούτων Διαβίου Εκπαίδευσης

Η πρώτη βασική παρατήρηση είναι ότι τα Ινστιτούτα Διαβίου Εκπαίδευσης (ΙΔΕ) αποτελούν έναν επιπλέον παράλληλο θεσμό παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών τύπου ΠΣΕ και ΕΑΠ. Ιδρύονται όμως μέσα σε καθένα από τα ΑΕΙ/ΤΕΙ της χώρας με πλήρη διοικητική λειτουργία και με αυτόνομα όργανα, που απλώς εποπτεύονται από τη Σύγκλητο του οικείου ΑΕΙ (αρθ.4.παρ1). Στόχος των Προγραμμάτων Διαβίου Εκπαίδευσης (ΠΔΕ) είναι η επιμόρφωση, η ανανέωση των δεξιοτήτων και η διεύρυνση των επαγγελματικών επιλογών πτυχιούχων ΑΕΙ/ΤΕΙ δια της παροχής διαφόρων πιστοποιητικών ή Επιμόρφωσης ή Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης. Περιέργως όμως παρέχονται επίσης Πτυχία ισότιμα με αυτά των ΑΕΙ/ΤΕΙ σε άτομα άνω των 25, που έχουν απολυτήριο Λυκείου κατόπιν σχετικής πρότασης της ΓΣ του Τμήματος του οποίου το γνωστικό αντικείμενο εμπίπτει σε αυτό του συγκεκριμένου ΠΔΕ (αρθ.6, παρ.2.α και β).

1) Μέχρι στιγμής εντοπίζουμε δύο βασικά στοιχεία που αφορούν αφενός στην επικάλυψη του εκπαιδευτικού στόχου και έργου των ΙΔΕ από το ΕΑΠ αλλά και κυρίως από τα καταργηθέντα ΠΣΕ και αφετέρου στο ότι και αυτά, όπως και τα προαναφερόμενα, λειτουργούν έξω από το πλαίσιο λειτουργίας του Ν. 1268/82. Πιο συγκεκριμένα, τα θεσμικά όργανα των ΙΔΕ λειτουργούν παράλληλα με τα αντίστοιχα των οικείων ΑΕΙ. Εμφυτεύονται δηλ. στα ΑΕΙ παράλληλα πανεπιστήμια (ΙΔΕ) με δικά τους ακαδημαϊκά όργανα που λειτουργούν αυτόνομα από τα υπάρχοντα. Πρόεδρος του ΙΔΕ ορίζεται ως ο ένας Αντιπρύτανης, ο Επιστημονικός Διευθυντής εκλέγεται από τη Σύγκλητο, και 5 από τα 7 μέλη του Συμβουλίου ορίζονται από τη Σύγκλητο μεταξύ των μελών ΔΕΠ του οικείου ΑΕΙ/ΤΕΙ. Τα όργανα αυτά δεν είναι συλλογικά εκλεγόμενα αλλά αντίθετα είναι παράγωγα αυταρχικών λειτουργιών. Άρα ως απολύτως ανεξέλεγκτα συμβάλλουν στην γενικότερη και περαιτέρω συγκεντροποίηση βασικών ακαδημαϊκών λειτουργιών σε ολιγομελή όργανα που δρουν αυθαίρετα και ερήμην της ακαδημαϊκής κοινότητας (πράγμα σαφές από την θεσμοποίηση της Συνόδου των Πρυτάνεων.) Το κρίσιμο, νέο στοιχείο που δείχνει το βαθμό της επικινδυνότητας αυτού του ΝΣ είναι ότι τα ίδια τα Τμήματα καλούνται να εγκαθιδρύσουν τον εγκάθετο αυτό θεσμό μέσα από τις δικές τους διαδικασίες και σε αντικείμενα που ήδη θεραπεύουν αυτά τα ίδια. Αυτό

επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Σύγκλητος καλείται να εγκρίνει «υποχρεωτικά» τις προτάσεις των ΓΣ των Τμημάτων που αφορούν στην παροχή ισότιμων πτυχίων (αρθ.6.παρ2,β). Πρόκειται επομένως για την αυτοκατάλυση από τα μέσα της λογικής του Νόμου Πλαισίου.

2) Παρέχονται τίτλοι σπουδών ισότιμοι με τα πτυχία και σε γνωστικά αντικείμενα ίδια με αυτά των υπάρχοντων Τμημάτων. Αυτό σε συνδυασμό με τον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων έξω από το γενικό σύστημα εξετάσεων ουσιαστικά σημαίνει ότι επανεισάγεται ουσιαστικά ο θεσμός των ΠΣΕ. Η θεσμοποιημένη διάσπαση των γνωστικών αντικειμένων μέσα από την παρακολούθηση Διδακτικών Ενοτήτων, που αναγνωρίζεται και μεταφέρεται σε άλλο συναφές ΠΔΕ, είναι ακριβώς η λογική των ΠΣΕ.

3) Στα ΙΔΕ εισάγονται πρακτικές που το ΥΠΕΠΘ σχεδιάζει να θεσμοποιήσει αργότερα για τα ΑΕΙ. Με αυτήν την έννοια τα ΙΔΕ μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «υποδείγματα» για τις μελλοντικές παρεμβάσεις του ΥΠΕΠΘ στα ίδια τα ΑΕΙ/ΤΕΙ στην κατεύθυνση ενός πανεπιστημίου που προβλέπει τη ζήτηση της αγοράς εργασίας, εφόσον η έγκριση ΙΔΕ προϋποθέτει το παραπάνω στα πλαίσια ενός επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης (αρθ3). Το κυρίαρχο όμως στοιχείο δεν είναι η περίφημη αντιστοίχιση με την αγορά, αλλά το ότι τα ΙΔΕ καλούνται να λειτουργήσουν ως το «άλλο πανεπιστήμιο» που πλάσσεται σαν το εναλλακτικό μοντέλο ως προς το υπάρχον το οποίο και καλείται να το υποκαταστήσει, ή, και να τροποποιήσει από τα μέσα. Για να είμαστε πιο σαφείς: α) εισάγεται η περιοδική αξιολόγηση των ΠΔΕ, με κριτήρια, ανάμεσα στα άλλα, τη «ζήτηση για φοίτηση» και τη «γνώμη των φορέων απασχόλησης των αποφοίτων για την αποτελεσματικότητά τους». Βάσει αυτής της αξιολόγησης μπορεί να διακόπτεται η λειτουργία τους, κάτι που προϋποθέτει για πιθανές αναλογίες με τα αποτελέσματα αντιστοίχων αξιολογήσεων και στα ΑΕΙ. β) τα ΙΔΕ δεν διαθέτουν δικές τους οργανικές θέσεις, αλλά λειτουργούν με το προσωπικό των οικείων ΑΕΙ., πράγμα που δεν αποτελεί «ασυμβίβαστο έργο» (αρθ.10,παρ1,α και παρ2,β). Κατά κύριο λόγο στηρίζεται σε συμβασιούχους 407, ωρομίσθιους και διδάσκοντες προερχόμενους από τον χώρο της παραγωγής. Αυτό αποτελεί άλλο ένα βήμα προς την παγίωση «ευέλκτων» εργασιακών σχέσεων στα ΑΕΙ, δηλ. την προλεταριοποίηση των νέων διδασκόντων, που μετατρέπονται κατά το Θατσερικό μοντέλο σε επαγγελματικά ανασφαλείς εργαζομένους, χωρίς κατοχυρωμένα επαγγελματικά αλλά και ακαδημαϊκά δικαιώματα, εφόσον δεν συμμετέχουν στα όργανα διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής. Το νέο προφίλ διδάσκοντος που αναδεικνύεται είναι αυτό του πειθήνιου εργαζόμενου που περιφέρεται από ΑΕΙ σε ΑΕΙ προς άγραν εργασίας και που παρέχει απλώς εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Καλείται να πωλεί αριθμό συγκεκριμένων γνώσεων για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα στα πλαίσια ενός προγράμματος σπουδών που δεν τον αφορά διότι δεν συμμετέχει στον σχεδιασμό του. Επομένως αναπόφευκτα βλέπει το πανεπιστήμιο σαν έναν απλό επαγγελματικό χώρο εφόσον ο ίδιος δεν αποτελεί οργανικό μέλος του σώματος των διδασκόντων. Εξίσου επικίνδυνη για την ακαδημαϊκή υπόσταση και λειτουργία του πανεπιστημίου είναι και η εισαγωγή στελεχών παραγωγής ως διδακτικού προσωπικού «κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις», που αποτελεί άλλη μια ουσιαστική κατάλυση του Ν. 1268/82. Το κράτος αντί να διαθέσει πόρους για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση οδηγεί τα ΑΕΙ σε πλήρη μαρασμό διότι δεν δημιουργεί νέες οργανικές θέσεις, αλλά χρησιμοποιεί το υπάρχον προσωπικό, όπως άλλωστε και τις υπάρχουσες υποδομές, σπρώχνοντας τα ΑΕΙ να αναζητήσουν επιπρόσθετους πόρους (αρθ.3, παρ2,ii και iii). Το ίδιο ισχύει και για τα χρησιμοποιήσιμα του υπάρχοντος διοικητικού προσωπικού (είναι αυτό που λέμε «στου κασίδη το κεφάλι»). γ) η εισαγωγή διδασκόντων με τη μορφή «συμμετοχής των φοιτητών στη κάλυψη λειτουργικών δαπανών» (αρθ12, παρ2,iii), η πώληση εκπαιδευτικών υπηρεσιών αλλά και η χρηματοδότηση από τον ιδιωτικό τομέα αποτελούν το πρότυπο για ανάλογες πρακτικές χρηματοδότησης που πιθανόν θα προκύψουν από το νόμο για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΑΕΙ. Το κράτος και σε αυτήν την περίπτωση απεκδύεται του ρόλου και των υποχρεώσεων του όσον αφορά την παροχή δωρεάν παιδείας ως κοινωνικού αγαθού.

Εν κατακλείδι: Το ΝΣ αυτό 1)επαναφέρει τα ΠΣΕ με άλλη θεσμική μορφή λιγότερο ευδιάκριτη και για αυτό δύσκολα να καταπολεμηθεί, 2) παγιώνει και θεσμοποιεί πλήρως όλες τις παραθεσμικές πρακτικές και την αγοραία λογική των ΠΣΕ, των νέων ΠΜΣ, του ΕΑΠ και όλων αυτών των εκπαιδευτικών κατασκευασμάτων που γίνανε στα πλαίσια των ΕΠΕΑΕΚ. 3) Τέλος το πλέον σημαντικό είναι ότι με ακραίο τρόπο παγιώνεται στην πληρότητά του το νεοφιλελεύθερο πρότυπο πανεπιστημίου μέσα από την αναγκαστική συναίνεση των ΑΕΙ.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η ίδρυση του ΕΑΠ είχε προβλεφθεί από το Ν. 2083/92 (Ν.Σουφλιά) αλλά η σχετική διάταξη είχε μείνει ανενεργή.

Το ΕΑΠ κρίνεται καταρχάς ως θετικός θεσμός διότι καλύπτει ανάγκες δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Προσφέρει μια «δεύτερη ευκαιρία» σε αποφοίτους Λυκείου για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, διευκολύνει την πρόσβαση σ'αυτές (δια την εξ'αποστάσεως διδασκαλίας πάνω στην οποία στηρίζεται) σε εργαζόμενους ή και γενικότερα άτομα που αδυνατούν να έχουν φυσική παρουσία σε αίθουσες διδασκαλίας, και τέλος αποτελεί ένα οικονομικό, για τους φοιτητές, σύστημα σπουδών. Ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα μεταπτυχιακής εκπαίδευσης σε πτυχιούχους, ενώ προσφέρει επιμόρφωση σε προμεταπτυχιακό με μεταπτυχιακό επίπεδο μικρότερης διάρκειας σπουδών που καταλήγουν σε πιστοποιητικά επιμόρφωσης.

Η λογική που χαρακτηρίζει και αυτόν το θεσμό εμπεριέχει όμως τα συνθήκη προβλήματα τα οποία έχουμε εντοπίσει και αλλού:

1) Καταρχάς το ΕΑΠ εντάσσεται και αυτό στο ΕΠΕΑΕΚ με αρχική χρηματοδότηση 4 δις περίπου, οπότε και ανακύπτει η αναγκαιότητα δημόσιας χρηματοδότησης και στήριξής του έτσι ώστε να μην ατροφήσει μετά τη λήξη της κοινοτικής χρηματοδότησης. Η οικονομική επάρκεια του ΕΑΠ, και όχι η αυτοχρηματοδότησή του μέσω καταβολής διδάκτρων, είναι ο αναγκαίος όρος ύπαρξης και λειτουργίας του.

2) Όσον αφορά την εκπαιδευτική «φιλοσοφία» στην οποία εντάσσεται το ΑΕΠ διαπιστώνουμε ότι, για μια ακόμα φορά, πρόκειται περί παροχής προγραμμάτων κατάρτισης, εντύπωση που ενισχύεται και από το άρθρο 7, παρ. 7 του νομοσχεδίου. Αυτό αναφέρεται στη δυνατότητα υπογραφής από το ΕΑΠ συμβάσεων, τόσο με ελληνικά και ξένα ΑΕΙ και δημόσιους φορείς, όσο και με ιδιωτικούς φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού. Στην ουσία πρόκειται περί αγοράς «πακέτων», όπως αποδείχθηκε και από την περίπτωση του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας» για το οποίο αγοράσθηκε αντίστοιχο πακέτο από το πανεπιστήμιο του Manchester. Υπάρχει επομένως ο κίνδυνος μήπως το ΕΑΠ, από χώρος παραγωγής γνώσης που θα έπρεπε να είναι ως ΑΕΙ, μετατραπεί σε μηχανισμό αποδοχής πακέτων κατάρτισης που ετοιμάζονται από ιδιωτικούς (ή και δημόσιους) ελληνικούς και ξένους φορείς, προκειμένου να απορροφηθούν τα χρήματα του ΕΠΕΑΕΚ, αλλά και για λόγους ευκολίας. Ως ΑΕΙ θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα ανάπτυξης έρευνας, όχι μόνο στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση.

3) Στις «Μεταβατικές Διατάξεις» ορίζεται ότι μέχρι να συγκροτηθεί η Σύγκλητος και τα άλλα όργανα, θα διοικείται το ΕΑΠ από Διοικούσα Επιτροπή, δηλαδή, όργανο που θα διορίζεται από τον εκάστοτε ΥΠΕΠΘ. Η μέχρι τώρα πείρα από τη διοίκηση των περιφερειακών Πανεπιστημίων μας από Διοικούσες δείχνει ότι και μακροχρόνιες αυτές υπήρξαν και την αυτονόμηση των ΑΕΙ δεν εξυπηρέτησαν.

4) Τέλος προβληματικό είναι και το γεγονός ότι το ΕΑΠ ξεκινάει τη λειτουργία του απευθείας με προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών α) «Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής» που οδηγεί σε ΜΔΕ και β) «Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών, που απονέμει πιστοποιητικό Μεταπτυχιακής Επιμόρφωσης. Τα εύλογα ερωτήματα που τίθενται αφορούν στο ποια όργανα, με ποιες διαδικασίες και προπάντων ποιες ανάγκες καλύπτονται από μεταπτυχιακές σπουδές στα παραπάνω αντικείμενα, τι είναι αυτή η Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών ακριβώς και σε τι θα επιμορφώνονται οι απόφοιτοι.

Δ. ΕΡΕΥΝΑ ΓΕΝΙΚΑ

Την επαύριον της εισόδου της χώρας μας ως πλήρους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι επιτακτική η ανάγκη να αναπτύξουμε έναν ευρύ διάλογο στην ελληνική κοινωνία για την έρευνα και την προοπτική της. Σε μια εποχή που οι κοινωνίες επανατοποθετούνται με σημείο αναφοράς τη γνώση, η συζήτηση αυτή αφορά το σύνολο του ερευνητικού, εκπαιδευτικού και βιομηχανικού συστήματος της χώρας μας.

Καινοτόμος βιομηχανική πολιτική σε νέους τεχνολογικούς τομείς δεν πρόκειται να υπάρξει αν δεν επενδύσουμε στην οργάνωση ενός συστήματος μεταπτυχιακών σπουδών υψηλών προδιαγραφών. Εκεί ακριβώς όπου η έρευνα, η καινοτομία και η ικανότητα διαχείρισης γίνονται κυρίαρχα. Πως όμως μπορεί να διαμορφωθεί μια αποτελεσματική και οραματική ερευνητική πολιτική ;

Για να μπορέσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τα αποτελέσματα της μέχρι σήμερα πορείας του ερευνητικού συστήματος της χώρας, τις διεθνείς εξελίξεις στο τομέα της Έρευνας και Τεχνολογίας (Ε&Τ) και αφού εντοπίσουμε τους τομείς εκείνους στους οποίους έχει ή μπορεί να αναπτύξει συγκριτικά πλεονεκτήματα η χώρα μας, να επιχειρήσουμε τη διαμόρφωση ενός εθνικού προγράμματος έρευνας για την πρώτη δεκαετία του νέου αιώνα.

Από το ν.1514/85 μέχρι σήμερα

Ο ν. 1514/85 για την «Ανάπτυξη της Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας» υπήρξε βήμα προόδου στην οργάνωση του ερευνητικού συστήματος της χώρας μας. Εισήγαγε σύστημα οργάνωσης των ερευνητικών κέντρων με ακαδημαϊκά κριτήρια αντίστοιχα με αυτά του λεγόμενου νόμου πλαισίου για τα ΑΕΙ ενώ παράλληλα προέβλεπε μηχανισμούς διασύνδεσης της έρευνας με την παραγωγή. Καινοτομίες του νόμου αυτού όπως ο Εθνικός Πίνακας Κριτών, το Εθνικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Έρευνας και οι περιοδικές αξιολογήσεις αποδείχτηκαν προωθημένες ρυθμίσεις που με τις αναγκαίες προσαρμογές και διορθώσεις θα αποτελέσουν πρότυπα εφαρμογής και σε άλλους τομείς.

Αρχικά ο νόμος εφαρμόστηκε για την αναδιοργάνωση και αξιολόγηση, από μηδενική βάση, του ερευνητικού δυναμικού που υπαγόταν στο τότε Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας ενώ αποτέλεσε τη βάση του θεσμικού πλαισίου του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) και άλλων ινστιτούτων που δημιουργήθηκαν στη συνέχεια. Σήμερα το σύνολο των ερευνητικών ινστιτούτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Ανάπτυξης (ΥΠΑν) ανέρχονται σε 45.

Η πορεία της θεσμικής ανέλιξης της έρευνας που ξεκίνησε με τον ν1514/85 υπέστη την πρώτη μεγάλη ανακοπή όταν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κατάργησε με το ν.2350/97 τη μισθολογική ισοτιμία με τα μέλη ΔΕΠ κατά τρόπο που ευθέως δημιουργούσε σχέσεις ιεραρχίας και διαβάθμισης μεταξύ των ερευνητών και των μελών ΔΕΠ ενώ ταυτόχρονα υποβάθμισε πλήρως το σώμα των Ειδικών Λειτουργικών Επιστημόνων που είχαν κύρια αποστολή τη διασύνδεση έρευνας και παραγωγής.

Με τον ν.2919/01 η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ διαγράφει κάθε αναφορά στους κοινωνικούς θεσμούς από τους ορισμούς της έρευνας και των ερευνητικών φορέων, καταργεί κάθε έννοια ακαδημαϊκότητας, και εντάσσει τα πάντα στη λογική ενός, αμφιβόλου ποιότητας και άρα αναποτελεσματικού, οικονομικού ωφελιμισμού.

Ποιόν δρόμο να πάρουμε ;

Στην πορεία διαμόρφωσης ενός εθνικού προγράμματος Ε&Τ είναι αναγκαία η απάντηση κρίσιμων ερωτημάτων.

Ποια στοιχεία θα διατηρούσαμε και ποιες αλλαγές θα εισαγάγαμε σε ένα επανασχεδιασμό του ερευνητικού συστήματος σήμερα;

Αποτελεί η ερευνητική διαδικασία μια διανοητική, κοινωνική δραστηριότητα αυτόνομη από την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή μήπως τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα αποτελούν ζεύγος με ισχυρή συνάφεια αλλά και αντιπαρατιθέμενες πολλές φορές δραστηριότητες; Ο δυϊσμός αυτός πρέπει να συνεχιστεί ή μήπως αυτό το «σχίσμα» οφείλεται σε ιστορικούς λόγους που έχουν ξεπεραστεί και είναι αναγκαία μια διαδικασία σταδιακής ή ριζικής σύγκλισης;

Ποια είναι η κατάσταση των διαφόρων ερευνητικών πεδίων σήμερα ;

Που υπάρχει υπερτροφία και ποιοι ζωτικοί τομείς βρίσκονται σε καθυστέρηση ;

Ποιες είναι οι ανάγκες σύμπτυξης φορέων και μέσα από ποιες διαδικασίες θα επιτευχθεί ο αναγκαίος βαθμός συναίνεσης;

Ποιες αναδιαρθρώσεις απαιτούνται στα πλαίσια μιας ερευνητικής διαδικασίας που γίνεται σε πλανητικό επίπεδο και χαρακτηρίζεται όλο και πιο έντονα από πολυκλαδικές, διεπιστημονικές διεργασίες;

Πως θα εξασφαλιστεί ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα ανανέωσης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού χωρίς να πέσουμε στην παγίδα του *accordion*; Δηλαδή, παρατεταμένες περίοδοι μη πρόσληψης ερευνητικού δυναμικού που ακολουθούνται από σύντομες περιόδους, συνήθως προ(μετ)εκλογικές, μαζικών προσλήψεων

Πως θα επανατοποθετηθούν τα κριτήρια αξιολόγησης ερευνητών και ερευνητικών κέντρων ώστε να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι παράγοντες που διαμορφώνουν το συνολικό προφίλ του ερευνητή και των ερευνητικών κέντρων (δημοσιεύσεις, εκπαίδευση, διάδοση της γνώσης στην κοινωνία, ευρεσιτεχνίες, διαχείριση της έρευνας κ.λ.π.);

Πως θα καθιερωθούν αντικειμενικές διαδικασίες αξιολόγησης και επιλογής επιστημονικών επιτροπών ανεξάρτητων από τις διοικητικές αρχές;

Περιφερειακή αποκέντρωση και κινητικότητα

Η κινητικότητα είναι βασικό συστατικό της ερευνητικής διαδικασίας και πρέπει να εκφραστεί σε περιφερειακό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα η συνοχή του εθνικού χώρου, καθώς και η συμμετοχή με αξιώσεις στην παγκόσμια ερευνητική διαδικασία απαιτούνται περιφερειακές αποκεντρώσεις και κινητικότητα. Το παράδειγμα του ΙΤΕ είναι χαρακτηριστικό. Το δικαίωμα στη μονιμότητα τείνει να αντικατασταθεί με το δικαίωμα (ή και την υποχρέωση) στην κινητικότητα. Σε μια διαδικασία όπου οι ερευνητές σταθεροποιούνται εργασιακά σε ηλικίες πάνω των 35 ετών θα πρέπει να εξασφαλίζεται το σύνολο των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των νέων ερευνητών.

Ερευνητής πλήρους απασχόλησης ή προς ένα ενιαίο σώμα διδακτικού & ερευνητικού προσωπικού;

Αν και η ερευνητική διάσταση είναι σύμφυτη στον τίτλο του επιστημονικού προσωπικού των ΑΕΙ το οποίο προσδιορίζεται ως Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό η ερευνητική συνιστώσα ήταν μέχρι πρόσφατα στη χώρα μας υποβαθμισμένη. Το ελληνικό πανεπιστήμιο είναι βασισμένο στο πρότυπο του κλασικού ευρωπαϊκού πανεπιστημίου που ενσωματώνει την έρευνα με μια βασική ανθρωπιστική παιδεία και έχει τις ρίζες του στα πρώτα πανεπιστήμια του 19^{ου} αιώνα (Βερολίνο 1810). Αποστολή του Πανεπιστημίου, μέχρι σήμερα, είναι η παραγωγή και μετάδοση της γνώσης χωρίς ιδιαίτερη αναφορά στις πρακτικές της εφαρμογές. Η ελευθερία στον ερευνητικό προγραμματισμό και η αποτίμηση της έρευνας με εσωτερικούς μηχανισμούς αποτελούν κεντρικά στοιχεία της αυτονομίας των Πανεπιστημίων. Η αυτονομία αυτή είναι αποτυπωμένη κατά στον πλέον επίσημο τρόπο, δηλ. Συνταγματικά. Η μεταπολεμική επιστημονική εξέλιξη συντήρησε για ένα μεγάλο διάστημα αυτό το πρότυπο, το λεγόμενο *γραμμικό πρότυπο*, που στις ΗΠΑ κωδικοποιήθηκε με το κείμενο του Vannevar Bush "Science -The Endless Frontier".

Σήμερα ζούμε την περίοδο ενός νέου καταμερισμού εργασίας όπου καθοριστικό ρόλο παίζει η γνώση σαν στοιχείο της παραγωγικής διαδικασίας. Ένα νέο παράδειγμα σχέσεων επιστήμης και κοινωνίας βρίσκεται υπό διαμόρφωση. Ο ρόλος του πανεπιστημίου σαν ηγετικού παράγοντα στην ερευνητική διαδικασία παίρνει μια νέα διάσταση.

Στην Ελλάδα η διαφορά μεγέθους και ειδικού βάρους ανάμεσα στα πανεπιστήμια και το σύστημα των ερευνητικών κέντρων είναι μεγάλη. Οι πολιτικές δυνάμεις που πριν δυο δεκαετίες προσπαθούσαν μέσω της ανάπτυξης ενός αυτόνομου δυναμικού συστήματος ερευνητικών κέντρων να δώσουν πνοή στην ερευνητική διαδικασία σήμερα θεωρούν πιθανό ότι το πανεπιστημιακό σύστημα έχει την ισχύ να ενσωματώσει και το σύνολο της τριτοβάθμιας ερευνητικής διαδικασίας.

Εκπαίδευση και έρευνα όμως είναι διαδικασίες αλληλένδετες. Δεν τίθεται θέμα διαχωρισμού της έρευνας από την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά αντιθέτως ενσωμάτωσης της ερευνητικής μεθόδου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Από τη μια πλευρά η συμμετοχή σε μια σοβαρή ερευνητική προσπάθεια μπορεί να απαιτεί την συγκέντρωση σε αυτή όλων των διανοητικών δυνάμεων του ερευνητή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους ύπαρξης ερευνητών πλήρους απασχόλησης. Από τη στιγμή που το σύνολο της ερευνητικής διαδικασίας ενσωματωθεί στο πανεπιστήμιο το πρόβλημα θα αναδειχθεί και στο εσωτερικό του πανεπιστημίου. Από την άλλη πλευρά η προετοιμασία ενός νέου μαθήματος, η συγγραφή ενός βιβλίου είναι εντατικές απασχολήσεις που με τη σειρά τους απαιτούν τη συγκέντρωση του μέγιστου των διανοητικών δυνάμεων ενός καθηγητή - ερευνητή.

Στις σημερινές συνθήκες φαίνεται πλέον εύλογη η διατήρηση και διεύρυνση ενός ιστού ερευνητικών κέντρων συμπληρωματικού των πανεπιστημίων τα οποία θα λειτουργούν σαν νέοι πόλοι πολυκλαδικών συνεργασιών. Οι ερευνητές και τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ένα ενιαίο πλαίσιο κινητικότητας όπου έρευνα - εκπαίδευση - αξιολόγηση - διοίκηση - διάδοση της γνώσης - τεχνολογικές εφαρμογές συνθέτουν το πολύπτυχο ανέλιξης της επαγγελματικής τους πορείας και όπου το ειδικό βάρος κάθε παράγοντα θα πρέπει να συζητηθεί ευρέως.

Ο ΣΥΝ αποτελεί μια πολιτική δύναμη που φιλοδοξεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός ισχυρού ερευνητικού συστήματος που θα λειτουργήσει όχι μόνο ως μηχανισμός παραγωγής πρωτογενούς γνώσης αλλά και ως μοχλός ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Ε΄ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

Γενικές κατευθύνσεις

Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας χαρακτηρίζεται από έναν ενδημούντα επί δεκαετίες και εντεινόμενο συγκεντρωτισμό. Το Υπουργείο Παιδείας και η κυβέρνηση διατηρούν τον πλήρη και ασφυκτικό έλεγχο. Τα όργανα «συμμετοχής», όπου υπάρχουν, έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα ή αξιοποιούνται για να εξασφαλιστεί δημοκρατική και ηθική νομιμοποίηση στις κυβερνητικές αποφάσεις.

Η ουσιαστική αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση με την έννοια της άσκησης εξουσιών και αρμοδιοτήτων από μη κυβερνητικά όργανα, και όχι απλώς με τη γεωγραφική έννοια, είναι μία από τις προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης της εκπαίδευσης, και οργανικό μέρος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που προτείνει ο Συνασπισμός. Η αποκέντρωση μπορεί να αποτελέσει καίριο μοχλό για να σπάσουν οι νάρθηκες της κεντρικής εξουσίας, οι δυσκαμψίες της γραφειοκρατίας και οι σκοπιμότητες του πελατειακού κομματισμού.

Για να γίνει με επιτυχία η μετάβαση σ' ένα δημοκρατικά αποκεντρωμένο σύστημα εκπαίδευσης, πρέπει να κινείται στους εξής άξονες:

- Να είναι αποκέντρωση δυνατοτήτων και όχι αποκέντρωση της μιζέριας και των ευθυνών που αντιστοιχούν στη διαχείρισή της.
- Να μη μετατραπεί σε μια απλή ανακατανομή εξουσιών μόνο μεταξύ διαφορετικών οργάνων διοίκησης -κεντρικών και τοπικών-, αλλά ιδίως μεταξύ οργάνων διοίκησης και οργάνων κοινωνικής- επιστημονικής παρέμβασης.
- Να ενισχύει τις δυνατότητες πρωτοβουλίας στο επίπεδο κάθε κυττάρου της εκπαίδευσης και στο επίπεδο του εκπαιδευτικού.
- Να αποτελεί μια ταυτόχρονη διαδικασία απόδοσης αρμοδιοτήτων - αύξησης των δαπανών για την εκπαίδευση- μεταφοράς πόρων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ενίσχυσης του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης.
- Να προχωρεί με τρόπο συντεταγμένο, ώστε να μην προκύψουν κίνδυνοι κατακερματισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος.
- Να γίνεται με προσεκτικό συνυπολογισμό της διαμορφωμένης πραγματικότητας και όχι με μηχανιστική μεταφορά ξένων προτύπων.
- Να παρέχει έμπρακτες αποδείξεις, ικανές να αείρουν τυχόν καχυποψίες και επιφυλάξεις, ώστε να εξασφαλίζεται η υποστήριξη των αλλαγών από τους ενδιαφερόμενους, γονείς και εκπαιδευτικούς.
- Να καταنيκηθεί κάθε τάση της κεντρικής εξουσίας να διατηρήσει τον έλεγχο των κρίσιμων μοχλών, μηχανισμών εξάρτησης και ιδεολογικής ποδηγέτησης.
- Να αποθαρρυνθεί παράλληλα κάθε «ανυπομονησία» των αποκεντρωμένων οργάνων, κάθε φαινόμενο αυτάρκειας, ιδίως σε θέματα με παιδαγωγική διάσταση ή άλλα που ξεφεύγουν από τα όρια των δυνατοτήτων και του ρόλου τους.

Όσα έχουν φανεί για τις προθέσεις της κυβέρνησης σχετικά με την «αποκέντρωση» της εκπαίδευσης προδίδουν αγωνία να μεταφερθεί απλώς ένα «βάρος» από τις πλάτες της κεντρικής διοίκησης στις πλάτες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Υπό αυτούς τους όρους η αποκέντρωση είναι ψευδεπίγραφη και το εγχείρημα δεν είναι δυνατό να πετύχει.

Πέρα από το ότι πρέπει να βασιστεί στους παραπάνω γενικούς άξονες, για να μπορεί να είναι ουσιαστική και επιτυχής η αποκέντρωση, για να μην περιοριστεί σε μια ανακατανομή εξουσιών μεταξύ οργάνων διοίκησης, για να μην πηγάζουν πολιτικές εκπαίδευσης από αυθαίρετες αποφάσεις, αλλά από επεξεργασίες ειδικών, και για να υπάρχουν δικλίδες ασφαλείας, είναι απαραίτητο να θεσμοθετηθούν όργανα κοινωνικής - επιστημονικής παρέμβασης με βαρύνοντα ρόλο σε δυο επίπεδα: εθνικό και περιφερειακό. Συγκεκριμένα να συγκροτηθούν:

α) Εθνική Επιτροπή Παιδείας, σε επίπεδο κεντρικό, με αρμοδιότητες συμβουλευτικές, γνωμοδοτικές ή αποφασιστικές έναντι της κυβέρνησης, ανάλογα με το θέμα. Η Επιτροπή αυτή να είναι μη κυβερνητική, αλλά ευρείας κοινωνικής και πολιτικής σύνθεσης και υψηλού κύρους.

β) Περιφερειακές Επιτροπές Παιδείας, μία σε κάθε διοικητική περιφέρεια της χώρας. Οι Επιτροπές αυτές να μην είναι όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να έχουν επίσης αρμοδιότητες συμβουλευτικές, γνωμοδοτικές ή αποφασιστικές, ανάλογα με το θέμα, σε επίπεδο περιφερειακό και νομαρχιακό. Να απαρτίζονται από μέλη επιλεγμένα για τις ειδικές γνώσεις τους από τα Πανεπιστήμια, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τους φορείς των εκπαιδευτικών, τις επιστημονικές ενώσεις και τα επιμελητήρια.

Οι περιφερειακές Επιτροπές Παιδείας κρίνονται προτιμότερες έναντι αντίστοιχων επιτροπών που θα μπορούσαν να προταθούν σε επίπεδο Νομού για δυο λόγους:

Πρώτο, μπορούν να εξασφαλίσουν μια σημαντικά υψηλότερη ποιότητα από την άποψη του έμπυχου δυναμικού που διατίθεται για την σύνθεσή τους. Δεύτερο, μπορούν να αποφασίζουν με μια απόσταση από ενδεχόμενα τοπικιστικά κριτήρια και πιέσεις.

γ) Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών, ένα σε κάθε διοικητική περιφέρεια, με πυλώνες τα Πανεπιστήμια και τους φορείς των εκπαιδευτικών. Να έχουν στην αρμοδιότητά τους τη στήριξη του εκπαιδευτικού έργου, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την ενίσχυση καινοτομιών στην εκπαίδευση και τη συμμετοχή στην ανάδειξη των στελεχών της εκπαίδευσης.

δ) Η αποκέντρωση πρέπει να γίνεται σαφώς αισθητή στο επίπεδο του δήμου και της σχολικής μονάδας. Εκεί χρειάζεται οξυγόνο για τον εμπλουτισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της σχολικής ζωής. Χρειάζονται τα περιθώρια και το κλίμα για την ανάπτυξη της δημιουργικής πρωτοβουλίας του εκπαιδευτικού. Όργανα συμμετοχής, που θα λειτουργούν σε επίπεδο σχολείου και δήμου, θα έχουν αποφασιστικές αρμοδιότητες στον τομέα της αρμοδιότητάς τους για την ανάπτυξη των μορφωτικών δραστηριοτήτων των σχολείων.

Περιεχόμενο της αποκέντρωσης

Σε μια πρώτη προσέγγιση και στο πλαίσιο μιας πραγματικής αποκέντρωσης, που προσδιορίζεται από τους προαναφερθέντες όρους, θα μπορούσε να δει κανείς, όπως παρακάτω, τις αρμοδιότητες κεντρικών και αποκεντρωμένων οργάνων επί των αντίστοιχων θεμάτων:

1. Στόχοι του εκπαιδευτικού συστήματος

Οι γενικοί στόχοι της εκπαίδευσης πρέπει να καθορίζονται από την Εθνική Επιτροπή Παιδείας.

Η κυβέρνηση μπορεί να εφαρμόζει την πολιτική της χωρίς να δεσμεύεται κατά τρόπο απόλυτο από τις αποφάσεις της Εθνικής Επιτροπής, όμως αυτή μπορεί να δημοσιοποιεί την αντίθεσή της στην κυβερνητική πολιτική και να ελέγχει την κυβέρνηση σε τέτοια περίπτωση.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση εκπροσωπείται στην εθνική επιτροπή.

Επιμέρους στόχοι της εκπαίδευσης, οι οποίοι δεν αντιστρατεύονται τους γενικούς, μπορεί να διαμορφώνονται σε Νομαρχιακό επίπεδο, μόνο μετά από πρόταση της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας.

2. Σχεδιασμός, προγραμματισμός, αξιολόγηση εκπαιδευτικού συστήματος

Ο ευρύτερος και πιο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός γίνεται από την Εθνική Επιτροπή Παιδείας.

Η κυβέρνηση έχει καθήκον να κινείται στις κατευθύνσεις αυτού του σχεδιασμού και καταρτίζει προγράμματα για την υλοποίησή του.

Η Περιφερειακή Επιτροπή Παιδείας στα πλαίσια του παραπάνω σχεδιασμού σχεδιάζει αντίστοιχα στο επίπεδο της περιφέρειας.

Τα Νομαρχιακά Συμβούλια καταρτίζουν και μεριμνούν για την εκτέλεση προγραμμάτων που υλοποιούν τον παραπάνω σχεδιασμό.

Ο σχεδιασμός δεν πρέπει να καταργεί τα απαραίτητα κατά βαθμίδα όρια πρωτοβουλίας ή αυτονομίας.

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος και των αποτελεσμάτων των μέτρων πολιτικής γίνεται από την κυβέρνηση μέσω οργάνων που συστήνονται γι' αυτό το σκοπό. Όργανα αξιολόγησης μπορούν να συσταθούν και από την Εθνική Επιτροπή Παιδείας. Σε περιφερειακό επίπεδο η αξιολόγηση γίνεται από επιτροπές ειδικών που μπορούν να συστήνονται από την Περιφερειακή Επιτροπή Παιδείας, ή και από τις αρμόδιες επιτροπές των Νομαρχιακών Συμβουλίων, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Επιτροπή Παιδείας.

3. Αναλυτικά προγράμματα

Τα αναλυτικά προγράμματα καταρτίζονται από κατάλληλες επιτροπές που συστήνονται σε εθνικό επίπεδο με κριτήρια επιστημονικής επάρκειας, και κινούνται στα πλαίσια των στόχων και του σχεδιασμού που έχει τεθεί.

Συμπληρωματικές ή επιμέρους παρεμβάσεις στα αναλυτικά προγράμματα μπορούν να γίνουν σε νομαρχιακό επίπεδο. Οι Περιφερειακές Επιτροπές Παιδείας μπορούν να αναθέσουν σε κατάλληλη επιστημονική επιτροπή την εκπόνηση μελετών για τέτοιες παρεμβάσεις στα αναλυτικά προγράμματα, αφού προσδιορίσουν τους στόχους. Με πρόταση των Περιφερειακών Επιτροπών Παιδείας και απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου, τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή, με την ενδεικνυόμενη κατά περίπτωση προσοχή.

4. Ωράρια λειτουργίας σχολείων

Τα ωράρια λειτουργίας διαμορφώνονται σε επίπεδο Νομού με απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, μετά από πρόταση της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας. Τα ωράρια μπορεί να είναι διαφοροποιημένα από Νομό σε Νομό ή και στο εσωτερικό του ίδιου Νομού. Οι ώρες και οι μέρες εργασίας των εκπαιδευτικών ορίζονται σε εθνικό επίπεδο και δεν μπορεί να μεταβάλλονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επέκταση του ωραρίου μπορεί να γίνει μόνο με σύμφωνη γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Παιδείας και με πρόσληψη του αντίστοιχου πρόσθετου προσωπικού.

5. Διδακτικά βιβλία, οπτικοακουστικό και βοηθητικό υλικό

Η αρμόδια επιτροπή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης μπορεί, μετά από σχετική εισήγηση ομάδας επιστημόνων που συστάθηκε γι' αυτό το σκοπό και μόνο ύστερα από σύμφωνη

γνώμη της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας και του Περιφερειακού Κέντρου Εκπαιδευτικών, να αποφασίσει τη χρησιμοποίηση βιβλίων και οπτικοακουστικού υλικού διαφορετικού από αυτό που προτείνεται σε εθνικό επίπεδο. Σ' όλες τις παραπάνω περιπτώσεις πρέπει να επιδεικνύεται μέγιστη προσοχή, ώστε αφενός να μην οδηγηθεί η εκπαίδευση σε κατακερματισμό και αφετέρου να μην καταργούνται οι δυνατότητες πρωτόβουλης και διαφοροποιημένης δράσης του εκπαιδευτικού.

6. Ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα

Η Εθνική Επιτροπή Παιδείας εκπροσωπείται στο Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο και στα όργανα που παρακολουθούν την τήρηση του νόμου και της δεοντολογίας.

Σε επίπεδο νομού συστήνονται Νομαρχιακά Ραδιοτηλεοπτικά Συμβούλια, με τη συμμετοχή της αρμόδιας επιτροπής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας. Αυτά -αφού συζητήσουν τις εισηγήσεις επιστημονικών ομάδων και με σύμφωνη γνώμη της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας- προτείνουν εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα στα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και χρηματοδοτούν την παρουσίασή τους.

Σε περίπτωση που παραβιάζονται οι κανόνες λειτουργίας ραδιοτηλεοπτικών μέσων που τίθενται σε νομαρχιακό επίπεδο, το Νομαρχιακό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο έχει δικαίωμα να επιβάλει κυρώσεις.

7. Προσλήψεις εκπαιδευτικών

Οι προσλήψεις εκπαιδευτικών να γίνονται σε εθνικό επίπεδο. Είναι επίσης προφανές ότι τα εργασιακά, μισθολογικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των εκπαιδευτικών πρέπει να ρυθμίζονται σε εθνική κλίμακα.

8. Μεταθέσεις, αποσπάσεις εκπαιδευτικών

Οι μεταθέσεις εκπαιδευτικών γίνονται με αποφάσεις των Κεντρικών Υπηρεσιακών Συμβουλίων. Οι αποσπάσεις μέσα στα όρια του Νομού από τα Νομαρχιακά Υπηρεσιακά Συμβούλια.

9. Υπηρεσιακά Συμβούλια

Τα Υπηρεσιακά Συμβούλια συγκροτούνται σε επίπεδο Νομού. Τα μέλη τους ορίζονται όλα από τους φορείς των εκπαιδευτικών, τις Περιφερειακές Επιτροπές Παιδείας και τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών, με τις δικές τους διαδικασίες. Η απόφαση διορισμού υπογράφεται από τον/τη Νομάρχη. Ανάλογα συγκροτούνται και τα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια.

10. Διοίκηση και εποπτεία στην εκπαίδευση

Όλα τα στελέχη της εκπαίδευσης επιλέγονται με βάση συγκεκριμένα, ιεραρχημένα και μετρήσιμα κριτήρια από επιτροπές αδιάβλητου κύρους.

Οι προϋποθέσεις, τα προσόντα και ο τρόπος μέτρησής τους, η διάρκεια της θητείας, καθώς και οι αρμοδιότητές των στελεχών της εκπαίδευσης καθορίζονται από σχετικό νόμο που πρέπει να ψηφιστεί. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει ότι το κύριο βάρος πρέπει να δοθεί σε ουσιαστικά κριτήρια και όχι σε τυπικά, όπως η αρχαιότητα. Είναι αντίθετος στη μονιμότητα των στελεχών της εκπαίδευσης.

Για τους διευθυντές/διευθύντριες των σχολείων συνυπολογίζεται η γνώμη του Συλλόγου διδασκόντων και του Συλλόγου γονέων του σχολείου προέλευσης του υποψηφίου, η οποία διαμορφώνεται με μυστική ψηφοφορία. Για τα Γυμνάσια και τα Λύκεια λαμβάνεται υπόψη ενδεικτικά και η γνώμη των μαθητών/μαθητριών.

11. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, στήριξη εκπαιδευτικού έργου

Η στήριξη του εκπαιδευτικού έργου και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εποπτεύονται από τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών, τα οποία πραγματοποιούν, σε συνεργασία με τους συνδικαλιστικούς και επιστημονικούς φορείς των εκπαιδευτικών και με κύριο εκτελεστή τα Πανεπιστήμια, πολύμορφα επιμορφωτικά προγράμματα. Για το θέμα αυτό περιλαμβάνεται ιδιαίτερο κεφάλαιο στις *Θέσεις*.

12. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου γίνεται με τρόπους που αποφασίζουν τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών.

13. Ίδρυση δημόσιων εκπαιδευτικών μονάδων

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση αποφασίζει, μετά από πρόταση της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας, την ίδρυση νέων εκπαιδευτικών μονάδων, οποιασδήποτε βαθμίδας. Δεν μπορεί να αποφασίσει την ίδρυση νέων Τμημάτων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ ή να πάρει οποιοσδήποτε αποφάσεις θίγουν την αυτοδιοίκηση και αυτοτέλεια αυτών των ιδρυμάτων. Η Τ.Α. δεν μπορεί να ιδρύει, να έχει στην ιδιοκτησία της ή να εποπτεύει ιδρύματα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

14. Ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολείων, σχολών, ΚΕΣ, ΙΕΚ

Άδεια ίδρυσης ιδιωτικών εκπαιδευτικών μονάδων κάθε είδους παρέχεται μετά από απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και όχι των Υπουργείων, όπως γίνεται σήμερα. Απαιτείται σύμφωνη γνώμη της Περιφερειακής Επιτροπής Παιδείας.

Ο έλεγχος της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών, της τήρησης των προδιαγραφών, της συμμόρφωσης με τους όρους που ορίζονται στην άδεια λειτουργίας και του τρόπου διαφήμισης αυτών των μονάδων ανήκει στην ευθύνη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και όχι στο Υπουργείο Εμπορίου.

15. Προσχολική αγωγή

Επιδίωξη είναι να παρέχεται η προσχολική αγωγή στα Κέντρα Προσχολικής Αγωγής, τα οποία στελεχώνονται με νηπιαγωγούς. Το εργασιακό, μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των εργαζόμενων στην προσχολική αγωγή δεν μεταβάλλεται. Το ωράριο λειτουργίας των Κέντρων Προσχολικής Αγωγής μπορεί να διευρύνεται, για την κάλυψη των αναγκών των εργαζόμενων γονέων, με νέες προσλήψεις προσωπικού.

16. Σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Όλες οι μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης του Νομού (Σχολές ΟΑΕΔ, Σχολές διαφόρων Υπουργείων, ΙΕΚ), δημόσιες και ιδιωτικές, υπάγονται σε ενιαίο εθνικό σύστημα, το οποίο σε τοπικό επίπεδο αποδίδει αρμοδιότητες και στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

17. Ανέγερση διδακτηρίων

Ο Ο.Σ.Κ. θα κρατήσει την αρμοδιότητα σύνταξης τεχνικών προδιαγραφών για τα σχολικά κτίρια της χώρας, καθώς και την αρμοδιότητα μελέτης κατασκευής και επίβλεψης στο Νομό Αττικής. Για την υπόλοιπη χώρα οι αρμοδιότητες μελέτης και κατασκευής πρέπει να αποκεντρωθούν.

18. Ν.Ε.Λ.Ε.

Ολόκληρο το σύστημα της «λαϊκής επιμόρφωσης» περιέρχεται στην αρμοδιότητα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Αναβαθμίζεται, στρέφεται στην καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, των προβλημάτων εκπαίδευσης μεταναστών, μειονοτικών ομάδων κ.λπ.

Μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Τ.Α.

Η μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Τ.Α. και η ανάληψη και νέων από αυτή μπορεί να γίνει δεκτή μόνο με την προϋπόθεση ότι θα διατεθούν και οι αντίστοιχοι πόροι. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αποσαφηνιστεί (με τις απαραίτητες νομικές διασφαλίσεις) ποιοι κωδικοί διαγράφονται από τους προϋπολογισμούς των Υπουργείων και μεταφέρονται στους κωδικούς των Νομαρχιών. Σημαίνει επίσης ότι πρέπει να αναληφθεί δέσμευση για συγκεκριμένη σταδιακή αύξηση των δαπανών για την παιδεία. Πρέπει ακόμη να καθοριστούν τα κριτήρια κατανομής των πιστώσεων κατά νομό. Ο αριθμός μαθητών/μαθητριών είναι ένα κριτήριο, αλλά πρέπει να συμπληρωθεί και με άλλα, όπως π.χ. εκείνα που θα στοχεύουν να αντισταθμίσουν γεωγραφικές και κοινωνικές ανισορροπίες. Στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση πρέπει επίσης να μεταφερθεί σημαντικό μέρος των χρηματοδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το πρόγραμμα «επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης», καθώς και ενδεχόμενες μελλοντικές χρηματοδοτήσεις ανάλογων προγραμμάτων.

Η επιτυχία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στον τομέα της εκπαίδευσης θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από το αν θα κατακτήσει αρμοδιότητες και αντίστοιχους πόρους. Θα καθοριστεί σε μεγαλύτερο βαθμό από την υπευθυνότητα με την οποία θα ασκήσει τις αρμοδιότητές της. Πάνω απ' όλα όμως θα καθοριστεί από το αν η Αυτοδιοίκηση θα ενστερνιστεί την ανάγκη της βαθιάς εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και θα γίνει δύναμη προώθησής της. Και η μεταρρύθμιση δεν είναι μόνο, ούτε κυρίως, θέμα οργανωτικό, διοικητικό, διαχειριστικό. Αναφέρεται σε ποιοτικά στοιχεία. Είναι αντίληψη και τρόπος προσέγγισης των θεμάτων της εκπαίδευσης και της νεολαίας.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Για τη «Συγκρότηση, Οργάνωση και Λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ)»

Τα Συμβούλια, όργανα και επιτροπές διακομματικής και ευρύτερης κοινωνικής συμμετοχής στην παιδεία αποκτούν ουσιαστικό περιεχόμενο στο βαθμό που η κυβέρνηση, κυρίως, και όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν και επιδιώκουν τη χάραξη μιας εκπαιδευτικής πολιτικής με μακροπρόθεσμη στόχευση που να συναντά ως εκ τούτου την ευρύτερη δυνατή λαϊκή συναίνεση.

Είναι συχνές οι επικλήσεις πολιτικών δυνάμεων και της ελληνικής κοινωνίας, για "εθνική πολιτική" στην παιδεία, για τερματισμό των τόσο συχνών αλλαγών και για σταμάτημα

των απaráσκευων μεταρρυθμιστικών πειραμάτων(που παίρνουν το χαρακτήρα βαρύγδουπων εξαγγελιών από υπουργό σε υπουργό της ίδιας κυβέρνησης), που εκφράζονται με την απαίτηση για συναίνεση.

Από την άλλη μεριά είναι σαφής η έλλειψη οράματος στην εκπαιδευτική πολιτική που θα συνδεόταν με την βεβαιότητα ότι αυτή θα εφαρμοστεί ανεξάρτητα από τις όποιες κυβερνητικές ή πολιτικές ανακατατάξεις, γιατί συναντάει την ευρύτατη λαϊκή αποδοχή.

Ο ΣΥΝ, όπως και οι άλλες πολιτικές δυνάμεις, ανταποκρινόμενες σ' αυτή τη λαϊκή απαίτηση, προβάλλουν το αίτημα της λειτουργίας διακομματικών επιτροπών και οργάνων λαϊκής συμμετοχής.

Η κυβέρνηση πρέπει να ξεκαθαρίσει αν θέλει να προχωρήσει ουσιαστικά και να εμμένει σε ένα τέτοιο θεσμό.

Η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει ότι, παρότι τα θεσμοθέτησε αυτά τα όργανα, στην πορεία άλλα, όπως το ΕΣΥΠ , δεν τα λειτούργησε και άλλα, όπως το ΣΑΠ και το ΣΤΕ, τα αδρανοποίησε, κυρίως γιατί δεν ήθελε ή δεν μπορούσε να απαντήσει στα ζητήματα που κατ' επανάληψη έμπαιναν στις συνεδριάσεις αυτών των οργάνων απ' όλους τους φορείς και τα κόμματα με αποτέλεσμα η διεξαγωγή των συζητήσεων αυτών να γίνεται ενοχλητική γι' αυτήν. Έτσι, ενώ στην αρχική τους λειτουργία απέδωσαν κάποιο έργο ως προς την ανταλλαγή απόψεων και την επίτευξη κάποιων συναινετικών αποφάσεων, ακόμη και ως προς την "πίεση" που ασκούσαν οι φορείς προς το ΥΠΕΠΘ για τη λύση διάφορων προβλημάτων, στην πορεία δεν τα συγκαλούσε το ΥΠΕΠΘ ούτε για τα τυπικά θέματα που προσδιορίζονται από τη νομοθεσία. Τα μνημονεύει όμως σχεδόν πάντα σε περιόδους εκπαιδευτικών κρίσεων.

Η αναθέρμανση της συγκρότησης και λειτουργίας του ΕΣΥΠ γίνεται σήμερα, αφού έχει ολοκληρωθεί ένας ολόκληρος κύκλος νομοθετικού έργου σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ θα έπρεπε να έχει προηγηθεί.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ) χρειάζεται και έχει ζητήσει κατ' επανάληψη τη σύγκλησή του.

Θεωρούμε αναγκαία την σύγκλησή του, ώστε να επανεξετάσει συνολικά το θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης και να χαράξει στόχους, όπως επίσης να εξετάσει άμεσα τα επικείμενα νομοσχέδια που προτίθεται να καταθέσει το ΥΠΕΠΘ στη Βουλή.

Οι προτάσεις μας

1. Ο χαρακτήρας του είναι γνωμοδοτικός προς το ΥΠΕΠΘ . Επειδή όμως πρέπει όλοι και πρώτα απ' όλους η κυβέρνηση να προσέλθουν στο ΕΣΥΠ χωρίς τον επαπειλούμενο κίνδυνο εκφυλισμού του, θα πρέπει να θεσμοθετηθεί ότι σε κεντρικά ζητήματα της παιδείας απαιτείται η γνώμη του και ότι συγκαλείται οπωσδήποτε δύο φορές το χρόνο. Ιδιαίτερα δε να συγκαλείται οπωσδήποτε πριν από την κατάθεση στη βουλή νομοσχεδίων που αφορούν την εκπαίδευση και να απαιτείται η γνώμη του. Επίσης συγκαλείται έκτακτα εφόσον το ζητήσουν το 1/3 των μελών του.
2. Να λειτουργούν στα πλαίσιά του δύο και όχι τρία επιμέρους συμβούλια , ένα Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ένα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
3. Να περιοριστούν οι πολλοί κυβερνητικοί και υπηρεσιακοί φορείς που προβλέπονται.
4. Για να είναι ουσιαστική η συμμετοχή των κοινωνικών φορέων, πρέπει να λειτουργεί με την ανάλογη προετοιμασία, τεκμηρίωση και υποστήριξη των συνεδριάσεών του. Χρειάζεται κατάλληλη υποδομή και προσωπικό υποστήριξης επίσης για την γενικότερη λειτουργία του. Να υπάρχει σύνδεση του ΕΣΥΠ με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) και το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.) και να υποστηρίζεται το έργο του από τη δραστηριότητα αυτών των θεσμών σε κάθε περίπτωση που αυτό είναι αναγκαίο.
5. Στα επιμέρους συμβούλια μπορεί η συμμετοχή των κοινωνικών φορέων να είναι πιο περιορισμένη, ώστε να είναι πιο λειτουργικά.
6. Πρόεδρος του ΕΣΥΠ να είναι ο υπουργός παιδείας.
7. Γενικότερα πιστεύουμε ότι ανάλογοι με το ΕΣΥΠ θεσμοί πρέπει να λειτουργούν αποκεντρωμένα και στην περιφέρεια.

Σύνοδος των Πρυτάνεων

Η Σύνοδος των Πρυτάνεων, ένα όργανο που δεν προβλέπεται από κανένα κείμενο νόμου, ένα όργανο άτυπο, ξεκίνησε τη λειτουργία του με την πρόθεση να συντονίζει την πολιτική των ελληνικών πανεπιστημίων σε ζητήματα παιδείας. Στην πράξη όμως το άτυπο αυτό όργανο ως κύριο μέλημα είχε την αντιμετώπιση της καχεκτικής χρηματοδότησης των πανεπιστημίων από πλευράς των διαφόρων κυβερνήσεων καθώς και την κατανομή των οικονομικών πόρων ανάμεσα στα διάφορα πανεπιστήμια. Δεν κατόρθωσε, δηλαδή, να επιτελέσει σημαντικό μέρος της αποστολής του, να δώσει συλλογικού χαρακτήρα απαντήσεις στα μεγάλα ζητήματα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ούτε να φέρει τις διάσπαρτες ανά την επικράτεια ακαδημαϊκές κοινότητες εγγύτερα την μία προς την άλλη.

Τον τελευταίο καιρό συνελήφθη η ιδέα μιας θεσμοθέτησης του οργάνου αυτού. Η πρόθεση όμως αυτή θεσμοθέτησης, και μάλιστα με τη μορφή Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας, δεν έρχεται να λύσει τα προβλήματα που έβαλε η μέχρι τώρα λειτουργία του αλλά αντίθετα, αν υιοθετηθεί, θα δημιουργήσει ένα όργανο μη αντιπροσωπευτικό της ακαδημαϊκής κοινότητας της χώρας με αυξημένη την εξουσία των μεγάλων πανεπιστημίων καθώς και των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων καθηγητών.

Πιο συγκεκριμένα, στις εισαγωγικές σκέψεις που συνοδεύουν το σχέδιο καταστατικού της εταιρείας αυτής, εξετάζεται σοβαρά το ενδεχόμενο μιας άνισης ψήφου των διαφόρων πανεπιστημίων με κριτήρια τον αριθμό των τμημάτων, των μελών ΔΕΠ και τον αριθμό των φοιτητών κάθε ιδρύματος· αν μια τέτοια λύση εφαρμοσθεί μπορεί να καταλάβει κανείς εύκολα την λόγω μεγέθους πρωτοκαθεδρία πανεπιστημίων όπως το «Αριστοτέλειο» και το «Καποδιστριακό» και την αντίστοιχη υποβάθμιση άλλων όπως το «Ιόνειο» ή η «ΑΣΚΤ». Η ενδεχόμενη αλλά και άκρως πιθανή συμμαχία ανάμεσα στα μεγάλα πανεπιστήμια θα καταδικάσει τα μικρά και ιδιαίτερα αυτά της περιφέρειας που βρίσκονται μακριά από τα κέντρα λήψης αποφάσεων σε έναν ακόμη μεγαλύτερο περιορισμό του ήδη περιορισμένου ρόλου τους.

Ακόμα πιο σοβαρές επιπτώσεις θα έχει η από το ίδιο το σχέδιο καταστατικού προτεινόμενη απόρριψη της πρακτικής της ομοφωνίας και η υιοθέτηση της αρχής της ενισχυμένης πλειοψηφίας 3/4 και μάλιστα δεσμευτικού για τη μειοψηφία χαρακτήρα. Ένα τέτοιο μέτρο θα σημαίνει: 1) κατάλυση της αυτοτέλειας των επιμέρους Α.Ε.Ι. και 2) δημιουργία ενός συγκεντρωτικού μοντέλου διοίκησης μέσα από την άσκηση όλων των εξουσιών από το υπερ-όργανο που θα είναι πλέον η Σύνοδος των Πρυτάνεων. Συλλήψεις τέτοιου χαρακτήρα κινούνται στην αντίθετη κατεύθυνση από αυτή των ακαδημαϊκών ελευθεριών και της δημοκρατικής αποκεντρωμένης διοίκησης, στις οποίες το ελληνικό πανεπιστήμιο, τουλάχιστον από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα, προσπαθεί να θητεύσει.

Οι μέχρι τα τώρα διενεργηθείσες πρυτανικές εκλογές ανέδειξαν πρυτανικές αρχές με βασικό κριτήριο τις απαντήσεις που οι υποψήφιοι πρυτάνεις και αντιπρυτάνεις έδωσαν στα ιδιαίτερα προβλήματα των πανεπιστημίων τους και όχι τόσο με βάση τις θέσεις τους για το σύνολο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Το να θελήσουμε, λοιπόν, τέτοιου είδους πρυτανικές αρχές να τις καταστήσουμε μια συγκεντρωτικού χαρακτήρα κυβέρνηση ολόκληρης της πανεπιστημιακής επικράτειας θα ισοδυναμούσε με το να αναθέσουμε, για παράδειγμα, στην «Ενωση Δήμων και Κοινοτήτων» τη διακυβέρνηση της χώρας.

Ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου» πιστεύει ότι υπάρχει η ανάγκη ενός συντονιστικού του συνόλου της εκπαίδευσης οργάνου, το όργανο όμως αυτό δεν μπορεί να είναι αυτό που συζητιέται εχάτως στις Συνόδους των Πρυτάνεων και που προτείνεται να πάρει τη μορφή Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας. Θα πρέπει αντίθετα να είναι ένα πλατύ όργανο που θα περιλαμβάνει αντιπροσώπους όλων των ζωτικών συνιστωσών της σημερινής εκπαίδευσης. Θα πρέπει να είναι ένα όργανο που θα λειτουργεί με βάση την αρχή της ομοφωνίας και όχι με ενισχυμένες ή άλλες πλειοψηφίες και μάλιστα δεσμευτικού χαρακτήρα. Ένα όργανο που ως πρωταρχικό στόχο θα έχει την αλληλοενημέρωση και την ανταλλαγή απόψεων πάνω στα καίρια ζητήματα της παιδείας έτσι ώστε η κατακερματισμένη σήμερα εκπαιδευτική

κοινότητα να αποκτήσει την απαραίτητη συνοχή για να μπορεί να αντιμετωπίσει μέσα από την πλατύτερη δυνατή συσπείρωση τις προκλήσεις που παρουσιάζονται.

Ζ' ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τα λειτουργικά προβλήματα των σχολείων παραμένουν άλυτα και ταλανίζουν τη δημόσια εκπαίδευση, ενώ έχει ολοκληρωθεί το πρώτο τρίμηνο λειτουργίας των σχολείων. Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι πολλοί μαθητές στη χώρα, ιδίως της περιφέρειας και της περιθωριοποιημένης από την κυβερνητική πολιτική Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, στερούνται τους απαραίτητους πόρους για να λειτουργήσουν, έστω και στοιχειωδώς.

Τέλη Δεκέμβρη, ανακοινώθηκαν -για πολλοστή φορά από την «έναρξη» του σχολικού έτους- συμπληρωματικοί διορισμοί, που δε φαίνεται να είναι οι τελευταίοι εφετινοί. Ιδιαίτερα προβληματική είναι κατάσταση που αντιμετωπίζουν τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, καθώς λείπουν, ακόμη και τώρα, 1.500 περίπου καθηγητές. Οι συνέπειες αυτής της πρακτικής είναι ιδιαίτερα αρνητικές για τη δημόσια εκπαίδευση, ιδίως αν αναλογιστεί κανείς ότι, σύμφωνα με τα δεδομένα των παιδαγωγικών ερευνών, το πρώτο τρίμηνο του σχολικού έτους, το οποίο σε πολλές εκπαιδευτικές μονάδες έχει ακρωτηριαστεί, είναι και το πιο αποδοτικό από μαθησιακή άποψη.

Με την αναπόφευκτη υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, που προκύπτει από αυτές τις αρρυθμίες, περιορίζεται κυρίως ο μορφωτικός ορίζοντας των μαθητών το πιο λαϊκών στρωμάτων, εφόσον αυτοί κατά βάση στηρίζουν την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών τους προσδοκιών στη δημόσια εκπαίδευση, ενώ οι οικονομικές δυνατότητές τους δεν τους επιτρέπουν να χρησιμοποιήσουν εύκολα τις αργυρώνητες συμπληρωματικές εκπαιδευτικές παροχές.

Ξεκίνησε η εισήγηση αυτή με την επισήμανση ενός από τα πολλά εκπαιδευτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα δημόσια σχολεία, την επάρκεια του εκπαιδευτικού προσωπικού, για να τονιστεί η άμεση σχέση που έχει η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης με τα ζητήματα του προϋπολογισμού. Γιατί το πρόβλημα των καθυστερημένων διορισμών και της ανεπάρκειας του εκπαιδευτικού προσωπικού δεν είναι τόσο απόρροια ενός προβληματικού οργανωτικού και διοικητικού προτύπου, όσο αποτέλεσμα μιας αντικοινωνικής και αντιαναπτυξιακής αντίληψης, που διέπει και τον εφετινό προϋπολογισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι πάνω από το 90% του μεριδίου του Υπ. Παιδείας από τον κρατικό προϋπολογισμό αντιστοιχεί ακριβώς στις -ανεπαρκείς, παρ' όλ' αυτά- λειτουργικές δαπάνες της εκπαίδευσης. Αυτή η κατανομή των πόρων συνεπάγεται μια πολιτική συντήρησης της υποβάθμισης και ακυρώνει την όποια προσπάθεια να προωθηθούν ευρύτερα αναπτυξιακά προγράμματα στο χώρο της εκπαίδευσης. Έτσι, τα καθημερινά προβλήματα στις σχολικές μονάδες οξύνονται, καθώς αυτές αδυνατούν να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν κατάλληλες καινοτομικές πρωτοβουλίες, παρά τις ηχηρές διακηρύξεις περί αποκέντρωσης και αυτονομίας. Πολύ περισσότερο, με αυτό τον προϋπολογισμό δεν είναι δυνατό να στηριχτεί αποτελεσματικά μια συνολική, ριζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που έχει ανάγκη η χώρα μας, όπως προτείνει στο πρόγραμμά του για την παιδεία ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ.

Προϋπολογισμός στασιμότητας

Για μια ακόμη φορά ο προϋπολογισμός για την παιδεία κατατάσσει τη χώρα μας στην τελευταία θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με ποσοστό 3,51% επί του ΑΕΠ έναντι 5% περίπου του μέσου ευρωπαϊκού όρου, καθώς και σε μια από τις χαμηλότερες θέσεις ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Αλλά και στις δημόσιες δαπάνες ανά μαθητή η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, αν θεωρήσουμε ότι ο μέσος όρος των δημόσιων δαπανών ανά μαθητή/φοιτητή στις χώρες της Ε.Ε. είναι 100 μονάδες, η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση με 43,5 μονάδες, ενώ η αμέσως προηγούμενη (Ιρλανδία) αντιστοιχεί στις 73,6 μονάδες και το Λουξεμβούργο, στην άλλη άκρη της κατάταξης, στις 202,6 μονάδες. Εξάλλου, το ποσοστό επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 8%, που απέχει πολύ από το πάγιο αίτημα του εκπαιδευτικού και του ευρύτερου λαϊκού κινήματος για 15% στην εκπαίδευση.

Από την άλλη πλευρά, η ελληνική οικογένεια αναλαμβάνει δυσβάσταχτα οικονομικά βάρη για να βελτιώσει την πενιχρή δημόσια εκπαιδευτική παροχή. Σύμφωνα με μελέτη του καθηγητή Γ. Παπακωνσταντίνου (1999), το 73% των μαθητών φοιτούν σε φροντιστήρια ενόψει των εξετάσεών τους για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και κάθε οικογένεια δαπανά κατά μέσο όρο ποσό 73.000 δραχμών το μήνα για να στηρίξει την προετοιμασία των παιδιών για τις εξετάσεις αυτές. Το 42% προσφεύγουν σε ιδιαίτερα μαθήματα, δαπανώντας κατά μέσο

όρο 95.000 μηνιαίως, ενώ προφανώς υπάρχουν και οικογένειες που καλύπτουν δαπάνες ταυτόχρονα για ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήριο. Γενικά, η οικογένεια δαπανά ανά μαθητή τετραπλάσιο ποσό χρημάτων σε σύγκριση με όσα ξοδεύει το κράτος ανά μαθητή.

Η εσωτερική κατανομή των πόρων δείχνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους καλύπτει ανελαστικές δαπάνες, πράγμα που σημαίνει ότι δεν εξασφαλίζεται η ποιοτική βελτίωση και ανάπτυξη της δημόσιας εκπαίδευσης. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι εξακολουθεί και εφέτος η περιμόδτηση της κατάρτισης σε βάρος της εκπαίδευσης (η αύξηση που προβλέπεται για τον τομέα της κατάρτισης φτάνει το 30%), ενώ παραμένει η έμφαση στη χρηματοδότηση της αξιολόγησης μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ενδιαφέρον έχει, ωστόσο, να ιδεί κανείς πιο συγκεκριμένα κάποια από τα στοιχεία του εφετινού προϋπολογισμού και να θέσει κρίσιμης σημασίας ερωτήματα:

Πώς θα καταργηθεί, όπως εύκολα λέγεται και μάλιστα κατ' επανάληψη, η διπλή βάρδια των σχολείων, όταν η επιχορήγηση του ΟΣΚ μειώνεται κατά 44%;

Είναι δυνατόν να αναπτυχθεί και να στηριχθεί μακροπρόθεσμα ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου (νηπιαγωγείου και δημοτικού), όταν οι μόνοι πόροι που δεσμεύονται γι' αυτό προέρχονται από τα κοινοτικά κονδύλια του 3ου Κ.Π.Σ. (ΕΠΕΑΕΚ);

Πώς θα βελτιωθούν οι δείκτες της εκπαίδευσης που σηματοδοτούν την ποιοτική αναβάθμισή της, όπως είναι η μείωση του αριθμού μαθητών ανά τμήμα, χωρίς την επαρκή οικονομική στήριξη;

Είναι δυνατόν να αποτραπεί η κατάργηση σχολικών μονάδων σε δυσπρόσιτες περιοχές της περιφέρειας και να αποφευχθεί η υποβάθμιση της υπαίθρου χωρίς να αλλάξει ριζικά η οικονομική πολιτική στον τομέα της εκπαίδευσης;

Γιατί δεν χρηματοδοτούνται προγράμματα αντισταθμιστικής εκπαίδευσης και ενισχυτικής διδασκαλίας για την υποχρεωτική εκπαίδευση, όταν είναι κοινός τόπος ότι εκεί τέτοιοι θεσμοί έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και όχι στο Λύκειο;

Πώς θα αναπτυχθούν και θα στηριχτούν χωρίς πόρους τα εργαστήρια φυσικών επιστημών στα Γυμνάσια και τα Λύκεια, εφόσον δεν προβλέπονται πόροι ούτε για ολοκλήρωση των ημιτελών προγραμμάτων ούτε για εξασφάλιση των αναγκών αναλωσίμων;

Πώς θα επιτευχθεί η μορφωτική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών, όταν δεν προβλέπονται οι αναγκαίοι πόροι για την κατάλληλη παιδαγωγική κατάρτιση των υποψήφιων εκπαιδευτικών στις προπτυχιακές σπουδές τους ούτε για την απαραίτητη επιμόρφωση των ήδη υπηρετούντων εκπαιδευτικών; Ειδικά για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, είναι γνωστό ότι, μετά τον περιορισμό της μόνο στα επιδοτούμενα εξάμηνα προγράμματα των πανεπιστημίων και τη μη θεσμοθέτηση του Οργανισμού Επιμόρφωσης, δεν απορροφήθηκαν τα χρήματα του κρατικού προϋπολογισμού του 2001, αλλά χάνονται και προβλεπόμενοι κοινοτικοί πόροι, δεδομένου ότι δεν λειτούργησαν ούτε τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα ούτε ο Οργανισμός Επιμόρφωσης.

Πώς θα περάσει από τα λόγια στην πράξη η οικονομική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όταν οι πόροι που προβλέπονται δεν επαρκούν για να στηρίξουν ούτε τη χορήγηση του οικογενειακού επιδόματος και στους δύο συζύγους από τον Ιούλιο του 2002, όπως προβλέπουν οι σχετικές εξαγγελίες;

Είναι δυνατόν να περιοριστεί ο διογκωμένος αριθμός των αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών (11.000 και 4.000 αντίστοιχα) της δημόσιας γενικής εκπαίδευσης με τα πενιχρά κονδύλια που προβλέπονται για νέες προσλήψεις το 2002;

Πώς μπορεί να στηριχθεί η ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, όταν οι πόροι που προβλέπονται δεν μπορούν να καλύψουν την αναγκαία βελτίωση της υποδομής των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, την αύξηση του προσωπικού τους και τις αντίστοιχες λειτουργικές δαπάνες;

Πώς μπορεί να υλοποιηθεί μια ουσιαστική ανωτατοποίηση των ΤΕΙ χωρίς πόρους για την ανάπτυξη των απαραίτητων υποδομών και την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού;

Πώς μπορεί να καλυφθεί η ζήτηση για μεταπτυχιακές σπουδές υψηλού επιπέδου και πώς θα διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των αντίστοιχων θεσμών, όταν τα κονδύλια που προβλέπονται από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι τόσο ανεπαρκή;

Πώς θα αναπτυχθεί χωρίς πόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό ο θεσμός του Ανοιχτού Πανεπιστημίου, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες αυτών προς τους οποίους πρέπει να απευθύνεται και όχι να χρησιμοποιείται ως υποκατάστατο των συμβατικών πανεπιστημίων;

Συνολικά, ο προϋπολογισμός του 2002 υπηρετεί μια πολιτική που δεν καλύπτει τις σύγχρονες ανάγκες για διεύρυνση της γενικής εκπαίδευσης, άνοδο του μορφωτικού επιπέδου

της ελληνικής κοινωνίας, μείωση της ιδιωτικής δαπάνης για εκπαιδευτικούς σκοπούς και ανάπτυξη της παιδείας και της επιστήμης για την κοινή ευημερία. Αντίθετα, χιλιάδες μαθητές και μαθήτριες υποχρεώνονται να διακόψουν τις σπουδές τους στο Λύκειο, αποθαρρυνόμενοι από τον τρόπο λειτουργίας του και από το κόστος των φροντιστηρίων. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτής της μαθητικής διαρροής από το Λύκειο εγκαταλείπει κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια, και αυτό το φαινόμενο συνεχίζεται και εφέτος, παρά τις ενδείξεις για κάποια μικρή ανάκαμψη.

Ο προϋπολογισμός του 2002 βρίσκεται σε κραυγαλέα αντίθεση με τις διακηρύξεις για επαναστατικές τομές στην εκπαίδευση και για ποιοτική αναβάθμιση στους εκπαιδευτικούς θεσμούς. Πολύ περισσότερο, βρίσκεται σε αντίθεση με τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες για ισότιμη παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλους χωρίς φραγμούς και διακρίσεις.

Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση από τους πόρους του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΕΠΕΑΕΚ II), που επιστρατεύεται από τη Κυβέρνηση για να καλυφθούν τα κενά της ακολουθούμενης πολιτικής, δεν μπορεί να επιφέρει καμιά ουσιαστική βελτίωση στην εκπαίδευση, όσο κριτήριο της αξιοποίησής της δεν είναι οι υπαρκτές ανάγκες των σχολείων και των εκπαιδευτικών.

Η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων απαιτεί μια ριζικά διαφορετική αντίληψη για την εκπαίδευση, όπως και για την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη του τόπου. Μια αντίληψη που στόχο της θα έχει την πρόοδο και την ευημερία όλων και όχι την κερδοφορία των λίγων σε βάρος των πολλών.

Μια άλλη πολιτική και στις δαπάνες για την εκπαίδευση

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ έχει επεξεργαστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, με στόχο την εφαρμογή μιας ριζικής δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος. Η εφαρμογή του όμως απαιτεί μια ανακατανομή των δημόσιων πόρων προς όφελος των εργαζομένων του χεριού και του πνεύματος.

Βασικός άξονας αυτής της μεταρρύθμισης που προτείνει ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ είναι μια ενιαία δωδεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση ποιοτικά αναβαθμισμένη, που θα παρέχεται ως δημόσιο αγαθό σε όλους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Μια εκπαίδευση που θα λειτουργεί αντισταθμιστικά, μετατρέποντας τη διαφορά σε μορφωτικό πλεονέκτημα και σε ευκαιρία για μορφωτικό εμπλουτισμό και δημιουργία. Σε αυτό το πλαίσιο ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει και διεκδικεί να στηριχτούν οικονομικά οι ακόλουθες καινοτομίες:

- Ολοήμερο νηπιαγωγείο και δημοτικό, που θα παρέχει πολύπλευρη μόρφωση σε όλα τα παιδιά, και θα αντισταθμίζει με συγκεκριμένα μέτρα τις όποιες δυσκολίες θα συναντά κάθε παιδί, ανάλογα με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
- Εμπλουτισμός του προγράμματος με μαθήματα και δραστηριότητες που βοηθούν το παιδί να κατανοήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον και να δράσει για τη βελτίωσή του (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Αγωγή Υγείας, Μουσική, Άθληση κ.λπ.).
- Πρωινή λειτουργία όλων των σχολείων και εξοπλισμός τους με όλα τα απαιτούμενα μέσα (σχολική βιβλιοθήκη, εργαστήρια, αίθουσα υπολογιστών κ.λπ.) βάσει ενός βραχυπρόθεσμου σωστά οργανωμένου προγραμματισμού.
- Πραγματικά Ενιαίο Λύκειο, που θα συνδυάζει αρμονικά τη θεωρητική μόρφωση με την πρακτική δραστηριότητα και τη σύγχρονη τεχνολογία, και θα παρέχει σύγχρονη γενική μόρφωση σε κάθε μαθητή και μαθήτρια χωρίς φραγμούς και αποκλεισμούς.
- Ελεύθερη πρόσβαση των αποφοίτων του Ενιαίου Λυκείου στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι να αυξηθούν οι θέσεις και να ενισχυθεί κατάλληλα το προσωπικό και η υποδομή τους.
- Επαρκές, σύγχρονο, αξιόπιστο και ποιοτικά αναβαθμισμένο δίκτυο τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ως βασικό συστατικό στοιχείο της δημόσιας εκπαίδευσης, που να καλύπτει επαρκώς το σύνολο των τεχνολογικών ειδικοτήτων που χρειάζεται η ελληνική κοινωνία.
- Προαγωγή της διαπολιτισμικής / αντιρατσιστικής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και τους θεσμούς της εκπαίδευσης.
- Μορφωτική, κοινωνική και οικονομική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων: Μακράς διάρκειας επιμόρφωση για όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό και ενίσχυση των ευκαιριών για μεταπτυχιακές σπουδές.

2. ΕΠΕΑΕΚ II ΤΟΥ ΥΠΕΠΘ

Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

(Εισήγηση του Χ. Λόντου στην ημερίδα του ΣΥΝ για το Γ' ΚΠΣ)

A. Το ΕΠΕΑΕΚ II (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης & Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης) είναι το Ε.Π. του ΥΠΕΠΘ, που εντάσσεται στο Γ' ΚΠΣ, με προϋπολογισμό 2,5 δις ΕΥΡΩ. Μαζί με το κομμάτι του Ε.Π. "Κοινωνία της Πληροφορίας" που αφορά το ΥΠΕΠΘ για την επταετία 2000-2006 έχουν προϋπολογισμό πάνω από 1 τρις δραχμές.

- Χωρίς να μυθοποιείται το ΕΠΕΑΕΚ II, με τέτοιο προϋπολογισμό θα ήταν δυνατό να συμβάλει στη συνολική ριζοσπαστική δημοκρατική ανασυγκρότηση της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής με σαφείς στρατηγικούς στόχους, αν υπήρχε η αντίστοιχη πολιτική βούληση.

- Τούτο όμως αναιρείται από το γεγονός ότι, όπως και στο Α' ΕΠΕΑΕΚ, η σύλληψη, ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η παρακολούθηση, γίνονται ουσιαστικά από ένα στενό κομματικό-κυβερνητικό επιτελείο, ερήμην της εκπαιδευτικής κοινότητας και των άλλων πολιτικών και κοινωνικών φορέων.

- Επίσης, έχουν επιλεγεί διαδικασίες που δεν εξασφαλίζουν διαφάνεια, κανόνες χάραξης στρατηγικής για την εκπαίδευση, όρους βιωσιμότητας, συνέχειας, συμπληρωματικότητας και συνέργειας.

B. Το ΕΠΕΑΕΚ II είναι, όπως τονίζεται στην εισαγωγή του 1^{ου} κεφαλαίου του ΕΠΕΑΕΚ II, "φυσική συνέχεια πολλών από τις καινοτομίες και πιλοτικές προσπάθειες που ξεκίνησαν με το Α' ΕΠΕΑΕΚ, αλλά επικεντρώνεται σε θέματα ποιότητας των αποτελεσμάτων των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων, τις οποίες **εστιάζει περισσότερο πλέον προς την αγορά εργασίας.**"

Ποια είναι η εμπειρία από το Α' ΕΠΕΑΕΚ;

Η υλοποίηση των στόχων του Α' ΕΠΕΑΕΚ τα τέσσερα πρώτα χρόνια παρουσίασε σοβαρά προβλήματα. Αυτό φαίνεται, λ.χ. στο ποσοστό των πόρων που απορροφήθηκαν στο διάστημα αυτό, που δεν ξεπέρασε το 30-36%. Κατόπιν μπροστά στον κίνδυνο να χαθούν τα κονδύλια έγινε αυτοσκοπός η πάση θυσία απορρόφηση, χωρίς τελικά αυτό να γίνει κατορθωτό, όπως ισχυρίζεται το ΥΠΕΠΘ, πράγμα που φαίνεται στην τελική έκθεση. Αντί, δηλαδή, να υπάρχει ένας βασικός κορμός των αναγκαίων ενεργειών και πολιτικών στην εκπαίδευση στις οποίες να εντάσσονται και τις οποίες να υποστηρίζουν και να ενισχύουν οι ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ, το ΥΠΕΠΘ περιορίστηκε στο πώς θα γίνει η απορρόφηση χωρίς ούτε αυτό να το καταφέρνει. Η όλη εικόνα της διαχείρισης δείχνει, στην καλύτερη περίπτωση, πλήρη ανικανότητα όσων σε κεντρικό επίπεδο τα χειρίζονται.

Μερικά παραδείγματα από την εμπειρία του Α' ΕΠΕΑΕΚ από το χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας

Προγράμματα - Βιβλία: κάλυψη στο 46% του ποσοτικού στόχου,
 Πολλαπλό βιβλίο: στο 25% του αριθμητικού στόχου νέων τίτλων και αυτό χάνεται λόγω της κατάργησης του πολλαπλού βιβλίου.
 Εργαστήρια πληροφορικής - φυσικών επιστημών - τεχνολογίας: μικρό ποσοστό υλοποίησης και με πολλά προβλήματα στην ποιοτική παραλαβή.
 Σχολικές βιβλιοθήκες: κάλυψη 25% (500 βιβλιοθήκες από 2000 στόχο)
 Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη: κάλυψη σε ποσοστό 25% του αριθμού μαθητών.

Γ. Το Ε.Π. εντάσσεται δομικά στον Άξονα "Ανθρώπινοι Πόροι" του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) 2000-2006 και αξιοποιεί κύρια δύο πυλώνες

1. Βελτίωση της Απασχολησιμότητας
2. Ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες, (διαχέεται σε όλα τα μέτρα και ειδικότερα στον άξονα 4).

Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού επιχειρείται με δύο αλληλο-συμπληρούμενες ομάδες παρεμβάσεων:

- α. μακροχρόνιες πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης που χαρακτηρίζουν το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης
- β. βραχυχρόνιες πολιτικές περιορισμένης, σε χρόνο και τόπο, κατάρτισης και τρεις στόχους - εργαλεία:
 - την επιμήκυνση της παραμονής στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης
 - τη διά βίου μάθηση
 - την εισαγωγή της έννοιας της μαθητείας στο τυπικό εκπ/κό σύστημα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια.

Σε αυτά τα πλαίσια εντάσσεται και η αντιμετώπιση των ανισοτήτων για τις κοινωνικές ομάδες που κύρια πλήττονται. Είναι οξύμωρο σχήμα όμως να τίθεται ως κεντρικός στόχος στο ΕΠΕΑΕΚ II η καταπολέμηση των ανισοτήτων στην εκπαίδευση -στον οποίο κανείς φυσικά δεν έχει αντίρρηση- όταν τις μεγαλύτερες ανισότητες τις διεύρυνε ή τις δημιούργησε η "εκπαιδευτική μεταρρύθμιση" που προωθήθηκε με το Α' ΕΠΕΑΕΚ.

Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι μικρή και αναντίστοιχη προς την οξύτητα του προβλήματος είναι η προσέγγιση της εκπαίδευσης των των παιδιών των οικονομικών μεταναστών με γλωσσική και πολιτισμική διαφορετικότητα.

Δ. Μερικές χαρακτηριστικές αναφορές από την Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση

● **Επαγγελματική κατάρτιση - Σύνδεση με αγορά εργασίας** (Μέτρα 2.3, 2.4)

Επειδή έχει διαπιστωθεί ότι "όσο μεγαλύτερη είναι η παραμονή στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης τόσο αυξάνει η δυνατότητα για απασχόληση και η ικανότητα προσαρμογής των ατόμων στις απαιτήσεις αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας και στις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών πάνω στις επιχειρήσεις" και ότι "το κόστος διαχείρισης της εξειδίκευσης μειώνεται όταν το επίπεδο της γενικής εκπαίδευσης είναι υψηλό", αλλά και επειδή για κοινωνικούς και ιστορικούς λόγους η άτυπη κατάρτιση δεν είχε την προσδοκώμενη ζήτηση στην Ελλάδα, χρηματοδοτείται ως κεντρική επιλογή με το 28% του προϋπολογισμού "η εισαγωγή της μαθητείας στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και κυρίως στο επίπεδο των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ) της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης" και οι απαιτούμενες προ τούτο αλλαγές στα προγράμματα σπουδών και τις υποδομές σε συνδυασμό με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τη σύνδεση με την αγορά εργασίας.

Η θεσμική ενοποίηση του εκπ/κού χώρου και του χώρου κατάρτισης υλοποιείται όχι με την ένταξη των άτυπων μορφών κατάρτισης στην τυπική εκπ/ση αλλά με την εισαγωγή του θεσμού της μαθητείας στην τυπική εκπαίδευση και κύρια την μετατροπή των ΤΕΕ σε σχολές κατάρτισης.

● **Επιμόρφωση - Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών** (Μέτρο 2.1)

Ο εκπαιδευτικός, στη νέα αντίληψη, θεωρείται ότι αποτελεί σημαντική συνιστώσα για την επίτευξη των στόχων της εκπαιδευτικής πολιτικής και έτσι χρηματοδοτείται με το 12,5% του προϋπολογισμού η αξιολόγηση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, κύρια στις νέες τεχνολογίες, και χρηματοδοτείται Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών με συγκεκριμένες προδιαγραφές λειτουργίας και αποστολής και με πολιτικό στόχο τον πλήρη κεντρικό έλεγχο από την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Επειδή όμως δεν έχουν εξασφαλιστεί οι προϋποθέσεις

για αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού αυτού και, κυρίως, η σύμφωνη γνώμη των εκπαιδευτικών οργανώσεων, το αποτέλεσμα του εγχειρήματος παραμένει αβέβαιο.

● **Επέκταση πιλοτικών πολιτικών του Α' ΕΠΕΑΕΚ**

Η Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη διατηρείται σε Ενιαίο Λύκειο και ΤΕΕ χωρίς να επεκτείνεται σε προηγούμενες βαθμίδες όπου η παρέμβαση θα ήταν αποτελεσματικότερη. Στην εφαρμογή παρατηρείται χαλαρότητα, που δημιουργεί υποψίες κατασπατάλησης, και δεν δημιουργούνται σταθερές δομές εφαρμογής και ελέγχου.

Το Ολοήμερο σχολείο, κοινωνικά και παιδαγωγικά αναγκαίος θεσμός, χωρίς να έχει γίνει ουσιαστική αξιολόγηση της εφαρμογής του και των αναγκών προϋποθέσεων, επεκτείνεται σε 300 Δημοτικά χωρίς την πρόβλεψη για εξασφάλιση των απαραίτητων υποδομών.

Εργαστήρια τεχνολογίας και φυσικών επιστημών αναπτύσσονται σε όλα σχεδόν τα Λύκεια χωρίς να έχει αξιολογηθεί η αντίστοιχη εφαρμογή του Α' ΕΠΕΑΕΚ και η χρησιμότητά τους σε συνδυασμό με τα αναλυτικά προγράμματα και τις εκπαιδευτικές-παιδαγωγικές ανάγκες.

Ε. Κοινωνία της Πληροφορίας - Κοινωνία της Γνώσης

Ο πρώτος Άξονας Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κοινωνία της Πληροφορίας (ΕΠ ΚΤΠ) αφορά την Παιδεία και τον Πολιτισμό. Ειδικότερα τα δύο πρώτα μέτρα αφορούν την Παιδεία.

"Αξιοποιώντας δράσεις του ΚΠΣ, στόχος είναι να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό σύστημα στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και να επιτευχθεί αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, δικτύωση σχολείων, πανεπιστημίων και ακαδημαϊκής κοινότητας (συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών υπηρεσιών), κατάρτιση εκπαιδευτικών και μαθητών, καθώς και ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού."

Πέρα από τις αμφιβολίες που δικαιολογημένα μπορεί να έχει κανείς, όταν βλέπει πόσο πρόχειρα και αβασάνιστα προωθούνται τέτοιας έκτασης πολιτικές, πρέπει επίσης να παρατηρήσουμε ότι η εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας στην εκπαίδευση από αναγκαίο εργαλείο κινδυνεύει να γίνει μόδα με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ένας από τους σοβαρούς κινδύνους που διαφαίνονται είναι η υποβάθμιση της άμεσης, ζωντανής παιδαγωγικής σχέσης δάσκαλου- μαθητή και της παιδαγωγικής ομάδας.

Οι στόχοι που τίθενται από το e-Europe:

- 2001: όλα τα σχολεία να διαθέτουν πρόσβαση στο Internet και σε εργαλεία πολυμέσων
- 2002: όλοι οι εκπαιδευτικοί να έχουν καταρτιστεί, στη χρήση του Internet και των εργαλείων πολυμέσων
- 2003: να είναι ψηφιακά "εγγράμματοι" όλοι οι απόφοιτοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν λόγω καθυστερήσεων και εσφαλμένων σχεδιασμών.

Αναλυτικά:

- το μέτρο 1.1, με προϋπολογισμό περίπου 41 δισ. δραχμές, προβλέπει εξοπλισμό και δικτύωση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης,
- το μέτρο 1.2, με προϋπολογισμό περίπου 62 δισ. Δραχμές, προβλέπει την ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού και την επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών.

Σχόλιο: Οι στόχοι -με τους οποίους δεν μπορεί να είναι κανείς σε πλήρη αντίθεση- επειδή προβάλλονται ως πανάκεια, θα δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης. Σε ό,τι αφορά την προμήθεια του τεχνολογικού εξοπλισμού οι ενδιαφερόμενες εταιρίες αναπτύσσουν ήδη τις σχέσεις τους και διαμορφώνουν τις προδιαγραφές που τους εξυπηρετούν. Στον τομέα της παραγωγής εκπαιδευτικού λογισμικού διαμορφώνονται ολιγοπωλιακές καταστάσεις. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, κομβικό σημείο στη όλη προσπάθεια, κινδυνεύει να γίνει μόνο "κατ'όνομα" και να κατασπαταληθούν τα χρήματα από "αρπακτικά" και ιδιώτες.

Ζ. Τελικές παρατηρήσεις και μία πρόσκληση

● Η εικόνα της προώθησης του ΕΠΕΑΕΚ II δείχνει ότι υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση από άποψη σχεδιασμού και υλοποίησης, μένουν μετέωρα προγράμματα που προωθήθηκαν με το Α' ΕΠΕΑΕΚ και λόγω του τρόπου με τον οποίο θα γίνουν οι πληρωμές το ΥΠΕΠΘ φαίνεται να περιορίζεται στα πλαίσια των εντελώς απαραίτητων ενεργειών και του προϋπολογισμού του. Έτσι προγράμματα που σχεδιάζονται είναι αμφίβολο κατά πόσο θα αξιοποιηθούν, ανάλογα με το κόστος τους. Σπαταλιέται ένα μεγάλο και αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό και δεν

αξιοποιούνται αντίστοιχα οι πόροι λόγω των στρεβλών πολιτικών επιλογών, των ρουσφετιών και των διαπλεκομένων συμφερόντων.

- Το Τμήμα Παιδείας του Συνασπισμού καλεί την εκπαιδευτική κοινότητα σε διαρκή επαγρύπνηση και ανάπτυξη ενεργών μορφών παρέμβασης για την αξιοποίηση του ΕΠΕΑΕΚ II με διαφανείς διαδικασίες προς την κατεύθυνση ριζοσπαστικής δημοκρατικής ανασυγκρότησης της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής με αρχές που προωθούν τον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης, την κοινωνική δικαιοσύνη και το σεβασμό της διαφοράς, με στόχο την πολιτισμική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και συνοχή της ελληνικής κοινωνίας.

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(Εισήγηση του Λ. Απέκη στην Ημερίδα του ΣΥΝ για το Γ΄ ΚΠΣ)

ΕΠΕΑΕΚ Ι (1994-1999):

Οι βασικές παρεμβάσεις που σχεδιάστηκαν, χρηματοδοτήθηκαν και τέθηκαν έστω και σε πιλοτική λειτουργία είναι:

Η «αναμόρφωση των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών»

Πρόκειται για «δράσεις» στις οποίες, κατά κοινή ομολογία, σπαταλήθηκαν πολλά δισ σε λεγόμενες soft ενέγιες, χωρίς μετρήσιμα αποτελέσματα. Όμως «Το βασικό κέρδος από την εφαρμογή του μέτρου αυτού υπήρξε η εισαγωγή και η καλλιέργεια στο ακαδημαϊκό γίνεσθαι μιας αντίληψης συνεχούς αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού σε συνδυασμό με την αποδοχή των διαδικασιών αποτίμησης και αξιολόγησης σε ότι αφορά ένα Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών». Πρέπει να προσθέσουμε σ' αυτά και την καλλιέργεια της αντίληψης στα μέλη ΔΕΠ (και όχι μόνον) ότι είναι θεμιτό να διεκδικούν ιδιαίτερη χρηματοδότηση ακόμη και για δραστηριότητες που εμπίπτουν στο καθ' αυτό λειτούργημά τους όπως τα προγράμματα σπουδών και τα μεταπτυχιακά ή πρακτική άσκηση των φοιτητών. Όλα αυτά θα αξιοποιηθούν αργότερα για άλλους ίσως «νεωτερισμούς».

Τα «μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών»

Με δέλεαρ τη χρηματοδότηση του Β' ΚΠΣ θεσμοθετήθηκαν και τέθηκαν σε λειτουργία σε μαζική κλίμακα στην Ελλάδα Μεταπτυχιακά του συγκεκριμένου τύπου και προδιαγραφών, που οδηγούν σε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης. Τα Μεταπτυχιακά που οδηγούν σε Διδακτορικό, και τα οποία άλλωστε ήταν τα μόνα που λειτουργούσαν σε κάποια έκταση στο ελληνικό πανεπιστήμιο, δεν ήταν επιλέξιμα και όχι μόνον δε χρηματοδοτήθηκαν αλλά δεν εγκρίθηκε η λειτουργία τους από το ΥΠΕΠΘ!!!

Μια πιθανή ερμηνεία αυτής της εμμονής θα ήταν η συσχέτιση του νέου θεσμού με τις επερχόμενες εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Μπολόνια).

Τελικά από τα 212 ΠΜΣ που εγκρίθηκαν μόνο τα 114 χρηματοδοτήθηκαν μετά από αξιολόγηση. Τα υπόλοιπα αφέθηκαν στην τύχη τους.

Συμπέρασμα: Η χρηματοδότηση είναι χρηματοδότηση από το Β' ΚΠΣ με χρονολογία λήξης (έληξε ήδη) και δεν εντάσσεται στις κανονικές υποχρεώσεις του ΥΠΕΠΘ (τακτικός προϋπολογισμός ή δημόσιες επενδύσεις). Δηλαδή έγινε ήδη δεκτό από τα Πανεπιστήμια ότι *τα Μεταπτυχιακά και είναι του τύπου που επιβάλλεται μέσω του Γ' ΚΠΣ και δεν είναι στις υποχρεώσεις της πολιτείας να τα στηρίζει οικονομικά!* (Στην προτεινόμενη νέα παραλλαγή νομοσχεδίου για τα Μεταπτυχιακά και την Έρευνα, στο οποίο γίνεται αναφορά σε επόμενη ενότητα, υπάρχουν κάποια στοιχεία διαφορετικής πολιτικής).

Η «διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης»

Ιδρύθηκαν 73 νέα Τμήματα για να «απορροφήσουν» μαζί με τα ΠΣΕ και τα «ανωτατοποιημένα» στη συνέχεια ΤΕΙ τη ζήτηση για τριβάθμιες σπουδές.

Υποτυπώδες εκπαιδευτικό προσωπικό και προσωπικό υποστήριξης. Τμήματα που κυρίως λειτουργούν, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, με «εποχικούς» διδάσκοντες και υποτυπώδη υποδομή και εξοπλισμούς. Ο τακτικός προϋπολογισμός δεν αυξάνεται αναλόγως, οπότε τα νέα Τμήματα, ουσιαστικά, εγκαταλείπονται στην τύχη τους.

Συμπέρασμα: Έγινε δεκτό ότι μπορούν να λειτουργούν πανεπιστημιακά Τμήματα με ανύπαρκτες προϋποθέσεις και χωρίς την υποχρέωση - δέσμευση της πολιτείας να εξασφαλίσει με δημόσιους πόρους τη λειτουργία τους. Εντούτοις συνιστούν «διεύρυνση» της

τριτοβάθμιας (όπως προέβλεπε η «Εκπαίδευση 2000») και «απορροφούν» φοιτητές και μάλιστα υπεράριθμους!

Η ενεργοποίηση και λειτουργία μηχανισμών των μεγάλων εγκαταστάσεων κυρίως «δικτύων και βιβλιοθηκών».

Με το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση του Β'ΚΠΣ οργανώθηκε ένας κάθετος (κατά ίδρυμα) και οριζόντιος (πανελλαδικός) μηχανισμός για τα δίκτυα. Ο μηχανισμός αυτός με την εμπειρία που αποκτήθηκε αυτονομήθηκε από τα ιδρύματα και, μέσω «Αστικής Εταιρείας «Διαδίκτυο» GUNET» που ιδρύθηκε, διαχειρίζεται τα δίκτυα πανελλαδικά με «πελάτες» στην παροχή υπηρεσιών δικτύου ακόμη και ίδια τα ιδρύματα που την ίδρυσαν. Επιπλέον η Εταιρεία διαχειρίζεται τις αντίστοιχες κρατικές χρηματοδοτήσεις (όπως τα τέλη δικτύου), αλλά και διεκδικεί τους τεράστιους πόρους για τα δίκτυα από την «Κοινωνία της πληροφορίας» ανταγωνιστικά προς τα ιδρύματα.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται η οριζόντια και κάθετη δραστηριότητα και οργάνωση που στήθηκε μέσω του Β'ΚΠΣ για τις Βιβλιοθήκες (έγινε ήδη η «Κοινοπραξία Βιβλιοθηκών» και επέρχεται Εταιρεία όπως εκείνη των δικτύων).

Συμπέρασμα: Εκτός από την «επιθετικής μορφής» ιδιωτικοποίηση, μέσω των μηχανισμών του Β'ΚΠΣ, επιβλήθηκε η απόσπαση σημαντικών αναπτυξιακών λειτουργιών και δραστηριοτήτων από το πανεπιστήμιο και τα θεσμικά του όργανα, παράλληλα, προφανώς με τη διαμόρφωση επαρκούς κρίσιμης μάζας πανεπιστημιακών που αναλαμβάνουν αυτές τις πολύ επωφελείς, τουλάχιστον σε ισχύ, νομίμως και εκ παραδόσεως δημόσιες, δραστηριότητες.

Αυτές οι μικρές, έμπειρες και καλά δικτυωμένες ευέλικτες ομάδες πανεπιστημιακών, με την τεχνογνωσία που διαθέτουν, εξασφάλισαν για το ΥΠΕΠΘ το μηχανισμό διαχείρισης των μεγάλων έργων «βιβλιοθήκες», «δίκτυα», «πολυμέσα» που διατέθηκαν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία όμως δεν διέθετε ούτε τα πρόσωπα ούτε τον από τους κανόνες διαχείρισης του ΚΠΣ απαραίτητο μηχανισμό (κυρίως Ειδικούς Λογαριασμούς).

ΕΠΕΑΕΚ II (2000-2006)

«Ένταξη των πανεπιστημίων στο Γ'ΚΠΣ», ΥΠΕΠΘ 1999.

Το ΕΠΕΑΕΚ II περιγράφηκε πρώτα με το «Σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης 2000-2006» του ΥΠΕΠΘ (1999) και ακολούθησε η «Εισήγηση για την ένταξη των πανεπιστημίων στο Γ'ΚΠΣ» (Κλάδης, 1999). Το δεύτερο κείμενο απετέλεσε ηπιότερη μάλλον αναδιτύπωση της «Πρότασης των ΑΕΙ για το Γ'ΚΠΣ» της οποία συνέταξε ειδική επιτροπή της τότε συνόδου των πρυτάνεων.

Βασική διαπίστωση:

«Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του παρ' όλη την ποσοτική ανάπτυξή του παρουσιάζει ακόμη βασικές αδυναμίες προσαρμογής, με την επιβαλλόμενη ταχύτητα, στις απαιτήσεις της κοινωνίας των πληροφοριών του 21^{ου} αιώνα. Οι αδυναμίες αυτές γίνονται αιτία μείωσης της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού με αποτέλεσμα την αδυναμία του να προσαρμοστεί στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας. Σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες η ανεργία στην Ελλάδα συγκεντρώνεται στους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης και στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γεγονός που εγείρει ανησυχίες για την εξωτερική αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και τη διασύνδεσή του με την αγορά εργασίας». Από αυτές τις διαπιστώσεις για την εκπαιδευτική και ερευνητική λειτουργία των ΑΕΙ σχεδιάζονται:

- Η γενίκευση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Ο επανασχεδιασμός της βασικής προπτυχιακής εκπαίδευσης.
- Ο σχεδιασμός, σε ευρεία κλίμακα: σύγχρονων προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών καθώς και προγραμμάτων συνεχιζόμενης (ή δια βίου) εκπαίδευσης.
- Η αποκατάσταση διαύλων δημιουργικής επικοινωνίας των πανεπιστημίων με την κοινωνία και την οικονομία.

Με το πρόγραμμά του κάθε ίδρυμα πρέπει να αυξήσει την ελκυστικότητά του και να βελτιώσει τη θέση του,

- τόσο στο επίπεδο των εισροών(!): αύξηση χρηματοδοτήσεων από όλες τις πηγές
- όσο και στο επίπεδο των εκροών(!): ευκολία εξεύρεσης θέσεων απασχόλησης υψηλών προδιαγραφών από τους αποφοίτους, χρησιμοποίηση των εργαστηρίων για παροχή τεχνικών υπηρεσιών και των μελών ΔΕΠ για παροχή συμβουλών, γνωματεύσεων...

Οι βασικές «δράσεις» του ΕΠΕΑΕΚ II στην αρχική τους διατύπωση είναι:

1. Ανοιγμα - Διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που περιλαμβάνει:
Υποστήριξη των νέων Τμημάτων
Δεύτερη φάση της διεύρυνσης
Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών
2. Διά βίου εκπαίδευση και Πανεπιστήμια, με
Ανοιχτό Πανεπιστήμιο και ΠΣΕ
3. Ποιοτική αξιολόγηση και στατηγικός σχεδιασμός των ΑΕΙ
4. Σύνδεση των πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας

Εδώ, μάλλον περιπετεύουν ιδιαίτερα σχόλια για το είδος του πανεπιστημίου και των σπουδών καθώς και για το ρόλο τους που περιγράφουν αυτοί οι σχεδιασμοί όπως και για ποιούς στόχους θα αξιοποιηθούν οι σημαντικοί πόροι του Γ'ΚΠΣ.

Επιλεκτικά θα αναφερθούν στη συνέχεια ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία από τα κείμενα των ενεργειών του ΕΠΕΑΕΚ II που είναι υπό προκήρυξη.

Αναμόρφωση προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών.

Προβλέπονται:

- Η χρήση δεικτών ποιότητας σπουδών και ενός συστήματος συνεχούς αποτίμησης
- Η οργάνωση των σπουδών σε ολοκληρωμένους κύκλους μαθημάτων, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν και μαθήματα τα οποία να μπορούν εύκολα να κινηθούν μεταξύ διαφορετικών επιπέδων σπουδών της τυπικής(!) και άτυπης(!) πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (δηλ. Ως προχωρημένα προπτυχιακά (!), ή ως μεταπτυχιακά(!), ή ως συνεχιζόμενη εκπαίδευση πτυχιούχων/διπλωματούχων(!!!))
- Η δημιουργία σε κάθε ίδρυμα κεντρικής μονάδας υποστήριξης εκπαιδευτικού έργου με αρμοδιότητες:
Την ανάπτυξη μεθόδων και πρακτικών ανά ειδικότητα για τη δημιουργία γέφυρας ανάμεσα στα ΑΕΙ/ΤΕΙ και την αγορά εργασίας (π.χ. χρηματοδότηση διπλωματικών εργασιών σε επιχειρήσεις)
Η δημιουργία συστήματος καθορισμού, εφαρμογής και συνεχούς αποτίμησης των δεικτών αξιολόγησης της ποιότητας των σπουδών.
- Η ανάπτυξη της διεπιστημονικότητας και της ευελιξίας των σπουδών και η αποδοχή συστήματος πίστωσης και ανταλλαγής διδακτικών μονάδων (π.χ. ECTS). Δηλαδή το μηχανισμό που προβλέπει η διακήρυξη της Μπολόνια!

Οι προτάσεις που θα υποβληθούν πρέπει να περιλαμβάνουν αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του πρώτου ΕΠΕΑΕΚ και αξιολογήσεις από αγορά και διεθνείς κριτές.

Συμπέρασμα: Πάλι, δυστυχώς, με δέλεαρ τη χρηματοδότηση, θα τεθούν σε λειτουργία σημαντικό μέρος αυτών που προβλέπουν η διακήρυξη της Μπολόνια και Σύνοδος κορυφής της Πράγας, όπως η δομή των σπουδών, η αποδοχή συστήματος αξιολόγησης με βάση ενιαίο σύστημα πίστωσης και ανταλλαγής διδακτικών μονάδων. Και όλα αυτά πριν να προηγηθεί κανένας διάλογος με τους ενδιαφερομένους ή παράλληλα με την «Πρόταση διαλόγου για το Εθνικό Σύστημα Αξιολόγησης Ποιότητας». Έτσι, με τους πόρους του Γ'ΚΠΣ χρηματοδοτείται η δημιουργία τετελεσμένων μέσα στο πανεπιστημιακό σύστημα της χώρας.

Διαμόρφωση προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών

Στο ΕΠΕΑΕΚ II προβλέπεται η χρηματοδότηση Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σε δύο φάσεις: Στην πρώτη φάση 100 ΠΜΣ, μετά από αξιολόγηση των ήδη λειτουργούντων και 15 νέων ΠΜΣ και στη δεύτερη φάση, μετά από πύο αυστηρή και εξωτερική αξιολόγηση, 60 ΠΜΣ. Όπως αναφέρεται: «Είναι φανερό ότι υπάρχει κορεσμός σε αυτόν τομέα και δεν είναι σκόπιμη η δημιουργία νέων ΠΜΣ».

Επίσης: «Τα ελληνικά ΑΕΙ πρέπει να προσανατολιστούν εντονότερα στο πλαίσιο «εξαιρετικής ποιότητας» ελληνικών μεταπτυχιακών σπουδών, σε συνδυασμό και με την πολιτική υποτροφιών οι οποίες θα προσανατολίζονται σε συγκεκριμένα ΠΜΣ, δηλαδή δεν θα χορηγούνται υποτροφίες εσωτερικού ανεξάρτητα του ΠΜΣ που τελικά θα δεχθεί τον υπότροφο». Αυτά τα ΠΜΣ πρέπει «να πληρούν απαιτείται κριτήρια υψηλών προδιαγραφών ποιότητας». Μεταξύ αυτών θα και: «συνεχής έλεγχος και πιστοποίηση του τρόπου εκπαιδευτικής, ερευνητικής και διοικητικής λειτουργίας με βάση τα διεθνή πρότυπα ISO(!) ή άλλα (!)».

Εισάγονται και εδώ, όπως και στα Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών, οι δείκτες ποιότητας για την αξιολόγηση. Μεταξύ των «εσωτερικών δεικτών» είναι και « η δυνατότητα προσέλκυσης ερευνητικών προγραμμάτων από τους διδάσκοντες, η επιτυχία των αποφοίτων στην αγορά εργασίας και η τεκμηρίωση της βιωσιμότητας του ΠΜΣ». Μεταξύ των «εξωτερικών δεικτών» είναι και αυτοί που ελέγχουν «τη σχέση με την αγορά» και αναφέρονται: στο μέσο χρόνο μέχρι την πρώτη απασχόληση, στο ποσοστό ανέργων αποφοίτων, η οικονομική απόδοση των Μεταπτυχιακών Σπουδών. Στις «προβλεπόμενες δράσεις» ανήκουν και οι «δράσεις δημοσιότητας για σύναψη στρατηγικών συμμαχιών ώστε το κάθε ΠΜΣ να συγκεντρώσει γύρω του το μέγιστο δυνατό αριθμό δυνητικών χρηστών του (εταιρείες του ευρύτερου δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα) ως πηγών προσέλκυσης εξειδικευμένων φοιτητών, χορηγών βασικής έρευνας και διδακτικών «εδρών», κλπ».

Χαρακτηριστικό είναι: Εκτός των άλλων ακόμη και οι υποτροφίες του ΙΚΥ εντάσσονται στο σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση του Γ'ΚΠΣ.

Αξιολόγηση της ποιότητας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

«Η ενέργεια αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης ποιότητας της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα σύγχρονα διεθνή δεδομένα, για το οποίο το θεσμικό πλαίσιο αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 2001». Περιλαμβάνει παράλληλα με την αξιολόγηση τον χωροταξικό και στρατηγικό σχεδιασμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ήδη έχει συγκροτηθεί Ομάδα Σχεδιασμού από το ΥΠΕΠΘ της οποίας έργο είναι να καταρτίσει το τελικό χωροταξικό και στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Β' και Γ' ΚΠΣ) και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η διαδικασία η οποία ακολουθείται στις χρηματοδοτήσεις των ΚΠΣ είναι η εξής:

Καταρτίζονται «Επιχειρησιακά Σχέδια», όπου σχεδιάζονται μέσω επιλεγμένων στόχων και κατευθύνσεων οι «ενέργειες» και «δράσεις» οι οποίες θα αποτελέσουν τις παρεμβάσεις στους διάφορους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτές οι ενέργειες - δράσεις «προκηρύσσονται». Στη συνέχεια υποβάλλονται προτάσεις οι οποίες κρίνονται. Οι εγκεκριμένες προτάσεις χρηματοδοτούνται και γίνονται «έργα» του ΚΠΣ. Προϋπόθεση της χρηματοδότησης αυτών των «έργων» είναι η «εθνική συμμετοχή», που συνολικά ανέρχεται στο 25% του προϋπολογισμού.

Γενικά χαρακτηριστικά των χρηματοδοτήσεων από το Κ.Π.Σ.:

1. Μέσω επιλεκτικών χρηματοδοτήσεων, προωθούνται στόχοι και εισάγονται δραστηριότητες, λειτουργίες και θεσμοί που δεν έχουν επιλέξει τα πανεπιστήμια στο πλαίσιο της κανονικής τους λειτουργίας.
2. Χρηματοδοτείται συνήθως η πιλοτική φάση και όχι η κανονική λειτουργία.
3. Με τις «πιλοτικού χαρακτήρα» παρεμβάσεις επιδιώκεται και εν μέρει επιτυγχάνεται ο «αναπροσανατολισμός» της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις ελάχιστες δυνατές δαπάνες.
4. Η συνέχεια των νέων λειτουργιών δεν καλύπτεται από τους δημόσιους πόρους (οι οποίοι δεν αυξάνονται), οπότε τα ιδρύματα αντιμετωπίζουν το δίλημμα της στήριξής τους εις βάρος άλλων λειτουργιών ή της εγκατάλειψής τους.
5. Οι πόροι των ΚΠΣ ενεργοποιούν στόχους δυσανάλογα ευρύτερους σε σχέση με το μέγεθός τους σε σύγκριση με τη συνολική δημόσια δαπάνη. Δηλαδή, αποκτούν δυσανάλογα μεγάλη «πολιτική ή στρατηγική» βαρύτητα σε σχέση με το ύψος τους.
6. Οι δημόσιες επενδύσεις (ένα σημαντικό μέρος της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης) δεσμεύονται σχεδόν πλήρως ως «εθνική συμμετοχή» στα προγράμματα ΚΠΣ.
7. Στις χρηματοδοτήσεις του ΚΠΣ συχνά εντάσσονται και λειτουργίες που παραδοσιακά εκάλυπτε ο τακτικός προϋπολογισμός, χωρίς καμία δέσμευση ότι μετά τη λήξη των χρηματοδοτήσεων του ΚΠΣ, οι δαπάνες αυτές θα επανεναχθούν στη δημόσια χρηματοδότηση.
8. Έτσι το ΚΠΣ χρησιμοποιείται και ως μέσο σταδιακής απεμπλοκής του ΥΠΕΠΘ από την υποχρέωσή του να στηρίζει την κανονική λειτουργία και ανάπτυξη των πανεπιστημίων.
9. Η διατύπωση προτάσεων για τη διεκδίκηση χρηματοδότησης και κυρίως η διαχείριση των «έργων» διαμόρφωσαν μικρές σχετικά ομάδες πανεπιστημιακών «ειδικών» στο αντικείμενο και εισήγαγαν σχέσεις, ρόλους και λειτουργίες, νέες για το

πανεπιστήμιο με συνέπεια, όπως συμβαίνει και με τη χρηματοδοτούμενη έρευνα, τη σταδιακή μεταλλαγή του ακαδημαϊκού χαρακτήρα του πανεπιστημίου.

3. ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Ο Συνασπισμός, αντιμετωπίζοντας συνολικά την εκπαίδευση, θεωρεί ότι η δημόσια δωρεάν εκπαίδευση χρειάζεται να αναβαθμιστεί και να καλύπτει επαρκώς τις ανάγκες για μόρφωση, ενώ ταυτόχρονα θα περιορίζεται η ιδιωτική εκπαίδευση. Η διαδικασία της συρρίκνωσης της ιδιωτικής εκπαίδευσης αποτελεί συνάρτηση της βελτίωσης της δημόσιας εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, όπως και στην ξενόγλωσση εκπαίδευση, την επαγγελματοτεχνική, καλλιτεχνική, φυσική αγωγή κ.ά.
2. Εξαιτίας της ύπαρξης σοβαρών προβλημάτων στην εκπαίδευση σήμερα, ευρύτερα κοινωνικά στρώματα επιλέγουν την ιδιωτική εκπαίδευση. Γι' αυτό δεν είναι αποδεκτό να απορρίπτεται εκ των προτέρων κάθε πρωτοβουλία που σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συνθηκών καλύπτει υπαρκτές κοινωνικές ανάγκες.
3. Ο Συνασπισμός απορρίπτει κάθε πολιτική που στοχεύει άμεσα ή έμμεσα στην προώθηση της ιδιωτικοποίησης του συνόλου ή πλευρών της δημόσιας εκπαίδευσης. Απορρίπτει επίσης την απόπειρα της ΝΔ να επεκτείνει την ιδιωτικοποίηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με τη δημιουργία ιδιωτικών ΑΕΙ και ΤΕΙ.
4. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι προδιαγραφές για τη λειτουργία ιδιωτικών σχολείων πρέπει να καθορίζονται με σύμφωνη γνώμη των αντίστοιχων συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών. Τα κριτήρια σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να είναι υποδεέστερα από εκείνα που προβλέπονται για τα αντίστοιχα δημόσια σχολεία.
5. Δεν πρέπει να αμφισβητηθούν κεκτημένα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων στην ιδιωτική εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

Η ιδιωτική εκπαίδευση στη χώρα μας διευρύνεται στο βαθμό που η πολιτεία δεν καλύπτει τις ανάγκες παλιές και νέες με την δημόσια παιδεία.

Έτσι έχουμε πάντα πιο αυξημένο ποσοστό μαθητών στην προσχολική αγωγή και στις πρώτες τάξεις των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων λόγω της ποσοτικής ανεπάρκειας και των ωραρίων των αντίστοιχων δημόσιων.

Στη χώρα μας όμως η κύρια πλευρά ιδιωτικής παιδείας ήταν πάντα -και σήμερα διευρύνεται- αυτή που αφορά τα φροντιστήρια ξένων γλωσσών και γενικής παιδείας, την φυσική αγωγή, την καλλιτεχνική παιδεία και τις διάφορες σχολές επαγγελματικής κατάρτισης. Τελευταία παρατηρείται μια ραγδαία επέκτασή της και στον τομέα της μεταλυκειακής κατάρτισης (IEK) και στα λεγόμενα ιδιωτικά Α.Ε.Ι.

Σύμφωνα με μελέτες και υπολογισμούς που έχουν γίνει, ποσό που αντιστοιχεί σχεδόν στο δημόσιο προϋπολογισμό για την παιδεία ξοδεύεται σε όλους αυτούς τους τομείς ιδιωτικής εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν. Πρακτικά, δηλαδή, έχουμε μετακύληση του μισού κόστους για εκπαίδευση στον οικογενειακό προϋπολογισμό .

Είναι γενική παραδοχή στον προοδευτικό πολιτικό χώρο ότι η παιδεία είναι κοινωνικό αγαθό που πρέπει να παρέχεται δωρεάν και όχι ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες της κάθε οικογένειας .Διαφορετικά, αφενός αναπαράγονται οι κοινωνικές ανισότητες και αφετέρου υστερεί συνολικά η κοινωνική πρόοδος και ανάπτυξη. Γι' αυτό άλλωστε, όπως προαναφέρθηκε, θεωρούμε τις επενδύσεις στη παιδεία τις πιο παραγωγικές επενδύσεις .

Το όραμά μας, λοιπόν, είναι αυτό που χρόνια διακηρύσσει η Αριστερά: Συνεχής διεύρυνση, ποσοτική και ποιοτική, της δημόσιας δωρεάν παιδείας και συρρίκνωση της ιδιωτικής, ώστε να μπορεί κάθε παιδί, κάθε νέος να αναπτύξει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τα talenta του, να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του ανεξάρτητα από την οικονομική του κατάσταση. Η πολιτεία οφείλει να εξασφαλίζει αυτές τις προϋποθέσεις χωρίς φραγμούς, αν θέλει να λέγεται δίκαια και να απαντά έγκαιρα στις σύγχρονες ανάγκες της οικογένειας και του νέου.

Φυσικά, δεν είναι δυνατόν αυτόματα να καλυφθούν όλες οι ανάγκες ούτε είναι σωστό να απορρίπτονται ιδιωτικές πρωτοβουλίες που καλύπτουν μορφωτικές ανάγκες και ειδικά όταν δεν υπάρχουν άλλες διέξοδοι από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα. Γι' αυτό άλλωστε νομίζουμε ότι η αναβάθμιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας οδηγεί στην συρρίκνωση της ιδιωτικής κι όχι οι φραστικές διακηρύξεις των εκάστοτε Υπουργών Παιδείας. Αντί γι' αυτό όμως, όπως προαναφέραμε, από την ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική οδηγούμαστε στο αντίθετο αποτέλεσμα. Αντί να ανοίξει η τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε να μπορούν να σπουδάσουν όλοι όσοι έχουν τις ικανότητες, με τον τρόπο επιλογής, που προβλέπει εξέταση σε πολλά μαθήματα και σε περισσότερες εξεταστικές περιόδους, θα έχουμε διεύρυνση των φροντιστηρίων. Στο βαθμό που δε δίνονται δυνατότητες για σπουδές στους νέους, θα διευρύνονται τα παράνομα αυτοαποκαλούμενα ιδιωτικά Α.Ε.Ι. Γι' αυτό διαφωνήσαμε και διαφωνούμε με την τροποποίηση του άρθρου 16 του Συντάγματος που αποκλείει ρητά και κατηγορηματικά τη λειτουργία Α.Ε.Ι. που δεν είναι δημόσια (Ν.Π.Δ.Δ.) .

Αντί, λοιπόν, για την δημιουργία κι άλλων ΑΕΙ και σχολών, αντί για τη διεύρυνση των μεταπτυχιακών σπουδών, του Ανοικτού Πανεπιστημίου κ.λ.π., συζητάμε ποιος άλλος μπορεί να ιδρύσει πανεπιστήμια. Τελευταία μάλιστα ανάλογη πρόταση εμφάνισε και ο Αρχιεπίσκοπος, πρόταση που παραπέμπει σε σκοταδιστικές διεθνείς και ιστορικές εμπειρίες για την επιστήμη και την έρευνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η Τροπολογία για την Επετηρίδα που κατατέθηκε από τον ΣΥΝ στη Βουλή

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Το σύστημα πρόσληψης των εκπαιδευτικών στη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσω της επετηρίδας, διασφάλισε την αντικειμενικότητα και διαφάνεια στις προσλήψεις εκπαιδευτικών σε μια περίοδο εκτεταμένων αθλιότητων του κομματικού κράτους στον τομέα των προσλήψεων. Η συνακόλουθη ανεξαρτησία των εκπαιδευτικών από δουλειές στους πελατειακούς μηχανισμούς και η διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς τους έναντι αυτών, επέτρεψαν την ενεργητικότερη παρουσία τους τόσο ως δασκάλων όσο και ως εργαζομένων.

Βαθμιαία όμως και εξαιτίας και του μικρού σχετικά αριθμού προσλήψεων στα σχολεία άρχισε να επιμικνύεται μέχρις υπερβολής για ορισμένες ειδικότητες ο χρόνος αναμονής στην επετηρίδα, με αποτέλεσμα να μετατοπίζονται όλο και προς τα πάνω οι ηλικίες των εκπαιδευτικών που διορίζονται στην εκπαίδευση. Ταυτόχρονα στην κοινωνία εγείρεται το ερώτημα αν μαζί με τη διαφύλαξη της αντικειμενικότητας και της διαφάνειας μπορούν να εισαχθούν και ποιοτικά - αξιοκρατικά κριτήρια στις προσλήψεις εκπαιδευτικών, χωρίς να θίγονται όσοι επί μακρά σειρά ετών περιμένουν το διορισμό τους μέσω της επετηρίδας. Γι' αυτό ο ΣΥΝ υποστήριξε ότι είναι αναγκαίο, αφενός να προσδιοριστεί με ακρίβεια το πρόβλημα και αφετέρου να ακολουθήσει διάλογος με προκαθορισμένο διάγραμμα για την αναζήτηση της βέλτιστης θέσης. Ο διάλογος αυτός είναι αναγκαίος και ενόψει του εξαγγελθένου και αναγκαίου ανοίγματος των πυλών των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επί πλέον το πρόβλημα έπρεπε να τοποθετηθεί στη σωστή του σχέση με ένα πλέγμα άλλων προβλημάτων και να λάβει τη σωστή ιεράρχηση σ' αυτό το πλέγμα.

Η κυβέρνηση κώφευσε σ' αυτήν την πρόταση. Επιμένει στην αντικατάσταση της επετηρίδας με ένα σύστημα εξετάσεων. Το σύστημα αυτό δεν μπορεί με κανένα τρόπο να γίνει αποδεκτό, διότι:

1. Δεν μπορεί να εγγυηθεί τη διαφάνεια και την αντικειμενικότητα. Αντίθετα ανοίγει πελώριο πεδίο ρουσφετολογίας.
2. Δεν εισάγει κανένα ποιοτικό - αξιοκρατικό κριτήριο στις προσλήψεις των εκπαιδευτικών. Και
3. Αδίκει όσους περίμεναν επί μακρόν τη σειρά τους για διορισμό.

Επειδή η κυβέρνηση απορρίπτει την πρόταση του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ για αντιμετώπιση του θέματος μέσω οργανωμένου διαλόγου και επειδή η κυβέρνηση επιμένει στη θεσμοθέτηση ενός συστήματος που είναι αναμενόμενο να εισαγάγει σοβαρά προβλήματα με βαριές συνέπειες τόσο για τους εκπαιδευτικούς που θα διοριστούν εφεξής, όσο και για το εκπαιδευτικό μας σύστημα, ο ΣΥΝ παίρνει την ευθύνη να καταθέσει τώρα την ακόλουθη πρόταση - τροπολογία, με στόχο να αποτρέψει τα προβλεπόμενα δυσοίωνα αποτελέσματα της κυβερνητικής ρύθμισης.

Τ Ρ Ο Π Ο Λ Ο Γ Ι Α

α) Κατά την επόμενη 5ετία, αρχίζοντας από το τρέχον σχολικό έτος, διορίζονται στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα με το σύστημα της επετηρίδας, τόσοι εκπαιδευτικοί, κατά κατηγορία, όσοι διορίστηκαν κατά τα προηγούμενα 5 χρόνια. Οι διορισμοί αυτοί ισοκατανέμονται στα επόμενα 5 χρόνια.

β) Κατά την επόμενη 5ετία, αρχίζοντας από το τρέχον σχολικό έτος, διορίζονται επιπλέον στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα τόσοι εκπαιδευτικοί, κατά κατηγορία, όσοι ήταν οι αναπληρωτές και ωρομίσθιοι κατά το σχολικό έτος 1996-1997. Οι διορισμοί ισοκατανέμονται στα επόμενο 5 χρόνια.

γ) Μέσα στην επόμενη πενταετία ολοκληρώνεται ο στόχος για τμήματα Γυμνασίων και Λυκείων των 25, κατά μέγιστο, μαθητών και για τμήματα των Δημοτικών Σχολείων των 18, κατά μέγιστο, μαθητών-νηπιαγωγεία. Στο ίδιο διάστημα γενικεύεται σ' όλη την επικράτεια ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου και Νηπιαγωγείου. Για την κάλυψη αυτών των αναγκών διορίζονται οι αντίστοιχοι επιπλέον εκπαιδευτικοί.

δ) Η υποχρεωτική εκπαίδευση αυξάνεται από το επόμενο έτος από τα 9 στα 10 χρόνια. Για την κάλυψη αυτής της ανάγκης διορίζονται οι αντίστοιχοι επιπλέον εκπαιδευτικοί.

ε) Οι πρόσθετες προσλήψεις των εκπαιδευτικών των παραγράφων β, γ, και δ, γίνεται με νέο διαφανές, αντικειμενικό και αξιοκρατικό σύστημα μετρήσιμων ποιοτικών κριτηρίων.

στ) Για την επόμενη 5ετία το σύστημα αυτό περιλαμβάνει το χρόνο εργασίας του υποψήφιου ως αναπληρωτή ή της αποδεικνυόμενης εργασίας του σε ιδιωτικά σχολεία και φροντιστήρια, την πρακτική εμπειρία, τη συμμετοχή σε σεμινάρια ή εργασίες, το μελετητικό, ερευνητικό και συγγραφικό του έργο, τους μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, την αποδεικνυόμενη γνώση ξένων γλωσσών και τον χρόνο αποφοίτησης.

ζ) Μετά το τέλος της πενταετίας στα κριτήρια περιλαμβάνεται επίσης ο βαθμός του πτυχίου, ο βαθμός σε μαθήματα παιδαγωγικής, ψυχολογίας και διδακτικής.

η) Μετά το τέλος της πενταετίας η παρακολούθηση 2 τουλάχιστον εξαμήνων παιδαγωγικής κατεύθυνσης στα Πανεπιστημιακά τμήματα και η παραγματοποίηση πρακτικής άσκησης ενός τουλάχιστον εξαμήνου, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσληψη στη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση.

θ) Μετά το τέλος της πενταετίας, όλες οι προσλήψεις εκπαιδευτικών γίνονται με το νέο σύστημα.

ι) Τα αναφερόμενα στις παραγράφους στ'και ζ'ποιοτικά κριτήρια ποσοστικοποιούνται και γίνεται ακριβής προσδιορισμός της σχετικής τους βαρύτητας.

ια) Ο ακριβής προσδιορισμός της σχετικής βαρύτητας των ποιοτικών κριτηρίων θα περιληφθεί σε νόμο που θα συζητηθεί στη Βουλή μετά από πρόταση συνδικαλιστικών φορέων των εκπαιδευτικών.

ιβ) Οι προσλήψεις κατά το νέο σύστημα γίνονται κάθε χρόνο με πίνακες που καταρτίζονται επί τη βάση των μετρήσιμων κριτηρίων από επιτροπή οριζόμενη από το ΕΣΥΠ. Στην επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι των συνδικαλιστικών φορέων των εκπαιδευτικών. Οι λεπτομέρειες ορίζονται με ΥΑ.

ιγ) Για την προσαρμογή προς τις ανάγκες του νέου συστήματος, αναδιαρθρώνονται από το Ακαδ. έτος 1997-1998 τα προγράμματα σπουδών των Παιδαγωγικών Τμημάτων της χώρας.

ιδ) Καθιερώνεται η επιμόρφωση, για ένα τουλάχιστον εξάμηνο, όλων των υπηρετούντων εκπαιδευτικών. Το σύστημα της επιμόρφωσης θα προσδιοριστεί με νόμο μετά από γνώμη των συνδικαλιστικών ενώσεων των εκπαιδευτικών.

ιε) Για την αντιστοίχιση προς τις αυξημένες απαιτήσεις ποιότητας των εκπαιδευτικών, συνδέεται το μισθολόγιο τους με αυτό των Πανεπιστημιακών. Η ακριβής σχέση προσδιορίζεται με νόμο.

